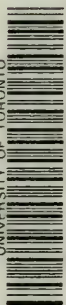


UNIVERSITY OF TORONTO



3 1761 00011821 6





**Pannonia Books**  
2 Spadina Road  
Toronto 4, Canada









PH  
3132  
M3  
köt.21



1033323

# MAGYAR REMEKÍRÓK

## A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát	Erődi Béla	Négyesy László
Angyal Dávid	Ferenczi Zoltán	Rákosi Jenő
Badics Ferencz	Fraknói Vilmos	Riedl Frigyes
Bánóczi József	Gyulai Pál	Széchy Károly
Bayer József	Heinrich Gusztáv	Széll Kálmán
Beöthy Zsolt	Koroda Pál	Váczy János
Berzeviczy Albert	Kossuth Ferencz	Vadnay Károly
Endrődi Sándor	Kozma Andor	Voinovich Géza
Erdélyi Pál	Lévay József	Zoltvány Irén

### 21. KÖTET

#### CZUCZOR GERGELY KÖLTŐI MUNKÁI

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1903







I. N. 1875

Franklin Társulat

Crucor Gergely

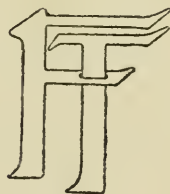


# CZUCZOR GERGELY

## KÖLTŐI MUNKÁI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

ZOLTVÁNY IRÉN



BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1903





## CZUCZOR GERGELY.

A Bajza lágy zengzetű lyrája nyomán keletkezett úgynevezett «szobai költészet»-nek tárgyban és hangban egyaránt szűkkörű, többnyire mesterkelt és erőtelen termékeivel egyidejűleg, s még jóval Petőfi, Tompa és Arany föllépte előtt, egyszerre csak újszerű, üde, friss áramlat kezd áthatni lyrai költészetünket. Egy tősgyökeres magyar földművelő család szülöttje, Czuczor Gergely, már a múlt század harminczas éveinek elején, műköltőinknél eladdig példátlan nagy számú és szépségű népies dalokkal új irányt kezdett meg költészetünkben.

E dalok csakhamar szélteben ismeretessé váltak, sőt nagy részök még a költő életében átment a nép énekes ajkára, mint erre bizonyosság Erdélyi János répköltés gyűjteménye, melynek függelékében «a dalok vidékei»-re vonatkozó adatokból látni, hogy Czuczor népdalai már a század negyvenes éveiben nemcsak a Dunán túl voltak elterjedve, hanem elhatottak a nagy magyar Alföldre is, Zempléntől kezdve le Aradig. Ma már egy híján negyven daláról mutathatni ki, hogy teljesen népdallá vált. E körülmény minden æsthetikai fejtegetésnél csattanósabban bizonyítja, mennyire eltalálta Czuczor a valódi népköltészet hangját és tartalmi elemeit, s ennek alapján elmond-

hatni, hogy Petőfit kivéve nincsen újabb magyar költő, a ki vele a szoros értelemben vett «népszerűség» tekintetében vetekedhetnék.

E népies dalok teszik kétségtelenül legkitünőbb oldalát költészetének. Czuczor azonban e mellett változatos hangú, sokoldalú költői szellem volt. Dalokon kívül az óda, elégia, epigramma, szatira, ballada, legenda, néprege, rajz és életkép mezejét is nagy sikerrel művelte. Becses azonfölül néhány műfordítása, prózai és verses alakú oktató meséje. Nevezetes továbbá mint eposzköltő, ki Botond-jával egyikét alkotta meg legszebb romantikus eposzainknak, s egyéb hőskölteményeivel is a nemzeti költészet útját egyengette. Általában költészetének az erős nemzeti érzés volt legfőbb táplálója. Költeményeiben, még ha klasszikai formában ír is, mindig nemzeti szellemű s tartalmilag minden ízében magyar marad. Lyrájában a magyar ember legnemesebb érzelmeit zengi: a hitet, hazaszeretetet, a férfúi és női erények cultusát, s még midőn nemzeti érzésének tüze elragadja is: a *Riadó*-ban nem a királyság, hanem csak a zsarnokság ellen kél ki, mely a magyar szabadságot el akarja nyomni. Epikájában hasonlóképen a kor áramlatának hatása alatt ugyan, de egyszersmind a saját egyéniségéből kifolyóan, az erős nemzeti érzés a legfőbb eszme. Ugyszólván rajongó lelkesedéssel csüng a multon; a kereszténység, lovagiasság és hősiség dicső tetteit énekli meg eposzaiban, s kisebb költeményei közt is alig van olyan, melyben ne a magyar történet, monda vagy népelet fényes alakjait rajzolná; még legszebb legendáját is magyar szentről írta. De habár leggyakrabban a mult felé fordul, nem merül el benne tétlen merengéssel; a mult dicsőségét csak azért zengi, hogy erősítse a nem-

zeti önérzetet és büszkeséget. Szatirikus verseiben erősen és szókimondó őszinteséggel korholja honfitársai hibáit, másrészt azonban védelmezi a jelent «korunk ócsárlói» ellen. Ez a mindent átölelő, erős és lelkes hazafiúi érzés teszi Czuczor költészetének legfőbb sajátosságát.

S az emberben hasonló fő jellemvonást találunk. Czuczor testestül-lelkestül magyar ember volt. Egyik régi életírója szerint: «valódi ősmagyar typus». A magyar dolmány, a minőt élte végeig mindig viselni szokott, nála nemcsak magyaros külsőt, hanem igaz magyar szívet is takart. Lán-golóan szerette hazáját, s gyűlölni csak azokat tudta, kik a magyarság ellenségei voltak. Már mint iskolás fiúnak lelkét a nemzeti büszkeség hevíti, s a férfi szenvedései első ízben való üldöztetése alkalmával is tüzes hazafiságából eredtek; később a *Riadó* miatt bilincsekbe verve elrabolták szabadságát s elszakították hazájától, de magyar lelkét nem lehetett békókba szorítani. Fogságában s az elnyomatás szomorú éveiben is nagy nemzeti munkát végzett: fölbuvárolta és óriási szorgalommal egybehordta a magyar nemzet szókinsét.

Az életére és munkásságára vonatkozó főbb adatok a következők.



Czuczor Gergely, családi nevén István, 1800. decz. 17-én született Andódon, Érsekújvár egyházközségében, Nyitra megyében. Atyja, Czuczor János, Károlyi József gr. jobbágya volt, egyébkint jómódú földmívelő; anyja pedig nemesi származású, negyedi Szabó Anna, kinek korán elhunyt első férje, Kiss Sándor, szémői lakos volt. Czuczor szülei eleinte Andódon laktak, majd Szémőn, míglén 1801-ben Érsek-

ujvárott telepedtek le, hol költőnk atyja külső tanácsbélivé, majd népszószólóvá («formonder») és határbíróvá lévén, a községnek mindvégig tekintélyes polgára volt. Házasságát számos gyermekkel áldotta meg az ég: az elsőszülött Jánoson és költőnkön kívül ugyanis még tíz gyermeke született. — Czuczort, mire iskolás fiúvá nőtt, öregszülői kívánságára atyja elemi iskolába Szémőre vitte. E tősgyökeres magyar helységben szívta lelkébe a néphez szító érületének és fajszeretetének első csiráit s a nemzeti szellemet, a melynek erős ápolója volt öregatyja, a Károlyi-huszárezrednek egykoron hírneves toborzó káplárja, ki meséken kívül főleg harcias elbeszéléseket mondott el neki s katonának szánta unokáját; de a fiú sem ezen pályához, sem pedig a gazdasághoz nem mutatván kedvet, atyja a további tanulásért esengő, kitűnő tehetségű s nagy szorgalmú gyermekét iskolái folytatása végett haza vitte. Érsekujvárott végezte Czuczor az első gimnáziumi osztályt (1811/2), a másodikat Nyitrán, a hol erős magyarsága miatt s mivel mindig magyar ruhában járt, tanuló társai uher-nek (magyar) nevezték. Itt félig-meddig elsajátítván a tót nyelvet, a német szó kedvéért szülei a 3-ik osztályra a közeli Esztergomba egy német családhoz, majd pedig a grammatikai osztályra Pozsonyba vitték, hol a további két évnyi humaniorákat is végezte, mindvégig kitűnő előmenetellel. Kiválóan szeretete a latin remekírókat, költőket és szónokokat, mint későbbi műfordításai is tanúsítják. Ritka nagy emlékező-tehetsége lévén, «diligentiá»-ból temérdek latin verset tanult be s mivel legjobban tudott skandálni, már a 3. osztályban «poéta» nevet nyert társaitól. Még elevenebb hajlamot tanusított a magyar költészet iránt. Már gyermekkorában szerette olvasgatni a régi magyar irodalomnak ponyván is



arult termékeit (Árgirus királyfi-t, Ilosvai Toldi-ját), melyeket könyv nélkül, nagy tűzzel szavalgatott. Még tanulókorában, Gvadányi és Himfy olvasgatásán kívül, költői hajlamaira nagy mértékben gerjesztőleg hatott egyik pozsonyi benczés tanára, Gácsér Leo (utóbb dömölki apát), ki a 6. osztályban iskolai föladványul magyar verseket is készített s készséggel javítgatta Czuczornak első költői szárnypróbálgatásait (1817-ben magyar és latin nyelven írt elégiák Ovidius mintájára). Nagy hatást tett rá egy másik pozsonyi benczés tanára is, Farkas Vincze, a magyar történelemnek magyar nyelven való lelkes előadásával. Saját hajlamán s édes anyjának titkon épolt óhaján kívül főleg ezen pozsonyi tanárainak lelkesítő példája bírta rá, hogy atyja ellenzése daczára 1817. okt. 25-én a pannonhalmi Sz.-Benedek-rendbe öltözött.

Pannonhalma vallási és nemzeti nagy emlékei mély hatást tettek Czuczor lelkére. A próbaév eltöltésével 1818 őszén azonban már Győrött találjuk, hol a két évi bölcséleti tanfolyamot végezte a rendnek a gymnasiummal egybekötött lyceumában, mely Szeder Fábiánnak, a későbbi akadémikusnak vezetése alatt állott. Mint kitünő tehetségű növendéket, 1820 őszén, főapátja a pesti központi papnevelőbe küldötte a hittudományok hallgatására. Pesten ekkor már egész írói világ volt keletkezőben s Czuczor hő vágygyal szerezte meg az e korbéli irodalmi termékeket, melyek közül főleg Kazinczy Ossiánját s Horváth Endre Zircz emlékeztét-ét olvasta nagy tetszéssel. Írói hajlamait táplálgatta ezenkívül a pesti kispapoknak Guzmics Izidor alapította irodalmi egyesülete is; de saját vallomása szerint döntő befolyással volt reá aranyosrákosi Székely Sándornak «A székelkek Erdélyben» cz. hőskölteménye, a melynek tartalma.

hangja és formája annyira megragadta lelkét, hogy rögtön elhatározta magában, hogy ő is hőskölteményben zengi meg a 910. évi augsburgi ütközet diadalmas hőseit, s nyomban hozzáfogott a mű tervezetéhez. A nagy öröm s izgalmas gond azonban beteggé tették; de azért lázas testi állapotban is, gyakran az éj csendjében, törhetlen lelki erővel folytatta munkáját. A szerény és félénk kispap kezdetben csak társainak olvasott föl művéből egyes részleteket; nem-sokára azonban egy ismerőse révén eljutott kézírata Kisfaludy Károlyhoz, ki rögtön fölkereste s «nemzetem hősköltője» megszólítással a tehetséges ifjút a múzsa szolgálatára fölavatta. Kisfaludy buzdítására Czuczor most új erővel fogott művéhez; csiszolta, hézagait pótolta, s a negyedik énekkel befejezván művét, átadta Kisfaludynak, a ki *Augsburgi Ütközet* czímen 1824-re szóló Auróra-jában tette közzé. Ő maga szerkesztvén hozzá egy csinos képet. Ez volt Czuczor legelső költői műve, melylyel a nyilvánosság elé lépett s vele egy vívásra a nemzet költőjévé emelkedett. Vörösmarty Zalán-ja ekkor ugyanis még nem jelent meg, úgyhogy Czuczor műve, bár meséje pusztán történeti adatokból van szöve s alakító erőnek és jellemzésnek kevés nyoma van benne, mégis minden hibái mellett e korban a klasszikai műeposz első művészi kísérlete gyanánt tekinthető, a melynek hatását fokozta még a nemzet politikai öntudatának fölébredése korában a műve végén érezhető némi célzatosság. Midőn azonban az új költői nagyságot író társai személyesen óhajtották megismerni, Czuczor már nem volt Pesten. Megújuló betegeskedése miatt 1823 tavaszán Pannonhalmára volt kénytelen visszatérni, hol magán szorgalommal befejezván a theologiai tanulmányokat, 1824-ben, szeptember hóban fölvette az egyházi rendeket s még azon év őszén a rend feje

tanárnak nevezte ki a győri benczés főgimnáziumba, hol kezdetben a nyelvtani osztályokban tanított, majd 1826-ban az ékesszólás tanára lett, 1828/9-ben pedig a győri főapátság lyceumban a magyar nyelvet és irodalmat tanította. Győrött, tanárkodása kezdő éveiben, néhány epigramma és óda megírásán kívül nagyobb költői alkotásra nem volt ideje, azonfölül sokat betegeskedett. E mellett azonban Kisfaludy K. buzdítására bővítgette költői tanulmányait a világirodalom eposzainak olvasgatásával, s ez alkotó erejét izmosította és egyszersmind izlését tisztította, úgyhogy utóbb első eposzának újonti kiadásáról már hallani sem akar. Nem-sokára Vörösmarty nagy sikere és Toldy serkentése egy újabb eposz írására birták rá. Már 1827 elején belefog az *Aradi Gyűlés-be*; első énekét mutatónak elküldi az *Auróra-ba* s nagy tetszésre találván, csakhamar befejezett öt énekes művét Toldy adta ki 1828 elején. Ezen eposza — mely az előbbihez képest minden tekintetben szembetűnő haladást mutat s korszerű hangulatánál fogva nagy hatást tett — a Marczibányi-féle nagy jutalomban részesült. A fényes sikertől bátorítva, már 1828 elején ismét egy újabb s nagyobb szerű eposz terve fogamzott meg lelkében, a nagy keresztény hősről, Hunyadi Jánosról. Hogy e dicső névhez műve méltó lehessen, történelmi tanulmányokkal (Decsi, Fessler műveivel stb.) foglalkozik s 1828 őszén beutazza az Al-Duna vidékét, nevezetesen Nándorfejérvár környékét. Műve vázlatát már 1829 elején elkészítette, ez év végén pedig készen volt az első énekkel, de folytonos betegeskedése miatt folytatását egyelőre abba kellett hagynia. Ez időből, már említett művein kívül, mindössze néhány kisebb költeménye jelent meg az *Auróra-ban* s a *Szedes Fábían* szerkesztette *Uraniá-ban* (Andódi Gere néven), valamint egy

novellája (*A megvigasztalt atya*, Urania, 1830) és egy értekezése (A magyar nyelv állapota gymnasiumainkban) a Tud. Gyűjtemény-ben (1828. X. köt.). Jóval termékenyebb volt a következő években.

Új főapátja, Kovács Tamás rendeletére 1830 őszén Komáromban folytatja tanárkodását, kezdetben a retorikai, majd pedig a poetikai osztályban. Tanítványai mint lelkes tanárról emlékeznek meg róla; a társadalmi életben pedig rendkívül kedvelték őt élénk, fesztelen modora, nyílt ösztönösége és tüzes nemzeti érzése miatt. E mellett szerzetesi és papi buzgóságára nézve kiemelendő az 1831-ben dúlt ázsiai kolera alkalmával tanúsított önfeláldozó készsége, a melylyel a komáromi hívek bizalmát a legteljesebb mértékben megnyerte. E közben mint már ünnepeelt költőt a M. T. Akadémia mindjárt első nagygyűlésén, 1831. febr. 17-én, levelező tagjává választotta, e kitüntetéssel új ösztönt adva munkásságának. Már 1832 elején elkészült *Botond* cz. eposzával (Aurora, 1833.), melyet érdekes meséje, ügyes, kerekded cselekvénye, vonzó hangja, színeinek változatossága s egyes részleteinek kiváló szépségénél fogva méltán legsikerültebb eposzának s maradandó alkotásának tarthatunk. Ennek már cselekvénye is nem történeti, hanem a honfoglalás utáni pogánykornak egyik mondáján alapszik s a fölfogásban és részletekben korábbi eposzaival szemben teljesen romantikus jellegű. — Még Botond megírása előtt Toldy ajánlatára a Hunyadira vonatkozó történelmi tanulmányainak eredményeképp 1831-ben megírja Hunyadi János életrajzát prózában, ifjúsági olvasmányul, a mely még két kiadásban megjelenvén, jelentékeny hatással volt a nemzeti érzés fölkeltésére. Ugyancsak 1831-ben újra lelkesen belefog *Hunyad* cz. eposzába s az év végén már három kész

éneket küld Toldynak mutatóba. 1832. decz. havában a hatodik énekkel is elkészült; de most már az első énekben s egyebütt is tetemes változtatást lát szükségesnek s ekkor, költészetünknek örök kárára, végkép abba hagyja 15 énekre tervezett nagy művét. Mindössze a bevezetés és kilencz töredék (közülök öt az Auróra, Életképek és a Pesti Divatlap hasábjain) maradt ránk, valamint a teljesen rendezett vázlat. Ezekből is látnivaló azonban, hogy a «Hunyad» nemcsak Czuczornak lett volna fő műve, hanem egyszersmind klasszikai nemzeti eposz-költészetünknek legkiválóbb s költői fölfogás szempontjából legtökéletesebb alkotása.

Mindenesetre több ok működött közre, hogy Czuczor e nevezetes művét abban hagyta. Betegeskedésén s egyéb elfoglaltságán kívül lohasztotta kedvét az is, hogy időközben az Athæneumban az eposz korszerűtlenségét kezdték vitatni. Ezekhez járultak későbbi életkörülményei: üldöztetése, fogsága s mindinkább a tudományos irány felé terelődő munkássága. Volt azonban még egy ok, mely a «Hunyad» elkészültét gátolta, s mely általában Czuczor költészetében is nagy változást idézett elő. E változás egyrészt saját egyéniségében, másrészt a korviszonyokban leli magyarázatát. Czuczor ugyanis már a 30-as évek elején a politikában és közéletben is érvényesülni kezdő demokratikus áramlat s az egyre erősbülő nemzeti szellem hatása alatt, hozzájárulván születése és neveltetése körülményei, mindinkább a népies irány felé hajlott, melynek ő lett első, valódi úttörője s ezzel egyszersmind előkészítője ama szorosán vett nemzeti költészetnek, a mely első sorban a népköltészet forrásából táplálkozva, nemcsak szellemben, hanem a tartalom minden ízében és formailag is egészen újjá szülte költészetünket.



Míg említett klasszikai formájú eposzaival s kisszámú, nyugat-európai idomú lyrai költeményeivel Czuczor teljesen az Auróra-kör hatása alatt áll, lassankint már ezen új irányban kezdett fejlődni költészete. Toldy buzdítására már 1827-ben elkezdi gyűjteni a népdalokat, s midőn Komáromba került tanárnak, az itt megjelenő híres kalendárium szerkesztését elvállalván, úgy ebbe, valamint a Mezei Naptár-ba (*Paprikás versek*) és az Auróra számára számos népies költeményt írt, melyek közül több a magyar nép énekes ajkára átmenve, valódi népdallá vált. E népies dalai és életképei (Falusi kis lány Pesten, Tómalom, stb.) teszik költészetének legeredetibb, másrészt legkitünőbb oldalát. Míg ugyanis Vörösmarty egy *régibb* irány betetőzője, Czuczor 113 népies versével kiváló tehetségű megkezdője egy *újnak*, mely még nagyobb erővel fokozódott Tompánál, s Petőfi és Arany költészetében teljes diadalt aratott. De nemcsak irodalomtörténeti szempontból nevezeteseek az ő népies költeményei, hanem magukban tekintve is méltók az elismerésre. A negyvenes évekig költőink közül senki sem volt, még Vörösmartyt sem véve ki, a ki a magyar nép eszejárását, érzéseit, erkölceit és szokásait, szóval a néplélek egész valóját nálánál hívebben, nagyobb erővel s motívumokban, hangban és ritmikus szerkezetekben változatosabb módon tudta volna kifejezni. Ezen népies költeményeire nézve jellemző azonban, hogy bár egyben-másban bizonyára saját élményeiből is meríthetett, általában véve nem a saját érzéseit zengi meg, hanem inkább csak arra törekszik, hogy találja és híven fejezze ki a nép gondolkozásmódját és érzéseit. Czuczor népdalai e szerint legnagyobbbrészt úgynevezett helyzetdalok s egészen sajátos helyet foglalnak el lyrájában.

Költői munkássága mellett akadémiai tagsága új kötelességeket is rótt rá, melyek mindinkább a tudományos irány felé vonták. Már 1832-ben elkezdte gyűjteni a történelmi és nyelvtudományi műszókat s ezenfölül az avult, mesterségbeli és tájszókat, mely utóbbiak később az akadémiai Tájszótárban (1838.) jelentek meg; majd ismét a latinból kölcsönzött magyar szókat gyűjti össze; értekezést írt a Tudománytár-ba (1834. II. k.) «Ujítás a nyelvben» czímen; továbbá lefordítja «Szellemi mozgás Angliában» czímmel Malten-nek egy tanulmányát (u. o. 1835. V. k.), s az Akadémia megbízásából többféle hivatalos birálatot írt. Tudós munkája közben úgy érzi, mintha költői ereje elhagyná. Hamvadozó költői tüzét azonban új lángra gyulasztotta a kitüntetés, midőn az Akadémia 1835. szept. 12-én a titkárrá emelt Toldy helyébe, évi 400 pengő forint fizetéssel, segédjegyzővé és levéltárnokká választotta. Ekkor főapátjától is gyámolítva, 1835. okt. 20-án Pestre költözött, s alig egy évre rá, 1836. szept. 10-én akadémiai rendes tag lett a történelmi osztályban. Ugyanezen év nov. 12-én a Kisfaludy-Társaság is tagjává választotta. — Pesten eleinte nagyon boldognak érezte magát. Együtt dolgozott barátjaival az Akadémiában; leginkább Toldy lakásán jöttek össze és sokat tanakodtak az irodalom szükségleteiről; e közben Czuczor mindinkább kifejtette költői munkásságát, úgyhogy Toldy már 1835 végén külön kötetben kiadta *Poétai Munkáit*, melyek közt nagy számmal voltak népies dalok s egyéb, enyelgő hangú lyrai költemények. E gyűjteményes kiadás szolgált alkalmul Czuczor egy titkos ellenségének a vádaskodásra, mely szerint paphoz nem illő verseket írt, klastromon kívül él, világi öltözetben jár, vendéglőben étkezik, a színházat és a kaszinót látogatja s általában szer-

zeteshez nem illő életmódot folytat. Czuczor, bár szívében mély fájdalmat érzett, nemes hangon s önérzetesen írta meg klasszikus latin nyelven védelmét, a főapáthoz intézve iratát, melyben rendre megczáfolja vagy meggyöngíti a vád egyes pontjait. Öngazolása azonban nem használt, mert időközben udvari parancs érkezett a tiltott könyvek indexébe sorozott Poétai Munkái-nak elkobzására. Érzékeny lelkét azonban még ennél is jobban bántotta a censura, melynek értelmében semmit sem adhatott sajtó alá a rendfő és a szerzet előleges jóváhagyása nélkül. E tilalom épen akkor érte őt, midőn az 1837 elején megindult Athenæum-ba, mint egyik legszorgalmasabb dolgozótársa, sűrűen írogatta meséit és egyéb cikkeit. (Kiemelendők: A magyar nyelv némely sajátságairól. Próbafordítás Tacitus Agricolá-jából.) A lealázó fenyítéknek meghódolt ugyan, de csak annyiban, hogy ez időtől fogva Andódi, Dobokay, Ete és Szilágy álnevek alá rejtőzve dolgozgatott. (Egyéb álnevei még: Szentandrásy, Rákotai.) E lelki hánykódásoknak közepette írta *Öröm és bú* cz. szép dalát (Athenæum, 1837. I. 27. sz. Szilágy álneven), valamint *Zrednai Vitéz Jánosról* szóló akadémiai értekezését, melylyel sietett rendes tagsági székét elfoglalni, melyet az 1837. május 8-án tartott akadémiai ülésen olvasott föl. (Székfoglalója Jósika Miklós báró igazgatótag helyettes elnöklete alatt történt, kit Czuczor előadása indított egy Mátyás-kori regény, a «Csehek Magyarországon» megírására.) A főapát, ki jóindulattal volt Czuczor iránt, fölterjesztette védőiratát, de ez mitsem használt; sőt 1837. május 9-én Pálffy Fidél kancellártól egy újabb leirat érkezett, mely a korábbi vádakat megismételve, keményen meghagyja, hogy Czuczor távolittassék el Pestről, mégis oly módon, hogy becsülete a világ előtt mentve legyen. Ekként »

főapát kénytelen volt őt Pestről visszahívni. Czuczor azonban, ki az ellene indított hajszát helyes sejtéssel «a magyarság gyűlölt ügyéből» kifolyónak vélte, barátai biztatására egyelőre nem mozdult Pestről. Titkos ellensége azonban újra följelentette a bécsi kémhivatalnál, s ennek folytán megint egy præsidialis irat érkezett Kovács főapáthoz, melyben már világosan jelezve van Czuczor üldözésének igazi oka: azzal vádolják, hogy Zrínyi-dolmányban jár s résztvesz a mindenféle vallású egyének (értsd: a Tudós Társaság tagjait) lakomáin, hol a «demokratikus beszédek» tetszéssel hallgatja. Ezért tüstént térjen haza Pestről. A főapát nyomban írt Czuczornak, ki, habár szerette volna az akadémiái őszi nagygyűlést bevárni a végből, hogy a jegyzői állásról való lemondását ne rögtön és föltűnőleg, hanem a maga idején személyesen beadhassa, mégis, mivel Bécsből újabb sürgető parancs érkezett, nehogy főapátjának kellemetlenségeket okozzon, 1837. június végén visszatért Pannonhalmára.

E közben a kancellária Czuczor Poétai Munkáit újabb bírálatra adta ki s mivel ez is kedvező volt, a helytartótanács fölterjesztésére, a mely a verseket nemcsak költői becsüknél, hanem nemesb irányuknál fogva is az olvasási tilalom alól fölmentendőknek véleményezte: a már elrendelt elkobzás abba maradt. De azért Czuczornak még sokat kellett szenvednie s versgyűjteménye nyilván csak ürügyül szolgált üldözésére. — Pannonhalmán könyvtárnoki hivatalt kapott és szorgalmas munkával töltötte idejét. Csakhamar az iránta legjobb indulattal viselkedő főapát engedelmével elmehetett Pestre az Akadémia VIII. nagygyűlésére, magával vivén lemondó levelét, melyet a szept. 4-iki igazgatósági ülésen általános sajnálkozással olvastak föl s érdemeit a nagy-

gyűlés jegyzőkönyvébe iktatták. A szept. 9-én tartott elegyes ülésen Szalay Lászlót választották helyébe segédjegyzőnek, őt pedig a történeti osztály vidéki (eddig helybeli tagja volt) harmadik helyére tették át; később azonban Kölcsey halálával üresség támadván a nyelvtudományi osztály vidéki tagjai közt, 1838. szept. 7-én saját kérésére áttették a nyelvtudományi osztályba. E nagygyűlés alkalmával Czuczort pesti barátjai a közrészvét és szeretet megható nyilatkozásaival rajongták körül. Már említett székfoglaló értekezését ugyanis az elnökség újra, közülési előadásra tűzvé ki.

837. szept. 10-én a pestvármegyei nagyteremben «nemzeti köntös»-be öltözött férfiak és nők határtalan lelkesedéssel üdvözölték a fölolvadó széken megjelent üldözött költőt, kinek ugyanekkor költői műveit is a dicsérettel kiemelt munkák közé sorolták. Lemondásától számítva nyolcz hónapot töltött ezután Pannonhalmán, s minthogy üldözése egy időre lecsillapult, 1838 tavaszán főapátja a győri lyceumba a magyar irodalom és görög nyelv tanárává nevezte ki; majd pedig megürülván a győri kir. akadémiában a magyar nyelv és irodalom tanszéke, főapáti jogánál fogva Czuczort e helyre ugyanezen év nyarán nyilvános tanáru alkalmazta. A helytartótanács új hivatalában nyomban megerősítette, fizetését kiutalványozta s a kerületi kir. főigazgató pedig, nyilvános tanári esküjét vevén, hivatalába ünnepiesen beiktatta. Előadásait a hallgatók nagy örömeire meg is kezdette; de titkos ellensége már ismét résen állt s Metternich kémhivatalánál tett áskálódásaival kieszközölte, hogy a királyi tekintély nevében beiktatott tanárt legfelsőbb parancsra hirtelen elmozdították. Hasztalan volt Kovács főapát férfiass föllépése Czuczor ügyében, nehéz szívvel teljesítenie kellett a királyi parancsot. A vérig sértett Czuczor most



már elégtétel után vágyódott, s nem kathedrája visszanyeréseért, melyre különben is már mást neveztek ki, hanem hogy meghurczolt becsületét helyreállíttassa, a m. k. udvari kancellária útján nov. 7-én egyenesen V. Ferdinánd királyhoz folyamodott, szigorú nyilvános vizsgálat elrendelését kérve maga ellen. S ekkor elbucszúván hallgatóitól, kiket megnyugvára s utódja iránt tiszteletre intett, egyidőre Győr közelébe, szerzetének kismegyeri pusztájára vonult el. Reményében a teljes fölmentésre nézve csalódott ugyan, de a nyilvános vizsgálat elmaradt s a jelek arra mutattak, hogy zaklatása szünőfélben van. Főapátja ennélfogva 1839. febr. végén visszahelyezte őt a győri lyceumba tanárnak, hol szerzetének növendékeit oktatta a görög nyelvben s a magyar nyelv- és irodalomban.

E győri tartózkodása idejéből való, különféle folyóiratokban (Athenæum, Árvízkönyv, Nemzeti Almanach, Őrangyal, Honderű, Divatlap, Életképek, Aradi Vészlapok) megjelent számos költeménye: dalok, ódák, epigrammák, balladák, szatirikus versek. Ugyanezen időben írta híres *Paprikás Versei*-t (Mezei Naptár, 1842—9.) és számos, többnyire álnéven megjelent népdalát, melyek közül néhányat Győr városa utczáin való sétálgatása közben fiatal leányok saját füle hallatára énekeltek. — Az ifjúság szellemi szükségleteit tartva szem előtt, lefordította továbbá Corn. Nepos minden munkáit (Kiadta Toldy, Budán, 1841.), Horatiusnak a Pisókhoz írt levelét (Kisf.-Társ. Évk. 1842.), és Schmid Kristófnak Bibliai Történeteit. A nép számára írta a már említett Mezei Naptár-ba földrajzi vázlatait s az Árpád-házi királyok krónikáját. E mellett az Akadémiának is munkás tagja volt. Részt vett az akad. kiadványok sorában megjelenendő «Szókötés» munkálataiban; számos pályamű-

ről hivatalos bírálatot írt, s 1840-ben elment az akadémiai XI. nagygyűlésre, melynek egyik közülésén lelkes tapsok és zajos tüntetés között olvasta föl emlékbeszédét fenkölt gondolkodású, széplelkű rendtársa s atyai barátja, Guzmics Izidor fölött. Kovács Tamás főapát halála után rendtársai kértére ő üdvözölte az újonnan választott főapátot, Rimely Mihályt (*Szívhangok* . . . 1843. Pest, 2—r. 8 l.) s érdekes, hogy épen Rimely főapáttá kinevezése napján (1842. szept. 29.) kelt Majláth Antalnak praesidialis leirata, mely szerint Czuczor ismét alkalmazható nyilvános tanárnak. Fölmementtén ekként a vádak alól, Győrött folytatta tanárkodását csendes munkásságban. Ez időből való a Washington életéről szóló, Sparks Jared után szabadon fordított művének első kidolgozása s mint az akad. nyelvtudományi osztály egyik legmunkásabb tagjának már 1843 elejétől fogva némely dolgozatai a Nagy Szótár számára. Nemsokára, épen midőn egy veszedelmes betegségből kezdett lábbadozni, visszavonultságából újra előszólította az Akadémia kitüntető bizalma, melynél fogva az 1844-iki nagygyűlés egyhangúlag a Nagy Szótár szerkesztőjévé, Fogarasit pedig szerkesztőtársává választotta. Új főapátja s a kir. kanczellária beleegyezésével Czuczor 1845. április végén búcsút véve Győrtől, hol távozásakor fáklyászenével tisztelték meg, másodízben is Pestre költözött, hol a legnagyobb munkakedvvel fogott hozzá új hivatása kötelességeinek teljesítéséhez. Néhány versét leszámítva, a két első évben még lantját is félretette. A közélet egyre erősebb hullámmásától eleinte teljesen visszavonult; látogatásokat még barátainál is ritkán tett, s minden idejét szótári munkálatainak szentelve, 1848 derekán már egészen az I betűig haladt előre. Az 1848-iki mozgalmak azonban őt is magukkal ragadták. A haza vál-

ságos állapota megbénította munkaerejét. Hozzájárult még folytonos betegeskedése, melyet a Nagy Szótáron való lázas és megfeszített dolgozás még inkább növelt. Egyre idegesebb és búskomorabb lett. S ily állapotban érték őt az 1848-iki egyre válságosabb napok mozgalmai, melyeket izgatott érdeklődéssel kísért. A Pesten tartózkodó írók körében általában élénk beszéd tárgyát tették a legújabb fordulatok, s néhányan türelmetlenül fakadtak ki a késedelmezés ellen, a melylyel az általános fegyverre hívásnak útját állják. Ilyféle beszéd közben egy alkalommal valaki szemére lobbantotta Czuczornak, hogy miért némult el lantja? vajjon a nyelvészkedés annyira elfásította, hogy hazája küzdelmében sem képes dalra hevülni? E szemrehányás fölizgatta Czuczornak különben is forrongó, háborgó lelkét s közvetlen okul szolgált a *Riadónak*, ennek a szilaj hangú, valóságos forradalmi szellemű költeménynek a megírására.

A *Riadó* a Bajza szerkesztette «Kossuth hírlapja»-ban jelent meg 1848 decz. 21-én. Bajza eleinte egyáltalán nem akarta fölvenni a lapba s egyideig halogatta megjelentét, de a költő nem tágitott, míg csak a vers napvilágot nem látott. Hatása nagy volt a nemzetre s az ellenséges hatalomra egyaránt, a költőnek pedig szabadsága elvesztésébe került. Midőn ugyanis Windischgrätz herczeg vezérlete alatt a császári hadsereg Pest városába bevonult, Czuczort, kit a Nagy Szótár munkája visszatartott a meneküléstől, 1849. január 18-án este elfogták, vasra verve Budára szállították, utóbb hadi törvényszék elé állították s január 29-én vasban elöltendő hat esztendei várfogságra ítélték. E szigorú ítélet is csak kegyelemből, az osztrák fővezér gyóntató atyjának közbenjárására történt. Budai fogságában Czuczor többekkel egy börtönbe lévén elzárva, semmivel sem tudott

nyugodtan foglalkozni. E nehéz napjaiban rendkívül sokat fáradott érte jó barátja, Toldy Ferencz. Ő írta meg Czuczor nevében a folyamodványt a tábornagyhoz s ő biztatta föl Teleki József grófot, az Akadémia elnökét, a közbenjárásra, melynek folytán február 14-én az ítélet szigorúságán enyhítés történt, a mennyiben Windischgrätz megengedte, hogy Czuczor rabságának helye Budavár legyen. a bilincseket leszedjék róla s dolgozhassék a Nagy Szótáron. Febr. 15-én Rimely Mihály főapát is személyesen kereste föl a herczeget Pesten; Windischgrätz kegyesen fogadta, de Czuczor sorsának nagyobb enyhítéséről hallani sem akart. Így raboskodott Czuczor a budai József-kaszárnyai börtönben, míglen május 21. Görgei serege vitézül bevette Budavárát, s két magyar kormánybiztos nyomban Czuczor kiszabadítására sietett. A börtönből kilépő Czuczornak legelső ette is a felebaráti szeretet volt; mert midőn a honvédek a kaszárnyába berontottak, hogy leöljék a bemenekült osztrák katonákat, Czuczor óva emelte föl kezét s annyira lelkökre beszélt a győzteseknek, hogy az ő szavára leeresztették fegyveröket. Ez a tett sokkal jobban visszatükrözi Czuczor egyéniségét, mint a Riadónak véres boszúra forraló szózata. Kiszabadulván fogságából, visszatért pesti lakására, majd június hóban Tihanyba ment, fogságában megrongált egészségének helyreállítására; a világosi katasztrófa után azonban, hogy a bujdosást elkerülje és szerzetének kellemetlenségeket ne okozzon, visszatért Pestre, s midőn ide a császári csapatok másodszor is bevonultak, azon reményben, hogy a boszú politikája eddigi szenvedéseivel beéri, önként jelentkezett Kempen báró altábornagynál, ki megengedte neki, hogy mivel az ostrom alkalmával szétrombolt budai vár állami foglyok számára

nem nyújthat helyet, Pesten a ferencziek kolostorába mehet, a hol dolgozhatik a szótáron is. Munkásságát azonban nem sokáig folytathatta; nem sejdítvén ugyanis, hogy a kolostor környékén kémek tanyáznak, egy izben éjnek idején kiment barátai látogatására. Másnap már elhurczolták a kolostorból s 1860. január 16-án a vérszomjas Haynau b. tábornagyszernagy rendeletére vasra verve a gyászos emlékfű Újépület börtönébe kísérték. Ekkor ismét a derék Toldy volt az első, ki Czuczor szomorú sorsát legjobban szívén viselvén, mindjárt elfogatása után az Akadémia nevében folyamodványt írt Haynauhoz, melynek azonban semmi eredménye sem lett. Utóbb ugyancsak az ő javaslatára egy akad. küldöttség járult Haynau elé, csupán azt kérve tőle: vétesse le a fogolyról a nehéz békókat s engedje itthon maradni hazájában, hogy a szótáron dolgozhassék. De Haynau kérése lehetetlen volt; legfőlebb a költő rokonainak engedte meg a látogatást. Ily ürügygyel, az őrtálló porkoláb jelenlétében, látogatta meg őt Toldynak neje (erre vonatkozik *A rab* cz. költemény), a kinek a költő előadta kéréseit, melyeket Toldyné elmondott férjének. Ez utóbbinak Kempen altábornagyhoz és József nádor nejéhez írt folyamodványával végre is sikerült kieszközölnie, hogy Czuczor további fogságában ismét engedélyt nyert szótári dolgozatokra. E közben a költőt márczius 9-én az Újépületből a budai kasszárnnyába, innen pedig, kezén s lábán bilincsekkel terhelve. Bécsen át Kufstein várába szállították, hová ápril 17-én érkezett. Hasztalan jártak közben érdekében Rimely Mihály főapát és Viale Prela, a bécsi pápai nunczius; mindössze annyiban enyhítettek sorsán, hogy külön tiszta, bár szűk szobát kapott, a melyben vasbékói és betegeskedése mellett is eleinte szorgalmasan dolgozhatott. Mindjárt fogsága



elején lefordítja a «Dies iræ» cz. egyházi éneket s a Benedek-rendi breviáriumnak számos szép hymnusát. Szótári etymologiai dolgozatain kívül kufsteini börtönében készült még Jerney Jánosnak az Uj Magy. Muzeumban közzétett «Nyílt levelé»-re válaszoló *Kerecsen és Kerecsét* cz. értekezése (u. o. VII. füz.), mely nyelvészeti elveinek és módszerének úgyszólván programmjául tekinthető. Ugyancsak fogsága idején jelent meg tőle C. Corn. *Tacitus Germaniájának* fordítása (Pest, 1851.), «Jóakaróimnak» ajánlással. Ennek megjelentét csakhamar Toldy szorgalmazására az akadémiai elnöknek ismételt folyamodásai és József nádor neje közbenjárása folytán a király megkegyelmezése követte 1851. május 14-én. A kiszabadult költő haza hozta lehullott rabbilincseit, s midőn itthon sietett Toldyékát meglátogatni, hálaszókkal és könnyek közt adta a lánczot emlékül a börtönben őt egykor meglátogató Toldynénak, a ki 1885-ben, harmincznégy évi kegyeletes őrzés után, a Kisfaludy-Társaság ereklyetárának engedte át a páratlan emléket: az egyetlen lánczot, melybe magyar költő kezét-lábát verték egy költeményért.

Megszabadulva Kufsteinből, főapátja engedélyével újlag Pesten telepedett le, s ettől fogva tizenöt éven át csendes visszavonultságban, költői lantja félretételével, teljesen nyelvészeti vizsgálódásoknak s a Nagy Szótár szerkesztésének szentelte idejét, úgyhogy 1858 elején már a V betűig jutott s ugyanezen év őszén első kidolgozásban egészen elkészítvén a munkát, erről az okt. 11-én tartott akadémiai ülésen az örömtől szinte ellágyulva tett jelentést. Társával együtt nyomban a második kidolgozáshoz is hozzáfogván, 1861 közepéig elkészült a nagy mű, s még ez év végén megindult a kiadása ily czímmel: *A magyar nyelv szótára.*

a Magy. Tud. Akad. megbízásából készítették Czuczor Gergely és Fogarasi János. (Pest, 1862—1874. I.—VI. kötet, 110784 cikkelylyel.) A teljes mű megjelentét azonban Czuczor már nem érte meg: a negyedik kötet közepső íveinek nyomtatása közben 1866. szept. 9-én, ázsiai kolera következtében kihullott örökre a szerkesztői toll kezéből. A művet szerkesztőtársa, Fogarasi, fejezte be, de azért az 1874. évi május 28-án tartott akadémiai ülésen Lónyay Menyhért gróf, akad. elnök, Fogarasié mellett Czuczor érdemeit is kegyeletesen és méltán hangoztatta, s az Akadémia — Cziráky János gróf indítványára — a nagy mű befejeztének emlékére a két szerkesztőtárs arczképét föltüntető érmet veretett.

Czuczor halálát Jámbor Pál egy költeményben siratta el; Toldy pedig 1868. márcz. 21-én, az Akadémia XXXVIII. nagygyűlésének közülésén emlékbeszédeinek egyik legszebbikével méltatta egykori legjobb barátjának tudós és költői érdemeit. Néhány évvel utóbb, 1875. jún. 6-án szülőföldre márvány emléktáblával jelölte meg andódi szülőházát, és ez alkalmat Érsekújvár városa irodalmi és népünneppé emelte. Az ünneprendező bizottság kezdeményezésére Czuczornak egy Ujvárott emelendő szobra létesítését is elhatározták. Legutóbb, az ezredévi ünnepek napjaiban, Brázay Kálmán Budapesten múzeum-körúti házát, melyben Czuczor meghalt, hazafias kegyeletből Czuczor domborművű mellképét ábrázoló díszes emléktáblával jelölte meg, melynek leleplezése alkalmával, 1896. okt. 5-én, az Akadémia nevében Beöthy Zsolt mondott lendületes beszédet.

Czuczor költeményei még életében megjelentek a következő gyűjteményes kiadásokban: *Poétai Munkái* (Buda, 1836. Toldy kiadásában), *Népies költeményei* (összeszedte és

kiadta Friebeisz István, Pest, 1854. és másodszor: 1856-ban), továbbá Toldytól való teljesebb gyűjteményben lyrai versein kívül hőskölteményei és meséi is, a költő arczképével és életrajzával: *Czuczor költeményei* czímen (Pest, 1858, I.—III. köt., ugyanezen gyűjtemény megjelent még az Olcsó Könyvtár egyes füzeteiben is.) Harminczhárom évvel halála után jelent meg költeményeinek teljes gyűjteménye ily czímmel: *Czuczor Gergely összes költői művei*. Első teljes kiadás, életrajzzal és jegyzetekkel ellátva sajtó alá rendezte Zoltvány Irén. Budapest, Franklin-Társulat kiadása, 1899. I.—III. köt. Két arczképpel s a költő szülőházának képével.

Pannonhalma.

*Zoltvány Irén.*

# LYRAI ÉS VEGYES KÖLTEMÉNYEK



## LANTOMHOZ.

Égnek szelíd ajándoka,  
Szivem viszhangja te,  
Érző kebel nálad hivebb  
Barátot birhat-e?  
Miként körülgyűrűdzi a  
Virágot illata,  
Úgy viszhangozza lelkemet  
Hurodnak szózata.

Áldás-e rajtam, átok-e,  
Hogy oly hõn érezek?  
Hogy hú s öröm villám gyanánt  
E keblen átrezeg?  
Áldás vagy átok, egy neked,  
Te hozzám hû maradsz,  
Örömré búra én velem  
Te egyiránt fakadsz.

Oh, mily csekély gyakran, miben  
Kedélyünk élve áll:  
Egy lenge fürt, kegypillanat,  
Egy zsenge rózsaszál.  
Ha senki nem, te részvevő  
Hangan kizenged azt,  
Enyelgve édes álmain,  
Ha képzetem viraszt.



Mi jól esik magasztosan  
Fölszárnyaló erényt,  
S nagy férfiat küzdelmiben  
Szemlélni a honért;  
S hogy lássák a pulyák is e  
Küzdő erényfiat,  
Örömtől húrod a dicső  
Látványra fölriad.

Te a moh-ette ős romok  
Közé jósz társamúl,  
Ha a letűnt csaták zaja  
Elmémbe fölül,  
S a vérmezőn, hol a halál  
És élet szembe kel,  
Az egykor oly dicső haza  
Vitézit zenged el.

De tenger a szív tüköre,  
Most síma, s fényben ég,  
Majd rája dől a vész dühe,  
S fölötte dörg az ég.  
Sokszor fölolvad a kebel  
Öröm sugárinál,  
De hányszor a keser fagya  
Miatt dermedten áll!

Ha a bűn álnokúl buvék  
Erénypalást alá,  
Vagy a szájhős szilaj magát  
A jók fölé tolá,

És a szabad szellem czimét  
Kitűzte a bitor,  
Míg lába Isten-einberen  
Szentetlenül tipor ;

Ha a szűkkeblű gyávaság  
Alélva tántorog,  
Mert a honügy javítgató  
Tervek szerint forog,  
S midőn a köz jóléteért  
Adózni kellene,  
A rút fukarság ördögi  
Esküsznek ellene ;

Ha higgadatlan gyermekész,  
Üres, szelesdi lény,  
Kontárkodik polgárfelek  
S hazája szent ügyén ;  
Midőn életkérdés fölött  
Tivornyahad tanáz,  
S székére részeg vállakon  
Máskál a tisztvadász ;

Ha önző pártviszály magyart  
Magyarra bujtogat,  
S karosztály-gyűlölet közös  
Bizalmat fojtogat,  
És annyi kurta zsarnok él  
Véredből, oh hazám,  
Kik tőled elfajultanak  
A külföld maszlagán ;

Oh ekkor fájdalomború  
 Vonúl el keblemen,  
 S a bűn sötét utálata  
 Elöttem megjelen.  
 Ekkor ki osztozik velem,  
 Ki nyög viszonzpanaszt?  
 Te lant vagy az, kit tőlem el  
 A bánat sem szakaszt.

Te légy barátom, őrtanúm  
 Érzelveim körül,  
 Rajtad legyen szűm belseje  
 Lefestve tűkörül,  
 Hadd lássa lelkemet kiki:  
 Öleljen a rokon,  
 S a rágalom pirúljon el  
 A fondor ajkakon.

(1844.)

## KISFALUDY KÁROLY SIRJÁNÁL.

Hiába kelt hát érted ezer fohász,  
 Károly, te Múzák jobb fele! A közel,  
 És távol aggott tisztelőid  
 Hév könnyűin nem esett meg a sora.

Elvőn körünkből, s vissza nem ad soha,  
 Nyögjünk panaszszal bár egeket teli,  
 S remegjenek bár mily esengve  
 Terjedező kezeink utánad.

A veszteség nagy, mely sokat érdekel,  
A jó, nemes, szép tára ha veszt nagyot,  
S a fényderítő elme lángja  
Hogyha kihúnyva sokon homályt hagy.

Méltán keserghet rajtad azért hazánk:  
Sok szép jövőendő magva szakadt Veled!  
Szép szellemedtől mennyi művet  
Várhata még, ha telik, reményünk.

De jaj, sikamló talpon inog rövid  
Létünk, s határin sűrű homály borong;  
Bölcs az, ki hasznot hajt kevésből,  
S éle sokat, ha nem is sokáig.

Az a nagy elmék ritka tulajdona,  
Hogy nincs időhöz szabva hatáskörük,  
S bár eltűnének, műveikkel  
Képezik ők az utóvilágot.

Károly! nevednek fénye ragyogni fog,  
Míg serdül ész, mely szépnek örülni tud,  
Tiszteltetel, míg a magyarnak  
Ajkairól magyar íge hangzik.

Jertek hazámnak szűzei, ifjai!  
Kiket nemesb vágy, s érzelem ösztönöz,  
Hintsünk virágot, nem mulandót,  
Kisfaludynk nyugovó porára.

Múzám, te is mély gyászba borúlva lépj  
E helyre, s forró hálakönyűt ereszszt:

Ő nyújtja lantot néked első,  
 Ápolá ő sürögő kezekkel.

(1831.)

## NYILATKOZÁS.

«Szünjél kissé zengeni  
 Harczi viadalt,  
 Vedd elé kis lantodat  
 S mondj szerelmi dalt.»

Ezt sugalta a leány,  
 S csendes éjeken  
 Ablakához elmenék  
 Zengni énekem.

Andalogva sírt a lant  
 Hold sugárinál,  
 S énekemnek díja lőn  
 Zsenge rózsaszál.

Én a zsenge rózsaszált  
 Szépen ápolám,  
 Rajta függék nappalon,  
 Rajta éjtszakán,

És örökös éjtszakán  
 Örök nappalon  
 Hókéz-adta díjvirág  
 Volt magánydalom.

Ám a rózsza bájai  
Elvirúltanak,  
S új dalokra búpanasz'-  
Hangot adtanak.

És midőn nyugodt a lány  
Csendes éjeken,  
Ablakához elmenék  
Zengni énekem.

Lantom oly epedve sírt  
Hold sugárinál,  
Ah de díjamul megint  
Lőn csak rózsaszál.

Szép a rózsza, a virág-  
Rendben ő király,  
Szíve mellé tüzdeli  
Ifju és leány.

E virágból font füzér  
Lantot ékesít,  
De szerelmi dalnokot  
Díj magasb hevít.

Kék szemekből villanó  
Játszi pillanat,  
Rózsaaarcz s ajak! szívem  
Értetek dagad.

S lángoló leánykebel,  
Mely viszont szeret,



Birja visszaadni csak  
Feldúlt mennyemet.

S míg kegyébe nem fogad,  
Csendes éjeken  
Érte nyögdel és eped  
Lantom, énekem.

Ím tehát nem zenghetek  
Harczi viadalt,  
Csak negédes szép leányt,  
Csak szerelmi dalt.

(1837.)

## KUPIDÓ.

(Anakreonon.)

Én balgatag nevettem  
A' kézives Kupídót:  
E' kis fiú mit árthat?  
Azt gondolám magamban.  
Csendes, szelid, mosolygó  
Gyöngéded, édes ajku,  
Tegzet visel, de nem sért,  
Mert anyja őrzi, 's vígyáz,  
Ha csíntalan, kezére.  
És íme nem tudom mikép'  
Önnön tökéletéből e?  
Vagy anyja készíteté őt?  
Reám lövött ivéről.

Óh kis fiú, erődnek,  
Csak most segélj, hiszek már.  
Vagy Frídit is, ki szinte  
Téged' gunyolva megvet,  
S fájdalmimat kaczagja,  
Mint engemet nyilazd meg.

(1828.)

## KEZDŐDŐ SZERELEM.

Mi bájol engemet,  
Hő lánggra keblemet  
Ki gyújtja fel?  
Leány! kökény szemed,  
Sugár szép termeted  
Vonz s bájol el.

Reményem jó s repül,  
Öröm bú ví belül,  
Velóm lobog,  
Nyugalmam nem lelem,  
Miolta kebelem  
Feléd dobog.

Mosolygva köny fakad  
Szememben, fennakad  
Szavam, s remeg;  
Kegyes tekinteted,  
Midőn reám veted,  
Igéztél úgy meg.

De bár epeszt tüze  
 S mindenha bajt füze  
 A szerelem;  
 Eloltni félek őt,  
 Sőt a kedvöldösöt  
 Még nevelem.

(1830.)

## AZ ALVÓ SZÉP.

Beállt az éj, s szememre nem  
 Száll enyhe fátyola,  
 Nyílt ablakomra dőlve ki  
 Esmélek tétova.  
 Körösleg immár semmi nesz,  
 Ellenben át felül  
 Szép kedvesem lágy nyoszolyán  
 Pihenve szenderül.

Ah mint mosolyg, szüz kebele  
 Miként emelkedik!  
 Nyakára folyt selyemhaját  
 Fohászi lengetik.  
 Gömbölyü gyöngé karjait  
 Szívéhez érteti,  
 S boldog csalódás szárnyain  
 Hívét ölelgeti.

Hahogy talán reám mosolyg,  
 Ha nekem nyújt kezet,  
 Engem karol, szívére fog,  
 S mézajkihoz vezet:

Akkor, süvöltő vad szelek  
S dörgő villámlatok,  
Ti álomoszlátó szerek,  
Messzére szálljatok.

Oh bárha még a hajnal is  
Utóbbad feslenék,  
S felhők sötéti a napot  
Homályba rejtenék.  
Mélyebbre hatna bé talán  
Szívén a képzelet,  
S ha fölserkenne, akkor is  
Engedne benn helyet.

Ám de ha mást hevít ölen,  
S itat mézajkiról,  
Hattyúnyakán ha más mereng,  
S keblére más simúl;  
A csintalant akkor zaj és  
Robaj riaszsza fel,  
S kivel enyelgtek álmai,  
Ébren feledje el.

(1830.)

## KÉRELEM.

Lányka, ne fuss, kérlek, ha feléd közelíteni vágyok,  
S írigy lepled alá arczodat el ne takard.  
Ellenem óvod tán magadat? vagy bájid előlem  
Rejted azért, szűmnek hogy nyugodalma legyen?  
Hála ez indulatért hozzám, jó lányka, de késő,  
Óvnod előbb kellett volna magad, s magamat.

Vagy nem színem előtt nőttél-e sugárdad alakká,  
 Nem mosolyogtál-e még kicsi lányka reám?  
 Hányszor játszadozál velem ifjuval, olykor ölemben  
 Ülvén, s államnak csipegetéd mohait.  
 Nyújta szüléd csemeget? nekem abból juttata kedves  
 Kis kezed, én vélem búd örömed közöléd.  
 ,Kis Mimi, messze megyek', szólottam néha enyelgve,  
 S a kis szöszke Mimi sírva utánam eredt.  
 És haugyan kellett távoznom, visszajövetkor  
 Nem te futál első idvezelőleg elém?  
 Mint örülél, mi időn simogatván sárga hajadnak  
 Fürteit, így szólék: «Szép Mimi, jó Mimikém!  
 Mint függött könytől ragyogó nefelegtse szemednek  
 Rajtam, s hajnalpir terjede arczodon el!  
 Ah már akkor örömmennyet nyita ifju szivemben  
 Bíbora ajkadnak, s víg csevegésü szava.  
 Lányka, ne fuss el hát tőlem, mert óvni lehetlen  
 Szívemet a lángtól, mely vagyon oltva belé.

## LEÁNYCSÍNY.

Csintalan, és még is kedves vagy, lányka, szivemnek,  
 Megjátszál dévaj, s én mosolyogva türem.  
 Emlékszel, mi időn ama hús estalkonyi órán  
 Kerti lugastok alatt lágy mohaszéken ülék?  
 Nem tagadom, hamis én magam is, meglepni lesemből  
 Vágytalak, és édes csókot orozni menék.  
 «El kell jönnie már, lehetetlen késnie» mondám,  
 S a galyrések közt tétova nézdegelék.  
 S íme az ajtó megnyilik, és te danolva lebegsz be,  
 A lugas árnya alatt én merevedten ülék.

Elfojtám lélekzetemet, mert észrevetetni

Féltem, s annyival, ah, jobban ütött kebelem,  
Zsenge virágidhoz sietél, majd vizsga szemekkel  
Szertetekintgetvén, a lugasárnyba menél.

Némi gyanús sejtés látszott ébredni legottan

Benned, mert figyelél egy helyen állva soká.  
És meg kell vala sejtened a mohapamlagon engem,  
El csak azért mehetél a hűvös árnyak alól.

Elmentél, szemeim s vágyam kísértének, ám te  
Visszajövéel ismét, de kívül a lugason ;

Könyv vala jobbodban, s papiros göngyelbe tekercselt,  
S mintha keresnél mit, tétova jára szemed.

Már mohaszékem előtt állál, és nem vala köztünk  
Lúgaskarzatnál semmi egyéb akadály:

Én égék s fázám, te pedig tettetve beszólál:

«Kertészbácsi, beh mély szunnyadozásba merült!

Fűvészkönyvét ím mért hagyta heverni amottan,

És e réпамagot még se vetette-e el?»

Igy szólál dévaj hangon, s karfára letévén

A könyvet s göngyöt, elsuhamodva futál.

«Balgá leső! — szólék ekkor feddődve magamhoz:

Tőled az égből jött alkalom így repül el.

A papirost azután s könyvet vizsgálva tekintem,  
S oh főtől talpig csintalan elmű leány!

A könyv enmagamé volt, *Himfi Szerelmei*, hoztam  
Kertben unalmas időt, míg jövesz, üzni vele.

S a papirost czukrászcsemegékkal töltve, tenéked  
Szántat, az illatozó hársnak alatta hagyám.

Nem viszed el, dévaj, bünödet, nem; meglakol érte

Gúnymosolyú ajkad, nem hagy el engem az ég.



## EMLÉKKÖNYVBE.

Szép a harmat égi gyöngye,  
 Mely pihen virág ölében,  
 Nap sugára száll le hozzá,  
 S felcsókolja lánghevében.

Ah de szebb a szőke lányka  
 Kék szemének ibolyája,  
 Férfi szívek olvadozva  
 S vágyva vágynak birtokára.

A szerénység és szelídség  
 Bájt lehelnek kellemére :  
 Boldog ifju, a ki tűzhet  
 Ily virágot kebelére !

## A LIGETHEZ.

Oh völgyi hús tanya,  
 Kies liget,  
 Ki járja lengeteg  
 Ernyőidet ?

Zöld sásaid között  
 A csörgeteg  
 Susogva s oly vigan  
 Elhőmpelyeg.

Kinek nő pamlagúl  
Selyemmeződ?  
Te völgyek édene,  
Hadd tudnom őt.

Ha kedvesem talán  
Kit árnyad ér,  
S hús gyöngyiben füröszt  
A csendes ér;

Ha pamlagúl neki  
Simúl meződ,  
Vajon min andalog,  
Oh lesd meg őt.

Ajkin csak egy sohaj  
Kiröppen-e?  
Hómelle néha fel-  
Feldöbben-e?

Szemében hévkönyü  
Csak egy ha ég,  
Szivemnek enyhet ad,  
S reményt az ég.

De nem — szemben könyü  
Ajkon sohaj:  
Nem bántja őt e két  
Szerelmi baj.

Miként a csörgeteg  
Gyöngycseppjei

Lebegnek játszias  
Lejtései ;

S miként az alkonyi  
Szél esteden,  
Dal olvad ajkiról  
Édesdeden.

Oly szende és vidor  
Tekintete,  
De szívcséréhez, ah,  
Nincs érzete.

Szerelme nincs egyéb  
Csak gyermeki,  
Játék, virág, ölelt  
Élvek neki.

Mikor nyílik ki már  
Kellemivel,  
S liheg szerelmet a  
Szelíd kebel?

Hiszen ha a tavasz  
Mosolygva kel,  
A bimbóból fakad  
Virágkehely :

S ha kellő nagyra a  
Leány növe  
Kerítse szerelem  
Varázsöve.

(1840.)

## EGY LELKES HÖLGYHÖZ.

Kit fölkenének kegyszüzek,  
S az ég megihlete,  
Mi andalítók kellemid  
Nemednek gyöngye te!  
Szerény, miként a völgy ölen  
Tenyésző rózsaszál,  
Csendes magánykörödben oly  
Kedvessé virulál.

Hiú és röpke női vágy  
Szived nem égeti,  
Nemesb valóért lángzanak  
Hő elméd képzetí,  
Nyílt homlokod haván szelíd  
Erény, s szemérem ül,  
Báj, s kegy mosolygnak arczodon  
Lefesthetetlenül.

Nemed varázsövét bírod,  
Mely hódít és igéz,  
Édessé olvad ajkidon  
A szó, mint zsenge méz;  
Mégis mi büszke és nemes  
Tekintet bélyegez:  
Fenséges elme, és kedély  
Tündéri képe ez.

Dicső a nőnek tisztköre,  
Ki rózsás útakon

Oltárodhoz vezérel,  
 Kiket szülél, oh hon.  
 Te ily nő vagy, föllelkesít  
 Hazádnak szelleme,  
 Tisztelni, a mi nemzeti,  
 Szép lelked jelleme.

A férfi ész s erő teremt,  
 Alkot nagyot, dicsőt,  
 De szépre nőkegy és szerelm  
 Hevíthetik csak őt.  
 Szelíddé símul a szilaj,  
 A bosszu nem lehel,  
 Ha illeté varázssival  
 A szende nőkebel.

Oh hogyha a zenészeti  
 Nemtőnek áldozol,  
 Vagy ajkaidról édesen  
 Hazádnak nyelve foly,  
 Engedd, kis zsámolyod körül  
 Hadd andalodjam el,  
 Mint ifju, ki most álmodik  
 Szerelme képivel.

(1840.)

## ÖRÖM ÉS BÚ.

Menny és föld Istene,  
 Kegyed mi végtelen l  
 Hogy nem hagysz engemet  
 Öröm- s gyönyörtelen.

Öröm fog el midőn  
A szép természetet  
Remek csodáiban  
Szemlélnem engeded.

Örömmel függ szívem  
Ártatlan kisdeden,  
Ki játszva elmosolyg  
S ring ősi térdeken ;

Öröm fog el, midőn  
Győz a dicső erény,  
S az ész világa át-  
Tör álmok éjjelén ;

Örül szívem, ha hű  
Barátra lelheted,  
Kinek velem rokon  
Eszméje, érzete ;

S a vétlen szenvedő  
Könyűit törleni  
Mily édes élvezet  
És angyal-szellemi !

De bár ezer gyönyört  
Enyhületül adál,  
Bocsánat, ég, ha e  
Szív nyugtot nem talál.

Sajognak keblemen  
Saját és köz sebek,



Vigasztalásomúl  
Segédre hol lelek?

Embernek adjam-e  
Elő keservemet?  
Hisz a szentségtelen  
Ő dúlja keblemet.

Te Istenem tudod,  
Szívbánatom mi nagy :  
Ítélj te róla, mert  
Igaz bíró te vagy.

(1837.)

## VIRÁG BENEDEK.

Nem hiu csillám volt vágyad, te igénytelen Elhúnyt,  
Múzák papja valál, s századainkat irád.  
Két koszorúd zöldelleni fog nem büszke sirodról :  
Dalnok Apoll egyiket, másikat adta Klió.

## RÉVAI.

«Délczeg, s kénye szerint lejt Árpád nyelve, lekötni  
Szolgai pórázzal nem lehet a szabadot.»  
Hajdan ilyen szóltak, s ím Révai támada, s már lejt  
Önként a simuló, mestere-szabta uton.

(1837.)

## KÖLCSEY FERENCZ SÍRJÁNÁL.

Kölcsey szunnyadoz itt, ki mig élt, virraszta honáért  
 És ébreszte magyart lánglobogásu dala,  
 Szenv és munkatűrés volt élete, sejtelem inté  
 Végre szívét egy szebb nemzeti élet elé.  
 Csendben járd körül e sírt, óh utas, édes az álom  
 Enyhült fájdalom és zsenge remények után.

## BARÓTI SZABO.

Virt temetőjében mely sírhalom őrzi Barótit,  
 Kérdni hiába fogod, dőlt feledésbe helye.  
 E föld méltatlan vala fényt kölcsönzeni tőle;  
 Hol pora nem becses, a szelleme sem marad ott.

(1844.)

## ILKA GYULÁNAK.

(Salamon király korából.)

Nem hazaföldemről, idegen fogságbeli lakban  
 Titkon írott levelem hív segedelmre, Gyula.  
 Mert te maradtál csak, ha maradtál még is, egyetlen,  
 A ki előtt bízvást önthetek árva könyűt.  
 És, ha jegyeskéznek, ha becsők van vői szavaknak,  
 Ezt kötelességkint tőled ohajtani szabad.  
 Szarvait a deli hold kétszer burkolta homályba,  
 Tölt fényben lebegett kétszer azolta megint,  
 Hogy nemes ősi lakunk Tételben téged örömmel  
 Vendégül fogadott, s vőül atyámmal anyám.

Boldog pillantat, ha lehet boldognak itélnünk,  
A mit utóbb az üdő mostoha karja lenyom.  
Boldog pillantat, mikoron jobboldra remegve —  
Mert remeg a nagy öröm — jobbomat általadám,  
És gyűrűket váltván fogadánk hűséget örökre,  
S szálla szüléimnek karja megáldva reánk.  
Szólni sokat vágytál, de tudád csak mondni: «szeretlek»  
S lassudadon rebegék ajkaim: «Ilka szeret».  
Kék szemeid hév gyöngyü könnyük árjában uszának,  
Tiszta szerelmednek gyöngyei voltak azok.  
Nyelvemen oly szó nincs, s fog titka maradni szívemnek  
Mely kifejezhetné akkori érzetimet.  
Ah de, keserves sors, mint fordula balra reményem,  
Mennyi veszély, s mi vadúl szállt fenyegetve reám!  
Tudnillik rózsás ajakit bár nyissa mosolygva  
A hajnal, véstől nem szabad a nap azért.  
S a ki kegyes széllel tengerre bocsájtja hajóját  
Féljen, mert kétes, köthet-e partra megint.  
Kelni jövendőmet véltem tündéres alakban,  
S íme vagyok most rab, mily keserű csalatás!  
Vajh, kedves, miután hitemet jobbommal ajánlám,  
Vittél volna legott ősi lakodba veled:  
Vagy ha csak egy nappal késtél is volna körünkben,  
Bánatos ínségtől most nem epedne szívem.  
De te sietve vevéd, a három bérczek urához,  
Tőlem válva, s talán válva örökre, utad.  
Nem vádollar ugyan, — mert szent törvénye magyarnak,  
Menni, királyának hogyha idézi szava —  
Még is súlyos igen, kegyesétől hogyha szerelme  
Elvonz a hivatal, nem panaszkodni reá.  
Elszakadál tőlem, s kebelemben messze homálykint,  
Sejtém, kinfelleget kezd borongni legott.

Sok jel adá tudtomra, ha jelt hüvelyezni tanultam  
 Volna, mi szörnyü csapás jó közelítve felénk.  
 Őlte szokatlankép komor arczot hirtelen a nap,  
 S jött mormolva nyugot s dél körül égi ború,  
 Visszatolongottak dühödött hullámi Tiszának,  
 S a haragos mennynek lángjai hulltak alá.  
 Károgató hollók szédelgtek hosszú sereggel,  
 Vészintő madarak, Tétel oromja fölött.  
 Éj lőn, nem látszék sem hold, sem csillag az égen,  
 Én nyoszolyámba menék hajtni nyugalma fejem.  
 Hajtni nyugalma fejem, ha nyugalmat birna találni,  
 S nem virrasztana túl éjeken a szerelem.  
 Hányszor ugortam fel, rezzentvén szűben ijedten,  
 Ellankadva rogyék vissza helyemre megint.  
 Hányszor rémledezett füleimben szellemi lassu  
 Ajkakon ily sugalom: «Kelj hamar, Ilka, tova».  
 S hajlani kész voltam; de marasztva pirongata dajkám;  
 Mért nem tettem, mit tenni parancsla szívem!  
 Nem mindenha helyes, mit az ész komoly okkal igazgat,  
 A szív ügyét csak szív érti, s nem érti balúl.  
 Mert csak alig kezdett szendergés szállni szememre,  
 Zaj harsog, s kardok vad csörögése kívül.  
 Elrémültem, ijedt mellem kettőzte verését,  
 S ájultan feküvém agg nevelőmnek ölén.  
 A zajogók teremem küszöbét közelítve rohannak  
 S nagy foku bárdvasaik törnek előttök utat.  
 Rám ropog a zárlott ajtó, s kardrántva tolongnak,  
 Borzasztó jelenet! a gonosz orvosok élém.  
 Nem tudom, erre miért, mert megmerevültek aléló  
 Érzékim — bár szűnt volna meg életem is!  
 A merev álomból szemeim fölnyíltak utóbbad,  
 Ám csak azért, hogy újabb fájdalom ölje szívem.

Gyors evezős sajkán ragadának az éjjeli rablók,  
Hol kiterült árját önti Dunába Tisza.  
Bolgárok voltak, köztök termetre kiválván  
Zankó, mint őrnagy, s a komor arczu Mladin.  
Rettenetes karuak, ha erőt kell törni erővel,  
S úszni buvárokkint víznek alatta tudók.  
Elfojtott kínaim most kezdtek omolni könyűkben,  
S fuldokoló mellem jajjai vertek eget.  
«Hajh, hova hurczoltok, kóborlók, gyöngé leányzót?  
Szégyen, gyöngé neműn férfinak edzni erőt.  
Nem keresém soha én lappangva veszélyteket, ártni  
Mint is tudna, csatát a ki remegve kerül?  
Hát elváltatok, oh éltémnek gyámjai, tőlem,  
Gondviselő nemzöm, és te szerelmes anyám!»  
Így nyögtek panaszim, s új zajtól döbbene lelkem,  
A kormányviselő gyorsan evezni kiált.  
Visszatekintek, s ím két csolnak szárnyal utánunk,  
S terhelt sajkánkat körbe keríteni rohan.  
Telve reménynyel, hogy megmentésemre leendnek,  
Felvidülék, de jajosb lőn csak ez által ügyem.  
Fegyvert öltve ugyan, de kevés társakkal atyám jött,  
S véle anyám; értem veszni jövőnek el ők.  
Már nyomon értek volt bennünk, sajkánkba vetették  
Csáklyájik hegyeit, s küzde aczéllal aczél.  
«Orvok, harsog atyám, adjátok vissza leányom,»  
«Gyermekem, oh Ilkám» sírva rebegte anyám.  
Erre Mladin s Zankó dárdát markolva rohantak  
A hullámba alá, innen ez, onnan amaz.  
Nyelte hab a vad férfiakat, gondoltam, örökre  
Nyelte, de fényes egek! mondani isszonyodom.  
A két csolnakmű szörnyet roppanva fenékkal  
Fordula, s mentségem drága reményi velők.

Úszva sikertelenül törekedtek partig evezni,  
 Zankó nyomta s Mladin dárda hegyével alá.  
 Én magam éltemet, ezt látván, áldozni haboknak  
 Szántam, s hogy maradék, volt oka gyenge erőm.  
 Semmi reményem már, visznek rablóim örülve,  
 S nap fölkeltekor a Szávatorokba jutunk.  
 Állván a parton jövetünket leste Nikétász,  
 Várnagya Nandornak, s a lator orvok ura  
 Ó kohlotta reám e kínos terheket, égvén  
 Ocsmány lélekkel szűzi szemérmem után.  
 Örvendett szilajúl, s a fellegrvárba hizelgve  
 Kísérvén lakot a fénypalotában adott.  
 A fejedelmi Zalán, mondják, alpári mezőkről  
 Árpádtól futván, itt telepíte lakást.  
 Itt ölelé kéjhölgyeit, a bájkellemes Ínót,  
 S barna Melittáját tételi harcza után.  
 Itt nyögök elzártan, körülöttem szemfüles aggnők  
 Sürgne, alig leltem néked is írnom időt.  
 Éjjeleim nyugtát könnyüim sebes árja zavarja,  
 Könnyü vidámságom szelleme, színe oda.  
 A buja szándékú várnagy sürgetni naponkint  
 Megjelenik, s mint vő bírni kívánja kezem.  
 Elviselé békén állandóságomat eddig:  
 Ám félek, mert nő gerjedezése felém.  
 Oh Gyula, Ilkádnek hahogy él emléke szivedben,  
 S mit fogadál mint vő: védelemére siess,  
 Mert vagyon ahhoz erőd, Salamonnak vagy te kegyencze,  
 Nyújtni segédet kész a tüzes ifju király.  
 Géza is embered, a bölcs ész; s a szekerczecsapással  
 Rettenetes László, ki maga harczban ezer.  
 Vagy ha nagyokhoz nem méltó ügy kelni csatára  
 Gyöngye leányzóért, s hozni zavarba hazát;



Nem magam én, ezeren vágnak karotoknak utána :

A haza véghelyeit dúlja, rabolja görög.

Többé nem hadi vár, zsákmányok tárhelye Nandor,

Öszvetakart kincsét öneki gyűjti magyar.

Illik, igazságos, feleinkért állani bosszút,

S melyet másra vetett, ejteni törbe latort.

Bár mentül hamarabb falainknak alatta csörögjön

Fegyveretek, s köztök, kedvesem, a te vasad!

Úgy, hiszek Istenben, meg lészen alázva Nikétász,

S Ilka Gyulájának biztos ölébe repül.

(1831.)

## GYULA ILKÁNAK.

Érted epedtemben nézék a tételi partról

Tétova, kémlelvén tégedet, Ilka, szemem ;

Hogy kezeimbe jutott leveled, s méltatlan ügyednek

Ábrázolt képét benne megértnem adád.

Tűz lőn minden csepp ereimben, lángola bosszúm,

S a féltő szerelem kínja dühödve gyötört.

Éji sötétségben dúlsz hát, hajdanta dicső nép?

Éji sötétségben veszszén örökre neved.

Napfénynél rettegsz, alacson, mérközni nemünkkel.

A hír napja ne is keljen egedre soha.

Ilka, hová lettél? feselő rózsáidat eddig

Nem magyar ujj, idegen kéje szakasztja talán,

Durva karokkal ölel, s dől hóválladra latornagy,

S csókokat ajkidról ittas ajakkal oroz.

Vagy, ha szüvét érdekli talán bájkelleme szépnek,

Sárga fodor hajadat lengeti ujjaival,

S ellágyulva mosolyg fel kék szemeidnek egébe,

Mert közös a szerelem, a vad is érzi hevét.

Érezi: s érezné rablód is vajha kevesbbé,  
 Úgy nem lenne, kegyes, félni miattad okom.  
 Mert csak alig serdül, már mesterkéltni szerelmet,  
 S csábítgatni tanul a mai púha görög.  
 Olvadozó szűnek jeleit hazudozza hizelgve  
 Tiszta hevet tettet vágyiban a buja is.  
 Földig alázva eseng az imádott nőnek előtte,  
 Haj pedig a nyájas férfi veszélyes igen!  
 Kellemidet bár csak tudnád leplezni előle,  
 Hogy ne tekinthetnék a buja vizsga szemek.  
 Ámde mi legvonzóbb, nem rejtheted, égve lobog két  
 Csillaga képednek, s hajnali tiszta hava.  
 Fürtid aranyjával szellőcse ha játszadoz olykor,  
 Zsákmányúl szemnek nyújt hab-ölelte nyakat.  
 Szólj kímélve nagyon, vagy félrevonúlva, ha szükség,  
 A ragyogó fogsort felfödi nyílt ajakad.  
 És noha szűben epedsz, könnyüidnek nyomjad el árját,  
 Vagy ha lehetlenség, sírj, ha magadra maradsz;  
 Hogy ne vigasztaljon csábító szózata, melyért  
 Számot tartson utóbb, s légy kötelezve neki.  
 Édesget kit-kit, s vonz a szolgálati készség,  
 S illik, részt ha ki vett benne, viszonznia is —  
 Ilka, mi féltékeny gond tépdeli lelkemet érted!  
 Adj' Isten ne legyek bús panaszimban igaz!  
 Hogy magadat tudd óvni mitől, intélek ez okból,  
 Mert őszinte szívet csalhat az álnok eszű.  
 Csélcsap férfiledérséghez nincs szokva magyar szűz,  
 Őtet háza körén őrzi szemérmes anya.  
 Játsszni kaczer szemmel, s szűveket hálózni nem örvend,  
 A nőhűséget kezdi tanulni korán.  
 Fátyol alatt jelenik meg, hol bajt vívnak az ifjak,  
 A diadalmi babért nyújtani mégyen oda.

Égve dicsőségtől küzd akkor az ifju levente,  
S nem puha lágysággal tetszeni vágyakodik.  
Mert szép, s vajmi dicső szépektől venni jutalmat,  
És ha szelíd ajakak rebegik: «ez deli hős.»  
Nincsen idő, nincs olyan erő, mely vetni ki tudná  
Elmémből azt a szép ragyogásu napot,  
A Tisza torkánál mikoron valamennyi leventén  
Dárdával vettem, s vettem evezve erőt,  
És te szerény pirulással elém közelítve lebegtél,  
És a bajkoszorút tűzte fejemre kezed!  
Ott foga elsőben szikrát, vele lángot is elsőbb  
A szerelem bennem, mely lobog, Ilka, feléd;  
És ha leányszívcket becsület hódítani erénynyel,  
Hogy kedvedbe vevél, arra mi büszke vagyok!  
Jaj, de sikos sarkon forg minden az égnek alatta,  
És az öröm mellé bú szeret állni közel.  
Ám legyen, így intézte el azt a játszi szerencse;  
Nő s édesb az öröm munka s veszélyek után.  
Bajviadal hozzám szüvedet vonzotta kezeddél,  
Bajviadallal kell lenned enyémnek utóbb.  
Végy szüvet és bízzál, van erő még annyi nemünkben,  
S érdekel annyira még kedveseinknek ügye,  
Hogy torolatlan nem hagyjuk feleinket epedni:  
Meglakol a bolgár, s a buja lángu görög.  
A szerelem s a honszeretet gerjeszteni fognak,  
Isten lesz paizsunk, ő vet igazra szemet.  
Még fognak szemeid, s elsőben függeni rajtok  
E sorokon, Nandort már körülállja hadunk.  
Vette szüvére nemes népének mostoha sorsát,  
S fegyvert öltve közelg a tüzes ifju király.  
László is vele jó, s bölcs Géza, királyi vezérek,  
A harczoknak iker mennykövi, s bátor Opos.

Gyöngé nemed mint engedi, légy te is, Ilka segédünk,  
 És viadalminkban nézz le figyelve reánk.  
 Némely nap, ha dühös szél fogna kavargni felettünk,  
 S hallod, hogy készül nagy rohanásra hadunk;  
 Jól vígyázz: ha Zimony dombján füstoszlopokat látsz  
 Kelni hat osztályban, leszen ez a mi jelünk,  
 Akkor ügyes kézzel vess a váralji toronyba  
 Gyújtószert, mely gyors lobbal emelje tüzét,  
 Rajta ütünk a lángba szorúlt görög őrhadon akkor:  
 Mi rohanunk ketten bátor Opossal elül.  
 Te menhelyre siess, s légy a felvári falak közt,  
 Ott keres, ott leljen tégedet, Ilka, Gyulád.  
 Isten karja velünk, ki előtt a büszke leroskad,  
 És veled, és járjon mind hadainkkal együtt.

(1831.)

## VESELÉNYI FERENCZ SZÉCSI MÁRIÁNAK.

Szécsiek éke, Murány hős asszonya, Mária! üdvöt  
 Tábori sátrából küld Veselényi neked,  
 Fognád vélni talán, hogy gőgös harczi dagálylyal  
 Szándékszik levelem szórni fejedre veszélyt,  
 Vagy hogy erős hadaim számát sokasítva szivedbe  
 Kétes csüggedezést hinteni vágyakodom.  
 A vak rettegetés lehet ostora gyáva kebelnek:  
 Tettre tekint, s hiu szót semmibe hajt az erős.  
 Özvegye Bethlennek ragyogóbb hírére közöttünk,  
 S gyöngé nemét haladó bátor erőre nagyobb;  
 Hogysem kit kitüzött és meghaladásra tökélett,  
 Pályafutásától elfenyegessen ige.

Égbe kelő sziklán fellengez vára Murálynak,  
S lábait izgágás bércz-sor övedzi körül.  
A tüzes álgyutékék fáradva lehullnak alája,  
S büszke kacagtában nézi az ormi vitéz.  
Vannak ugyan hadaim, láthatd a bástyatetőről  
A kies alvölgyben pezsgeni sátrak alatt,  
Harczra keményültek mindannyin, s készek egyenlőn  
Győzni, vagy elszántan vészbe rohanni velem :  
De nem az ütközetek rongáló lelke : szelídebb  
Isten jótékony karja vezérli vasam.  
Mint vagyon, úgy szólok, s egyebet nem mondok igaznál,  
Oh ne huzódazzál venni kegyedbe szavam !  
Tegnap alkonyaton, miután vizsgálva bejártam  
Harczosimat, vonulék tábori sátram alá.  
A hűvös estveli szél friss szárnyakon íngva csapongott  
S a szép völgyi vidék illatozónben uszott.  
Eljött már az üdő, mely aggó nappali gondban  
Fáradt elméket szunnyadozásra idéz.  
Én nehezült főmet pánczélkönyökömre nyugosztván  
Néma tünődéssel búba merülten ülék.  
El nem mellőzöm, mert néha könyűzni nemes tett,  
Bús arczomra szakadt a könnyük árja sűrűn.  
«Istenem, így nyögtem, mi gonoszszal sérthete téged  
A magyar annyira, hogy szüntelen átkod üzi ?  
E szép földre hozád, legyen áldás érte nevednek !  
Ám sok irígy szemeket csüggeni rajta hagyál.  
Kelnek örökségkint új ellenségi, barátot,  
A ki valódi javán lenne, keresve keres.  
A vérszomju pogány behatolt lelkébe hazánknak,  
S rajtunk, már másfél százada, koptat igát.  
Romlik az ősi nemes szellem, korcs vérű töröktől  
Méhbe fogad keverékmagzatot a honi nő.

Olt idegen köntöst, cziczomára cserélve vitézi  
 Öltözetét némely, szenved az ősi szokás,  
 A kis számu magyar fogyton fogy, harcz öli részét,  
 Több hurczoltatik el messze hazákba rabúl;  
 És ha kiket kímélt ez időig az ellenerőszak,  
 S a haza még bennök látna parányi reményt,  
 A vad visszavonás vérszelleme szállja meg őket,  
 Hajh nem borzad aczélt fenni magyarra magyar.  
 Bojtani nem szünik őt, s örvendez titkon az ozman:  
 A magyarok romján rakja hatalma falát.  
 Mellemet ím én is most e pánczélba szorítom,  
 Rézsisak ül fejemen, s oldalam őrzi aczél.  
 Zúgnak ezer daliák itt a völgyeknek ölében,  
 Bőszülten várván, hogy viadalba vigyem;  
 Forr a várra dühük, forr hadnépére haragjok,  
 S vajjon mily had az ott? vélők egy ajku magyar!»  
 Ilyen gondolatok szaggatták keblemet, és már  
 Mentül elébb viadalt kezdeni szánva valék,  
 Mert meggyőződém igazáról minden ügyünknek,  
 Úgy akará tisztem, s a fejedelmi parancs.  
 De — hiteles dolgot mondok — hogy kardot emelni  
 Nyúla kezem, mereven lankada minden erőm.  
 Szándokom oszlott, mint álom játéka, hiúvá.  
 S bár viszonzozva vonám, hullt hüvelyébe vasam.  
 S íme, szelíd halavány fénytől csillámlani kezde  
 Tábori színfödelem, mécsi világom alatt.  
 Mint vékony ködalak lebegett szemeimnek előtte  
 A szárnyas szerelem, s vonta mosolygva ivét,  
 S hogy mosolyogva reám kilövé, lágy szellemi hangon  
 Rózsás ajkairól így rebegette szavát:  
 «Büszke vezér, szüntesd haragod, rokonidra dühödni,  
 Míg lehet, óvd magadat, tedd hüvelyébe vasad,



Vétek erőszakkal, s vad lelkek durva szokása,  
Üznöd ügyet, míg van végzened úta egyéb.»  
Eltűnt a kegyalak, s mi tevőnek kellene lennem,  
Hallgata bár, de hagyá sejtene, a mit akar.  
Más színben rémlik föl előttem azolta Murányvár,  
Készületim szűnnek, nincs viadalra szívem,  
Tábori sátramhoz járnak sürgetni vitézim,  
S halogatásomnak nem tudom adni okát.  
Van, ki gyalázólag több ízben rajtam üt, és fedd:  
«Mekkorig alszol még, nyúlszívü gyáva vezér?»  
S én hallgatva türom, mert nem mindenkinek üdvös  
Titkot vallni; van az, Mária, tartva neked,  
Bethlen holta után mihelyest gyász özvegyi fátyolt  
Öltöttél, kezdett érted epedni szívem.  
Győzni tudék még is hevemen, s illet vala nőmért  
Özvegynek nekem is gyászba vonólni tovább.  
Mérséklette az is tüzet, hogy büszke vitézkint  
Átallék pártos hölgynek esengni, vezér.  
Hajh de különben lőn, föltétem gyöngé füvekként  
Ellenfélre hajult, s vissza ki hajtja megint?  
Földhöz alázva simúlt a bajnoki büszke tekintet,  
Csendesül a külsz harc, dúl zivatarja belül.  
Csillámlik még is lelken némi reménye,  
A sebet Isten üté, enyhet is Isten adand.  
És ha magyar népét mégmég méltatja kegyére,  
S róla egészen nem vette le gyámkezeit:  
Útra vezet bennünk, melyen megegyezve magunkban  
Vérontás nélkül czélra futamni fogunk.  
Már az utat kiszegé, szerelemnek mennyei útját,  
Kezdeté bár tövises, rajta haladni gyönyör.  
Nincs szándékomban, nem is illő mondni magamról  
Holmi tulajdonokat, hogy kebeledbe fogadj.



Ósi nemes vérem miokért említsem? elődid  
 Fénye, s dicső férjed vetne reája homályt.  
 Nincsen kedvem előszámlálnom termetem ékit,  
 Ki vetekedhetnék, kellemek éke veled?  
 És ha nevet szerzett harczban Veselényi, nem áll-e  
 Mária, Szécsi-faj, a férfi vitézek előtt?  
 Hallgatok ilyekkel, butaság unszolni szerelmet,  
 Nem tud erőszakot az, s megy, hova kénye viszi.  
 De szabad esdeklő szívvel járulni elébe,  
 Ő hiv imádókat venni kegyébe szeret.  
 Zaj nélkül folytatja művét, hódítgat igába,  
 S rózsás lánczaival tart lekötözve erőst.  
 Elragad olykor ugyan, zabolátlan kénye veszélybe  
 Dönthet nemzeteket: hajdani Trója tanúnk.  
 Ám de hasonlatlan viszony áll, oh Mária, köztünk,  
 Nem mint állt Páris s helleni hölgye között.  
 Az vendégi jogot sértvén férjt foszta nejétől;  
 Özvegyet én özvegy vágyok ölelni nejlül.  
 Végromlásra jutott Helenáért vára Priámnak,  
 S a görögöknek okot mennyi veszélyre adott;  
 A mi kötésünk megkímélni fogna rokonvért,  
 S egy testté, mint kell lennie, lenne magyar.  
 Vagy véled, fog válni talán szennyére nevednek,  
 Hogy pártod seregét árulod áru gyanánt?  
 Egy haza szült bennünk, s nem szégyen-e áruba venni,  
 Hogyha kibékülvén honfiu honfit ölel?  
 Higy nekem, Istennek szeme néz még árva hazánkra,  
 S visszavonásból fog béke derülni reánk.  
 Csak mi szerencsénket fordítani javunkra ne késsünk,  
 S jók valahára legyünk adni s fogadni kezet.  
 Szolgámban bízzál, titkot közöl ő csak urával,  
 Vajha nekem kedvest közleni jönne hamar.

Függ alkalmas időt s helyet elrendelni tetőled,  
 Egymással bővebb értekezésre valót:  
 Égek válaszodért, s szívemet gerjeszti remény, hogy  
 Nem hagysz függőben, s szándokod értne adod.

(1832.)

## SZÉCSI MÁRIA VESSELÉNYI FERENCZNEK.

Van, van gondviselés, vaktában semmi sem áll fenn  
 A nap alatt, Isten néz, Veselényi, reánk.  
 Bölcsen elintéz ő mindent fönséges egében,  
 És ki merészkednék ellene szegni magát?  
 Intésére csodát mivel a természeti rendszer,  
 S két külön indulatot titkos erővel egyít.  
 Gondolhattam-e azt, mikor e vár száll vala harczy  
 Kormányzásom alá, esni mi fogna velem?  
 Büszke tökélettel fektében bízva Murálynak  
 Hányszor föltettem: védni halálra fogom.  
 Hányszor, alánézvén, gyúladt a völgyi sereg  
 Ellenséges erőm, és, Veselényi, reád.  
 Nem vagyok, a ki valék, már! Isten akarta különben,  
 Tett fogadalmimtól elmene kedvem, erőm.  
 Mint a nyári ború, mely rejt villámot ölében,  
 S a bérczek tetején vésszszel ijesztve morog,  
 Elszakadoz lassan, megcsendesül égi haragja,  
 S völgyeket enyhítő permetegével itat;  
 A napnak sugarit sem tiltja lövelni reájok,  
 S a mélységben alatt a hegyek árnya lebeg:  
 A harcz förgetegét úgy láttam oszolni Muránytól,  
 Keblemet úgy sejtém hajlani béke felé;

Vizsgáló szemeim vágytak mulatozni szünetlen  
 A völgybéli hadon, s arczomon ége könnyű.  
 Nyugtalanul kezdém, a bástyatetőre gyakorta  
 Föl-fölmenve, körülkémlelni, merre lehetsz.  
 Hogyha szemem nem lelt, gondoltam: «tartja tanácsát  
 Tábori sátrában most Veselényi reám!»  
 És ha kivettelek a völgyben közepette haladnak:  
 «Már rohanást intéz» búba merülve nyögém.  
 «Tedd el, tedd vasadat hüvelyébe nyugodni; kegyetlen,  
 Érted gyúl, kire most kardot emelni sietsz.  
 Érted gyúl, de utat nem lel kijelentni szerelmét,  
 Vagy nyugalomban nem látod-e lenni Murányt?»  
 Így epedék, midőn leveled kezeimbe tanútlan  
 Embered általadá, a leleményes eszű.  
 A kedves sorokat hév csókjaím ezre tetézte,  
 «Szép rendek, rebegém, kedvesem-írta betűk!»  
 Olvasván letevém, ismét átnézni vevém föl,  
 Összetevém, de megint vágya reája szemem.  
 És tartalma felől magamat hogy kérdeni kezdém,  
 Annyi tekintet után állt habozólag eszem.  
 Nem nyugovók vágyam, több ízben függő figyelmem  
 Rajta, s midőn ugyanazt benne viszonzva lelém:  
 Illették ajakim, s könnyüim bő árja szakadt rá,  
 A váratlan öröm cseppjei voltak azok.  
 Csillapodék kebelem s elmém habozása, de más gond  
 Támada fel bennem, s gyötreni kezde megint.  
 «Hát ha, tünődém így, hadi csel-költötte levél ez,  
 S ejteni törbe akar csak Veselényi vele?  
 Hátha lecsalván majd váramból kandi madárkint  
 Lépedről, szerelem, visz diadalmi rabúl?  
 Nem, még sem lehet ez: magyar ő, s Veselényi nem  
 Harczi mezőn kívül ejteni törbe tilos. [álnok,

És mi dicsőségül válhatnék hősi nevének,  
Hogy nőt, félvén őt harczban, orozva fogott?»  
Érje akármi fejem, de megyek sorsomnak elébe,  
A szerelem bátor, s ellene víni nehéz.  
Védi Murányt szoros őrizet, Rákóczi hadának  
Nagyjai intézik benne az örsöket el.  
Kulcsait a várnak néném teremébe takarja  
Esteden a várnagy, nincs közekedni utam.  
Még is, csak türelemmel légy, egy szerre találék;  
Szót válthatni fogunk értekezésre valót.  
Szombati alkony előtt egy hölgy kísérete mellett  
Sétálást ürügyül adva lemenni fogok.  
Úzni halászatot a pizstráng-kedvelte patakban  
Szoktam egyébkoron, ezt most is adandom okúl.  
Hol sűrű lombok közt kanyarog neki váltva Tiszolcznak  
A rejtett ösvény, járja csak olykor utas,  
Szálas szikladarab gördült a bércki oromról  
A csermelybe alá, s messze kitolja vizét,  
Régi mohos szirtlap boltot képezve hajúl ki  
A víz medre fölé, alja homályos üreg:  
Ott leszek e biztos helyen, a mondottam időben,  
Óva tanúszemtől jőj, Veselényi, oda.  
Karpereczet zárok levelembe, fonottat aranyból,  
Melynek bízva hihetsz, van beleszöve nevem.  
Vajha te oly hévvel hozzám juthatni kívánnál,  
Mily lángolva sovárg Mária jöttöd elé!

(1832.)

## IMADAL.

Isten, ah tekints alá  
Pannon szent hegyére,  
S annyi sorsviszály után  
Árva szerzetére.  
Gyűjts vezérül csillagot  
Lépteink elébe,  
Mely vezessen érdemes  
Főnökünk ölébe.

Hajdan e falak közül  
A magyar hazára  
Szétderenge szent hited  
Üdvadó sugára.  
Mily malasztal íhletéd  
Jámbor őseinket,  
Oly kegyelve lelkesíts  
Buzgalomra minket.

Negyven éve folyt le már  
Rendünk új szakának,  
S mint olajfa, magzati  
Fölvirágozának.  
Nincs hiánya férfiás  
Lélek és erőnek,  
Míg naponkint újdonabb  
Szép reményi nőnek.

Ah de lélek és erő  
Nyers idom magában,  
Ápolója hogyha nincs  
Zsenge bimbájában.  
Mennyi ész lehúnya már,  
És homályba dőle,  
Mert az ápolás kegye  
Lőn tagadva tőle.

Isten, adj Atyát nekünk,  
S tartsd meg őt kegyedben,  
El hiven ha járdaland  
A te szellemedben,  
Köz bizalmu férfit adj  
Főnökül e rendnek,  
Teljesedve vágyaink  
A kiben leendnek.

Röptöt adni vajh ki fog  
És irányt minékünk?  
Czélainkra vajh ki lesz  
Bíztató vezérünk?  
Szent, s világi tudomány,  
Szépművek barátja,  
Jámbor és szilárd legyen  
Szerzetünk Apátja.

Isten, ah tekints alá  
Pannon szent hegyére,  
S annyi sorsviszály után  
Árva szerzetére.

Gyújts vezérül csillagot  
Lépteink elébe,  
Mely vezessen érdemes  
Főnökünk ölébe.

(1842.)

## RÍMELY MIHÁLY FŐAPÁT BEIKTATÁSÁRA.

Pannoni hármás orom, mely fennállsz nemzeti létünk  
Emlékszobra gyanánt; honnan diadalmas örömben  
Nézte uj országát kaczagányos társival Árpád,  
Majd a menyeyi hit szelidebb szikrája sugárzott  
Által az öldöklő harczmú-edzette apákba;  
Ölts örömet Szenthegy, s a zsenge virányu tavasznak  
Tarka virágaival derülékeny homlokod ékítsd;  
És ti, kiket szent eskü füzött ezen ősi tetőnek  
Oltárzsámolyain testvérszerű társadalomba,  
Jertek örömfelém, zengessünk innepi lanton  
Hálás szózatokat, fakadásit szende kebelnek.  
Nem hiu érzelgés, nem bérlett pompadal, avvagy  
Elnyűtt illemi hang ajakink rebegései, oh nem!  
Régi remények után öröm-árasztotta sziveknek  
Ömledezési azok; nem bir rejtőzni valódi  
Érzelem, önkényen foly az, és szétolvad ajakról,  
Mint nyár reggelein gyöngyharmat, hogyha pirosuló  
Szárnyival a hajnal kezdé oszlatni az éjet:  
Vagy mint fellege a délnek, ha megérleli nedveit  
A nap, az életadó, előzönlik permeteg árrá,  
Fel buzgó énekre tehát, fel társak! örömnap  
Virrada ránk, harsogjon öröm viszhangja helyünkről! —  
Im nyilik ünnepileg komoly arczczal az ószerű templom:



S évezeres katakombá fölé, hol apostoli szentünk,  
A koronát szerzett István imaszéke öröklík,  
A főoltárhoz ki közelg egyházi személyzet  
Fénykoszorújában? kire van lebüvölve figyelme  
A néző sokaság hullámozó tömkelegének?  
Százszoron üdvözléggy gyönyörűség tárgya szívünknek,  
Mindig hévvel ölelt testvér, most Főnök-Atyánkúl  
Tisztelt! üdvözléggy Szenthegy főpapja, Mihályunk!  
Évek hosszú során ki bírod, s fentartod erénnyel  
A köz vonzalmat, ki valál eleinte szerelme  
Társidnak, te szelíd szeretet tettetlen alakja,  
Hát csakugyan Rendünk feje, ékessége, miénk vagy!  
Oh ha szívérből forrt könnyüket csillámlani szemlélsz  
Olvatag arczunkon, ne tekintsd azt bú keserének;  
Van könnyü, melyet öröm bír csak föligézni szemekbe,  
És van öröm, melyet könnyü szentel tiszta nemessé.  
Isten néze reánk, s hallotta imánkat: örüljünk:  
Ő ki csapást emberre bocsát, és engedi rajta  
Játszani a sorsot, hogy, lelke miféle, kitűnjék,  
S mint tűzből szűzarany tisztán kiszivárgjon erénye,  
Ő nem vonta kezét el tőled: nyújta megedzett  
Jellemü férfi kedélyt, mely útál csüggeteg ábrányt,  
Ő ada öntudatot, vigaszúl, részvétet ügyednek,  
S fényes pályadijúl magasabbra kitűzte jutalmad.  
Menj, az Öröklétü szent oltárára borúlj le,  
S mondj, mivelünk feleiddel együtt, szív-sugta magasztos  
Hálaimát; áldjuk dics-zengő ajkkal Urunkat.  
Érted is, oh népek jótévő Atyja, Királyunk,  
A kegyelem bőségszarvát ki előnkbe kitártad,  
S a kiszemelt gyöngyöt letevéd vágyékony ölünkbe;  
Lángoljon, s szálljon mindennap mennybe fohászunk,  
Áldást kérendő, s árasztó szerzeti Főnkre;

Mert nem léha teher nehezült vállára, kitüntebb  
 Fő hivatásával, mint hív nyájörnek, atyának.  
*Vallás és nevelés*, kelléki valódi erénynek,  
 S a mi szívet nemesít, nem igényes, igazra szerényen  
 És komolyan vezető *tudomány*, a nagyszerű czélok,  
 Melyek irányképen Rendünknek elébe kitűzvék,  
 S őt e munka körül hívják kalaúzul előnkbe.

Bélyegez önszellem minden kort, s hordja tulajdon  
 Kedvencz eszméit divatárúképen alakján.  
 Üdve vagy átka ezen fordúl meg az emberi nemnek;  
 Üdve ha intézik feddetlen tiszta kezekkel,  
 Átka, ha szenvedelem, s romlott szív ösztöne hajtja.  
 Mennyi nemesb eszmét ébreszt életre korunknak  
 Szelleme, mennyi dicső munkálat terve, törekvés,  
 Elméket, karokat hoz mozgalmakba jelennem.  
 Észderülés, jólét, türelem, nép boldogulása,  
 Mily pompás jeligék, vésendők érczbe, szoborra!  
 Ah de, mi földön túl ragad embert, s lelkeket Isten  
 Képe szerint alakít; mi nem önző tiszta erényre  
 Hívja tanítványit; mi szerényen, s néma titokban  
 Munkál jóságot; mi hiával csak csinos állat,  
 Nem magasabb lények szellemrészvényese ember;  
 Elmellőzve hever, mellőzve-e? zárva körökből  
 A Vallás. Szomorú látvány! mily jéghideg arczczal  
 Fordul el Istennek házából, s borzados úzni  
 Szent kötelességét olyan nem egy, a ki fitogtat  
 Fellengzőbb mivelést; s ki magához emelni szavakkal  
 Vágyna legalsóbbat, de hol úr és szolga egyenlők,  
 Onnan, az Istenség teremétől, tettleg odább áll.

A nevelés bal irányt veszen elvont házi körökben:  
 A csak alig dadogó kisdéd követelni tanúl már,  
 És makacsul paczkáz a túllágy gyáva szülőkön;

Vágya parancsképen szól a kis zsarnok uracsnak,  
Szófogatatlanság, daczolás feddetlen üzetnek —  
Oh nem így edződnek magasabb célokra törendő  
Férfiak, a honnak gyámszobrai, díszí jövőben!  
Öntagadás, felsőbbek iránt mély tisztelet, éji  
S nappali munkatűrés, szigorú fegy durva keménység  
Nélkül, nem puha kény serdít polgári erényre.  
Hallgata bölcsebbet, s virrasztgata éjeken által  
A komolyabb tanok asztalinál mint ifju, tanácsban  
A ki utóbb hallatva szavát, érdemle cserágot;  
S már fiu tűrni hiányt, s kezdett megvonni magától  
Önként holmi gyönyört, ki ma bír áldozni honának.  
A szélsőségek s túlzások korszaka nyílt meg:  
A babonát s vak buzgalmat károlva, szívéinkből  
A hitet is, melyhez vagyon üdvünk kötve, kioltjuk;  
Durva fegyű nevelést váltjuk czirogatva puhító  
Lágysággal, bizonyos mérsék árnyéklata nélkül;  
Tenni oroszlánból bárányt, port gyártani hegygyé,  
Irtani rögzött bajt egy búleheléssel akarnánk.  
De mi komoly tárgyak festvényei tűnnek előmbe,  
Ily víg ünnepnek netalán bús arczot adandók?  
Nem, szeretettel ölelt Főnök, nem műve szomornak,  
A miket említénk, hanem érzete a hivatásnak,  
Melyre jelölve vagyunk, s bizalomnak benned Atyánk-  
*Vallás és nevelés* Rendünk jeligéi, mi fontos [ban.  
Tárgyu iker hivatal, s kezelendők mennyi szigorral!  
Vajmi rögzös pályák, ha vezér nincs biztos előttünk,  
Vajmi nemes díjjal koszorúzó, hogyha lefutvák  
Bölcs kalauzlat után, melyet tisztelni Tebenned,  
Van, ha szerénységed nem tiltja kimondni, szerencsénk!  
Légy vezetőnk e pályamezőn, légy ösztönadónkká.  
Parragi gyöp földi még sok telkét a tudománynak.

Rögtönözés, repülő napi érdek, s felszínű külcsín  
Művei láttatnak még csak némelyeken, érett  
Termékeny kamatú magokat gyéribben ígérők.  
És mihez egy nemzet neve, s fennmaradása ragasztvák,  
Melynek bája piczin csecsemőt anyjának ölében  
Nyájasban ringat, s szól férfi kedélyhez erősben  
Minden egyéb hangnál, deli, úrszerű nyelve hazánknak,  
Felhí bennünket, pártoltakat a honi törvény  
És lekötötteket a jólét adományai által.

Im a dús aratást szerzendő művek előttünk.  
Fogja saját szereit kiki, és ha betölti tulajdon  
Állását, nem fog sikertelen múlni reményünk.  
A fa, ha önföldébe teszik, megtermi gyümölcsét,  
Messze elágasodik, s gyökösül ápolva idővel.  
Vedd, bizalom hangján üdvözlött Főnök-Apátunk,  
Vedd fogadásunkat, melylyel mozdítani előre  
Szent föltételidet, s vágyid megelőzni törekszünk,  
Tűzd ki, mi e Rendnek díszét eszközteni képes,  
S a sanyarú munkát könnyíteni fogja bizalmunk.  
Vajha kegyelne minél hosszabb évszámmal az Isten,<sup>1</sup>  
S bimbóterveidet hagyná fölmagzani nagyra,  
Hogy, ha midőn az utómaradék fog itélni felőlünk,  
A történetíró pártatlan könyve is áldjon.

(1843.)

## AZ ŐRANGYALHOZ.

Szende lény, Isten hivatott kegyencze,  
Őrködő szemmel ki lebegsz fölöttünk  
Üdvözöl téged dalom, és magasztal,  
Mennyei szellem.

Menten a földnek salak ingerétől,  
 Szűzi fényedben delien ragyogsz te,  
 Isten országát cselüző gonosztól  
 Karjaid óvják.

Mennyi vész hárul fejeinken öszve,  
 Dajka pólyánktól siri szemfödélíg!  
 Ám te szárnyaddal paizsúl fődözvén  
 Pártolod éltünk.

Kisdedek keblét te korán megíhled,  
 Lész erény utján kalauz barátjok,  
 Hév áhítattal, hogy az üdv ölébe  
 Szálljanak egykor.

Jó sugalmidnak hiven a ki enged,  
 Furdaló bűn nem veri föl nyugalmát,  
 S tiszta lelkében honoland az égnek  
 Békemalasztja.

Oh lebegd, kérlek, körül a hívőket,  
 Buzgalommal kik veszik e soroknak  
 Szent tanulságát, s egyenítsd előttök  
 A rögzös ösvényt.

A fogékony nő-kebelek virányin  
 Fejtsd ki a vallás nemesebb csiráit,  
 Bájhatalmokkal hogy utódaikra  
 Hintsenek áldást.

Hitben ők első szelid oktatóink,  
 Kiknek Isten lágy sziveikbe önte

Hajlamosb ösztönt kegyes indulatra,  
Szent bizalomra.

Légy ez érzelmek meleg ápolója,  
Hintsd el a mennyből lehozott igéket:  
A vetett magból zamatosb gyümölcsök  
Bőve tenyészszék.

S mint piros hajnal, ha mosolygva feltűn,  
Új varázsdíszszel kiesít mezőket:  
Úgy te nők keblét az erények égi  
Gyöngyivel ékítsd.

(1843.)

## ATYÁM HAMVAIHOZ.

Atyám sirodra koszorút  
Emlékül, hű fiad, ne kössek-e?  
Nem föld téged rovott szobor,  
Arany bötűk sem hirdetik neved:  
Egy korhadandó tölgykereszt,  
Melyen már is dűl a falánk idő,  
S egy kis szerény halom jelöl,  
Melynek fűvét hőség s fagy irtja ki.  
De drága emlék ez nekem,  
Kedvesb akármí gúla pompájánál,  
Mert hamvad őrzí, oh atyám,  
Ki egykor gyámom, s mindenem valál.  
Mit írjak rólad, a világ  
Szemében a mi nagy s dicső legyen?  
Nemes-czimer szobád falán,

S fiókodban nem állt nemeslevél :  
De Istenemre, írva volt  
Szivedre a nemesség jelleme ;  
Hazáddal végfilléredet  
Megosztani lelked vissza nem vonúlt,  
Leróttad batkáig, mivel  
Urad, megyéd, királynak tartozál.  
Oh hány szabad földbirtokost,  
Ki csak magának élte el javát,  
Adóslevélnek terhe nyom,  
Míg téged egy jobbágyi helytelek  
Családoddal táplála ki,  
Föl nem csigázott vágyaid között,  
S kerüle rész a közre is  
Belőle, több, mint néha pusztá nyújt.  
De szorgalom s ipar vala  
Mit áldással tetéze Istened,  
S mi egyszerű sorstársaid  
Körében boldog karba helyezett.  
Szent volt neked mások joga,  
Személye, híre és tulajdona,  
Bíró előtt nem mint bűnös,  
De alperes sem állottál soha,  
S jutalmazdúl köz bízalom  
S becsület, tisztelet fogott körül.  
Igénytelen házad felől  
Mi érdekes neműt említhetek ?  
Igaz, nem egy hatalmas úr —  
Kitől gyakorta népek ezre függ,  
S ki mennydörögve rettegést  
Szór büszke tisztí székéből alá —  
Saját házában rab gyanánt



Egy szolga kényeként hunyászkodik.  
 Mert gyöngéjéről ismeri  
 A kéj bűnének áldozó urát,  
 Vagy ebszerűn hizelgte ki  
 Kezéből a vesszőt a csalfa vér.  
 Hány szájas szóvitéz zajong  
 Gyűléseken, s letorkol százakat,  
 S honn egy pipes hölgyecske őt  
 Papucscsal elcsitítja, s fékezi?  
 És hány hetvenkedő apát,  
 Ki bölcs eszével fennen kérkedik,  
 S ön véleményében makacs,  
 Orrán vezetget egy vásott fiú?  
 Te úr valál szolgáidon,  
 A nőnek férje, s atyja gyermekidnek;  
 Férj, kit meghallgatott neje,  
 Mert bélyegzé szavad megfontolás;  
 Ki felfogád magad becsét,  
 S komoly szilárdság ülte homlokod;  
 Atyául tisztelt gyermeked,  
 Kit ápolál, de nem kényeztetél;  
 Rend, pontos munka, tisztaság,  
 S emberbecsülés voltak jelszavad.  
 Mi sokszor éjet toldozál  
 Naphoz, s nyomott az aggalom sulya,  
 S hogy biztosítsad magzatid  
 Jövőjét, szenvedél magad hiányt.  
 Nyugodjál békén, jó atyám,  
 Áldássonhaj nyög sírod éjjelén,  
 Mert józan ember, és igaz  
 Hű férj valál, s gondos családapa.

## ZSIGMOND.

A lenyomott jobb ügy segedelmért égbe kiálta ;  
S íme te, jobb feleink ostora, ölni jövé.

## HUNYADI JÁNOS.

Hogy rémülve futott Mahomet Nándornak alóla,  
A mentett várnép istenelé Hunyadit.  
«Keljetek, édeseim, mond ő föl az égre mutatván :  
A harcz volt csak enyém, győzelem Istenemé!»  
(1837.)

## HUNYADI LÁSZLÓ.

Én szívből szeretém, de gyűlölték ellenim a hont ;  
S mert ezt nem lehetett, engemet öltenek el.  
(1837.)

## MÁTYÁS SZOBRA.

Harczban erős, békében igaz bíró vala Mátyás.  
Művészet, tudomány hírli királyi nevét.  
Évek századin átragyogának tettei hozzánk,  
S a nép ajkain él róla sok úri kaland,  
Mátyás annyi dicső emlékét hagyta nevének :  
Mily kár, hogy szobor is nem juta róla reánk!  
(1844.)

## MOHÁCS.

Főuri góg és visszavonás pártokra szakasztá  
 A honnak kebelét gyáva királyok alatt.  
 Tágult a fegyelem, gúny lett a harczy fenyíték,  
 Vélte magát úrnak följososítva kiki,  
 Isteni ostorkint ült úr jobbágya nyakára,  
 S a pórnak kicsikart vére kiálta boszút.  
 S megnehezült a világbírónak ítélete, s lőn a  
 Nemzeti nagy bűnnek nagy torolója Mohács.

## ZRÍNYI, A KÖLTŐ.

Kard viadalmakban, békében lant vala társad :  
 Kardod az életölő, lantod az életadó.

(1837.)

## KORUNK OLCSÁRLÓIHOZ.

Hajdan vert-e csupán hőn a magyar kebel?  
 S eltűnt a nap alól nemzeti szellemünk?  
 A polgári erény cserkoszorúit ős  
 Eldődink letörék-e mind?

Nem! Szent hamvaikon sarjazik újra föl  
 A nyers zsenge növény, száz aszu év után;  
 Látom küzdni korunk bajnokit érte, és  
 Kél arczomra örömsugár.

Nézd, mint széled amott a buta vak homály,  
 A sok század alatt megrögösült hibák

Bújos tömkelegét irtani lelkesen  
Törnek nagyjaid, oh hazám!

Kezd már hajtani főt a születési gőg,  
Jobbágyához az úr emberileg simúl,  
Nem sujt a hatalom hajdani kénye, s az  
Önzés mételye gyéren öl.

Méltán szálla reád, nemzetem, egykoron  
A bűnsujtató Isten erős keze;  
Mert tenvéreidet, pórnemű népedet  
Sebzéd orvosolatlanúl.

Vittél Isten elé áldozatúl imént  
Gazdag birtokaid némi gyümölcsiből;  
Bízzál, nem feled ő áldani érte, csak  
Jót folytatni tovább siess.

(1836.)

## KI AZ?

A völgyeken, s a bérczeken,  
Fölötted oh hazám,  
Ki virraszt égi ór gyanánt  
Naponnan, éjtszakán?  
Szilárd, de oly szelídeden  
Mosolygnak ajkai,  
S hatalma nagy, habár aczélt  
Nem edznek karjai.

Mint langyos estve a liget  
Sötétes árnyain  
Az illatos fuvalm, lebeg  
Fenröptü szárnyain,  
S a merre száll, a merre leng,  
Szent érzelem fakad,  
A szív dobog, s szülő hona  
Szerelmeért dagad.

Ki az, ki fölken íhletett  
Erényvitézeket,  
Kik szólva s téve győzzenek  
Galád alnépeket?  
Kik a könyút, mely a szegény  
Arczán redőket ás,  
Kegyes kezekkel törlik el,  
S szűn a siránkozás.

Kik a jogot, mint isteni  
Szülöttet tisztelik,  
A durva kor bilincseit  
El-szertetördelik,  
S az éltető nap útain  
Kimérik az irányt,  
Hogy süssön paloták fölött,  
S kunyhókra egyiránt.

Ki az, ki visszabűvöli  
Az ősi szittyahont,  
Midőn nyelvét éleszti föl,  
A kincsbecsű vagyont?

Értő fülekbe harsog a  
Törvény szent hangja már,  
S bíró szavára a gonosz  
Már is bűnbánva vár.

Kinek hatalmas karja az,  
Mely, mint az áradat,  
Magasra hat, szívet ragad.  
S nem ismer gátakat?  
Vad erkölcsöt szelídre vált,  
Borúra hoz derűt,  
S morzsákra zúzza Vaskaput  
A sziklabérczfejűt.

Ki az, ki ősz fürtű apák  
Szívének lángot ad,  
Hogy ifjudó kebellet át-  
Öleljék a hazát?  
S kiben bíznak jelenkorunk  
Ifjú reményei? — —  
Az ébredő Honszellem az,  
S hatalma mennyei.

(1837.)

## GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁNHOZ.

Csak tört csapáson, bármi balúl vigyen,  
Kalandoz a nép, s róla letérni fél,  
S bámulja gyáván a rögökké  
Torladozott utakon menőket.

Nem úgy, honodnak dísze Te, s nagy fia.  
 Lenézi a bajt férfi tekinteted,  
 S zászlóval ingatlan kezekben  
 Lépvé elül töröd a rögösvényt.

Hol kezdje e lant zengeni tettidet?  
 Vagy hol pihenjen, kezdte ha zengeni?  
 A műtenyésztő brit szigettől  
 Bosporusig nevedet kivívtad.

Mi fölriaszthat nemzetet ősei  
 Hírén nyugodtan szunnyadozásiból,  
 Jobb vélemények zsenge magvát  
 Hintegeté hazaszerte tollad.

S mint a regéskor hőse Prometheus  
 A nyers anyagnak lelket adó tüzet  
 Égből hozott: úgy ihletéd Te  
 Honfiaid kebelét heveddel.

Mily érzet, és mily lelkesedés lépé —  
 E szép hazának képviselő színét,  
 Hogy megvetetted dús kezekkel  
 A honi nyelv s tudomány alapját.

Új élet, évszak, gondolat és erő  
 Kel általad föl, kelnek újabb körök,  
 S fejlődnek a közb értelemnek  
 Sarjai a csinosúlt világban.

Rákos, sokáig híre-fogyott mező,  
 Többé nem az már: lenge homokjain



Versengve futnak Pest-Budának  
Tapsai közt diadalmi mének.

Lelked szilárdabb, s mély behatásával  
Daczolni fél a zord elemek dühe :  
Im a hatalmas nagy Dunának  
Medre simúl, s foly igába hajtva.

Gőzművek, egy más szerkezeti világ  
Szülötti, bátran szeldelik árjait,  
S föld olta vészekkel fenyítő  
Vaskapuit töredezni halljuk.

Nem kell áhítnod már Neked, oh dicső !  
Emlékszobort, im alkota tenkezed  
Nem porhadandó műveidben,  
S a nem irígy unokák szívében.

De íme mit lát rád ügyelő szeme  
Lelkemnek ! izzó gyöngyit alig hogy el-  
Törléd derültebb homlokodnak,  
Karjaid új viadalra edzvék.

Ó menj tehát, a tennivaló fölös  
Sereggel int még, s nyers daliára vár :  
A hydra nincs addig legyőzve,  
Míg fejeit megújítani képes.

(1837.)

## GRÓF SZÉCHENYI FERENCZRE.

Mindened áldozatúl haza oltárára tevéd le:

Mindenedért mindent — nagy fiat — adtak egek.

(1838.)

## KIFAKADÁS.

Hová rohansz, viszályos nemzedék?!  
Gonosz szellemnek átka üldöz-e,  
S csigázza kebled húrjait fonákra?  
Vagy tenmagad levél-e hűtelen  
Hazád nemtője szent sugalmihoz?  
Vad indulat torzítja el valód,  
Csalóka fényre néz hiú szemed,  
S tiporja lábad, a mi legközelb  
Üdvök reményivel kínálkozik,  
Dücsöd mivé lesz ennyi bőszt vita  
S egymást alázó sárdobás között?  
Gyűlésid, e népjognak szent helye,  
Zsibárusok kufár tanyái lőnek,  
Hol biztos a garázda, s féktelen  
Gúnyajkat üdvözöl tapsok zaja.  
Szabad választásid dorbézolás  
Előzi meg, kíséri csárdaharcz,  
Vagyonbukás, s gyűlölség zárja be,  
Magát a szent ügyet csak nemtelen,  
Ármányuton bírod már vívni ki,  
S erélyed annyi nincs, mely a gonoszt  
Legyőzni képes volna önmaga.

Nagy, oh nagy átok tornyosúl reád,  
Ma istenítsz embert bálványodúl,

Gúnyok sarába rántod holnap őt;  
Olcsóban, holmi álcstillámokért  
Osztasz kegyet, s érdemre nem tekintsz,  
Ha nem gedéli hiúságodat.  
Feled ha más uton fut célra, mely  
Tiéd is, már elég gyűlölnöd őt,  
S kigyót békát üvöltesz ellene.

Czáfold a véleményt, ne emberét  
Szennyezd, ne a tisztséget és czimet;  
Vagy csűrhe gyermek vagy, kit társa bánt,  
S apjára mond gaz és czudar nevet?  
Vagy oly erősen áll-e már hazád,  
Hogy támaszit bizton ritkíthatod,  
S elégli oszlopúl tenválladat?  
Igen, ha szó kell, tenger a beszéd  
És a tett rajta? kis zátonysziget,  
Melyet legelső árapály lebuktat.

De menj boldogtalan viszálkodó  
Ösvényeden: zavarj kedélyeket,  
Szakaszd pártokra a kevés magyart,  
Hogy népek ajkain gúnynyá legyen,  
S ne féljen tőle senki, csak maga,  
Menj, tapsolj vakmerő és balga szónak,  
Midőn gázol minden kegyeletet,  
Védd a kihágást, melylyel elvbarátod  
Tipor jogot s mondj átkot ellene,  
Ki hozzád nem simul vak eszközül.  
Csitítsd le a túl oldal szónokit,  
De a szabadszólást vérig vitasd,  
Gyanúsítás legyen lélekzeted,  
Imádd bókkal saját eszméidet,  
S ki nincs veled, sújtsd áruló gyanánt.

Javalj törvényt, s erővel könyvbe ird,  
 Bár nincs rokonszenv hozzá ezredikben,  
 S nép milliói zúgnak ellene,  
 Véredre bújtsd föl tennen véredet  
 És légy hazádnak átka, gyilkosa!

(1844.)

## KORTESKEDÉS.

Van susogó, faluzás, van vokshajtósi vadászat,  
 Van henye kóbor elég, van sereg ingyenívó.  
 Köznemes, és főúr, tiszt, nem tiszt lettek egyenlők,  
 Egy kulacsot szopnak bocskoros és kaputos.  
 Vajmi különcz látvány! mily csókolkozva komázzák  
 Egymást pőre gatyás, és finom úri zekés.  
 Van lélekvásár puskákon, czifra gubákon,  
 Dolmányon, kalapon, húszason, itceboron.  
 Lakzi hegyen völgyön, dobzódás torkig ivással,  
 És mi ezekkel jár, féktelen undor ajak.  
 Működik ármány, és csábítás, s asszonyi furfang,  
 Zengnek macskazenék, s utczai gunydaliczák,  
 Im a készület a megye és országnak ügyéhez!  
 Mindez csak mutató, a java hátra vagyon,  
 A nagy sorsnap elért: terelik csapatokba szorítva  
 Szájas pártvezetők a feluszult sereget,  
 Mint török a várat, megszállják a megye házát  
 S áll az igazságnak temploma ostrom alatt.  
 Nincs már sarkain egy ajtó, nincs ablaka egy ép,  
 Pad, szék öszverogyott, nincs sehol asztal egész.  
 Majd a kétes ügyet fegyver választja el; izgat  
 A hires ólmos bot, bicska, pisztoly, ököl.

És van fojtogatás, szűrés, agyfőbe legyintés,  
 És van szörnyű halál: «Semmi! de nincsen adó!»,  
 Kész az ujított szék, jó Isten tudja miféle,  
 «Semmi! kerül majd más harmadik évre megint.»  
 Van követ országos, de nem olyan szellemű, s elvű  
 Mint utasításunk: «Semmi! de visszajöhet.»  
 Megtörtént, megesett a dínomdánom ugyancsak,  
 S a szánombánom nyomton utána siet,  
 Elfolyt a sok bor, s nem győztél rajta, bukott párt!  
 És te, ki győztél bár, nem vagy-e torkig adós?  
 Elvet okokkal kell, és nem borítatva tenyésztini,  
 A megvesztegetés mótelye sirba viend.

(1844.)

## KORTESDAL.

Magyarország az én hazám,  
 Itten nevelt apám anyám,  
 Magyar az én nemzetségem,  
 Önállás a büszkeségem.

Igaz magyar csak úgy vagyok,  
 Ha hazámnak jót akarok,  
 Egy Istenem; egy királyom,  
 Ezt tisztelem, azt imádom.

Szent a magyar nép törvénye,  
 Ez oltalma, szemefénye  
 A mi oly szent, át nem hágom,  
 A fát alattam nem vágom.

Ha választok előljárót,  
Viczeispánt, szolgabirót  
Ebben engem a becsület  
S az igazság lelke vezet.

Júdás-pénzen, boritalon  
A lelkemet el nem adom,  
Czudar az, a ki ezt teszi,  
Még czudarabb, ki megveszi.

Lélekkerítő kupeczek,  
Veletek nem adok veszek,  
Hitvány kalmár a házaló,  
Otthon is elkel, a mi jó.

Ki velem csak akkor koma,  
Ha áll a tisztí lakoma,  
Nem kell csalóka hívása,  
Rókafark- csóváltatása.

Ki rávaló, s megérdemli,  
Az bennem emberét leli,  
De rám magát ne imádja  
Benőtt már a fejem lágyja.

Akárki szól, meghallgatom,  
Vadul le nem hurogatom,  
Mert ha magyart magyar bántja,  
Ki leszen tehát barátja?

Ha szavam kérik, követem  
Saját lelkesméretem,

De más szájával nem eszem,  
Mire való volna eszem?

Hazámé javam, életem,  
Ha kívánja, lefizetem,  
A terhet nem tolom másra,  
Adok közös javításra.

(1844.)

## MARADI MARADY ÚR BESZÉDE.

«*Lassan járj, tovább érsz*» közmondások java,  
Ezt tartja a népszó, sőt a csiga maga;  
Nyomós két tekintély: Isten szava amaz,  
S hogy a csiga lassu, világszerte igaz.  
Lassan hát, csak lassan, korunk reformjával,  
Nehogy megárthasson időnek folytával.  
De mit is akarnak a reformátorok?  
Tervezni, kiáltni, míg birja a torok?  
Maradjon a magyar csak régi magyarnak  
S kik ősapáinktól elütni akarnak,  
Mily szörnyű dolgokat forgatnak fejökbe!  
Az arany szabadság menne veszendőbe,  
A fürtözött hajú, és szakálnevelő  
Ifju szónoksereg nagy zajjal áll elő,  
Az újat dicséri, ó constitutió  
Előtte csak annyi, mint a férges dió,  
Adó a jelszava, a paraszt porció,  
Hát nincs úgy is elég csőd-executio?  
Álmodta-e ember, hogy nemes fizessen,  
Úri erszény s adó hogy öszveférhessen?



Nem elég tehát a hadi subsidium?  
 S az insurrectio milyen falcidium? \*  
 Fizet a nemes is, igen, ha akarja,  
 De mennyit és mikor, azt más ki ne szabja.  
 Ám legyen, adózzék, kinek kedve tartja,  
 A mi övé, akár a kútba dobhatja,  
 De biz a máséval, instálom alásan,  
 Ne disponáljon oly szeles francziásan,  
 Kétgarasos adó?l igaz, csak két garas,  
 De, barátom, a hol vetettél, ott arass,  
 A telek sajátunk, őseink szerzették,  
 A pórok úgy kapták, azért ők fizessék,  
 S ki látta, hogy terhet szűz vállak hordjanak,  
 Hidakon, utakon hogy vámot adjának?  
 Hová lesz a magyar szép vendégszeretet,  
 Ha nemes nemesen ily zsarolást tehet?  
 Tán még oly szégyent is tegyünk a nemesen,  
 Hogy hetedhatárba nyúlra se' mehessen?  
 Vagy a szegényt az is érje valahára,  
 Hogy adót vessenek nyulász-agarára?  
 Adó, paraszt adó, boldogtalan adó,  
 Te nemes embertől mindent elragadó!  
 És oh boldog Isten, s Bendeguz ősapánk,  
 Tuhutum halljad meg te is, mire jutánk!  
 Vitézpajtásokkal a mit szereztetek,  
 Ősiség létráján ránk eresztettetek,  
 Megszűn ősi lenni, s elveszti a család,  
 Ha adós, s azé lesz, ki érte többet ad,  
 S bele ülhet egy pór, purger, sohonnai,  
 Hová lesztek ősink buczkás vadonai?  
 Nemes atyámfia, mi lesz majd belőled,  
 Ha vagyonodat úgy elcsipik előled!

\* A m. veszteség. Összefügg a «falcidia lex» fogalmával

Még csak sequestrum sem húz ki a hinárból,  
Pompa, trakta, fáró,\* éljetek boldogúl!

Büszke volt a nemes eddig meggyéjében  
Mert nem kotonozott minden jöttment ebben,  
Most már voksot akar minden tintanyaló,  
S ha van oklevele, patikába való.  
Mit ér a szabadság, ha mindenki birja,  
Nem civisnek való a vármegye zsirja.  
Az volna még hátra, hogy bíró is legyen,  
Ily ítélőszéknek elébe eb megyen!  
Szolgabíró helyett legyen bíró szolgál?  
Ha ezt tenné hazánk, nem volna jó dolga,  
Kedves gyermekeink kikopnának akkor,  
Mert mi igaz, igaz, a pór csak koczipor.\*\*

(1844.)

## ZORDI.

Zordi jeles főúr, jó angol, franczia, német,  
S gyöngé magyar; de azért Zordi valódi magyar.  
Udvarnépe merő idegen, külföldi szabásu  
Torzalakok; de azért Zordi valódi magyar.  
Nyelve családá között, s a társalgása kül ajku,  
Nem magyaros; de azért Zordi valódi magyar.  
Nincsen-e ósdi magyar neve? vagy nem fénylik-e rajta  
Nemzeti ünnepeken mente, vitézkaczagány?  
Ősei még Árpáddal együtt áldoztanak Ungnál,  
Hát ha talán kurucz is vált ki közölök utóbb?  
A sasnak fia sas, s az oroszán kölyke oroszán:  
Zordi tehát hogy nem volna valódi magyar?

(1844.)

\* Fáró a. m. fáraó-kártyajáték.

\*\* A. m. alávaló, söpredék. (Kotzenbauer.)

## TOPLAKI.

Toplaki úr csendes, komoly, és nem széleszi honfi:  
Gyűlésekre bejár, s ott — kialuszsza magát.

(1844.)

## ÚJ LOVAGKOR.

Tisztelet a' nőknek! felkelt a' régi lovagkor,  
Szólovagok küzdenek szóviadal mezején,  
'S míg országos ügyért áll férfiu férfinak arczúl,  
'S villámötleket férfias ajka lövell:  
Ím a' kaczerka lovag nyelvét cziczomázza virággal,  
'S nőkaron a' szeme: Oh bábhiu lovagiság!

(1844.)

## SELYEMTENYÉSZTÉS.

Lesz selyem untig elég: van tiszt hozzája megyénkint,  
Itt-ott van szeder is, s nincsen-e sok bogarunk?

(1844.)

## EGY VERSFARAGÓRA.

Erőködöl, szegény, erőködöl,  
Már izzad is kinjában üstököd,  
Törléstől elvásik tollad hegye,  
S szárát boszús fogaddal rágod el.  
Előtted gyűrt lap tintafoltosan,  
Betűsor rajta, s minden van, mi kell.  
Csak ép vers híja még, és gondolat.  
De semmi az! Tehetsz-e róla te,

Ha, míg a vers után töröd magad,  
 A gondolat pokolnak elszökik?  
 S midőn egy eszmét jól nyakon ragadsz,  
 Az átkozott vers megszédül bele?  
 Csak rajta, pajtikám, ne hagyd magad.  
 Hull néha szűrből is vajas pogácsa,  
 S ha Isten úgy akarja, s rendeli,  
 Tréfából elsül a gereblye is.  
 Csak verskaptára húzd beszédedet,  
 Az olvasóé lesz a gondolat,  
 Ha réfen túl ér a szilaj Pegáz,  
 Farkát csipd el, vagy üsd le nagy fülét,  
 Ha kurta, farmatringot adj reá,  
 És íme kész lesz a poroszka ló,  
 Ha lábad róla földig érne is,  
 De semmi az, gyalog te még se jársz,  
 Csak rajta, pajtikám, ne hagyd magad.

(1845.)

## EGY FÜZFÁ-POETÁRA.

Fűzfa vizes helyeken diszlik; vizenyősdiek a' te  
 Versid is: így méltán fűzfa-poéta neved.

## NEMZETI NYELV.

Szónokaink mondnak sok jót a' nemzeti nyelvről;  
 Csak magyarul is jól tudna beszélni kiki.

## HAZA.

A' haza népisten, kit vall hű, 's hűtlen imádó;  
 Szájjal szóval emez, tiszteli tettel amaz.

## RIADÓ.

Sikolt a harczy síp: riadj magyar, riadj!

Csatára hí hazád, kifent aczélt ragadj.

Villáma fesse a szabadság hajnalát,

S fűröszsze vérbe a zsarnokfaj bíborát.

Él még a magyarok nagy istene,

Jaj annak, ki feltámad ellene.

Az isten is segít, ki bir velünk?

Szabad népek valánk, s azok legyünk.

Nem kell zsarnok . . . . .! csatára magyarok,

Fejére vészhalál, ki reánk agyarog.

Ki rabbilincseket s igát kohol nekünk,

Mi . . . . . lelkébe tört verünk.

Él még stb.

A föld talpunk alatt, s fejünk fölött az ég

Tanú legyen, hogy áll Árpád ős népe még,

S melly e szent földre hull, minden csepp honfi-vér,

Kiáltson égbe a bitorra boszuért!

Él még stb.

Tiporva szent jogunk, szent harczczal ójuk azt,

Pusztítsa fegyverünk a . . . . . gatz,

A zsarnokok torán népek vigadjanak,

A nép csak úgy szabad, ha ők lebuktanak.

Él még stb.

Elé, elé, jertek, haramiahadak,

Kiket nemzetbakók reánk uszítanak,

Temetkezéstekül, ti bős szelindekek,  
 Helyet dögész vadak gyomrában leljetek.  
 Él még stb.

Szívünk elszánt keserv, markunk vasat szorít,  
 S csatára milliók imája bátorít,  
 Ó drága véreink, vagy élet, vagy halál,  
 De szolganépre itt a zsarnok nem talál.  
 Él még stb.

Vitézek, őrhada, fogjunk bucsúkezet,  
 Iszonytató legyen s döntő ez ütközet,  
 Ős áldomás gyanánt ereszszünk drága vért,  
 Végső piros cseppig hadd folyjon a honért.  
 Él még a magyarok nagy istene,  
 Jaj annak, ki feltámad ellene.  
 Az isten is segít, ki bír velünk?  
 Szabad népek valánk, s azok legyünk.

(1848.)

## ITÉLŐSZÉK ELŐTT.

Hogy hazámat ne szeressem,  
 A bitorlót meg ne vessem:  
 Hatalom nem teheti!

Hogy hazámat megtagadjam,  
 Megvetés jelét hogy adjam:  
 Azt se követelheti!

Főbe lőhet, nyakasztathat,  
Bitófára fölakaszthat,  
Ő erősebb, tegye meg!

De az érzelem honában,  
Keblem titkos templomában:  
Én urat nem ismerek!

(1849.)

### A RAB.

Ki szép s jó vagy, mint égnek angyala,  
Hozzád sohajt e börtön gyászdala,  
Vágyam tiéd, melytől keblem dagad,  
Mig kínaim rabláncza nem szakad.

Ülök magányban én sápadt alak,  
Óriznek zárvasak, szirtkőfalak,  
Távol tőlem honom, szerelmesem,  
Szemem törten mereng, s könnyedvesen.

Lehajtanám pihenni bús fejem,  
De vasba vert kezemre hogy tegyem?  
Imádva égre nyújtánám e kart,  
De ah békóm lábörve visszatart.

Enyhet vajon mikor találok én?  
Ki gyújt reménysugárt búm éjjelén?  
Hazám felől im ott fölleg repül,  
Szárnyán, te drága hölgy, fényképed ül.



Oh jer, vidítsd föl e komor lakot,  
Leplezd le a hótiszta homlokot,  
Én azt sovár ajkú idvezletem  
Hőn lángoló csókjával illetem.

Beh megsimítanám a hajfodort,  
Melyet válladra a szellő sodort,  
Beh átölelném e hattyúnyakat,  
De félek, sértné a békólakat.

Mint tiszta csillag ég bogárszemed,  
S ah mily szelíd, midőn reám veted,  
És mintha törlené bársonykezed  
Az arczomon leomló könnyeket.

Én balgatag, mind ez csak képzelet,  
Mily egy ábrándozó rabé lehet,  
Ez is szalad tőlem, mert íme jön  
Az őr, ki űz szigort a börtönön.

Már este van, zárt nyit bilincsemen,  
A fölmezet le hagyja öltenem,  
S megint rám csukja a békói zárt,  
S fagyos mosolylyal mond jó éjtszakát.

«Jó éjtszakát!» keserves gúnyszavak,  
Melyek szívet ketté hasítanak :  
Csak Isten tudja, és a rab maga,  
Mily tördöfés az ily jó éjtszaka.

Az éj leszállá, s nyugalomra int,  
De a rabnak hoz óriásnyi kint,

Láz dúlja véremet, nem alhatom,  
Tenger gyanánt zajong indulatom.

Ez ingerült idegzetű kebel  
Két eltökélett szenvedélyt nevel:  
Egyet szerettimért, s érted hazám,  
Halállepel borong a másikán.

### A «REDOUTE» VIGARDA LEGYEN-E? VAGY MI?

Hogyha vigarda, miért nem ugorda? szökelld-e? csa-  
Ujjongóda talán? vagy hejhujjáda? sebjáda? [pongda?  
Farsangóda helyesb-e? vagy álorczáda? bohóda?  
Nem! Hol széles kedv, zene, táncz és szoknya viharzik.  
Isten s ember előtt legszebb neve lenne: viharda.

(1865.)

### A BALATON TAVA.

Lelked szép erejét a sors hullámai edzik:  
E tó testednek nyújt üde \* életerőt.

(1866.)

\* A b.-i fürdőház megújított fölíratán «üde» szó helyébe  
«vidor» szó került, még Kopeczky Hilár (= Vidor) kormányzó-  
sága idejéből.

# MŰFORDÍTÁSOK

✱

## HORATIUS EPISTOLÁJA A PISÓKHOZ A KÖLTÉSZETRŐL.

Lónyakat a festész ha ragasztana emberi főhöz,  
S több színű tollakkal vonná be az innen amonnan  
Vett tagokat, s hal lenne alatt rút barna alakkal  
A fenn szép deli nő, szemlélésére bocsátva  
Nemde fakadnátok hangos nevetésre barátim?

Higgyétek, Pisók, e rajznak volna szakasztott  
Mása az olly könyv, melly, mint lázbeteg álmaj, zagyva  
És hiu képekkel tarkállik, s össze nem illő  
Főt és lábakat ad az egészhez. «Akármí merényre  
Festészek, s költők szabadalmat birtak örökké.»  
Tudjuk, s ehhez igényt egyiránt tartunk is, adunk is.  
Még sem kell vadakat szelidekhez csatlani, nem kell  
Tigrissel bárányt, kígyót ikeríteni madárral.  
Gyakran fenhangú, s nagy-ígérő bévezetéshez  
Holmi ragyogni való bársonyfolt toldatik ékül,  
Berke Diánának, s oltára leíratik, és a  
Rét selymén susogó csermely kanyar öblü futása,  
Vagy Rhenus vize, vagy színivekkel játszi szivárvány;  
Jóllehet egynek sem vala most helye; festni talán te  
Tudnál cyprust is; de minek, ha, ki pénzt ada bérül,  
Gályatörést, mellyből kiuszott, festetni kívána?  
Korsót kezdettél, és bögrét hajt ki korongod? [gyad.  
Szóval, akármibe kapsz, legyen egy, legyen egyszerű tár-

Többnyire mi költők, apa, és ti jeles fiak, a szép  
 Színétől családunk. Rövid írásmódra törekszem,  
 S lenni homályossá fogok; ez sima csínt keres és el-  
 Hagyja erő, s lélek; leszen az fenn kezdve dagályos.  
 Földön mász, ki felette vigyáz, s fél tengeri véstől.  
 A ki akarja csodás sok színben festeni tárgyát,  
 Erdőnek delfint, vadkant tengernek eresztend.  
 Gáncskerülés, műtan nélkül, szok vinni hibákba.

Aemilius tanodája körül rézlapra kivésni  
 Körmöket egy mives, és finomul fog metszeni hajszált,  
 Abba szerencsétlen, hogy képzeni nem tud egészet.  
 Én, ha mit írandnék, ilyenhez lenni hasonló  
 Szinte úgy irtóznám, mint jární utálatos orral,  
 Bárha bogár-szemmel bírnék és barna hajakkal.  
 Irni ha szándékok vagy, illő tárgyat erődhöz  
 Válassz, s meghányd, ved, vajjon mit birhat el, és mit  
 Nem birhat vállad. Ha ki jól szemelendi ki tárgyát  
 Mind ékes szava lesz bőven, mind rende világos.  
 A rend lelke, ha nem csalatom, s szépsége kívánja,  
 Hogy most mondd el, mit most kell elmondanod, és a  
 Többi utóbbra halaszd, s ne akard említeni jelenn.  
 A szavakat szemesen, s finomul válaszsza ki szintén,  
 Felvegye ezt, elvesse amant a versezetíró.  
 Szólani fogsz jelesen, ha lelékeny szerkezet új színt  
 Ismert szóra vonand. Ha talán úgy hozza magával  
 A szükség, hogy újabb dolgoknak kell nevet adnod,  
 Okkal móddal végy szabadalmat költeni új szót,  
 Millyet nem hallott az övedzett derku Cethegus.  
 Fognak az új szabató szók tetszeni, hogyha görögből  
 Kis hajlítással származnak. Hát mire hajdan  
 Cæcilius s Plautus Rómától vett jogot, arra

Virgilius s Varius ne vegyen? mit irigykedel egy-két  
Szerzettem szóért, miután újféle igékkel  
Ennius és Cato bőséget hoztanak és több  
Csínt nyelvünkbe? Szabad volt, és mindenha szabad lesz  
Képzeni ujdon szót, de jelen bélyeggel ütöttet.  
Mint erdőn levelek megújulnak, mindenik évben,  
Régiek elhullván: úgy vesznek időikkel az ó szók,  
S ifjakként az imént lettek divatozva virúlnak.  
Mind kimulunk, mink is, műveink is; lám ama rév, melly  
Most gályákat főd dühös éjszaki fergeteg ellen,  
S műve királyi; ezen rég meddő, és evezett tó,  
Melly most várasokat táplál, s nyög ekének alatta;  
E hajdanta vetést, rétet károkkal ijesztő,  
Most de szabályzott víz; mi csak emberi mű, kihal, annál  
Inkább nem maradós az ígék becse s kelleme mindig.  
Ujra feléled sok kiavult szó, s a mi korunkban  
Köz divatú, elvész, ha szokás akképen akarja,  
Melly önkényt s jogot úz nyelven, s szabdája beszédnek.

Fejedelmek, s hadfők tetteit s bús harczokat írni  
Millynemü mértékben kelljen, kimutatta Homerus.  
Két nem egyenlő láb egymáshoz kötve először  
Zenge panaszt, de utóbb örülő szív szózata is lőn.  
Ám e gyöngéd vers első szerzője ki légyen,  
A nyelvészek közt foly a pör, s eldöntve maig sincs.  
Archilochust önjambusival felövedzte haragja,  
E lábat befogadta papucs, befogadta szekernye,  
Víg, szomorú játékra levén alkalmas, és a  
Népzajogást felmulni, s előterjesztni cselekvényt.  
Músa hagyása szerint a lant zeng isteneket, s fő  
Hősöket, és győztes küzdőt, és pályadijas mént,  
S ifju szerelmeket, és zeng széles kedvü tivornyát.

E sok színezetű s nemű versezetekre ha bennem  
Sem tudomány, sem időm, mi okért vágyódom utána  
A költő névnek? mi okért nem tudni kívánok  
Álszegyenlős és inkább, mint lenni tanítvány?  
A szomorújátékra való vers vígba nem illik,  
Úgy köznépies és csupa vigjátékbeli szólást  
El nem tűr vacsorája felett a szörnyű Thyestes.  
Minden fogjon helyt, melly főkép illeti őtet.  
Néha magasb hangon kezd szólni comoedia még is;  
S a haragos Chremes teli szájból szórja szidalmait,  
S köz hangon búsong jobbára tragoedia hőse.  
Telephus és Peleus ha szegény, s számüzve van, útal  
Bugyboru mondatokat, s réfhosszúságu ígéket:  
Hogyha panasszal akar siralomra fakasztani nézőt.  
A külsín nem elég vershez, báj is legyen abban,  
S a sziveket tetszése szerint mindenhova hajtsa.  
Sír a sírókkal, nevet a nevetőkkel az ember,  
Hogyha sirásra kívánsz olvasztani engem, előbb te  
Sírj magad; akkor megkönyüzöm majd mostoha sorsod.  
Telephe, vagy Peleu, szereped ha hibásan adandod,  
Vagy nevetek, vagy bólogatok. Bús hangozat illik  
A szomorú arczhoz, haragoshoz bosszut üvöltő,  
Csintalan a víghoz, komolyabb lejtésű keményhez.  
Mert a természet jó és bal sorsra előleg  
Elkészít minket; vídít, vagy bosszura gerjeszt,  
Vagy földig lever és gyötör a bú szörnyű súlyával.  
Nyelvvel utóbb a szív viszonyit kifejezteti nyilván.  
Ha, miket a játszó elmond, szerepébe nem illők,  
Róma s nemes köz népei gúnyhahotára fakadnak.

Sok függend attól, rabszolga beszélget-e vagy hős,  
Élemedett agg ember-e, vagy virgoncz, tüzes, ifju,

Főnemű asszonyosság, szorgalmas dajka-e vajjon,  
 Vándorló kalmár-e, mezőt mivelőt-e virányost,  
 Colchist, Assyriát, Thebaet, vagy lak a-e Argost.  
 Író, vagy hir után indulj, vagy költs hihetőleg  
 Összillót. Ha talán festéd a híres Achillest,  
 Tettre serény legyen az, haragos, nyers, bosszulihengő,  
 A ki jogot megvet, de igényel fegyvere mindent.  
 Vad légyen Medea, s makacs, bánatkönyűs Ino,  
 Ixion álnok, Io bolygó, kedvetlen Orestes.  
 Nem hallott darabot, ha hozasz színpadra, s merészlesz  
 Költni személyt újat, legyen az mind végzetig olyan,  
 Millyennek festéd eleinte, s magához egyenlő.

Köznemű dolgokból nem könnyű csinálni sajátot:  
 S fogsz Iliasból színdarabot te is adni helyesbet,  
 Mint soha nem hallott, s tennen leleményű meséből.  
 A közös ismeretű tárgy úgy fog lenni sajátod,  
 Hogyha azon hitvány köz körben késni örökké,  
 S hű tolmácsként szót szóval felváltani nem fogsz,  
 Sem, ha utánzó vagy, nem lépsz korlátba, miből majd  
 Tilt a szégyen vagy versed törvénye kihágni.

Úgy sem kell kezdned, mint rég a ciclusi költő:  
 «A Priamus sorsát zengem, s a nagy hirű harczot».  
 E hangos szájhős mi nagyot fog tenni? Vajúdnak  
 A hegyek, és születik, nézők kaczájára, egérke.  
 Sokkal okosban emez, ki fonákul semmibe nem kap:  
 «A férfit mondd, Músa, nekem, ki, hogy elvesze Trója.  
 Sok nép városait látá s kitanulta szokásit».  
 Nem lángból füstöt, sőt füstből hozni ki lángot  
 Szándoka, hogy fényes csodadolgokat adjon utána;  
 Antiphatest, Scyllát, Cyclopsot s fesse Charybdyst.



Sem Dioméd hazatérését Meleager elégtén  
Sem nem kezdi iker tojományon Trója veszélyét,  
Czélra siet mindig, s a műre figyelmetes elmét  
Mint valamelly ismert tárgynak közepébe ragadja,  
S elmellőzi, miket lehetetlen festnie széppé ;  
És így költ, ekkép hamisat kever össze valóval,  
Hogy kezdet, közep, és vég illjenek egybe művében.  
Vélem együtt a nép tőled, halljadsza, mit óhajt.  
Veszteg ülő nézőt ha kívánsz, míg felmegy utolszor  
A kárpit, s hiradó kijövén : «tapsoljatok» így szól,  
El ne mulaszd minden kornak kijelelni szokását,  
S a mint változik év s természet, módjokat add meg.

Kis fiu, a ki petyeg már, s dajka vezérlete nélkül  
Bátran lép, örömet játszik kortársival, ölt, majd  
Ismét tesz haragot, s változkodik egyre szeszélye.  
A nevelő kézből szabadult, még bajsztalan ifju  
Kedvel ebet, paripát, s árnyatlan pályamezőket ;  
Roszra viasképen hajló, feddőire berzeng,  
Pénzt pazarol, későn kezd gondoskodni javáról,  
Fenhejazó, kéjencz, vágyit hamar únja, cseréli.  
Férfikedély és kor más gondban fárad egészen,  
Szőni barátságot, s hivatalt vágy szerezni, s kincset  
Olyast nem követ el, mit utóbb megbánnia kelljen.  
Sok baj környezi a vén embert, mert vagy örökké  
Gyűjtöget, és mie van, nem tud, vagy fél vele élni  
A nyomorú, vagy mert ügyeit lassan viszi, s félve.  
Tudni kíváncsi jövőt, halogat, tunya, messzereményü,  
Tűrhetlen, zsémbes, dicséri gyerek kora boldog  
Napjait, a fiatalságnak feddője, bírāja.  
Sok jót hoznak, míg jönnek s nevedednek az évek,  
Sok jót elvisznek távozván. Férfi személyét

Hát gyermekre, s üdült aggét ifjúra ne bizzad,  
 Minden korra ügyelj, s mindig, mi sajátja, jeleld ki.  
 Végbe megy a színen vagy szóval mondatik, a tény.  
 A mint hallunk csak, lelkünkbe elannyira nem hat,  
 Mint a mit figyelő szem fog fel, s önnön elébe  
 A néző mintegy maga tesz. Színpadra ne hozd fel  
 Mindazonáltal, mit benn illőbb végzeni, s elföldj  
 A szem elől többet, mit nyomban szóval adandasz.  
 Sem Medea szemünk láttára ne ölje szülöttit,  
 Sem pedig emberhúst gonosz Atreus főzni ne merjen,  
 Cadmus kígyóvá ne legyen, sem Progne madárrá.  
 A mit előmbé így adsz, nem bírom hinni, s utálom.

Több ne legyen, se kevesb ötnél a felvonat, úgy lel  
 Színdarabod tetszést, s játszása kívántatik újra;  
 Istent színre ne hozz, ha csomó nincs oldani hozzá  
 Méltó, és ha személy négy van, csak hárma beszéljen.  
 Egy játzó tisztét a kar vigye férfi szerepben,  
 S a főrészek közt ovakodjék mondani ollyast,  
 A mi ügyének nem használ, s vele össze nem illik.  
 Kedvezzen jóknak, társit gyámolja tanácscsal,  
 Kérleljen haragost, ártatlant zárjon ölébe.  
 Ez józan takarékasztalt dicsérve ajánljon,  
 S üdvös igazságot, törvényt, és békenyugalmat;  
 Ez rejtse titkot, s könyörögjön az égi Valónak,  
 Hogy nyomorút jobb sors, és gögöst mostoha érjen.

A síp, melly rézzel vagyon összeszorítva jelennen,  
 S trombitaként harsog, kisdéd vala, s vékony, azonban  
 A karnak használt éles szava, s hangja betölté  
 A méglen nem igen zsúfolt színháznak üléseit;  
 Mellybe ugyan nem nagy számú nép gyült vala össze,

Annál jóra valóbb erkölcsű, tiszta, szemérmes.  
 Majd mikoron diadalmi után földbirtoka terjedt,  
 S a várost tágasb fal körzé, s dőzsöle bor közt  
 Istenek innepein, senkit nem félve, napestig;  
 A zene és ének szabadabb- s pajkosbra fajult ki.  
 Mert mi különb izlés lehet ott, hol városi polgár,  
 És henye parragi had, jó, rossz, keveredtenek össze?  
 A sipos így kezdé buja tánczczal toldni zenéjét,  
 És a padlatokon hirczolni ruhája uszályát.  
 Így kezdtek több hűrt használni az egyszerű lanton,  
 S gyors penegésihez új hebehurgia beszédekot öntni,  
 S melly bölcsen hasznos dolgokról monda jövendőt,  
 Most szava kéteessé lőn, mint a delphii jóslat.

Ki szomorú verssel bakdíjért küzde, mezetlen  
 Póri satyr sereget vezetett színpadra, s komolyság  
 Fentartásával nyeresebb tréfákat üzött, mert  
 Kellemes újsággal kellett csiklandani nézőt,  
 A ki az áldozaton részeg lőn, nem türe féket.  
 A fecsegő s hahotás satyrok tréfáit ajánlnod  
 S a komolyabb szerepet víggal felváltanod úgy kell.  
 Hogyha vagy isten, vagy valamelly hős játszani fellép,  
 Kin fejedelmi bibor ragyogott minap, és arany ékszer,  
 Most pórként alacson csárdákba beszélni ne térjen,  
 Vagy ha kerül földet, hiu légvárakba ne szálljon.  
 A szomorújáték pajkos mondásokat útál.  
 S mint uri hölgy, kinek innepeken kell járnia tánczot,  
 Úgy fog az arczátlan satyrok közt lenni szemérmes.  
 Písók! én, ha irok satyrát, használni csupán csak  
 Mosdatlan, s köz mondatokat nem szándokom, úgy sem  
 Hagynám a szomorújáték fenhangulatát el,  
 Hogy ne különbözzék, rab Dávus szól-e, s az álnok

Pythias, a ki Simo pénzét elorozta hízogva ;  
 Vagy Sílén, nevelő szolgája az ifju Bacchusnak.  
 Ismeretes tárgyat vennék fel versre, s hasonlót  
 Kezdene majd minden, de sokat fáradsa, s hiába.  
 Olly nagy erő fekszik rendben, s helyes összerakásban!  
 Általok a köz tárgy fölemelkedik annyira becsben!

Erdei faunusod olly gyöngéden enyelgni, tanácslom,  
 Mint város közepén született s nőtt ifju, ne merjen,  
 Sem mocskos szájjal ne bőföggjön ronda bohósdit.  
 Főnemes, és lovag, és dús polgár nem tűr el illyest,  
 S nem mindent, minek a borsóra dióra szokott nép  
 Tapsol, hall örömet, s tart díjkoszorúra valónak.

Két szótag, rövid és hosszú, jambust teszen, a melly  
 Gyors láb ; mondatik ez jambus-trimeternek is, ámbár  
 A jambus hatszor pendül, s mindvégig egyenlő.  
 Hogy lassabbacskán, s nyomosabban hatna fülekbe,  
 Nem rég, kényelemül, eltűré, sőt befogadta  
 A két hosszú tagos lábat, s úgy szabta ki rendét,  
 Hogy másod, s negyedik helyhez jogot önmaga tart csak  
 Társi viszonyképen. Ritkán él Accius ezzel,  
 S Ennius, a híres trimeter versnemnek írói.  
 A nehezen mászó vers a színműi beszédben  
 Onnan ered, hogy vagy hamar és gondatlanul ír a  
 Költész, vagy nem is érti művét, a feddeni méltó.  
 Nem mindannyi bíró veszi a rossz verseket észre,  
 S költészinknek igen sokat általnézni szokásunk.  
 Úgy de azért szabadon kicsapongjak, sirjak-e vélvén,  
 Hogy noha látja hibám mindenki, miatta bocsánat  
 És nem feddés ér? Gáncsot kikerültem ugyan, de  
 Semmi dicsérrettel. Ti görög példákat öiökké,

Nappali fénynél és forgassatok éjjeli mécsnél.  
Ám de nagy őseitek szereték a plautusi verset,  
És tréfát! békén elbáméskodva, ne mondjam  
Nagy botorúl, rajtok; ha ugyan különíteni én, s ti  
Tudjuk az elmés szót sületlen tréfabeszédttől,  
S a jó verscsengést újjal kémlelni s fülekkel.

Thespis hozta be a szomorújátékot először,  
Ő szekerekre szedett társakkal jára, ki onnan  
Bémázolt arczczal játszották színi darabjait.  
Álorczát azután, s vőn díszesbféle palástot  
Aeschylus, és állásra rakott kis színpadot öszve,  
S nagyszerűleg, fényes saruban, hallatta beszédét.  
Ezt később követé a régi comoedia, és lőn  
Nagy becse; de sértő, s zabolátlan erőszakot űzvén  
Féktörvényre szorult: hozatott is ez ellene, s a kar,  
Ártnia minthogy nem szabadott, elnémula csúful.

Római költőink mindent próbára vevének:  
Nem kicsiny érdemök is, hogy hagyván a görög írók  
Nyomdokait, honi dolgokról énekeni kezdtek,  
S vettek vígakar és szomorújátékokat onnan.  
Rómát híressé, mint fegyvere tette, tehetné  
Nyelve, ha munkáját megjobbítgatni szeretné  
Minden versköltő, s halogatná közre bocsátni.  
Ti, oh Pompilius vérségei, vessetek olyan  
Verset el, a mellyet hamar írt szerzője, s ki nincsen  
Legvégső körömig tizszer tisztázva, simítva.  
Mert természeti ész helyez a műgondnak elébe  
Democritus, s nem ereszt költőt Heliconra, ha józan,  
Sok körmét nem metszi, s le nem vágatja szakállát,  
Rejtekhelyre buvik, s nem akar megfürdeni, mosdni,

Költész, gondolván, fog majd így válni belőle,  
 S nagy neve lesz, ha fejét, melyet gyógyítani három  
 Anticyrában sem tudnának, meg nem akarja  
 Tisztíttatni Licin borbélylyal. Balgatag én, oh! l  
 Én, ki tavasz napiban szoktam tisztúlni epémből!  
 Jobb verset, mint én, nem költene senki; de hagyján;  
 A fenkő tisztét fogom én hát venni magamra,  
 Melly vasat élessé tesz, bár maga metszeni tompa.  
 Én nem író az írók kötelelességére tanítom:  
 Mi képez, s táplál költőt; honnan veszi tárgyát;  
 Illik-e ez, vagy nem; rossz, jó mű milly benyomást tesz.

Józan írásmódnak bölcs ész a kútfeje s elve.  
 Erre neked kívánt segedelmet Socrates adhat,  
 S a kész gondolatot kifejezned jó szavad önkényt.  
 A ki tanulta, miket vár tőle hazája, barátai,  
 Mint kell vendéget, testvért, s tisztelni szülőket,  
 Tiszte tanácsosnak mi legyen, s hivatása bírának,  
 És a harczba menő hadfőnek, az ütni bizonynyal  
 Illő jellemeket fog mindvalamennyi személyre.  
 Életből kikapott példákra figyeljen, ezekhez  
 Szabja valódi igaz hangját a jártas utánzó.  
 Néha az olly színműn, melly helylyel közzel elég szép  
 S erkölcsös, noha nem czifrált, s nincs súlya, se bája,  
 A nép jobban kap, s fentartja felette figyelmét,  
 Mint más szebben ugyan, de üres hangokkal üvöltőn.  
 A görögök, kiknek szép ész a Músa, s kerekded  
 Ajkat adott, nem egyébre, hanem csak dicsre tekintnek.  
 A mi gyermekeink hosszas számokra fogatnak,  
 És az egész assist száz részre felosztani tanulják,  
 Albinus fia, mondd: Öt latból elveszek egyet,  
 Mennyi marad? Nosza mondd. Négy. Jól! te belőled



Nem rossz gazda lehet; de ha hozzá egy latot adnék,  
Mennyi? Hat. A pénz, és nyereség rozsdája, ha egyszer  
A sziveket megfogta, hogyan vársz cedrus-olajra  
Méltó verseket, egy cyprus szekrénybe valókat?

A költők vagy kéjt, vagy szerzeni hasznót akarnak,  
Vagy kedvtöltésül, s életre hatólag is írni.  
Szólj, ha tanítást adsz, röviden, hogy eszébe azonnal  
Fogja tanítványod, s híven megtartsa magában,  
A mi felesleg sok, kifoly a teli emlekezetből.  
Mű, gyönyörűl költött, az igaztól messze ne járjon,  
S mind valamit költesz, higye hogy mindenki, ne kívánd;  
S Lamia a megevett gyereket ki ne húzza hasából  
Elevenen. Vének nem kedvelik, a mi tanulság  
Nélkül van, ha pedig komoly a mű, futnak az ifjak,  
Közjavalást az nyer, ki gyönyört elegyíte haszonnal,  
Könyvének használóját oktatta, mulatva.  
Illy mű tesz Sosiust gazdaggá, tengeren átkel,  
S ismert szerzőjét kihíreszteli hosszas időkre.  
Vannak néha hibák mentendők szigorú vádtól:  
Mert a húr sem ad olly hangot mindenha, minőt kéz  
És akarat kíván, s magasan peng néha, ha mély kell;  
A nyíl sem sebez ott mindig, hova szánta lövője.  
De melly versezeten több a csín, nem vetem azt el  
Egy-két foltja miatt, mellyet vagy gondtalan ejtett  
Vagy gyarlóságból a szerző. Hát mi jön ebből?  
Mint a könyvleirő, ki, ha bár volt intve, hibát ejt,  
És ugyanazt mindig, méltó feddésre, s kaczagjuk  
A lantost, hamisan ki azon húrt pengeti folyvást:  
Úgy ki sokat botlik, mint Choerilus, olyan előttem,  
S egy két jobb versért kinevetve csodálom; azonban



Szánandó, mikoron szunnyókál néha Homerus,  
Bár hosszú műv után szabad elbólintni kevésé.

A vers írott kép: fog amaz megtetszeni jobban,  
Hogyha közel hozzá, s emez úgy, távolbra ha lépdelsz.  
Árnyékban kíván az, emez láttatni világban,  
Melly nem rettegi a műbíró vizsga figyelmét.  
Egy nézéskor amaz, de emez fog tetszeni tízkor.  
Oh testvérid közt a legidősb, noha képez atyád is  
Jóra, okulsz magad is, de fogadd, s tartsd mélyen eszedben  
E mondást: bizonyos dolgokban elérni középszert  
Untig elég; jogot, a ki tanult, s köz rendbeli ügyvéd,  
Bár ékes nyelvvel nem bir, mint Messala, s olyan  
Mély tudományú sincs, mint volt Cascellius Aulus;  
Van neve nagy becsben még is: de középszerű költészt  
Istenek, emberek, és könyvárusboltok utálnak.  
Mint lakomázás közt a visszás hangu zenészkar,  
És nyúlós kenet, és mák, sardusi mézbe vegyített,  
Minthogy nélkülök is lakomát üthetni, boszantók;  
Úgy a szívvidulásra szülött költészeti munka,  
Fő fokról ha leszáll kissé, aljasba hanyatlik.  
Mars mezején nem nyúl fegyverhez, víni ki nem tud  
S a laptát, karikát, tányért, ki nem érti, nem űzi,  
Nehogy az öszvetömlt sokaság kaczagásra fakadjon:  
S a ki nem ért hozzá, mer mégis költeni verset?  
Hogy ne? hiszen szabad, és nemes, és van birtoka, mennyit  
Birni lovagnak kell, s feddetlen tiszta erényü.  
Ám te ne tégy semmit, mihez észt nem nyújtja Minerva,  
Ezt tartod, s akarod te magad; valahára ha még is  
Irnál, kérd Metiust bírádnak, kérjed atyádat,  
S engemet, és elzárd szekrénybe kilenczedik évig

Írott hártýádat. Kitörölheted a mi ki nem jött,  
A melly szó kirepült, nem fog soha vissza kerülni.

Orpheus a vadonok fiait, mint isteni szent jós,  
Ocsmány élettől elijeszté s öldököléstől,  
S monda szerint tigrist szelidített, s mérges oroszlánt :  
Amphion is, mondják, Thebaet alapítani kezdvén  
Indított lanttal köveket, s helyeikre szorítá  
Nyájas hangjaival. Volt bölcsek tisztköre hajdan :  
Istenit emberitől, köz ügyet különözni magánytól,  
Tiltni vegyes nössést, férjnek jogot adni családra,  
Kezdeni városokat, s törvényeket írni szabályul.  
Így nyertek nevet és szép hírt a mennyei költők,  
És a versezetek. Jött két jeles elme, Homerus,  
S Tyrtaeus, műveikkel ezek harczokra tüzelték  
A hős lelküeket; versekben szól vala jósló,  
És ki erényre utat mutatott; fejedelmi kegyekhez  
Költészet vezetett, s hosszas munkának utánna  
Jött a vígjáték: hát kell-e pirulnod azon, hogy  
Tiszteled a lantos Músát, s a dalnok Apollót?

Kérdés: természet, vagy műtan képez-e költőt?  
Válasz: sem műgond leleménydús elme hiában,  
Sem nyers elmeerő nagy-mit nem nyújthat, egyikre  
Úgy szorul a másik, s kart öltének öszve barátul.  
A ki ohajt pályán koszorúdiót nyerni futással,  
Mint gyerkőcze sokat türe, mívele, izzada, fázék,  
Óvta magát bortól, szerelemtől. A ki sipot fú  
Pythia játékin, tanuló vala, s rettege mestert.  
Mondanod ezt nem elég: én ékes verseket írok,  
Lepjen utolsót rüh, nekem el csunya volna maradnom,  
S vallanom, a mit nem tanulék, hogy nem tudok ahhoz.

Mint hiradó csődít sok népet az áruverésre :  
 Gyűjtni hizelgőket nyereségvágy szinte szok olyan  
 Költőhöz, ki sokat bir földben, s tőkeamatban.  
 És ha vagyon, ki kövér lakomákat is adhat időnként,  
 S állni adósért jót kezesül, s kétséges ügyéből  
 Kész kiragadni szegényt, csoda, hogyha különzeni bírja  
 Illy dús a csalfát az igaz, jó szívű barátától.  
 A kinek adtál már, vagy adandasz ajándokot annak  
 Verseidet ne mutasd ; mert víg örömében üvöltend :  
*Szépen ! jól ! helyesen !* Halavány lesz, harmatozandik  
 Részvétből szeme, felszökik, ugrál, tombol előtted.  
 Mint fogadott siratók temetéskor sokkal erősen  
 Jajgatnak, mint kik szívből keseregnek, azonkép  
 A gunyoló többet mond, mint őszinte dicsérő.  
 Mondják, a nagy urak több kancsó borra kihíják,  
 És leitatják azt, kit elébb ismerni kívánnak,  
 Lészen-e méltó társ. Te ha költész verseket, ám lásd,  
 Meg ne csalattassál álnok szívű rókabaráttól.  
 Quintilius, ha mit olvastál neki, monda : Javítsd ki  
 Ezt, vagy amazt. Ha te válaszolál : több izbeli próbát  
 Tettem már, de hiába ; töröld hát, monda, ki végig  
 Gáncsteli verseidet, s az egészt öntsd ujdón alakba.  
 Védni ha inkább, mint kijavítani hibáid akartad,  
 Nem fáradt többé, sem szót nem vesztegetett rád,  
 S mindenedet, s magadat társ nélkül hagyta szeretned.  
 Lankadt versezetet megró a jó s okos ember,  
 Durva keményt gáncsol, tollát fordítja, s kitörli  
 A miben izlés nincs, sem csín, nyes czifra czikornyást,  
 A mi homályosdad, fényt annak többet adattat,  
 Kétes szót nem tűr, jegyz változtatni valókat.  
 Lészen Aristarchus ; nem mondja : barátomat én meg-

Bántsam apróságért? Az apróság nagy sokat ártand  
Majd egykor, ha művét rosszalva, kaczagva veendik.

Mint azt, kin ragadós rüh van, vagy sárga betegség,  
Vagy holdkórságban sínlik, vagy rossz nyavalyában,  
Úgy az eszetlen verskoholót el messze kerüli  
Minden okos; gyerekek követik csak, s vízeszü golyhók.  
Ez, mikor égre meredt szemmel bolyg, s verseket ökrend,  
És ha, miként madarász, ki rigót les, kútba, gödörbe  
Bukkan alá, noha bár váltig kiabálna: Segítni  
Földiek oh jertek! ne ügyeljen senki szavára:  
Mert ha ki hozna segílyt, s kötelet lebocsátana, kérdés,  
Nem készantag ugort-e belé s menekedni kíván-e?  
Egy siculus költő vesztét mondandom el erre:  
Empedocles, vágyván örök isteni rangra, leugrott  
A tüzes Aetnának torkába. Halálra, ha tetszik,  
Menjenek a költők szabadon, s kit erővel akarnál  
Gyűlölt életében megtartani, gyilkosa lennél.  
Többször tett ő így, s ha kihúzó is onnan, ezentúl  
Ember nem marad, ő siet a nagy hírű halálra.  
Úgy sem tudni, miért firkálgat verseket, apja  
Sirja fölé huddott-e, vagy undok bűnt követett el  
Szent helyen; ő igazán bősüült, mint medve, ha záros  
Ketrecze gátorait széttördelhette dühében.  
Rossz szavaló szok elúzni tudóst, szok elúzni tudatlant;  
S a kit kézre kerít, nem ereszti, s kinozza, ragadván  
Bőréhez, míg nincs vérrel teli szíva, nadályként.

(1842.)

## BREVIARIUMI HYMNUSOK.

FAC CHRISTE NOSTRI GRATIA.

Krisztus, ki annyi kínokat  
Értünk meghalva, szenvedél,  
Engedd, hogy hálás, s ájtatos  
Énekkel tiszteljük neved.

Te vágyva vágytál, szűz Anya  
Méhében lenni szenvedő,  
Örök létedre, hogy tanulj  
Meghalni, emberré levél.

Alig születted kis fiú,  
Már kelle túrnöd hideget,  
Im lágy párnás bölcső helyett  
Tesznek hitvány szénát alád.

Szeretetből bűnös gyanánt  
Önként szenvedsz ártatlanul,  
Megtartod a törvényeket,  
Te lévén fő törvényhozó.

Az első csepp vér, melly metélt  
Tested részéből ömle ki,  
Minden tagodból folyni fog  
Gyorsan szökő patak gyanánt.

A vas, mellytől a kisdedek  
Haltak, szivedbe is hatott,

S a melly sebtől a kisdedek,  
Te is attól vevél halált.

Gyors futással, mint számüzött  
Isten, keressz te menhelyet,  
Egyiptomban telepszél az  
Álistenek között igaz.

Jézus, kit szült a szűz Anya,  
Dicsértessék te szent neved  
S Atyáé és szent Léleké,  
Most és örök mindenkoron. Amen.

DIVINE CRESCEBAS PUER.

Növelkedtél Istenfiú.  
S tanultad nőve a halált,  
Halálodnak már az vala  
Rendeltetett előjele.

Égből eredve rejtezel,  
S választottál szegény Anyát;  
Ki alkotál örök lakot,  
Silány földél alá buvál.

Ég oszlopit tartó kezed  
Faragdogál ácsműveket,  
Te fenséges égalkotó  
Levél alávaló műves.

Kinek szörnyű parancsait  
Hordják gyors röptű szellemek,

Kit a kerek világ ural,  
 Ácsnak vetéd alá magad.

Neked népoktató, s vezér,  
 Jézus mondunk dicséretet,  
 S Atyának és sz. Léleknek  
 Most és örök mindenkoron. Amen.

JAM LUCIS ORTO SIDERE.

A nap sugára már ragyog,  
 Borulva kérjük Istenünk,  
 Hogy Ő, örök világ maga  
 Ösvényinken legyen vezér.

Ne vétsen nyelvünk, sem kezünk,  
 Az ész ne gondoljon hiút,  
 Szájunk igazmondó legyen,  
 Szívünkben égjen szeretet.

Mig a kezdett nap elfolyand,  
 Légy ó Krisztus ránk örködő,  
 Az ész hadd tudja mit tanítsz,  
 S a mit kívánsz, erőnk tegye.

Ne forduljon a test fölül,  
 S ne legyen úr a lélekben,  
 Őrizd érzékink ajtaját  
 Rosz kísértetnek ellene.

Testünk, s üdvünk reménye, Te,  
 Mindenség vége, s kezdete,

Segélyeddel folytassuk azt,  
Mit kezdenünk megengedél.

Dicséret néked oh Atya,  
Dicséret a Fiúnak is,  
S ki osztasz ápoló kegyet,  
Dicséret sz. Lélek neked. Amen.

MUNDI SALUS.

Világ üdvére született  
Gyermek Jézus tekints reánk,  
Adjad, hogy gyermekségedet  
Képezze tiszta életünk.

Midőn a nap munkáitól  
Fáradt tagunk nyugonni száll,  
Vadaktól mint jó pásztorunk  
Védelmezz minket nyájadat.

Oh Szűz, ki Isten anyja vagy,  
S őt szent emlődön szoptatod,  
Hajlítsd, oh jótevő Anya,  
Hozzánk őtet, s nyerd meg kegyét.

Ki szent Szűztől születtetél,  
Dicséret, oh Jézus, neked,  
Atyával és szent Lélekkel  
Most, és örök mindenkoron. Amen.



## LUGETE PACIS ANGELI.

Ti Béke-nemtők sirjatok,  
Az Istenember im maga  
Bűnös képébe öltözik,  
És büntetését szenved.

O milly szerelmi nagy csuda!  
Oh emberek kemény szive!  
Ártatlanúl hal Istenünk,  
S ne szenvedjen a bűnös is!

Keresztet oh Isten Fia  
Örök lángból minket kiment;  
E földön égess, itt metélj,  
Csak más világon megbocsáss.

A test vonakszik; ám Atyánk  
Parancsa sürget: Jézus add  
Erős lelkűn utánzanunk,  
Mit tennen példáddal mutatsz.

Kiket meggyógyított kinod,  
És véred tisztává mosott,  
Ne add, hogy újra bűneink  
Keresztre fölfeszítsenek.

Dicsőség az Atyának, és  
Fiának, kit feláldoz ő,  
S ki áldozatra gyújtod az  
Oltárt, Szent Lélek néked is. Amen.

## DIES IRAE.

Ama végnap haraglobja  
E világot hamvvá oldja,  
Dávid és Sibilla mondja.

Mily rémulés támadandó,  
Ha a bíró leszállandó,  
S mindent szörnyen vizsgálendő.

A kürt csuda-riadója,  
Ki e földhát sirlakója,  
Mind az istenszékhez szólja.

Természet és halál bámúl,  
Ha a holt föllép sirjábúl,  
S bíróhoz szám-adni járúl.

Rováskönyv áll majd kitárva,  
Benne minden ott találva,  
Honnan kiki lesz bírálva.

Hát a bíró ha törvényt ül,  
Minden rajtok fényre derül,  
Nem hagy semmit büntetlenül.

Én bünös akkor mit szóljak,  
Kit kérjek meg pártfogónak,  
Ha a ók is alig birnak.

Rettentő nagy királyfölség,  
Kitül ingyen jár üdvösség,  
Udvözíts engem kegybőség.

Kegyes Jézus emlékezzél,  
Hogy végettem földre jöttél,  
Ne bánts, ha a végnap fölkél.

Engem fáradtig kerestél,  
Keresztkinnal megmentettél,  
Ennyit hasztalan nem tettél.

Igaz bíró feddni szokott,  
Ajándékozz bocsánatot,  
Ne várd a számvető napot.

Fölsohajtok bünösképen;  
Vétkem miatt pirul képem,  
Isten bocsáss, kérlek szépen.

Ki Máriát föloldoztad,  
És a latrot meghallgattad,  
S nekem reményszavad adtad.

Nem méltó rá könyörgésem,  
De te jó vagy, tedd kegyesen,  
Hogy örök tűz ne égessen.

Helyet juhok közt határozz,  
Gödölyéktől elkorlátozz,  
Adj a jobbrul álló nyájhoz.

Ha czáfolvák az átkoztak,  
S maró lángnak átadattak,  
Hivj azokkal, kik áldottak.

Esdve kérlek, s leborulva,  
Szivem mintegy hamvvá dulva,  
Gondom viseld élttem mulva.

Beh siralmas lesz az óra,  
Mellyben fölkel bírószóra  
Hamvábúl a bűn embere.

Isten tehát tégy jót vele,  
Kegyes Uram, Jézusom,  
Nyugosztaljad meg őket.

(1852.)

---

# NÉPDALOK

\*

## MEGCSAIT BIZALOM.

Suhog a szél, remeg a fa,  
Juhászlegény ül alatta,  
Rojtos, hímes gyolcs ruhája  
Bús panaszt nyög furulyája.

Néz föl-alá, s mindenfelé,  
De Erzsi csak nem jön elé,  
Nem hoz rózsát kalapjára,  
Forró csókot ajakára.

Három napig vár hiába,  
Szegény majd elvesz bújába,  
«Erzsi, hozzám hűséged nagy,  
Tudom jönnél, de beteg vagy.»

Jó juhász, be csalatkozol,  
Ha lány hűségében bizol,  
Erzsi tegnap korán reggel  
A huszárok után ment el.

(1832.)

## NINCS MENTSÉG.

Nem hittem én, de már hiszem,  
Hogy szerelmem búra viszen,  
Búra viszen, búbánatra,  
Ezer gyötrő gondolatra.

Piros orczám, hová levél?  
Hervadsz, mint az őszi levél,  
S mint a homokban nőtt bokor,  
Melyet belep a fojtó por.

Elbolygok én a mezőre,  
Mezőről a vad erdőre,  
Vad erdőrül a hegyekre,  
A hegyek legtetejére.

Talán enyhít a zöld mező,  
Keménynyé tesz a vad erdő,  
S a nagy hegynek nagy a szele,  
Tán elviszi búmat vele.

De nincs sehol maradásom,  
Visszaragad vonzódásom,  
Visszaragad Erzsikéhez,  
Szivem édes kedveltéhez.

(1833.)

## KIS LEÁNY.

Lángba borul az ég,  
Ha a nap enyészik,  
Pirul a kis leány,  
Ha legények nézik.  
Gondolja magában:  
Mit bámul ez a nép?  
Mert a kis bohó még  
Nem tudja, hogy oly szép.

Nem tudja, hogy oly szép,  
 Mint a piros alma,  
 Nem ismeri, mi a  
 Szerelem hatalma.  
 Megfordul, elszalad,  
 Mulat anyja körül,  
 S hogy nem követik őt  
 A legények, örül.

De lesz még oly idő,  
 Pedig nem sokára,  
 Hogy epedve néz a  
 Legények sorára,  
 A legszebbik után  
 Titkon fog sohajtni,  
 S ha akarna, sem tud  
 Előle szaladni.

(1833.)

## KÖTŐDÉS.

Liliomszál, tulipán,  
 Gyere velem Pannikám.  
 «Nem megyek én teveled,  
 Hamis a te kebeled.»

Kis galambom, Pannikám  
 Űlj ölembe, tubiczám.  
 «Nem ülök én, nem biz' én,  
 Legényölben félek én.»

Űlj hát mellém a padra,  
Nem válik az bajodra.  
«Ha válik is, ha nem is,  
Távol lennem jobb mégis.»

Gyöngyvirágom, Pannikám  
Csókot adj, elveszlek ám.  
«Ha elveszesz, nem egyet,  
Adok akkor ezeret.»

Isten hozzád büszke lány,  
Megyek hát egy más után,  
Ki velem jön, megölel,  
Csókot is ad jó kedvvel.

«Jaj megyek és öllelek,  
Hisz' csak kötődtem veled.  
Maradj, édes Gyuriczám,  
De azután elvégy ám.»

(1834.)

## CSAPLÁROSNÉ.

Hideg szél fúj Mátra felől,  
A lelkem is fázik belül,  
Hol vegyek én melegítőt,  
Őszi éjjel fölhevítőt?

Csaplárosné, virágszálom!  
Ne hagyj soha kívül állnom,  
Egy jó ital borod van-e?  
Szőke lányod ébren van-e?



Szőke lányod kökényszeme,  
 Olyan mint az Isten ege,  
 S ha mosolyog piros szája,  
 Nyíló hajnal az orcája.

Álom ide, álom oda,  
 Rám nézz húgom, ne amoda,  
 Töltsed teli a kupámot,  
 Csókban vehetsz érte vámot.

Hejje, hujja, dínomdánom,  
 Hogy betértem, dehogy bánom,  
 Tanyám meleg, van italom,  
 Olvad a fagy s aggodalom.

És ha szőke leány kedve  
 Hozzám hajlik enyelegve,  
 S rám-rám derül mosolygása,  
 Életemnek nincsen mása.

(1834.)

## SZÉP LEÁNY.

Kis gyöngypatak, mondd meg ne-  
 Benned fürdik-e kedvesem? [kem,  
 Vagy te mosod, gyöngye harmat,  
 Hófehérre galambomat?

Bársony mező, mondd meg nekem,  
 Rajtad pihent-e kedvesem?  
 Vagy pihegő hókebele,  
 Rózsailatot lehel-e?

Sötét erdő, mondd meg nekem,  
Benned napol-e kedvesem?  
Vagy a heves dél sugára  
Kímélve süt tejarczára?

Víg madárcák a ligeten,  
Titeket hall-e kedvesem?  
Vagy mélyéből kebelének  
Száll ajkára vidám ének?

Fülemile, bús éneklő,  
Hej csak téged ne halljon ő,  
Mert veled is versenyt nyögne,  
S érző szíve megrepedne.

(1835.)

## KÚTNÁL.

Forráskútnál juhászbojtár,  
Arcza piros, szeme bogár,  
A forrásra nap alkonyán  
Dalolva jön három leány.

Egyik így zeng: Én Istenem!  
Csak itt volna a kedvesem,  
Ki énnekem vizet merne,  
Szédüléstől megmentene.

Másik így zeng: Gyöngye vagyok,  
Vizcsöbreim pedig nagyok,  
Hej ha szeretőm itt lenne,  
Be örömet segítene.

S a harmadik, mint a hajnal,  
Elpirul, s mond bús ajakkal:  
Egek ura, szent teremtőm,  
Mért nincs nekem is szeretőm?

A lányok ily énekléssel  
A forráshoz értenek el.  
A szép bojtár mindent halla,  
S nekik viszont ő így dalla:

Kinek szédelgős a feje,  
Szemeit, ha mer, hunyja be,  
Ki egyszerre nem bír sokat,  
Kétszer tegye meg az utat.

S kinek nincsen szeretője,  
Adjon neki teremője;  
Im reá nyílt karokkal vár,  
Ha tetszik, a juhászbojtár.

(1835.)

## ELSŐ SZERELEM.

Édes szülém, mi bánt  
Engem szegény leányt?  
Nyögök, fohászkodom,  
De miért nem tudom.

Szememben tűz lobog,  
Szivem is úgy dobog,  
Dolgomat felejttem,  
Vagy fonákul ejtem.

Ha ablakom alatt  
Estéden elhalad  
Valaki, vagy megáll,  
A vérem is eláll.

Szemem be sem zárom,  
Mégis sok az álmom,  
Hevülök, lankadok,  
Beteg még sem vagyok.

Istenem, Istenem,  
Ugyan mi lelt engem?  
Szólj, édes jó anyám,  
Te tudhatod talán.

(1835.)

## EPRÉSZŐ LEÁNY.

Bokorban eprésző kis leány ül,  
Csendes a zöld pagony kívül belül,  
De közel kis madár zeng az ágon.  
S aranyos lepke csügg a virágon.

«Gyönyörűm, csicsergő kis madárkám,  
Szállj alá, szállj alá, röpjél hozzám.  
Aranyom, szép szárnyu hímes lepkém,  
Ne távozz, ne távozz, jőj, jőj felém.

Ah a ki megfogná a madarkát,  
Od' adnám neki e tölt kosarkát.  
És a ki megfogná mind a kettőt,  
Be tudnám szívemből szeretni őt.»

A mint a leányka így sohajtoz,  
Megzörren a bokor és ingadoz,  
A madarka suhan távol ágra,  
S a lepke ellebeg más virágra.

«Féreg egye, rossz fa, gyökeredet,  
Ragya pusztítsa el leveledet,  
El a kis madarkát, s tarka lepkét  
Előlem, oh gonosz, mért rezzentéd?»

Míg a kis leány így szól epedve,  
Egy szép ifju vadász lép elejbe:  
«Oh ne sohajts, anyád szűz zsengeje,  
Gyöngye erdőm legszebb csemetéje.

A madárka híved úgy sem lenne,  
Ha szerét tehetné, elröppenne,  
A lepke csapodár, és változik,  
Aranyos szárnyiból kivetkezik.

Ha még is madár kell, s arany lepke,  
Én majd fogok neked, szép kedveske,  
S akkor, a mit mondtál, megtennéd-e,  
A vadászt szivedből szeretnéd-e?»

«Fogj, oh fogj madarkát, s arany lepkét,  
De szerethetlek-e, nem tudom még.  
Légy még is, szép vadász, itt a tanyán,  
Megkérdem előbb, mit mond rá anyám.»

## HASONLATOK.

Kedves a rózsa illatja,  
 Ha ki azt leszakaszthatja,  
 Szép a leány piros ajka,  
 Hogy ha legény csókolgatja.

Nagy fának jó az almája,  
 De magasán van az ága,  
 Nyulánk a babám növése,  
 De tilalmas ölelése.

Duna vize megy lefelé,  
 De fölülről más foly belé,  
 Hej ha babám el fog menni,  
 Helyette más fog-e jönni?

Mikor a nap lenyugoszik,  
 Utána bús harmat esik;  
 Ha galambom eltávozik,  
 Én szemem is harmatozik.

(1836.)

## SZERETŐHÖZ MENETEL.

Száraz fűre deres harmat hulladoz,  
 Édes lovam, ne egyél, mert bajt okoz,  
 Ne tel selyem kantárt vetek fejedre,  
 S bársony nyerged lesz, csak hordozz kedvemre.

Kemény göröngyhantok földik az útat,  
 Édes lovam, őrizd tőlök lábadat,

Repülj velem kedves rózsám házáig,  
Hogy ne fájjon szegény szívem sokáig.

Fényes csillag, kezd ragyogni az égen,  
Olyan tisztán nem tündökölt már régen,  
Fényes csillag, ragyogj nekem odáig,  
Hogy sötétben ne bolyongjak sokáig.

Csillámlik a szőke Duna messzéről,  
Talán ki is öntött teli medréből,  
Szőke Duna, hej ne öntsd el útam,  
Mert gödörbe terelhetném lovamat.

Ablak előtt pislogó mécs hamvadoz,  
Mellette szép barna leány szunnyadoz,  
Barna babám, ne szunnyadozz, gyere ki,  
Kedvesed vár régen reád ide ki.

(1836.)

## A SZERELEM MÉHE.

A szerelem kis méhecske,  
Szárnyain édes mézecske,  
De fájdalmat szerez lángja,  
Mint a méhecske fulánkja.

Ha fulánkos, Isten neki,  
Csak már felém repülne ki,  
Fulánkjától nem rettegnék,  
Csak mézének örülhetnék.

(1836.)

## KAPU ALATT.

Estve van már, a kapu  
Zárva még sem áll,  
Résen át, úgy látszik, egy  
Lányka kandikál.

Kis leány-e, nagy vagy-e?  
Szólj csinos babám,  
Hogy ha nagy, úgy jöszte ki  
Drága violám.

Visszarezzen a leány,  
S csukja a kaput,  
S merre nézek, mindenütt  
Néma, holt az út.

Szent a béke, megbocsáss  
Kis csinos babám,  
Nem tudám, hogy gyermek vagy  
Gyöngé violám.

S ím odább hogy ballagok  
Útcza szögletén,  
Befordul a ház felé  
Egy suhancz legény.

És megnyílik a kapu  
Lassan, csendesen,  
S a legényke ott susog  
Nyájas-édesen.



Hej hugom, akár kicsin,  
 Légy akár te nagy,  
 De elég az, hogy hamis,  
 Hogy szerelmes vagy.

(1836.)

## KEDVEST LÁTOGATÓ.

Nem maradok én a tanyán,  
 Mert galambom izent hozzám,  
 Menjek haza a falura,  
 Piros pünkösdi bucsura.

Hóka lovam, jó paripám,  
 Kell-e szép sallangos szerszám?  
 Hej ha kell sallangos szerszám,  
 Repülj velem, mint a villám.

Falu végén a kert alatt,  
 Ki áll ott a nyárfa alatt?  
 A szél fekete hajával  
 Játszik piros galandjával.

Ej hogy ha az én Mariskám,  
 Válts feléje jó paripám,  
 Nincs messze már, ha ölelem,  
 Három nap ott pihensz velem.

Dolgod jó lesz hajlékában,  
 Térdig állsz az agg szénában,  
 S Mariskám a zab lelkéből  
 Etet fehér kötényéből.

(1836.)

## BÚMALOM.

Hej pusztai csendes tanya,  
Régi kedvem be elhagya,  
Jobbra, balra, köröskörül  
Szivem már semmin sem örül.

Piros az ég falunk felül,  
De tanyámra felhő szegül.  
Még sem megyek a faluba,  
Mert majd ott is beborulna.

Vasárnap van, a templomba  
Hí a harang nagyot kongva,  
Lovam nyerít, körme vágat,  
Menni akar a jó állat.

Édes lovam, maradj veszteg,  
Nem mehetek, szivem beteg,  
Szivem beteg, lelkem vérzik,  
Mert szeretőm ma esküszik.

Mint a veszett lakodalom,  
Falun kívül zúg egy malom,  
Oda megyek, a garaton  
Bánatomat lejáratom.

(1836.)

## CSENDES MALOM.

Hová lett az én galambom,  
Hogy sehol sem találhatom?  
Nincs aratás, hogy aratna,  
Nincs szüret, hogy ott mulatna.

Betekintek kis kertébe,  
De csak nyomát veszem észbe,  
Sövény mellett egy rózsafa,  
Legszebb szála leszakasztva.

Hova lettél, édes babám,  
Gyöngyharmatot gyűjtesz talán?  
De hisz a nap dél felé jár,  
A harmatot felitta már.

Falu végén selyem mező,  
Selyem mezőn kerek erdő,  
Kerek erdőn hűvös patak,  
Ott kereslek szép gyöngyalak.

De jaj! sem a selyem mező,  
Sem a sűrű kerek erdő,  
Nem tud rólad a hűs patak,  
Hova tüntél szép gyöngyalak?

Egy malom van itt nem messze,  
De annak sincs semmi nesze,  
Talán beteg a molnárja,  
Szerелеm a nyavalyája.

Nyavalyája, ha szerelem,  
Egy kenyéren van úgy velem.  
Szegény molnár, csendes malom,  
Be meglepett az unalom!

Megnézem őt, ha tán beteg,  
Jaj de szivem majd megreped,  
Piros rózsza a kalapján,  
S karjai közt pihen babám.

Babám voltál, de már nem az,  
Nem kell nekem leány ravasz,  
Igen lisztes lett az orczád,  
Csalfa lélek, Isten hozzád!

(1837.)

## LEÁNYKA ÉS MADÁRKA.

Szeretem én a madárkát,  
De még jobban a leánykát,  
A madárka tovább repül,  
De a leány ölembe ül.

Madárkával bánni nehéz,  
Félve simogatja a kéz,  
De a leányt megölelem,  
Még sem éri veszedelem.

A madárka, bár mint szeret,  
Csak csicsereg, csak csipeget,  
De a leány hozzám simul,  
S mézzel kínál ajakirul.

Hej de a kis madárka hív,  
 Párja után nyögdelve sír,  
 A leányka pedig hamis,  
 Ha még tízannyi volna is.

(1837.)

## A SZERELEM BETEGE.

A szép magyar legény beteg,  
 Bántja a szerelemhideg,  
 Vetett ágya búfa-levél,  
 S magán kívül ő így beszél:

«Én ültettem a rózsafát,  
 Más töri le a bimbóját,  
 Én szercttem egy szép barnát,  
 Más éli vele világát.

Piros almát szakasztottam,  
 Barna galambomnak adtam,  
 Ó az almát törbe rakta,  
 Szóke legényt fogott rajta.

Szóke legény barna lányhoz,  
 Nem illenek ők egymáshoz,  
 Nézz babám, én barna vagyok,  
 Épen hozzád való vagyok.»

A szép legény folyvást beteg,  
 Gyötri a szerelemhideg,  
 Ki gyógyítja meg a szegényt,  
 A sinlődő magyar legényt?

A német lány kényes igen,  
Nem is szeret oly melegen,  
A tót leány énekelne  
Akkor is, ha sírni kéne.

Érzékeny a magyar szíve,  
Ha látja, hogy szenved híve;  
Szegény magyar legény baján  
Nem segíthet, csak magyar lány.

(1837.)

## ARANYHALÁSZ.

Mint a tükör fényes napon,  
Simán ragyog a Balaton,  
Tihanyi fi halász benne,  
Barna leányt keres benne.

A vizben áll reggel, estve,  
Arany horgát mélyre vetve,  
Selyem szála, rózsa nyele,  
Még sem foghat leányt vele.

Barna leány, hova lettél?  
Talán a verembe estél?  
«Nem estem én a verembe,  
Mással estem szerelembe.»

Istenadta rossz barnája,  
Mért vetettem horgot rája?  
Arany halra vetem ki hát,  
S kapok rajta szőke leányt.

Barna leány csak vad alma,  
De a szőke szelid alma,  
Mennél több csók hull reája,  
Annál mosolygóbb a szája.

(1837.)

## CSALATKOZÁS.

Hej viganó, selyem kendő,  
Csalfa czégér mind a kettő,  
Legény szívét törbe ejti,  
S ha megfogta, félre veti.

Tüzes szemek, mosolygó száj,  
Kár a szívért, mely értők fáj,  
Mert a szem is, mert a száj is,  
Mihent lányé, bizony hamis.

Cseresznyeszín piros ajak,  
Csókjaid be megcsaltanak,  
Hűségzavad, melyet adtál,  
Ingadékony, mint a nádszál.

Megálmodtam én azt egyszer,  
Hogy te neked hinni nem kell,  
De álmomra nem hajtottam,  
S bűnömért ím meglakoltam.

(1837.)

## A MEGCSALT LEÁNY.

Jár a leány virágos zöld mezőben,  
Fehér kendő lobog piczin kezében,  
Barna legény, hej ne indulj utána,  
Bánatvirág fakad minden nyomába',

Fehér kendő a szerelem zászlója,  
Nem a világ, állj meg rózsám egy szóra,  
Hús a berek, patak csörög az alján,  
Gyere oda búslakodó kis leány.

Gyolcs az üngöm, kötőre van az ujja,  
Nézd csak rózsám, felbomlott a galandja,  
Jösz te ide, kösd meg szépen bokorra,  
Nem kívánom ingyen, tedd meg csókomra.

«Barna legény, nem mék én a berekbe,  
Galandbokrot sem kötök az üngödre ;  
Egyszer tettem, s átkozott volt az óra,  
Melyben veled megállottam egy szóra.»

(1837.)

## LEÁNY ÁLOM.

Hajnalodik, harmatozik,  
A lányka még álmodozik,  
Piros ajka csak úgy nevet,  
Hej be hamis álma lehet !



Hamis álom leánydolog,  
Szíve olyan furcsán dobog,  
Hagyha már az álma ilyen,  
Hát a valósága milyen?

Piros ajkú kis galambom,  
Soh' se búsulj e bajodon,  
Mert hiszen a legényfajták  
Sem obbak az istenadták.

(1837.)

### KIS LEÁNY GONDJA.

Kicsiny a lány, nagy a gondja,  
Anyja kérdi, még sem mondja,  
Ha nem mondja az anyjának,  
Mondja meg a galambjának.

Ha én kicsiny leány volnék,  
Anyám előtt nem búsulnék,  
Mert az anya bár mily kegyes;  
Így szidna: mért vagy szerelmes?

De ha látna egy szép legény,  
Sohajtanék: oh én szegény!  
S ő így szólna: kis angyalom,  
Hej nekem is nagy a bajom!

(1837.)

## A BOROS VÁNDOR.

Bort ittam én, boros vagyok,  
Haza mennék, de nem tudok,  
A ki tudja, mért nem mondja,  
Merre van az országútja.

Leányt láttam, s megszerettem,  
De a nyomát elvesztettem,  
A ki látja, mért nem súgja,  
Merre megy a szívem búbja.

Piros csizmás lelke, hugom,  
Kár sietned olyan nagyon,  
Hisz én oly jó legény vagyok,  
Ily hetykén csak ma ballagok.

Törjön el az út kereke,  
Sülyedjen el a feneke,  
Mért oly hosszú, mégis szoros,  
Alig fér el rajt' egy boros.

(1837.)

## A MENYECSKE NYILÓ VIRÁG.

Falu mentén és széltében,  
Járok-kelek közép délben,  
De sem innen, sem amonnan  
Lányt nem látok a faluban.

Ha elbujtak, Isten neki,  
Jó helyettök más valaki,  
Kökény szemű szép menyecske,  
Fürge, mint a parti fecske.

A menyecske nyíló virág,  
Csak ő tudja, mi a világ,  
S arany minden gondolatja,  
Ha angyalát karolhatja.

(1837.)

## MÉRT VAGYOK KIS LEÁNY.

Anyám, tánczba mehetnék,  
Minden leány ott van,  
«Kicsin vagy még leányom,  
Jobb neked a szugban.»

Anyám, játszani mennék,  
Nagy leánysereggel,  
«Nem, hol sok a nagy leány,  
Kicsin ottan nem kell.»

Anyám, fonóba mennék,  
Tudok én már fonni.  
«Nem, nem, estve kis leány  
El szokott alunni.»

Oh Istenem, mit tegyek,  
Mért vagyok kis leány?  
Hisz a mit nagyok tudnak,  
Én is megtanulnám.

## A JEGYESEK.

Lelkem szűz öröme, gyöngyviolám,  
 Hová oly sietve, ilyen korán?  
 Még álomtól piros gyöngye orczád,  
 Éj lepi bogárszemed világát,  
 Hó karjaid hűvös szél csipdesi,  
 Picziny nyomod irigy tövis lesi.

«Örömem csillaga, vőlegényem,  
 Közel ligetbe van sietésem,  
 Harmat, moha, s virág, miért menek:  
 Harmatot napégette képednek,  
 Mohot szedek nyugágyul fejednek,  
 S virágot vőlegényi keblednek.»

Lelkem szűz öröme, gyöngyviolám,  
 Minek e fárasztó gondod reám?  
 Gyöngyebb harmat képemre lehet-e,  
 Mint ajakad méze, s lehelete?  
 Szűz öled fejemnek bársonyos ágy,  
 S keblemen tenmagad legszebb virág.

(1839.)

## KIS ÉS NAGY LEÁNY.

Tavaszkor legszivósb az ág,  
 A kis leány furcsa jószág.  
 Bár mi szépet mondjak neki,  
 Mosolyog rá, de nem érti.

Ha megcsípem síma állát,  
Földre süti az orcáját,  
S pirul, mintha bűnös lenne,  
Pedig angyal lakik benne.

Ha szépecskén átölelem,  
Nyájasan elenyelg velem,  
De ha számat csuporítom,  
Mint a csikót, elszalajtom.

Bizony furcsa szer a kis lány,  
De ha úgy kell lenni, hagyján!  
Illik neki, mi tagadás,  
Az ily természeti szokás.

Nagy lány is tesz így, az igaz,  
Hej de nem jön úgy szívből az;  
Tettetés csak, mi volna más,  
Nagy lányban a vonakodás.

(1842.)

## SZÁNTÓ LEGÉNY DALA.

Ha kel az ég szép hajnala,  
Kezemben az eke szarva,  
Ekém előtt négy tulok jár,  
Csákó, Szilaj, Gyöngyös, Bogár,  
Jézus segélj, haj!

Végig szántok az ugaron,  
Járok, kelek gyöngyharmaton,

Csillogó hűs gyöngyharmaton.  
Mezei szép virágokon.

Haj no Csákó, haj!

Kis pacsirta, ég madara,  
Szánt fölöttem, zeng a dala,  
Párja vígan száll elébe,  
Csalogatja a fészkébe.

Hajsz te Szila, haj!

Szántó pajtás, kis madárkám,  
Nézz le, nem látod-e babám?  
Hej ha én fön lebeghetnék,  
Mindig babám felé néznék.

Csáli Gyöngyös, haj!

Majd ha a nap dél felé kel,  
Eljön rózsám az ebéddel,  
Tudom, ízes lesz étелем,  
Hisz ő együtt eszik velem.

Haj no Bogár, haj!

Még csak egy-kettőt fordulok,  
Pihegve jár már a tulok,  
Megetetek, megitatok,  
S estig könnyen tovább szántok.

Hó ha, hó no, hó!

(1842.

## FONÓHÁZI DAL.

Fel, leányok, paripára,  
Ki guzsalyra, ki rokkára,  
Hajja ha, hajja ha!  
A legénynek nincs itt helye,  
Ott a szurdék, bujjék bele,  
Hahha ha, hahha ha!

Ne kiméeljük ujjainkat,  
Pödörjük meg fonalunkat,  
Hajja ha, hajja ha!  
Ha a legény nem hagy békét,  
Sodorjuk be az üstökét,  
Hahha ha, hahha ha!

A kinek van szeretője,  
Fonjon neki jegykendőre,  
Hajja ha, hajja ha!  
Ki mátkáját nem szereti,  
Kosárruhát fonjon neki,  
Hahha ha, hahha ha!

Pislog a mécs a sarokban,  
Alig látni, oly sötét van,  
Hajja ha, hajja ha!  
A mely legény hamvát veszi,  
Holnap csókot adjunk neki,  
Hahha ha, hahha ha!

Fehér csepű, barna csepű,  
 A kis leány hamis szemű  
 Hajja ha, hajja ha!  
 És a legény kész trombita,  
 Ugy hortyog az istenadta,  
 Hahaha ha, hahaha ha!

Menjünk haza, menjünk tehát  
 Fonótársak, jó éjtszakát,  
 Hajja ha, hajja ha!  
 S a szurdékban alvó legényt,  
 Isten nyugosztalja szegényt,  
 Hahaha ha, hahaha ha!

(1842.)

## KECSKEMÉTI LEGÉNY.

Az alföldnek sík mezején,  
 Ott terem a magyar legény,  
 Sugár leány szótte varrta  
 Gyolcs üng gatyá lobog rajta.

Pörge kalap nyomja fejét,  
 Czifra suba válla hegyét,  
 S ha felpattan a lovára,  
 El-kinyargal a tanyára.

Kecskeméti határ felől  
 Csillag ragyog éjfél körül.  
 Én is oda való vagyok,  
 Hol az a szép csillag ragyog.



Nem vagyok én kósza betyár,  
Ki csárdákon szerencsét vár,  
Csak úgy járok a tanyára,  
Házasodom nem sokára.

Tisza mentin, Hódvíz partján,  
Mint a harmat, olyan a lány,  
Vékony-karcsú a dereka,  
Csókra csábít az ajaka.

Oda mék én, ott akadok,  
Szerelem madara vagyok,  
Még ma szólok az anyámnak,  
S neki váltok Csongorádnak.

(1842.)

### KIS CSUPOR.

Mit ér a bokrétás kalap,  
Ha a legény csak egy darab?  
Hej huj kis csupor,  
Benne a szerelem forr.

Mit ér a fodros viganó,  
Ha a lány nem férjhez való?  
Hej huj kis csupor,  
Benne a szerelem forr.

A kis leány, a kis legény,  
Az menyasszony, ez vőlegény,  
Hej huj kis csupor,  
Bennök a szerelem forr.

(1843.)

## FARSANGON, TÁNCZ KÖZÖTT.

Ropog a hó a láb alatt,  
Az én rózsám tánczba szaladt,  
Hipp hopp, heje haj,  
Nincsen eddig semmi baj.

Vígan zeneg a muzsika,  
Pereg a lány, mint karika,  
Hipp hopp, heje haj,  
Nincsen eddig semmi baj.

Alig találom a helyem,  
Kincsem aprózza meg velem,  
Hipp hopp, heje haj,  
Nincsen eddig semmi baj.

Iszom a bort, rúgom a port,  
Szeretem a húgomasszonyt,  
Hipp hopp, heje haj,  
Nincsen eddig semmi baj.

Most üt nekem a gyöngyóra,  
A ki bánja, tegyen róla,  
Hipp hopp, heje haj,  
Nincsen eddig semmi baj.

(1843.)

## BORDAL.

Bort iszom én, bort, bort,  
Fejér és vörös bort,  
Énnekem az régi bajom,  
Későn, korán megszomjazom.  
Bor kell nekem, bor, bor.  
Fejér, vagy vörös bor.

Poharamba tölts, tölts,  
Mostan fejéret tölts,  
Érmellék, vagy Somló szürte,  
Mindegy, ég a torkom érte.  
Bor kell nekem, bor, bor,  
Most fejér színű bor.

Poharamba tölts, tölts,  
Mostan vöröset tölts,  
Ne félj, hogy torkomon akad,  
Tág az, mint a malom-garad.  
Bor kell nekem, bor, bor,  
Ez egyszer vörös bor.

Jaj a torkom, ég, ég,  
Oltani kell, még, még,  
Csak vízzel ne, az fölbujtja,  
Borral, borral, az elfujtja.  
Bor kell nekem, bor, bor,  
Akármilyen színű bor.

Fanyar a szám, jaj, jaj!  
 Csak méz volna, ah baj,  
 Hegyaljait hamar ide,  
 Hadd jöjön meg szájam ize.  
     Bor hell nekem, bor, bor,  
     Hegyaljai méz-bor.

Űssünk össze, csert! csört!  
 Jaj poharam eltört,  
 Hová legyenek szégyenembe?  
 Kancsót fogok a kezembe.  
     Bor kell nekem, bor, bor,  
     Egy teli kancsó bor.

Bort iszom én, bort, bort,  
 Fejér és vörös bort,  
 Énnekem az régi bajom,  
 Későn korán megszomjazom.  
     Bor kell nekem, bor, bor,  
     Fejér, vagy vörös bor.

(1843.)

## CSÁRDÁBAN.

Zöld levelű gyöngyvirágszál,  
 Süvegemen oly vigan áll;  
 Hej de más van a szivemben,  
 Bánatvirág nyílik ebben.

Patyolat ing lobogása,  
 Czifra suba suhogása,

Mit ér a pengő sarkantyú,  
Ha nótája örökös bú.

Nagy a világ, de van vége,  
Búmnak se hossza, se széle,  
Nincs szeretőm, lettem árva,  
Elhagyott a hamis pára.

Csaplárosné, egy kupa bort,  
Ha van, a legjobb bakatort,  
Iszom világ boszujára,  
Szivem vigasztalására.

Adjon az ég békességet,  
Hív leányban több bőséget,  
S a szeretőt, ki hívtelen,  
Verje meg az igaz Isten.

(1844.)

## MI LENNÉK.

Ha madár lehetnék,  
Gilimadár lennék,  
Szeretőm ablakán  
Éj-nap turbékolnék.

Ha virág lehetnék,  
Halvány rózsza lennék,  
Szeretőmnek szive  
Színemen megesnék.

És ha gyöngy lehetnék,  
Csak igaz gyöngy lennék,  
Szeretőm nyakáról  
Selyemszálon függnék.

Szeretőm hónyaka  
Sima, mint a bársony,  
Ott lenne énnekem  
Kedves nyugovásom.

(1844.)

## MI BAJOD KIS BARNA LEÁNY?

Hajad mint a holló szárnya,  
Szemed szívek babonája,  
S gyöngörczád oly halovány,  
Mi bajod kis barna leány?

Szépen bánik veled anyád,  
Senki neked rossz szót nem ad;  
Ki is adna rossz szót neked?  
Hólliliom szűz életed.

Halavány a nap sugára,  
Borúlni fog nem sokára,  
Beteges a kis lány színe,  
Mégfájdul a legény szíve.

Mégfájdul, elszomorodik,  
A betegen sajnálkodik,  
S mondani a lány nem meri,  
Hogy szerelem kínja leli.

(1844.)

## ESIK ESŐ.

Esik eső a mezőre,  
Csak úgy dűl,  
Hej csak egy csepp esnék babám  
Szeméből.  
Eső után szebben virít  
A mező,  
Könyezve szebb a lágyszívű  
Szerető.

Viszi a szél a felhőket  
Lefelé,  
Felhők mögül ragyogó nap  
Jön elé.  
Hej bár vinné búmat is el  
Magával,  
Csak engemet hagyna együtt  
Babámmal.

(1844.

## TEMETŐBEN.

Csipkére van fehér kendőm szegve,  
Borult szemem könnyekkel van telve,  
Fehér kendőm szellő lebegteti,  
Könyemet senki sem törölgeti.

Fehér rózsabokor, nincs virága,  
Az őszi derektól tar az ága,  
Majd nyílik a tavasz, s kihajt újra,  
Nyílik énnekem is, de csak búra.

Piros lábú fehér galamb elszáll,  
Repül, repül, míg párjára talál,  
Mért nincs szárnyam? de ha volna is bár,  
Sas röptével sem érném el őt már.

Fehérfalas kis kápolna körül  
Fakeresztek közt sok halom zöldül,  
Egyikre közülök ráborulok,  
Szeretőm sírja ez, kit gyászolok.

Áldjon meg a jó ég, hogy szerettél,  
Sötét sirba hív szerelmet vittél,  
És engemet hagyjon el az Isten,  
Ha kívüled valakit szerettem.

(1844.)

## SZÉLES ESZTERHA.

Széles a mi házunk eszterhája,  
Meleg a nap, babám jer alája,  
Gyöngé orczád pirosa, fehéré  
Napsugártól égne feketére.

A kikelet nyíló virággal jár,  
Zöld ágak közt vígan él a madár,  
S a legénynek úgy szép az élete,  
Ha babáját szíve mellé vette.

Új a subám, félvállamra vetem,  
Irigyeim kényemre nevetem;  
Mit nekem a világ, hadd fecsegen,  
Csak a szívem igaz helyén legyen.

(1844.)



## ALFÖLDI LEGÉNY.

## I.

Sárga csikó a paripám,  
Azon mennék hozzád babám,  
De a csősz tilosba kapta,  
A bíróhoz behajtotta.

Bíró gazda, bátyám uram,  
Kérem, adja ki a lovam,  
Sürgetős az utam nagyon,  
Subámat zálogba hagyom.

Sárga csikóm, rúgd fel a port,  
Ne nézz árkot, ne nézz bokort,  
Mire a nap nyugonni száll,  
Ott légy velem galambomnál.

## II.

Fúj, süvölt a Mátra szele,  
Ungöm, gatyám repül vele,  
Kalapom el is kapta már,  
Tiszába vitte a tatár.

Istenadta falu nyája,  
Ez is csak útat állja,  
Talán itt jár hét vármegye  
Juha, borja és tehene.

Habos sárga csikóm nyaka,  
Ujjnyi vastag a por rajta,

Meg ne utálj, kedves rózsám,  
Hogy oly sötét poros orczám.

Subám zálog a birónál,  
Kalapom a Tiszán uszkál,  
De a szívem itten dobog,  
Forró lángja feléd lobog.

(1845.)

## A SZERELMES BOJTÁR.

A szerelmes bojtár szive szomorú,  
Előveszi furulyáját, bele fú,  
Estve reggel csak azt fújja, énekli :  
« Gyönyörű szép gyöngyalakom, gyere ki. »

Susog az ág a szellőtől, és mondja  
A ki szeret, be sok annak a gondja ;  
Megnyílik a virágbimbó, de benne  
Mintha csak a bánat gyöngye remegne.

Giliczepár turbékol az erdőben,  
Méhecske ül a virágnak ölében ;  
« Mit énnekem a zöld erdő és virág,  
Ha a bánat, a szerelem férge rág. »

## A BAKONYI LEGÉNY.

1.

Én vagyok az erdők fia,  
De nem olyan haramia,  
Megszólítom a dudámat,

Ide csalom a rózsámat,  
Hej huj a rózsámat.

Elborult a Hajszaabarna,  
Volt szeretőm szőke, barna,  
Még a szőkét csókolgattam,  
A barnát elszalasztottam,  
Hej elszalasztottam.

Bársonymezőn sebes patak,  
Szeretőim ide hagytak,  
Foly a patak, de nem fut el,  
Szeretőm is jön, uj, ha kell,  
Hej huj, jön uj, ha kell.

Kis madárka ugrál a fán,  
Csicsereg a párja után,  
S fa alatt a kanászbojtár,  
Téged rózsám ölébe vár,  
Hej huj ölébe vár.

## 11.

Szomorú az a fa, melynek levele nincs,  
Kesereg a legény, kinek mátkája nincs.

Ne búsulj, kenyeres, nem jó az a bánat,  
Elvesztettem én is szerelmes rózsámat.

Mint ősszel az idő, neki szomorodtam,  
Minden fa tövénél fel-felsohajtottam.

Az erdő zúgása, dudámnak szólása,  
Siralmas volt szívem minden dobbanása.

De szólott egy madár, és azt énekelte,  
Ha rózsád elhervadt, szakaszs sz mászt helyette.

Mentem, szakasztottam, s a szívemre tűztem,  
Búsuljon ezután, ki rá ér, helyettem.

## III.

Aranysíkos a kalapom  
Karimája,  
Rubint és gyöngy az én rózsám  
Piczin szája,  
Félre nyomom a kalapom  
Karimáját,  
Megcsókolom kedves rózsám  
Piczin száját.

Selyem kendő a nyakamon  
Lobogósan.  
Kacsingat rám a szeretőm  
Mosolygósan.  
Ne kacsingass oly hamisan,  
Nézz szemembe,  
Nem szeretek kívülled mászt  
Életembe'.

Fehér-vörös czífra szűrőm  
Messze látszik,  
Vállam hegyén a zöld ággal  
Csak úgy játszik,

Hajlog az ág, lábam alá  
 Hull a levél,  
 Gyere, rózsám, betakarlak,  
 Csípős a szél.

### HÁROM BOKOR.

Árokháton három bokor,  
 Rózsa, csipke, kökénybokor,  
 El-elnézem mind a hármat,  
 Bennök látom szép babámat.

Rózsa a babám orczája,  
 Csipkebogyó piros szája,  
 És a szeme hamvas kökény;  
 Mind a hármat szeretem én.

### MI KELL INKÁBB?

Virágos kertecske,  
 Rózsafa sövénye,  
 Két fekete bogár  
 Babám szemefénye.

Babám háza előtt  
 Terepély almafa,  
 Szép zöld a levele,  
 Piros alma rajta.

Nem kell zöld levele,  
Sem piros almája,  
Inkább kell a babám  
Liliom orczája.

### NEM JÓZAN.

Boros kancsó a kezemben,  
Szép kedvesem az ölemben;  
Fejem, szívem úgy teli van,  
Talán nem is leszek józan.

### GÉMES KÚT.

Kerek puszta, gémes kút,  
Oda visz a gyalogút,  
Gyalogúton egy kis lány,  
Szedi lábát szaporán.

Gyalogúton a kis lány,  
Hova megy oly szaporán?  
Üres korsó kezében,  
Tűz szikrázik szemében.

Gulyásbojtár a kútnál  
Itatna, de csak ott áll,  
Hej te kis gulyásbojtár,  
Tüzes szemed kire vár?

«Üres korsót töltök én,  
Lángszerelmet oltok én,  
Gyalogúton kis leány,  
Erre erre szaporán.»

# PAPRIKÁS VERSEK



## A PÁLINKAIVÁS ELLEN.

«A paprikás versek ármányos írója,  
Azon töri fejét, az embert hogy megrója,  
Valamiben megint sántikál a gonosz,  
Mert mindig az ember nyomában kotonoz.»

Földi, igazán szól kegyelmed valóban,  
Úgy tesz ő, mint gólya szok tenni a tóban,  
Ez kigyó-békátul a vizet tisztítja,  
Ő az emberekből a rossz szokást irtja.

Azért maradjunk csak a régi nótánál,  
Jobb fűszerünk úgy sincs a jó paprikánál,  
S a kinek netalán égetné a torkát,  
Igyék rá, csak kérem, *ne igyék pálinkát!*

Úgy-e erős dolog, a mit javasoltam?  
*Pálinkát nem inni?! no ezt sem ballottam!*  
Pedig, atyámfia, hiszed, vagy nem hiszed,  
Ha nem pálinkázol, bizony jobban teszed.

Tiszta magyar vérnek, milyen régente volt,  
Nem kellett pálinka, hisz a neve is tót,  
De ha megrándula lovának a lába,  
Bekötötte ronggyal, mártva pálinkába.

Ha pedig kiszáradt a nedv gégéjébül,  
Borral öntötte le, ha volt neki mibül.  
De elmondá előbb az Isten áldását,  
S megkínálta vele szomjazó pajtását.

A pálinkaivó még csak ezt sem teszi,  
De mint legyet az eb, nagy mohón beveszi,  
S mivel az italka gégéjét riszálja,  
Újra tölt, de megint csak magát kínálja.

Mértékkal ivott bor felvidít bennünket,  
De a pálinka elkábítja eszünket,  
Néha a doktor is javal kis borocskát,  
De soha sem hallám, hogy javalt pálinkát.

Szintén ide mutat régi szójárásunk,  
Mert ha valakinek szolgálatpénzt adunk,  
Mindnyájan azt mondjuk: nesze borraavaló,  
Nem pediglen: nesze pálinkára való.

Lassu méreg biz ez, mely emészt bennünket,  
Korcscsá teszi régi jó magyar vérünket,  
Letépi orczáink vidám tekintetét,  
S hitványnyá törpíti sokaknak termetét.

Régezte majd a hány magyar legény vala,  
Katonának ki-ki bátran kiállhata.  
S híre volt az egész háboruvilágban,  
Mily derék vitézek teremnek hazánkban.

De most, hogy utószor kelle húzni sorsot,  
Isten látja lelke, szégyenlem a dolgot,



Volt oly falu, melyben nem akadt egy legény,  
Kit jónak találtak volna a vármegyén.

*Jancsi* véres szeme, mint a mécs, pisloga,  
*Petinek* alig volt jó harapófoga,  
*Pál* keze remege, *Bandi* melle hörge,  
Mind haza kergette őket a vármegye.

Fürkészték azután, mi ennek az oka,  
S reá jöttek, hogy az főkép a pálinka,  
Mert kicsin a falu, s annyi benn' az ivó,  
Hogy megél utánok két árendás zsidó.

Apjok ő kigyelme a kocsmában iszik,  
De anyjoknak haza kötény alatt viszik.  
Így megy az egész nap, míg ágyba nem mennek,  
Derék fiok aztán hogy legyen ezeknek?

Pendelyben, zubonyban jár még a pór gyerek,  
Már édes apjával a kocsmán hentereg,  
«*Nesze no fiacskám, igyál egy-két cseppet*»,  
Ki látott ily bolond majomszeretetet?

Pálinka nélkül, így dörmög a siheder,  
Kenyér és szalonna csak koldus eledel,  
Szolgának is csak úgy jó már a reggeli,  
Ha a butykos ott áll az asztalon teli.

Hogy menjen ott aztán a gazdaság elő,  
Hol az egész háznép pálinkavedelő?  
«De hiszen jó ember a pálinka-mérő,  
Mert hitelbe ad, kész fizetést nem kér ő.»

No barátom az fog még csak jégre vinni,  
Ha a zsidónál úgy rovásra fogsz inni,  
Majd jön az aratás, a zsidó ott terem,  
Gabonád elviszi, s üres lesz a verem.

Végre úgy szólok most hozzád, atyámfia,  
A mint csak egy papnak illenék szólnia:  
Szállj magadba, és tégy férrias fogadást,  
Hogy megpróbálsz a pálinka-nemivást.

Nem kívánok sokat, csupán egy hónapot,  
Ne igyál pálinkát, ha bár ingyen kapod,  
S ha egy hónap alatt megálltad a sarat,  
Ismét egy hónapra szánjad el magadat.

Meglásd, nem lesz azért kár egészségedben,  
De bizonyos haszon marad erszényedben,  
S ha egy-két hónapot ki birtál állani,  
A többit könnyebben meg fogod vallani.

Ím ez volt szólásom tehozzád, barátom,  
Az Isten adja, hogy ember légy a gáton,  
Adj' Isten, hogy mind, kik pálinkát ittanak,  
E paprikás versre kijózanodjanak.

(1844.)

## A ROSSZ GAZDÁLKODÓK.

Istenem, beh lusta, ki a dologtul fél,  
Be nem lát orrán túl, ki csak potomra él,  
Ma könyökig vájkál s úszik a bőségben,  
Holnap már csak fogát piszkálja éhében.

Okos gazdálkodás, ez is szép dolog ám,  
Csakhogy ilyen alma nem terem minden fán.  
Rövid a takaród? nagyot ne nyújtózzál,  
Előre a róka bőrére ne igyál.

Házadban mindennek rende, módja legyen,  
Gondatlan gazdaság veszendőbe megyen.  
Vedd hasznát, míg éred, a drága időnek,  
Az elrepült napok mert vissza nem jönnek.

De hiába beszélsz a lusta fülének,  
A biztatás neki bucsúztató ének,  
A mit dolgozik is, teszi kelletlenül,  
Ásó, kapa majd kifordul a kezébül.

Kár, hogy ily madárfaj mindenfelé fészkel,  
Tisza, Duna mellett, hegyen, sikon kikel.  
De hogy ismerd őket, olvasó barátom,  
A szép madarakat elődbe bocsátom.

Fordulj meg alföldön a száraz malmokban,  
Őszszel és kiváltkép a téli napokban,  
Ott ülnek ő kelmék, s naphoszant pipáznak,  
Ásítóznak, isznak, néha el is áznak.

Kovács-, borbélyműhely néhutt a tanyahely,  
Sok a faluházán, s kocsmában üldögel,  
S ha a helység boitját zsidó, görög birja,  
Ott foly el az idő, és a falu zsirja.

Hallottad-e hírét a medve maczkónak,  
Barlangjában egész télen aluvónak?

Ők is amúgy medve módjára henyélnek,  
Csakhogy naponkint a teli tálhoz ülnek.

Összebujik a sok asszony, s deredarál,  
A suhancz az utczán leánynyal álldogál,  
Akolban a szolga barmaid ellátná,  
Ha elébb valaki álmából fölhajtná.

Dunai városok hajós partjainál,  
A legerősb ember százankint hévizál.  
Szólíts fel csak egyet, s ígérj jó napszámot,  
«Huszasért, mond, le sem teszem a pipámat.»

Délig ott ácsorog, s ha nincs ebéd otthon,  
Egy kötél darabot szurdékból elővon,  
Szegény feleségén kiönti boszúját,  
S mond: Este is így jársz, ha nem adsz vacsorát.

Szőlős vidékeken ott van még az élet,  
Ha kivált az új bor immár csipőssé lett,  
Vasárnap délután mennek kóstolóra,  
S elkóstolják három, négy, öt virradóra.

Fogy a füstölt kolbász, és sódar mellette,  
Aztán a kutyára fogják, hogy megette,  
S a kaszásoknak nem marad, csak a leve,  
Mi csobolyójokban lesz is, víz a neve.

Nézd a csikós, gulyás, kanász, juhász hadat,  
Oly erős mindenik, megrágná a vasat,  
S hasalva nézi az istenadta napot,  
Egész nyáron csak egy szeget nem faragott.

Rosz lábon áll biz ott a házi gazdaság,  
A hol fészket ver az ásító lomhaság,  
Hol gazda, gazdasszony behunyja a szemét,  
A cseléd tátogat, térdig ér a szemét.

Mit ér a jó szüret és gazdag aratás,  
Ha nem járul hozzá okos takarítás?  
Ha télen pogácsát és kalácsot eszünk,  
S tavaszkor kenyérnek valót pénzen veszünk?

Valahány disznótor, annyi lakodalom,  
Torkig esznek, majd kidűl a két oldalon,  
Felejtik, hogy nem lesz mindenkor Jakabnap,  
S hogy az esztendőben van tizenkét hónap.

Gyümölcsfát nem nevel a síkföldi telke,  
Pedig a gyümölcsért majd elvész a lelke,  
De szemes az asszony, teremt ő magának,  
Javát adja érte a tiszta buzának.

Téj, író kenyérrel nincs többé inyére,  
Szája ize vágyik édesb csemegére,  
Reggelenként már ő kávécskát iddogál,  
Tanulta kántorné komaasszonyánál.

Leányon, menyecskén kendő és viganó,  
Nem is becses már, ha nem selyemből való;  
De mondd csak, neveljen selyembogarakat,  
Szemed, szád teli lesz, oly szitkokra fakad.

Falun is már ujnál újabb módin kapnak,  
Ha nincs a zsidónál, városba szaladnak,

A sok vitorlának oly cifra a neve,  
A nyelvök is majd kificzamodik bele.

De ki tudná a sok hibát elszámlálni?  
Könyveket lehetne felőle irkálni.  
Isten hozzád tehát, olvasó barátom,  
Úgy is álmos lettél, szemeidbül látom.

(1845.)

## KORA HÁZASSÁG.

Kis kakasnak taréja sincs,  
S kukoríkol immár;  
Tejes száju a legényke,  
S esze lányokon jár;  
Talán meg is házasodik,  
Csak ez volna hátra,  
Minden okos azt mondja rá  
Ember kell a gátra.

Alig bírja még a kévét  
Szekérre föladni,  
Kapanyelet sem tudna még  
Jó móddal faragni,  
Már is gazda akar lenni,  
Oh Isten csudája,  
Kivált ha nincs egyebe, mint  
Botja, tarisznnya.

Lógó helye a csikónak  
Nem a rúd melléke :  
Embersorba nem illik a  
Gyerek vőlegényke ;  
Míg a csibe nem kapargat,  
Étke addig kása.  
A ki keresni tud, annak  
Legyen hitestársa.

Erzsike még tegnap előtt  
Bábjaival játszott,  
S tegnap már a kis csintalan  
Legénynyel cziczázott,  
Ejnye gonosz, holnap talán  
Fülig szerelmes lesz,  
S ha jól megyen, holnap után  
Jegygyűrűt, kendőt vesz.

Lassan, lassan, hugomaszony,  
Tud-e sütni, főzni?  
Fonni, varrni és szapulni,  
Kecseget fölözni?  
Hányszor fordul a motóla,  
Míg kerül egy pászma?  
Mit tesz a jó gazdasszony, hogy  
Fehér legyen vászna?

Jaj teneked szegény gazda,  
Lesz ételed kozmás,  
Ínyedhez ragad a gombócz,  
Kenyered lesz záklás,

S keserű vaj, penész  
És avas szalonna,  
Majd azt mondod: Csak ily leányt  
El ne vettem volna.

De meglelte zsák a feltjét  
Egyik egy hián hús,  
A másik meg tizenkilencz,  
Ki-ki egy bakot nyúz.  
Szaporodik a gazdaság,  
De nem a kamrában,  
Tojós tyúkjok sincs, de vagyon  
Bölcső a szobában.

Rosz fának rossz az almája,  
Holló fia holló,  
Élő sövény úgy jó, hogyha  
Nyesi kertészolló.  
Ha az apa ásítozik,  
Fia száját tátja,  
Lusta néni lányának a  
Munka nem barátja.

(1846.)

## TANULJ, HOGY BOLDOGULJ.

Ujjából tudományt egy ember sem szopott,  
Hová mitsem tettek, kincset ne keress ott,  
Régen eshetett az, s egyszer bolondjába,  
Hogy sült galamb repült az éhes szájába.



Mégis furcsa dolog, no de mit tegyünk hát,  
Ha a tudatlan is igen okosra lát?  
S bele kottyán minden dologba a kába,  
Noha féllábbal sem lépett iskolába.

Kukoríkolásra jércze tanít kakast,  
Lógós csikó akar igazgatni rudast,  
Rák kengyelfutóul ajánlgatja magát,  
S beszél a színekről, ki egy cseppet sem lát.

Varga feszegeti ország-világ dolgát,  
S nem tudja felvarrni jól a saru talpát,  
Jámbor atyámfia bejár gyűléssorba,  
Pedig a tanácshoz esze ugyan csorba.

De hogy is ne volna csorba szegény esze,  
Azt sem tudja, mily fán terem az *ábécze*,  
Vagy ha úgy nagyjából tanult is öreg *Á*-t,  
Azontúl nem igen erősítette magát.

Mégis ő akarna lenni falu szája,  
Sőt a vármegyét is teli kiabálja,  
Jámbor atyámfia, pedig jobban tennél,  
Ha addig szántani, vagy kapálni mennél.

Megverte azt Isten mind a két kezével,  
Ki keveset gondol kötelességével,  
S ki nem tanulja azt, a mi hivatása,  
Szerencséjének már előre sirt ása.

Ha azzal áldott meg a sors, hogy gazda légy,  
Szert a gazdasági tudományokra tégy,

Szemesen nézz körül, kövesd a jó példát,  
Melyet a náladnál tanultabb gazda ad.

*«Ne tanítson engem oly úrféle senki»,  
Igy szól e tanácsra talán egy valaki,  
«Én gyermekségemtől földművelő lettem,  
Mindig húztam vontam, szántottam, vetettem.»*

Bizony csudálom, hogy fejed lágya benőtt,  
És még sem akarod látni a bökkenőt,  
A dolog bibéje hisz éppen ott van,  
Hogy saját eszeddel el vagy telve nagyon.

Nem tudsz-e kovácsot, ki mindig kovács volt,  
Szántóvasat mégis soha jól nem nádolt?  
Avagy csizmaziát, csizmazia fiát,  
A ki foltozni sem tud helyesen csizmát?

De az ily kovácsot, az ily csizmaziát,  
Hogy rossz munkát tesznek, te épen ne csudáld,  
Mert mindenik hitvány mesternél dolgozott,  
Az cigánykovács volt, ez meg csak foltozott.

De van bezzeg kovács, a ki érti magát,  
S tudok szabni, varrni értő csizmaziát,  
De volt is mesterök, tanultak is tőle,  
Van is mindkettőnek szép haszna belőle.

Sok csinja-binja van a jó gazdaságnak,  
Ha valahol, itt kell lenni tudományak,  
Hogy tudjuk tehát azt ugy félvállon venni,  
Mintha csak kanállal meg lehetne enni?

«*Mi tevő legyek hát*» azt kérdezed tőlem,  
«*Hogy oly okos gazda válhassék belőlem?*»  
Örülök barátom, hogy e kérdést tetted,  
Csak azt sajnálom, hogy már rég nem kérdezted.

*Tanulj*, ez legyen a fő-fő parancsolat,  
Haszonra fordítsad tapasztalásodat,  
Ne várj mindent csupán Isten áldásául,  
Hanem egyszerűen magad munkájátul.

Ha látod, hogy másnak vetése szebben áll,  
Ne érd be vele, hogy rajta csudálkozzál,  
Hanem tudd meg okát tövéreül hegyére,  
S te is úgy míveljed magadét jövőre.

Ha szépek szomszédod csikái, tinai,  
Mig a tieidet nem bírják inai,  
Ne irigyeld neki, hanem járj nyomába,  
Hogy te is juthass ily jószág birtokába.

Gyümölcsösöd vaczkort, s fűzfaalmát terem,  
Pedig jobb is nőne ugyanazon helyen,  
Nézz csak amaz okos gazdának kertébe,  
Mily drága gyümölcsű fával ülteté be.

Újra mondom, *tanulj*, s ha könyvből is értesz,  
Tapasztalásodat nevelni fogja ez,  
Olvasd szorgalmasan az olyan könyveket,  
Melyekből a gazda okosabbá lehet.

Hej de ott van a baj, szintén elfeledtem,  
Pedig erről szólni előre föltettem,

Hogy az olvasáshoz még sok gazda nem ért,  
Vagy ha ért is, könyvre nem adna egy fillért.

Hány apa nem küldi fiát iskolába,  
S eltarisznýáztatja az időt hiába,  
Felnő a sok gyerek, mint paszkonczakender,  
Hogy válnék ezekből szemrevaló ember?

Nem tanulják-e ott a kötelességet,  
Istenhez, hazához, királyhoz hűséget?  
Emberré az embert csak oktatás teszi,  
Mégis ezt hány apa lelkére sem veszi.

Olvasó barátom, adj hálát Istennek,  
Hogy téged szülőid jobban neveltenek,  
Vedd te azért hasznát, mit egykor tanultál,  
Mást is példád után vonni iparkodjál.

(1848.)

# RAJZOK, ÉLETKÉPEK, NÉPREGÉK

\*

## MAGYAR TÁNCZ.

Mit ültök itt vesztegelve?  
Tánczra legények!  
Úgy szeretem az ifjakat,  
Hogyha serények,  
Rajta tehát, csak szaporán,  
Majd elmondom én,  
Ha megzendül a hegedű,  
Kiki mit tegyen.

Ti karejban fogtok állni,  
Én a közepén,  
Szemközt kiki a társával  
Reám figyelvén,  
Kezetek a csipőn legyen.  
Mozgástok szabad,  
Lanyhán, idomtalan állni  
Épen nem szabad.

A mell feszüljön előre,  
Fent járjon a fő,  
Büszkén emelkedjék a váll,  
Mint Mátrátető.  
Karcsu derék, hajlós tagok,  
Fürge ficzke láb,

Teszik csinossá a tánczost,  
Másképen fabáb.

Zengedez már a hegedű,  
Kezdjük el tehát,  
Üssük öszve bokáinkat,  
Pontban, egyiránt.  
Előbb jobbra, aztán balra  
Hármat ugorjunk,  
De a nótával egy húron  
Pengjen sarkantyúnk.

Mint a madár ágrul ágra  
Midőn szálldogál,  
Ugrándozik nagy könnyeden,  
Majd kicsit megáll:  
Úgy lejtsen a ti tánczotok  
Viszont változva,  
Úgy szép a táncz, ha tagokra  
Föl vagy on osztva.

No most hátra fogunk lépni,  
De jól vigyázzunk,  
S ha egy szakasz nóta lejár,  
Megint itt álljunk,  
Helyes deli testállásban  
Tapsolhat a kéz,  
De egyszerre, mert különben  
A zúrzavar kész.

Mint mikor a sebes zápor  
Lezúg a völgyön,  
Hányja veti a galyakat,  
S a kő alább jön:

Oly sebesen és erősen  
Zeng a nóta már,  
Hallja ezt a fürge legény,  
S biztatást nem vár.

Nyalka, feszes lépte, nyoma,  
Fordul mint evet,  
S néha, midőn kedve tartja,  
Ugrik másfelet.  
Széles kedvében a keze  
Már szabadon jár,  
Hol megnyomja a süvegét,  
Hol csipőre száll.

Vitéz Kinizsinek hírét  
Hallottátok-e?  
Hogy vigadott Kenyérmezőn,  
Azt tudjátok-e?  
Mint csatába rohanónak  
Tüzelt a szeme,  
Bajnokos volt mozdulása,  
Feszült kebele.

Gyáva az, ki tunyán vígad,  
Büszke a magyar,  
Vére a nemzeti hangra  
Fellobban hamar.  
Életerő, tűz és kedély  
Tánczi jelleme,  
Fürge szabad lejtésekben  
Áll fő kelleme.

Most már rakjuk szaporábban,  
Mert három a táncz!  
Nem bánom, hadd oszoljon szét  
A karéjos láncz.  
De leánykát vegyen kiki  
S járja páronkint,  
S ha megperdül egyszer kétszer,  
Adja soronkint.

S ti leánykák lejtőzzetek  
Módos léptekkel,  
Nemzetünk tánczát soha ne  
Feledjétek el.  
Ti pedig ne tágítsatok,  
Rajta legények!  
Úgy szeretem az ifjakat  
Hogyha serények.

(1828.)

## A FALUSI KIS LEÁNY PESTEN.

Jaj be szép az a Pest, Istenem, be szép!  
S benne milyen úri, mily szelíd a nép.  
Összevissza jártam utat, útfelet,  
De szemem nyugonni nem talált helyet.  
Ablak ablakon van három négy soron,  
Oly magas falunkban nincsen a torony.  
A sok utcza tömve mint a méheraj,  
Jobbra balra fényes gyöngy, ezüst, arany,  
S mintha búcsu állna későn és korán,  
Czifra ott a férfi, asszony és leány.



Ám csudálni méltó mindenek fölött,  
 Hogy kevély alig van annyi úr között.  
 Mert kosárka almát vittem áruba,  
 S feltakarva szépen ültem kapuba.  
 Ott hogy üldögéltem én szegény leány,  
 Szépen néze minden átmenő reám,  
 És sokan, de hogy mért, nem tudom biz' én,  
 Visszafordulának többször is felém.  
 S három könyves úrfi már is körbe vett,  
 Egyik kérdi tőlem: «Húgom mi neved?»  
 Kérdi a másik is: «Hol lakol babám?»  
 És a harmadik mond: «Lelkem nézz reám!»  
 Én meg elpirúltam, oh de hogy is nem,  
 És csak úgy susogva mondtam meg nevem.  
 Hányával kel almám? meg sem kérdezők.  
 Ám ha annyi lett is volna, megvevék.  
 S mennyi furcsa szépet kelle hallanom,  
 Azt ugy elbeszélni oh dehogy tudom!  
 «Hozsz-e még be almát, itt ülsz akkor is?»  
 Kérdezőnek Isten tudja hányszor is.

Jaj be szép az a Pest, Istenem be szép!  
 S benne milyen úri, mily szelíd a nép!  
 A hogy álldogáltam utca szögletén,  
 Nagy sietve jött egy szálas úr felém.  
 Fénylett rajt' ezüstös szép kalap, s ruha:  
 Gazdag úr lehet, de még sem katona.  
 Állni cifra hintón láttam olyat én,  
 Bajsza jól kikenve, barna mint a szén.  
 «Ejnye gyöngyöm-adta kis magyar leány,  
 «Nem szeretsz-e engem? én szeretlek ám.»

Így köszönte szépen, és tán ismere,  
 Mert úgy híva, hogy csak menjek el vele.  
 «Nem lehet», feleltem, s kérdezé: «miért?»  
 «Mert anyámtól meg van tiltva, hát azért.»  
 «Bé ne menj leányom», ez volt a szava,  
 «Bár akárki hina, házba sehova.»  
 «Kis szívem, tehát csak nem jössz el velem?»  
 Monda, s megszorítá kétszer a kezem.  
 S búsan ott hagyott az utca szögletén,  
 No de mit tegyek, ha tiltja a szülém.

Jaj ha megharagszik az az úr reám!  
 Mit miveljek akkor, mert hatalmas ám:  
 Egy kosár almával bémegyek megint,  
 És ha majd anyám a régi módra int,  
 Szépen kérem ötét, hadd legyen szabad  
 Fölkeresnem azt a szép ruhás urat,  
 S hogy haragja szűnjék, csókolok kezét,  
 Néki nyújtom által a legszebbeket,  
 És ígérem, hogy azt nem teszem soha,  
 S félni nem fogok, mert ő nem katona.

(1837.)

## REMETE PÉTER.

Péter, a hires neves remete  
 Egykoron fejét reá vetette.  
 A pogányok ellen harczba menni,  
 S Jeruzsálem városát bevenni.  
 Sok kereszttest öszveprédikála  
 S lelki hadnagyúl eléjük állá.

Ő ugyan, mint szent magány lakója,  
A gonosztúl jó magát megója,  
S tiszteletben áll, a merre fordul,  
Ám de csöcselékje fosztogat, dúl.  
Igy közelget a magyar hazához  
S ötte hire eljut a királyhoz.  
Kálmán ottan útra, útfelekre  
Küldi őrhadát a véghelyekre;  
Péter ezt gyanítva, jó előre  
Futtatott néhányat kémlelőre;  
S mert ezek sokáig elmaradtak,  
Monda: «Oh az Istentül szakadtak!  
Mintha látnám őket, mit csinálnak,  
Valamely kocsmában pityizálnak.»  
S lelkeikre szólva hathatóul  
A hadaknak, ő is kémnek indul;  
S a mint megy, s tekintget erre arra,  
Hátra és előre, jobbra balra,  
Kormos fölleg gömbölyög feléje,  
Oly sötéten mint az éjek éje,  
Tompa és ijesztő mormogása,  
Szemvakító közbe villanása.  
A zarándok hadnagy szín után néz,  
Míg el fog vonulni a dühös vész,  
S villogás közt lát egy tanyaházat,  
Arra tartja hát a zablaszárat,  
Rúgja lassan nyergesét sarokkal,  
De számár a mén, s csak móddal okkal  
Boldogulni vele, mert alig van  
Épség benne fejtül farkaiglan,  
Minthogy a vidékek jámbor népe  
Szőreszálát emlékül kitepte;

Még is már a tanyaóiban áll,  
Hogy szakadni kezd a zápor árja,  
Itt karóhoz kötvén paripáját,  
S rendre ránczigálva szőrcsuháját,  
Béfordul a háznak pitvarába,  
S meglapulva ül a sut zugába.

Benn az őrlak pezsg vitéz fiaktul,  
Hegyke, ficzke, víg magyar hadaktul,  
Áll boros hordó az asztal ormán,  
Csapra ütve, s nincsen gége hiján;  
Fris czipók szép domborúra kelve,  
Mint a serdülő leányka keble,  
És a sülték szinte illatoznak,  
A vitéz végőrök így lakoznak.  
Pörg a koczka, harsog a toborzó,  
Közbe-közbe hallik sok czifra szó,  
Kaczki lánykák sürgnek a karejban,  
Vincározva nyiltan és titokban.

Péter látta ezt a sut zugából  
S mélyeket sohajta oldalából.  
«Ejnye, ez bizony nagyon hamis nép,  
Már ez, mondom Istenemre, nem szép!»  
Mind ezt gondolá csak úgy magában,  
S megkonyulva ült szivbánatában.  
Míg egy most beállt ujoncz vitézke  
Megkacsintva őt elébe lépe.  
«Hej atyus, mit búsul itt kegyelmed?  
Jobb bizony, velünk ugorjon egyet,  
Rút idő fúj ott künn a világban,  
Annál szebb jár itt az őrtanyában.

Kell-e szép menyecske főzte sülte,  
Hóczipó, arany bor, Ruszt szűrötte?»  
S egy nagy bugyka korsót fog kezébe  
S ráköszönti szép szokás nevébe.  
Vérszemet kap erre a zarándok :  
«Én e borhoz, ugymond, nem nyulandok,  
Mert tisztátalan kéz adománya,  
Melyben koczka volt, és bűn leánya.  
Szégyen ez neked, s pajtásaidnak,  
Szent fenyítékből kik úgy kirúgnak,  
Mintha Isten, ég, pokol sem volna,  
Lelketekre épen semmi gond ma.  
S milyen kardotoknak markolatja,  
Egynek sincsen olvasója rajta.  
Szégyen, mondom, és örök gyalázat  
Igy befertőztetni ezt a házat!  
Kérlek üdvötkre, földre, égre,  
Szálljatok már lelketekbe végre.»

Egyelőre a szidott vitézek  
Csak bámulva erre arra néznek,  
Ám de látván, mint fuj a zarándok,  
S hogy nem pöhöly, a mit szór reájok,  
Egy méregbe jó, s asztalra jót csap :  
«Mit papol nekünk az, ki nem is pap?»  
«Ő, kiált egy másik, garabonczás!»  
«Garabonczás, zúgnak, ő nem is más,  
A szélvész egyszerre tért be vele,  
Csak ki a szabadba, csak ki vele!»  
«Hát ha kém ő a kereszthadakból?»  
Szólt megint más szörnyű tág torokból.

«Húzzuk ágra, hogyha kém,» kiált egy,  
 Ámde több kiáltja: «arra nem megy,  
 Mert kereszt van tűzve vállhegyére,  
 Ennek harczban folyhat még a vére.»  
 «Ej de oly sokat miért kotoltok? —  
 Szólt a csap megöl egy régi bajnok,  
 Simogatva torzonborz bajúszát —  
 Vessétek ki már az istenadtát!»  
 S míg az ember jobbra balra pillant,  
 Péter laptakint szabadba villant.

Most siet magát az ólba húzni,  
 Mert a záporárban restel úszni.  
 Jaj de onnan is hamar kiűzik,  
 S a szárárt utána ösztökézik,  
 Mert a délczeg kényes orru ménnek  
 Hortyogának tőle, s tüsszögének.  
 Zúg azonban, csak úgy dül a zápor,  
 Mit miveljen már az árva jámbor?  
 Kámzsáját fölrántja tar fejére,  
 S menni készül zápor ellenére,  
 De bár rúgja csípi a szamarat,  
 Házelnél túl nem megy egy tapodtat;  
 S bár miként kiáltoz: hő ne, hő ne!  
 Húzza őt a csepegőbe méne.  
 S öszveázik minden teste lelke,  
 Hogy facsarni hétszer ki lehetne.  
 A zarándok mindezt túri békén,  
 S mintha otthon ülne sziklaszékén,  
 Elmerül ahító gondolatba,  
 Néha néz csak föl, s ki a szabadba,

Míg a zápor elvonul sokára,  
 S földerülve kél a nap sugára ;  
 Ekkor a szük ablakon beszólal :  
 «Isten áldjon égi földi jóval  
 Bennetek, kívánom ; de ha nézek  
 Tettetekre, ti magyar vitézek,  
 Félek rajta, fántonfántra \* juttok,  
 Hogyha majd csatába léssen úttok.  
 S milyen öllel most nekem ti mérték,  
 Olyan öllel mérnek vissza néktek.»  
 Igyen szólva és imádvá Istent  
 A zarándok lassan lépve elment.  
 A vitézek nézték és nevettek,  
 Végszavát azonban megjegyezték.

Ime horvát földre nem sokára  
 Jó sebes parancsuk indulásra,  
 S folyton áznak menve, s visszatérve,  
 S jut eszökbe, Péter mit igére.  
 Majd a tengerparti normanokra,  
 Táborrt jártak a pogány kunokra,  
 S mindenütt a zápor árja verte.  
 Jött megint eszökbe a remete,  
 S szájrul szájra terjedett a híre,  
 Mit miveltek a végőrök véle,  
 Sőt maiglan a magyar bakáknál,  
 Péter régi hire s átka fennáll,  
 Mert a hányszor útazásban áznak,  
 Vége nincsen a szófurcsaságnak.

(1837.)

\* Fánton fánt a. m. bántásért bántás (talio).

## MÁTYÁS KIRÁLY.

Mátyás király fölötte szereté  
A népet, s ez őt nem felejtheté,  
Kivált a jó szántóvető népek  
Felőle mind maig regélgetnek.

Mátyusföldén az róla a rege,  
Hogy ő nem volt nagy úrnak gyermeke,  
Ha tán nemes volt is, csak bocskoros,  
És mint szegény, lett szolgál — ostoros.

Nagy orra volt-e ok, vagy más hiba,  
Nem szól felőle a nagy krónika,  
Elég az ahhoz, hogy ingerkedék  
Matyinkkal a suhancz pórnemzedék.

De Matyi sem kért mástul kölcsön észet,  
S pengőbe adta vissza a fapénzt,  
S a gúnyolónak oly konczot dobott,  
Melyen heted hétig rágódhatott.

Meg volt csinálva, a mit dolgozott,  
Minthogy mindent helyén, nyelén fogott,  
Nem is vették hát rossz neven neki,  
Ha tálból a húst nem feledte ki.

Egyszer gazdája szántni küldte őt,  
Nem tudni, ugart-e, avagy vetőt,  
De mélyen járt ekéje, s egyiránt,  
Minél többet gazdája sem kívánt.



El délnyi délig így dolgoztatott,  
Mig szolgatársa is kiballagott,  
S hozzája úgy félvállon szól vala,  
Matyink pedig dolgára gondola.

«Hej Matyi, nem tudod, mi hír Budán?  
Az úri népek összebujtak ám,  
S királyt tesznek; te orrod jókora  
Nem szagolod, ki lesz a nép ura?»

A szolga szólt, röhentve jó nagyot,  
Matyink reá ilyen választ adott:  
«Az új királyt ma angyalok teszik,  
S az lesz, a ki vas asztalrul eszik.»

Erre az ekéjén egyet vetett,  
S a felfordult szántóvasról evett,  
Midőn a szolga látta, mit mivel,  
Szólott fitymálkodás igéivel.

«Koldúsvezér! ha ostrom nyele  
Addig kihajt, s leszen zöld levele,  
Mig a dűlön egy fordulót teszek,  
Te úgy király, s én bolondod leszek.»

S hogy eshetett, hogy nem, de úgy esett,  
Az ostornyélnek zöld levele lett,  
S im angyalok koronát hoztanak,  
Matyink felé szárnynyal csattogtanak.

Matyink ijedten ösztökét emel,  
Hogy a koronát távolítsa el,

De épen csak hegyén találta ezt,  
Azóta görbe rajta a kereszt.

S akarta, vagy nem, de a korona  
Matyink fejére szállva ragyoga,  
S belőle oly király kerekedett,  
Kinél különb grófbul sem telhetett.

(1844.)

### CZIFRA LACZI.

Egy csárda áll Bakony erdejében,  
Nagy a híre három vármegyében,  
Magas bükkfák lengenek fölötte,  
Csörgő patak futkos körülötte.  
Hamis hely ez, bujdosók tanyája,  
Ember legyen, ki betér alája,  
Minthogy Czifra Laczi iszik benne,  
Ki az ördögnek is neki menne.  
Ilyen legény egyszerre csak egy van,  
Noha csárda több van a Bakonyban.  
Már ültében látni, milyen derék,  
Úgy ül ott a padon, mint a vasék,  
Hát ha feláll, száz közül kiválik,  
Asztal hídjától ér gerendáig,  
S minő nyalka az ármányos fia!  
Be válnék belőle szép katona,  
Forgós csákó be jól állna fején,  
S ha tarsoly ugrálna kardhüvelyén,  
Hét országba nem volna oly huszár,  
Talán úgy is hadak fia volt már.

Talán még sem, mert a haja megvan,  
 S arczát veri jó vastag csomókban,  
 Széles kalap van nyomva reája,  
 Arany sikkal himes karimája,  
 Kék selyembül függő szalag rajta,  
 Szellő játszadozva lobogtatja.  
 Hát a szűre? czifra mint a manó,  
 Egy hétig dolgozott rajt' a szabó,  
 Csak úgy ég a sok veres posztótúl,  
 Ilyesmit nem látni, csak a Dunán túl.  
 Vízfolyás, és patkó, és tulipán,  
 S egyéb varrások ellepik czifrán,  
 S mint tarka madár a fa tetején,  
 Könnyen fityeg magas válla hegyén.

«Korcsmárosné, verje meg a ragya,  
 Azt a pint bort be soká nem adja,  
 És te dudás, befagyott-e a szád?  
 Fújj bele, ha reped is a dudád.»  
 Így szól, szűrét balvállára veti,  
 Jobbik vállát rezes csatja lepi,  
 S kifehérlik gyöngye gyolcs ruhája,  
 Bő ünge és még bővebb gatyája.  
 Aranycsipkés fátyol lebeg nyakán,  
 Tarka selyem kendő a derekán;  
 S a mint kalapját fejébe nyomja,  
 S föltüremlik széles ünge újja,  
 Csudálni kell a karját, oly fehér,  
 Piros képén majd kicsattan a vér.  
 «Úgy ni dudás, hordja el a kánya,  
 Ez Czifra Laczi kedves nótája»,

Szól, s ugyan megrakja kanászmódra,  
 Ugró-, düllögő- és dobogóra.  
 Baltája, mint sebes istennyila,  
 Suhog, villog pergő újjaiba',  
 S mint a rázott árvafűz ágai,  
 Hánykolódnak gatyája rojtjai.

De nyílik az ajtó csikorogva,  
 S Czifra Laczi megáll elbámulva,  
 Gerendába vágja a baltáját,  
 S ölelésre nyújtja a két karját.  
 Ki az, a ki az ajtót kitárta,  
 Czifra Laczit úgy megbabonázta?  
 Annyi igaz, hogy ugyan derék csont,  
 Kaczkí, hegyes, begyes és körmön font.

Zöld czipellő, kék harisnya,  
 Sarkig érő veres szoknya,  
 Csipőn szoros fehér kötény,  
 Kék selyemből fodros mellény,  
 Rövid üngűj dagadóra,  
 Nyakkendőcske szorítóra,  
 Ezüst csat, mell-ékesítő,  
 Kalárisgyöngy, nyakdiszító,  
 Réz karika fúrott fülben,  
 Fésű magas, sűrű fűrtben.  
 Ez volt a viselete.

Mint a holló, fényes, barna,  
 Kontyra szedett hosszú haja,  
 Sűrű szemöldöke sugár,  
 Két nagy szeme, mint a bogár,

Nyíló pipacs az orczája,  
 Csókra hívó piczin szája,  
 Gömbölyű kar, domború mell,  
 Darázsderék, hósín kebel,  
 Magasra nyúló növése,  
 Gangos teste lebbenése:  
 Ilyen arcza, termete.

«Hej kincsem, galambom, hol mulattál,  
 Hogy engem oly soká magán hagyta?  
 Hiszen nemde, Bakony szép virága,  
 Te vagy a kocsmáros Panni lánya?»  
 Cifra Laczi ezt jól ki sem mondta,  
 Pannikát már szépen átkarolta.

«Hogy is van az a bakonyi nóta?  
 Vedd elő, ha a szél el nem hordta,»  
 Így kiáltott Laczi a dudásnak,  
 S neki eredt a fris magyar táncznak,  
 Egy gondolat, s nincs a szűr nyakában,  
 Járja egy szál üngben és gatyában.  
 Szembe állva aprózza Pannika,  
 S meg-megpördül, mint a szélkarika,  
 Majd elkapja Laczi és forgatja,  
 Hol ide, hol oda mártogatja.  
 S hogy megrakta minden czikornyáját,  
 Leült, mellé húzván Pannikáját,  
 Kalapját az asztalra levágta,  
 S szívkapuját ily szókkal kitárta:  
 «Ha nem mondom is, rózsám, ki vagyok,  
 Látod, hogy én szegény legény vagyok,

Aratok, a hol nem is vetettem,  
Ha vígadok, más búsul helyettem,  
Selymet, gyolcsot ide az erdőbe  
Zsidó és tót behozzák előmbe,  
Kasznár, ispán éléskamarája  
Közös velem bora, szalonnája.  
Szeress, rózsám, a mint én szeretlek,  
Ámbár a pap előtt el nem veszlek,  
Baltámra esküszöm, híved leszek,  
Mig a Bakonytúl búcsút nem veszek.»

De a leány Laczihoz fordulva,  
Monda, mintegy rajta elbúsulva :  
«Úr a vendég s várunk parancsára,  
Azért jöttünk ide a csárdára,  
Bort töltök a vendég poharába,  
Föladom, a mi van a kamrába',  
Sütök, főzök inye kedve szerint,  
El is járom vele, ha tánczba int,  
Ha kívánja, még csók is jut neki,  
Csókba úgy sem halt még bele senki ;  
De szerelmet többé nem adhatok,  
Mert még ma estére gyűrűt váltok,  
Jó az Isten, jó urat ad nekem,  
Vármegye pandúra vesz el engem.»

De Lacziban ez nagy mérget gerjeszt,  
Foga közől sok czifra szót ereszt,  
Majd fölveti szűrét a nyakába,  
Egy-egy pisztoly mindegyik ujjába',  
A baltáját jobb kezében tartja,  
S a palaczkot fenékgig fölhajtja.

«Nem lesz ma kézfogó e csárdában,»  
Igy dörög haragra lobbantában,  
És megindul, mint a veszedelem,  
Szeme járkál úton és útfelen.  
Nem fut el egy kis gyík a haraszton,  
Nincs levélzörrenés, mit ne halljon,  
Úgy fülel és figyel jobbra balra,  
Nagy indulat forr benn' a pandurra.

Már hanyatlott a nap nyugovóra,  
Még sem jött a pandúr kézfogóra,  
Vagy ha jött is, más úton kerüle,  
Czifra Laczi új gondba merüle,  
S gyilkos lassúsággal elsunnyogva,  
Behúzódott a sűrű pagonyba.  
És eltűnt az éjnek homályában,  
Ki merné most kísérni nyomában?  
Sötét igen az erdő sátora,  
Ha nem világítja hold sugara,  
Csak orzó vad és bujdosó legény  
Igazul el tekergős ösvényén,  
És a ki les vadat, s bujdosókat,  
Ösmer benne minden szöget-lyukat.  
De mily zaj ez, milyen rivalkodás?  
Egymást éri a puskaropogás,  
Laczi aligha meg nem ütközött,  
Nagyon lángol ott a nyíres között,  
S hogy elnémult a sűrű puskaszó,  
Keveregve hallik sok kemény szó,  
S a zaj elhúzódva a pagonyból,  
A veszprémi országútra vonúl.

Most is fenn áll a bakonyi csárda,  
 Van bora, kenyere, szalonnája,  
 Pihenést ad fáradt utazónak,  
 Néha rejteket a bujdosónak.  
 De miolta haraggal elmene,  
 Czifra Laczi, nem fordult meg benne,  
 A nyalka fi vajh hová lehetett?  
 Hogy Bakonyban híre is elveszett.  
 Rosz kenyér a bujdosó kenyere,  
 Nincsen neki se nyugta, se helye.  
 Laczi is mindaddig költözködött,  
 Míg a kése végre benne törött,  
 Űzőbe vették őt, mint a vadat,  
 Törvény szolgált fejére igazat,  
 Nem volt rajta halálos nyavalya,  
 Ép létére ő mégis meghala,  
 Elevenen vitték temetőre,  
 Útmelletti kopár dombtetőre,  
 Magasra ment, s ott egy szegen akadt,  
 El lehetett járni lába alatt,  
 Szóval: kimúlt vármegye költségén,  
 Főbiró prédikált temetésén.

(1845.)

## TÓMALOM.

### I. NAGY SZÁRAZSÁG.

«Csöppents, uram, esőt végre valahára,  
 E szomjúság-vette magyar Kanahánra,  
 Teremts már egyszer a molnárnak is vizet,  
 Mert ha soká így tart, még bőrével fizet.



De hajl híre sem jár, hogy esni akarna,  
 Nincs a kerek égen egy foltocska barna,  
 Még csak az ördög sem veri feleségét,  
 Hogy hullatná néha ragyaféle könyét,  
 Homoktul a talpam papucson át is ég;  
 A szegény molnáron könyörülj meg oh ég!  
 Ne hallgasd azt, a ki mindig kér jó időt,  
 A nyomtatót, utast és a téglavetőt.»

Peti molnárlegény ekkép sopánkodott,  
 Minden sohajtása egy-egy mázsát nyomott;  
 S mintha csak részt venne kínjában a malom,  
 Le-lepillanta rá, mint élő fájdalom,  
 Régi jobb időkben volt új nádfödele,  
 Most a nagy hőségtől egekre börzede,  
 Soha sem ért hozzá a vakoló kalán,  
 De sártapasznak volt nyoma sövényfalán.  
 Nyugszik a göröndöly kis és nagy korongja,  
 Néha egy kósza lódarázs körüldongja,  
 Hallgat a petike, töltetlen a garat,  
 Egérnek sincs benne egy irgalmas falat:  
 Lapát nyelét öltve áll a külső kerék,  
 A száraz zsilippel mintha gúnyolódnék.  
 S a tóra epedve tátong bámulása,  
 De ennek rá nézve nincs vigasztalása,  
 Mert kiszáradt a víz fenéig belőle,  
 Még a békanép is elkotródott tőle.  
 Szegény aszott malom, szegény molnárlegény,  
 Szomjan áll mindenik a puszta közepén.

## II. SZERENCSE-VÁRÁS.

De el nem hagyja a sors a nyomorultat,  
Ha ennie nem is, legalább inni ad,  
Petink is hát erre bízta végre lelkét,  
A szerencse, vélvén, vagy így vagy úgy segít.  
Állt a malom előtt egy fűzfajegenye,  
Több száraz ága volt, hogysen zöld levele,  
A szomszéd falunak ménese, gulyája,  
Dörgölődni eljárt gyakorta alája,  
Volt jámbor utasok iránymutatója,  
S a puszta egyetlen mennykőhárítója.  
Petink is ez alá vetette le magát,  
Könyökérül nézve a kék ég oldalát,  
S a sok mély gondolat csaknem elaltatta,  
Midőn megcsörrene fölötte egy szarka.  
Mire ő bújában is olyat kaczagott,  
Hogy megijedvén a szarka, eliramlott.  
«Oh te csibelopó rossz prófétamadár,  
Vendégül most nekem kit hozna a tatár?  
E kopott saráglyán ugyan ki őrlene,  
Ha csak a Tiszát is nem hozza el vele?  
Vagy holmi naplopó jó molnárcsuszára?  
De veszszek el, ha föl nem kopik az álla,  
Saját fogamnak is ez oly ritka madár,  
Azt se tom már, kés kell-e hozzá, vagy kanál.»  
Így szólván átgurult másik oldalára,  
S bámészkodott az ég tulsó bordájára.

## III. LEÁNYVENDÉG.

Süt a nap, süt a nap a tómalom fölött,  
 S Petink két fülébe némi hang ütközött.  
 Lónyerítés talán? vagy bikabömbölés?  
 Oh nem; finomabb ez: leányénekclés,  
 S keresztül járt szíven csábító ereje,  
 Fris gondolatokkal rakodott meg feje.  
 Nagy szaporán magát talpra állította,  
 Báránybőr sipkáját félre csapintotta,  
 Majd lába hegyéről föl-fölnyújtózkodott,  
 Két fekete szeme neki dudorodott,  
 Ugy figyelt, az ének hangja honnan ered,  
 Macska sem leshetné jobban az egeret.  
 És a mint nyujtózék, a mint kacsingata,  
 A leánycseléden szeme megakada,  
 A gyalogúton ez lépteit aprózza,  
 Új piros csizmáit jobb kezében hozza,  
 Bal karján lógatja üres karkosarát,  
 Kendő födelezi nap ellen orczáját.  
 Száz gyalogút is visz szemközt a leánynak,  
 De Peti csak egyet jegyez ki magának.  
 Megy, megy, s a mint ballag, csak azt veszi észbe,  
 Hogy ő s a lány néznek egymásnak szemébe.  
 Peti még csak ekkor látta, a mit látott,  
 Örömhánykodása nem ismere gátot.  
 S mint mikor kongatják az öreg harangot,  
 Oldalán szíve oly erősen kopogott.  
 «Oh te száraz puszták csicssergő madara,  
 Mi hordoz itt szívem üstökös csillaga?  
 Gombát szedni jössz-e ez aszott parlagon?  
 Gombát eső után kell szedni galambom,

Vagy ezerjófűvért küldött ide anyád?  
 Pusztá föld ez, rózsám, még ebkaprot sem lát.  
 De van tücsök elég, éj-nap doromboló,  
 Ördögló, bögöly, és sáska ficzánkoló.  
 Itt lakik az ürge száraz országában,  
 S büszkén ágaskodik a buczkák aljában.  
 Ne menj tovább, kincsem, mert bizony hiába,  
 Nincs Isten áldása e pusztá határba.»  
 Így szólt Peti tüzes szemkacsingatással,  
 És a leány felelt hamis mosolygással:  
 «Nem jöttem én gombát szedni a pusztába,  
 Mert nincs kedvem falra mászni bolondjába,  
 Beteg sincs házunknál, Istennek szent hála,  
 Ki ezerjófűves orvosságra vágya,  
 De egy kis korpáért malomba megyek én,  
 Vagy tán bizony csak kend ott a molnárlegény?»  
 «Oh hogy is ne volnék, édes kedves babám,  
 Mikor egyszer mondom, biz az én vagyok ám,  
 Van korpa, mennyi kell, van dercze és dara,  
 Minden van, csak gyere, te szemem bogara.»

#### IV. SZERELEMVALLÁS.

Megindula Peti, és a leány vele,  
 Furcsa érzésektől háborgván kebele,  
 S hogy a csendes malom küszöbére jutott,  
 S belsején vizsgáló szeme körülfutott:  
 «Jaj miféle Isten csudája ez, monda,  
 Öregapám lelke sem volt ily malomba.  
 Korongtól korongig nyúlik a pókháló,  
 S minden szugolyában fecskefészek, oh, oh!

Hol venné itt magát korpa, dercze, dara,  
Hol tanyát ütött a föld minden bogara?»  
Megvakarta fejét Peti, és válaszolt:  
«Igaz, rózsám, biz itt nincs semmi, hanem volt,  
De ne haragudjál, hogy félrebeczeltem,  
Mert nagy szerelemtől én megrészegedtem,  
Hallottam szavadat, s a mint megláttalak,  
Forgott ég s föld velem, hidd el te gyöngyalak.»  
És a leány monda nagy kételkedéssel:  
«Jaj ne beszéljen kend, mit senki sem hisz el,  
Olyan a férfisziv, mint út mellett a fa,  
Minden átmenőre mosolyog árnyéka,  
Nem hiszek én kendnek, igen hamisan néz,  
Csak azért sem hiszek, mert minden szava méz.»  
De Petiben a sziv most fölháborodott,  
Két szeme világa felhővé változott,  
Háromszor tátotta szólásra ajakát,  
S háromszor rántotta foga mögé szavát,  
De negyedszer végre szörnyen kifakada:  
«Oh te kegyetlenebb, mint az erdők vada,  
Te szívhóhér! mire nézed még a napot,  
Ha meg sem hunyorít ily kinos állapot?  
Miolta csak teng ez Isten verte malom,  
(Meg ne ijedj, kérlek, szerelmes angyalom)  
Mondom, a miolta e puszta malom áll,  
Nem történt itt soha szörnyű emberhalál;  
De ha meg nem lágyul márványszikla-szíved,  
Itt fog a világtúl búcsút venni híved.»  
Igy szólt, s fejét rázva fölnézett az égre,  
Mig szívháborúja csillapodott végre,  
S a göröndölyre ült kifújni nagy baját,  
A lány pedig hozzá így intézte szavát:

«De lássa kend, mért jött olyan mohón nekem,  
 Hogy magamnak is majd elállott az eszem?  
 Azután ismerős sem vagyok még kenddel,  
 Hogy kínálhatott meg tehát szerelemmel?  
 Ha megismerkedünk, akkor Isten neki,  
 De most a szerelmet szívéből vesse ki.»  
 És a legény monda kissé engesztelve:  
 «Kivetném, kivetném biz én, ha lehetne,  
 De mint a juhszalag a fának derekát,  
 Ugy a nagy szerelem szívemet fonta át,  
 Ne siess hát, babám, pihend ki magadat,  
 Hadd hallják füleim csengetyűszavadat.»

## V. A HADD EL HADD.

Mit volt mit tennie, annyi szép szó után,  
 A garatzsámolyra leüle a leány,  
 S szórul szóra jobban neki bátorodott,  
 Peti is felejtván minden bűt és gondot,  
 Amúgy legényesen eszét öszveszedte,  
 S ki volna, mi volna, a lányt kikérdezte,  
 És úgy szórul szóra, tövérül hegyére,  
 Kicsoda, micsoda, megtudta végtére,  
 S a sok ide-oda szó után fölkele,  
 Megkérni a leányt, fogna kezét vele,  
 De történetbül hogy az ajtón kitekint,  
 Mintha nyakon csapták volna jól a szegényt,  
 Elkiáltja magát: «Jaj, kit hoz a manó!  
 Talán csak tégedet keres a vén anyó?»  
 Kikukkant a lány is a sövényhézagon,  
 S fölsikolt: «Jaj, nekem, ez a nénémasszony!»

Alig mondá ki ezt, mint jeges fürgeteg,  
 A vén nénike a malomba betipeg,  
 Megpillantván a leányt, nagy mérge kifakad,  
 S nyomban elkezdődik a szörnyű hadd el hadd:

«Hát jó madár,  
 Gyöngyvirágszál,  
 Ide küldöttelek én, pokolra való?  
 Te csatangoló,  
 Nem mondtam, a zsidóboltba?  
 És te jöttél a malomba,  
 Legény után,  
 Szép szűzleány!  
 Várj, várj te, csak gyere haza,  
 Lesz fejedre korpa, laza,  
 Addig is, hogy ne ne vess,  
 Nesze kis száraz leves.»

«És te pellengérre való,  
 Szárazmalom istrázsáló,  
 Oh oh oh!  
 Te leánykopó,  
 Te lisztlopó,  
 Nyomorúságos molnárlegény,  
 Erzsímet neked neveltem volna én?  
 Nojszen te csábító,  
 Várj csak, keresztkomám a bíró,  
 Előtte újdón új kaloda,  
 Téged zárat először is oda.»

Ezt mondván, sipkáját fejérül lekapta,  
 S előbb a fejéhez, aztán földhöz csapta,

Ekép szakadt vége a szörnyű csatának,  
S a vén néni, s a lány haza ballagának.

## VÉGE.

Elmentek, s csendesség nagy lett a malomban,  
Peti is fölszedte sipkáját azonban,  
S hogy levervén porát, a fejébe tette,  
(De bezzeg ez egyszer félre nem ütötte)  
Kiállt az ajtóba, s egy darabig nézett,  
Némán, s merevedve, mint a megigézett,  
Végre megindula kereke nyelvének,  
S monda: «Ez volt ám a nagypénteki ének!  
No még vénasszonynyal sem jártam így soha,  
Hogy ragadná el őt a szent Mihály lova,  
Esőt kértem, és jött fürgeteg helyette,  
S fejemet a száraz menykő megütötte.  
De csak így jár, a ki tilalmas útra lép,  
Nyakon csípi végre, mint madarat a lép,  
Ha rajtam nem esik, szememnek sem hinném,  
Tanulhat példámon mindenféle legény.»

(1846.)

## ÁDÁM GAZDA.

Jó emberke Ádám gazda,  
De van is szép áldás rajta:  
Van egy fürge felesége;  
De még ezzel nincsen vége.

A konyhában semmi hiba,  
Forog nyárson csirke, liba,



Jó borocska — ez is telik,  
A kis hordót csapra verik.

S hogy víg legyen a lakoma,  
Nem hiányzik a sok koma,  
Kántor, ispán, komiszáros,  
S az az ármányos nótáros!

Ádám, lelkem jó gazdája,  
Senki sem haragszik rája,  
Ki is haragudnék rája,  
Mindig mosolygós a szája.

A kovártélyos katona,  
— Legyen bár még oly marczone —  
Mint a galamb, szelid nála,  
Az ételét sem fitymálja.

Ugy szereti minden vendég,  
Szinte vadászsza a kedvét,  
A vén s ifju nagyságos úr  
Csak így szólítja: szomszéd úr!

Ádám gazda, Istenemre!  
A szerencse nevet kendre;  
De szép asszony is ám az a  
Kend Évája, Ádám gazda!

(1854.)

---

# BALLADÁK ÉS LEGENDÁK

\*

## KARÁD ÉS ZEMÍR.

Repül Karád serény lovon  
Távol nyugot felé,  
Keletről jön, csatából jön,  
Hol a pogányt szelé.  
Dijkincse sok, de szép Zemír  
Még annyinál is többet ér.

Lágy nyergében remegve fut  
Karád mellett a szűz :  
«Vitéz, félek, robajt hallok,  
A vész nyomunkban úz.»  
«Ne félj leány, nem úz veszély,  
— Fák közt csapong, süvölt a szél.»

Az ifju mond, s bátran halad  
Sikon, völgyön, hegyen,  
Még egy vadon, még egy folyam,  
Melyen ha túl megyen,  
Ott a kies magyar határ,  
— Hol nincs mitől remegni már.

Nagy a vadon, mély a folyam,  
Bízik még is Karád,  
Fülel, vigyáz, lovát üzi,  
Tüzes sarkantyut ád  
S utána már a nagy vadon,  
— A mély folyón is túl vagyon.

«Élj boldogúl, jó Musztafa,  
 Enyhüljön bánatod,  
 Hazám egére hoztam át  
 Sugár csillagzatod,  
 Karom között lesz honi nő,  
 — Kihez hasonló több nem nő.»

Igy a vitéz, de a leány  
 Gyakorta visszanéz,  
 Könyük ragyognak arczain,  
 S szüvébe bűt idéz :  
 «Öröm, remény, jaj, félelem  
 — Felváltva játszanak velem.»

«Derülj ki búdból, oh Zemír,  
 Közel már ős tanyám,  
 Sohajtva vár, örökre vár  
 Ott jó atyám, anyám,  
 S öcsém a fürge kis Lelész  
 — Udvözlő csókokkal tetéz.»

A pár szóváltva mendegél,  
 Vezérök estsugár,  
 S vágyó szemökbe ütközik  
 Az ősi sziklavár.  
 Köröskörül mint őrfalak  
 — Sötét erdők hullámzanak.

Erdő tövén megáll Karád,  
 S leszáll Zemír vele,  
 Hűvös homály lebeg reá,  
 S az alkonyat szele

Kapkodja lenge fürteit,  
Lágy fű csókolja lépteit.

«Zemír, szerelmem csillaga,  
Végére jár utunk,  
Ma, míg az esti fény dereng,  
Fészkünkbe feljutunk.  
De sziklabércz van ellenünk,  
— S megnyugva jobb rá küzdenünk.»

Susogva folydogál ihol  
A völgynek csermelye,  
Mellette bokrok lengenek  
Virágok enyhelye,  
Füröszd patakban tagjaid,  
Virág ékítse fodraid.»

Szól, s a sűrű lombos cserárny  
Alatt elszenderül.  
Illatfüzért köt a leány  
Az alvó hős körül,  
Vidul, bút, félelmet felejt,  
— S tovább tovább dalolva lejt.

Ébred, kel és körültekint  
A bajnok s vére hűl,  
Zemír, Zemír! hiába zeng  
Völgyön belül kívül.  
Lovára kap, de hajh hova?  
— Bizonytalan fut tétova.

A föld dobog, lapúl a fű,  
Vesz és vált száz utat,  
Bokort, fát, tért, tetőt, szugolyt  
Riadva fölkatat,  
S a lányt nem, csak szép fátyolát  
— Látja, mint tépdesé az ág.

A nap kel és a nap leszáll,  
Utban s uton kívül  
Nyomot keres, messzére bolyg,  
Szívén vad szándok ül.  
«Düh, s bosszu legyetek velem,  
— A rablót hogyha föllelem.»

Halad, s a völgy homályiban  
Tér zöld hajlék felé,  
Nyögést hall: «Ő nyög itt talán»,  
S kardrántva lép belé,  
De im agg szolgáját leli,  
— Siró Lelészt mint kérleli.

A szinben két új sirhalom  
Tünék elébe még.  
«Mi gyászfödélt lel itt szemem,  
Segélj kegyelmes ég!  
Őcsém s te agg, e sir alatt  
Mondjátok meg, kik nyugszanak?»

«Atyád, anyád enyésznek ott,  
Meggyilkolá Keled,  
Ósváradon parancsol ő  
S aczélt fen ellened,

Mi száműzetve védtelen  
Rejtőzködünk e vad helyen.»

«Atyám, anyám, nyugodjatok,  
De bosszumnak tüze  
Emészsze meg, ki rajtatok  
Ily rút gonoszt üze.»  
Szólt, s mint egek villámlata  
A váruton felvágata.

Ki és be a boltos kapun  
A nép tolongva dúl,  
Innepsi öltözet fődí  
S arczán örömjel ül,  
Csak hős Karád néz komoran,  
S a hidra föl, mint szél, rohan.

«Népek, benn a vár udvarán  
Mi vígság zengedez?»  
«Új várurunk vitéz Keled  
Menyekzőnapja ez,  
Ah szép menyét hozott urunk,  
— Török leány menyasszonyunk.»

Borxad, s új bosszuláng s gyanú  
Kel a bajnok szivén,  
Alatta a nászok közé  
Szorong a karcsu mén.  
S szemébe, hajh! ki ütközött?  
— Zemír a vő karok között.

«Zsivány, s hölgymartalócz, enyém  
 E vár, s menyasszonyod l  
 Add vissza, vagy kaczér szemed  
 Legittén béhunod.»  
 Fegyverre kel rögtön a vő,  
 Magát, nejét hogy ójja ő.

Mint két had a két vő zajong,  
 Aczél aczélba vág,  
 Rémulve a násznép vonúl,  
 S a küzdőpálya tág,  
 Karád villám gyanánt vadul  
 Suhint, s Keled a porba hull.

Ölelni fut Zemírt a hős,  
 Ad és fog hú kezét,  
 Keblébe bús keserv helyett  
 Száll édes érezet,  
 S kiért vívott pogány mezőn,  
 — Szép hölgye dől ölébe hőn.  
 (1830.)

## SZONDI.

Mily had kel a drégeli völgyön elé,  
 S vet vérszemeket hegyi vára felé?  
 Ádáz Ali tábora durrog alatt,  
 S rombolja tekékkal a sziklafalat.  
 Vaj támad-e hős,  
 Oly bátor, erős,  
 Kit nem bir ijesztni veszélyzaj,  
 S nem hat le szüvére haláljaj?

A vár kicsid, ellene nagy sereg áll,  
Hódulnia kell, vele szembe ha száll.

Jó Szondi parancsol az ormi lakon,  
S buzdítja vitézit az őrfalakon;  
Lobbannak az álgyuk, a bástya zuhan,  
Jelt ad Ali, s népe reája rohan,  
Van harczyi zavar,  
Helyt áll a magyar,  
Vérben hörög a török és vész,  
Döbbenve vonul tova más rész,  
S Drégel valamint ama gránit orom  
Rongálva ugyan, de megáll szabadon.

Új harczra megy edzeni Szondi magát,  
Vágy hallani harczriadói dalát,  
S apródinak int, de remegnek ezek,  
S a két dalos ifju igyen kesereg:  
«Jó gyámolapánk,  
Nagy vészbe jutánk,  
Nincsen ki elűzze fejünkről,  
Fussunk el e mostoha helyről,  
Hajt kínos igába a durva pogány,  
Vagy lángdűhe fegyverek élire hány.»

Mindkettejük oly deli, s fürge fiú  
Jó Szondi kegyenczei, s ez neki bú,  
A vár bekerítve, bocsássa, hova?  
Vész éri, ki mer szakadozni tova.  
«Édes fiaim,  
Kis dalnokaim,



Nincsen hova mennetek út már,  
 Ad még menedékhelyet e vár,  
 Míg víni hadam megy a völgybe velem,  
 Égnek könnyörögjetek, óvja fejem.»

Így Szondi. Körötte kis őrhada gyűl  
 S részével az elleni hadba vegyül,  
 Küzd, harczol: előtte s utána halál  
 Kinjajja liheg, hova kardja talál.

«Hol hadfejetek?

Hozzá sietek.

Keljen velem önmaga bajra.»

Kész ott Ali a viadalra.

Csörgnek viszonzozva dühfegyvereik,  
 A bég sebesülten odább futamik.

Álgyuk törik újlag a falakat,  
 S már külsejök öszve halomra szakadt,  
 Lobbot vet a vár magas ormozata,  
 S a láng harapó dűhe szertehata.

Toldúl Ali fel,

Rá Szondi kikel,

Nem néz, nem ügyel, kire, csak vág,

S már látja, hogy a csatahely tág,

Nincs egy török, a ki megállani mer,  
 Száz van, ki lesujtva mögötte hever.

Drégelyre fel ím Ali küldte követ,  
 Zászlósan Oroszfalu papja, siet,  
 Néz Szondira búsan a jámbor öreg,  
 S hozzája, keservkönyüt ejtve, rebeg:

«Oh drága felem,  
Jer, Szondi, velem,  
Enged szabadon Ali menned,  
Nincs, látod úgy is, hova lenned,  
Drégel rom, erős Ali, gyöngye hadad,  
Kíméld meg utóbbi javunkra magad.»

Jó Szondi a jámbor atyára borúl,  
S lágyul szive, majd hamar elkomorúl,  
Kardjára csap, égre felölti kezét,  
S mond a törökökre szegezve szemét:  
«Esküt fogadok,  
E helytt maradok,  
Nincs alkum örökre pogánynyal,  
Játszik szava s kénye hazámmal.  
Míg e kar aczélt bir emelni, velek,  
— Éljen boldogul! — én viadalra kelek.»

A bég, mivel állni akarta szavát,  
A várnagyi válaszon ette magát,  
«Hát veszszén el, a ki szavamra nem ád»,  
Szól, s fölveri mindvalamennyi hadát.

Egyszerre ropog  
Húsz álgyutorok,  
Vársarkon az őrtorony eldől,  
S öl részt a maroknyi seregből,  
Jancsár, spahi, s asszap üvöltve tolul,  
S a vár bekerítve szűkebbre szorúl.

Többször viszonzoztatik a rohanás,  
Drégel maga már hamu s sziklarakás.

Vív a magyar, és sebes arczra terül,  
Sirnak kis apródjai Szondi körül.

Mint bérczi fenyő

Rendíthetlen ő,

Apródaiért öli csak gond,

S mellette vitézeinek mond:

Küldjétek el a fogoly ozmanokat,

S hozzátok előmbe a főrabokat.»

Kettőnek aranyban ajándokot ad,

És drága szegélyezetű nyestkaczagányt,

Öltözteti dúsan a kis fiukat,

S küldvén velök, ejt vala ily szavakat:

«Üdvözlöm Alit,

Kit bosszu hevít,

Elszenvedem, öntse ki bár rám:

Csak szánja meg két kicsin árvám,

Szoktassa csatákra, s ha tenni fogom

Majd lelkemet, eltakarítsa porom.»

Drégel közepén sűrű füst gomolyog,

A máglya kigyúl, s föl egekre lobog,

Mindent megemésztete Szondi vele,

A mely javat ott takarítva lele.

Majd kardot emel,

Ménólba megy el,

Nyerges Daliját üti szügybe,

A többbit is átdöfi rendbe.

S mond: «Földiimet soha, Szondi lován

Ülvén, ne kerítse, ne üzze pogány.»

Dolmányt aranyost veszen és süveget,  
S állítja nyomába a kis sereget,  
Istent vele, esve le térdre, imád,  
S hallatja utószori búcsuszavát :

«Rontsunk ki tehát,

Szebb látni halált,

S honnért tusakodva kimúlni,

Mint gyáva sok életet unni.

Hű társaim ! itt van az óra, jerünk.

Isten kegye járjon örökre velünk.»

S dárdásan előre hajulva nyomúl,  
A sok dühös ozman elébe tolúl,  
Hozzá torolatlanul érni ki mer ?  
Földhöz sokat ő fene fegyere ver.

Lábán seb esik,

Térdére esik,

Karjában erő lobog, öl, ront,

Miglen sok ütött sebe vért ont.

Hajh ! még szíve nem, hanem élete fogy,

S dárdája kezébe szorulva lerogy.

A bég noha vad, s dühe Szondira fúlt,  
A hült erü bajnokon elszomorúlt,  
A hegyre temette a hős tetemet,  
S dárdát maga tűze le sírja felett.

Ott szendereg ő,

A harczkeverő,

Kit nem bira győzni veszély, baj,

Nem szálla szívére haláljaj ;

Most a maradék magyar áldja nyomát

S enyhítgeti mennyei béke porát.

## HUNYADI.

Ki áll amott a szirttetőn,  
 Hunyad magas falánál,  
 S körültekint a sik mezőn  
 Az esti fénysugárnál?  
 Hunyadi ő, az ősz vitéz,  
 Hazáját most nem úzi vész,  
 Várába szállt nyugonni.

De hirnők jó, s pihegve szól:  
 «Uram, hatalmad eldült,  
 Hazádon nem kormánykodol,  
 A polczra már Ulrik ült.»  
 «Ha úgy akarta a király,  
 Hunyadi akkor félre áll.»  
 Mond és marad nyugodtan.

Más hirnők is jó csakhamar:  
 «Törnek reád, uram, félj,  
 A főnemesség nyelve mar,  
 Elölök, mint lehet, térj.»  
 «Hogy törnek rám, hihetni bár,  
 De úgy nem, mint török, tatár.»  
 Mond és marad nyugodtan.

«Uram, hős vajda, véredet  
 Szomjuzza egy gonosz szív  
 S hogy oltsa fényes éltedet,  
 Külföldre álnokul hív.»

«Rám czélza már nem egy halál,  
S ha Isten hagyja, eltalál.»  
Mond és marad nyugodtan.

S a mint fenáll, a mint lenéz  
Nyugalmasan szívében,  
Habos lovon fut egy vitéz,  
Vérlobogó kezében,  
S kiált: «Édes hazánk oda,  
Nyakunkon a török hada,  
Siet kivívni Nándort.»

«Pogány jó? hah! nem türhetem,  
— Mond és tűnik nyugalma, —  
Magyar hazán és nemzeten  
Nem dúl pogány hatalma!»  
S aczélt ragad, lovára kap,  
Csatáz, vív, izzad éj és nap,  
S mig nem győz, nincs nyugalma.  
(1833.)

## A LEGSZEBB ÉNEK.

Dicső Hunyad király fia  
Fényes teremben ül,  
Vitéz országnagyok veszik  
Dús asztalát körül,  
És a királyi vár tere  
Örömjajos néppel tele.

«Ki fogja fölvidíteni e  
Győzelmi ünnepet?

Vagy nincs-e lantos itt közel,  
Ki zengjen éneket?»  
Alig hogy így szólt a király,  
Előtte ím két dalnok áll.

«Gyönggyel rakott arany szalag  
Lesz a lant díszjegye,  
Melynek szebben, s szívem szerint  
Fog zengni éneke.»  
S lantjára hajtva ősz fejét,  
Az első kezdi énekét:

«Légy üdvöz, oh dicső király,  
Fejedelmek tüköre!  
Határtalan legyen neved,  
S kegyelmeid köre,  
Éjszak, kelet, dél és nyugot,  
Imádjon mint világnagyot.»

Tovább zenegne még az agg,  
De künn a nép kiált,  
S belül éljenzaj környezi  
Hunyad dicső fiát;  
Ám a király körültekint,  
S a serdülő dalnoknak int:

«Üdvözlek áldva titeket  
Derék országnagyok,  
Kiknek magas nagy érdemök  
Honn és csatán ragyog,  
Honn, és midőn csatára száll,  
Ti véletek nagy a király!»

«Derék fiú, tiéd a díj,  
Ragyogjon lantodon,  
Mert részre nem hajlott a dal  
Őszinte ajkidon.»  
Igy a király, s fog serleget,  
Köszöntni a gyúlt népeket:

«Üdvözlöm én a nemzetet,  
S szivembe foglalom,  
Javára lenni nem szünend  
Tanácsom és karom,  
Szegény, s nyomott ügy őrfala  
Lesz a királynak udvara.»

Hat mélyen a nagy áldomás,  
Elfogva szíveket,  
Örömkönyűk melengetik  
A serlegöblöket,  
S habár nem üt zajt a terem,  
De forr belül szent érzelem.

S agg Szécsi szól, a bíboros:  
«Áldás, uram, reád.  
A nemzet íme néked is  
E nap jutalmat ad,  
Te mondál legszebb éneket,  
S díjúl nyerél hű szíveket.»

(1837.)



## KONT.

Oh Dráva, bús folyam, miért  
Zúgnak hullámaid?  
Oh tölgyes rengeteg, mitől  
Recsegnek szálaid?

Reátok bosszúból az ég  
Haragja szállt-e le?  
Vagy a gyászos sötét elem  
Buvában nyögdel-e?

Akár haragra gyúlt az ég,  
Vagy gyász e fürgeteg,  
De sorsa szörnyű s rengető,  
Kinek fején lebeg.

S a tölgyesben ki áll amott  
Az Isten éjjelén,  
Czikázva a villámlobok  
Nagy pajzsa címerén?

Magasra nyúl fején fölül  
A hosszú dárdaszál,  
S mezéből oldva kebele  
Viharnak tártan áll.

A törhetetlen lelkű Kont  
Fölött üvölt az ég.  
Apródja van mellette csak,  
S a hősi büszkeség.

S a mint a tölgy csikorgva zúg  
S a záporár szakad,  
Panaszra bús apródja nagy  
Kesergve kifakad:

«Uram, vitéz, nem látod-e  
Az égnek ostorát,  
Hogy e vadonba bujdosál,  
Elhagyva a hazát?

Bitangra hagytad mindened,  
Árvák fiad, nejed.  
Békét vadássz, s nincsen tanyád,  
Hová lehajtsd fejed!»

De Kont, merülve gondjai  
Sötét ködébe áll,  
Csak néha pajzsa rezgedez  
Az éj villáminál.

«Uram, vitéz, a sors kemény  
Sulyát nem retteged,  
Mely ím fejedre háborít  
Fagyasztó felleget?

Silányra vásott testeden  
A fényes öltözet,  
Jobbágyid legszegénye ha  
Visel honn ily mezet.»

De Kont, merülve gondjai  
Sötét ködébe áll,

Csak nyers kezében néha meg-  
Rendül a dárdaszál.

«Uram, vitéz, nagy Istenem  
Nevére kérdelek,  
Inség, nyomor küzd ellened,  
Meddig daczolsz velek?

Napod borúlt, álomtalan  
Virasztod éjedet,  
S fáradtan ejti el nyilad  
Naponnan étkedet.»

Igy szól az apród, s arcza bús  
Könyűkben olvad el,  
Mert mélyen elmerült ura  
A szóra nem figyel.

Csak hogyha dörren a vihar,  
S villáma fényt lövel,  
Sohajtva lassan földagad  
Az elbusúlt kebel.

S buvában mint merülten áll  
A büszke lelkü Kont,  
Előtte nagy dörögve a  
Czikázó tűz leront.

Bús lelke most eszmélve néz,  
S a vész sugárinál  
Kémlelgető tekintete  
Kitárt keblén megáll.

És ott ragad figyelme, rá  
Szakadnak könnyei,  
S kiált: «Tekints alá reám,  
Tekints le mennyei!

Lövelj még, s e sebekre sújtsd  
A szörnyü lángözönt,  
Mert, a kiért harczban vevém,  
Reájok mérget önt.

Az átkok átka rontsa meg  
Örökre lelketem,  
Ha a bitor Zsigmond előtt  
Meghajtom térdemet.»

De tompa hanggal a vihar  
Nyugot felé vonúl,  
Mosolyg a hold, s Kont elbusúl  
Kimondhatatlanúl.

«Oh nem teremte hát az ég  
E mellre mennykövet?  
Fiú, jövel, takard be már  
Az átkos sebhelyet.»

S midőn odább odább vonúl  
A vész s dörögve ront,  
Buvába sülyedt el megint  
A büszke lelkü Kont.

(1837.)

## HUNYADI HALÁLA.

Lenéze Isten a magyar hazára,  
S Nándor körén megállt pillantata,  
Hol ozmanok táméntalan hadára  
Hunyad győző aczélt villogtata,  
És kedve telvén jámbor bajnokában,  
Ekkép tanácskozáék örök magában:

«Jó bajnokom, magyar népem hiv őre,  
Bevégezed tisztet szivem szerint,  
Ősz fürtöd s érdemed dicsőbb tetőre,  
Szeretteim körébe jönnöd int.  
Én adtalak segédül földieknek,  
Én visszaadlak ismét a mennyeknek.»

Mit Isten gondol, ember föl nem éri,  
De látják a dicsőült angyalok,  
Mert gondolatját szent öröm kíséri,  
S értelme délsugár gyanánt ragyog,  
Látják, mit Isten végezett Hunyadról,  
S zeng háladal szelíded ajkaikról.

S mint ifju méhraj langyhő nyártavaszsza  
A zsönge galyt zsibongva szállja meg:  
Ugy környezé imádó hódolattal  
Isten székét az égi szent sereg:  
Parányitól a legnagyobbikáig,  
A békenemtőtől vérangyaláig.

És szellemkebleikből lágy sohaj szállt  
Föl a magas királyi szék felé,  
«Oh vajha én küldetném a leventát  
Vezetni föl nagy Istenünk elé.»  
Isten mosolyga e szelid sohajhoz,  
És szóla kedvteléssel szent Mihályhoz :

«Mihály, te édenem dicső vezére,  
Hunyadot te védéd őrszellemül,  
Le téged küldelek Zimony terére  
Ősz hívemért, övezd magad körül.  
Nagy ünnep leszén ez magas mennyekben,  
Jelenj tehát meg fényes ékeidben.»

A hős angyal legott arany lovára  
Terít szivárványhabos szőnyeget,  
Van rá himezve csillagok sugára,  
Ragyog hajnal peréme fék helyett,  
Magát alkony pirosdad föllegével  
Övedzi, s villám élű fegyverével.

Igy ékeskedve száll a bajnok angyal,  
De még ezerszer szebb, mint írva van,  
S versenygve fényre tiszta déli nappal  
Arany lován a föld felé suhan.  
Közelgve a rokon magyar hazákhoz,  
Magában szent Mihály ilyen sohajtoz :

«Istennek áldott földé, szép magyar hon,  
Mily gyász borítja ékes arczodat?  
Mi lelt szegényt, hogy síkon, völgyön, ormon

Hangoztatod jajos fohászodat?  
Oh sejted nemde, hogy vas oszlopodtól  
El kell szakadnod jámbor bajnokodtól?

De ah, keservkönyűidet töröld el,  
Tekints körül honott, s vidékeden,  
Moravt, Nisszát, nézd Vaskaput Szebennel,  
Vagy állj a nándorvári téreken;  
Ott küzde érted győződelmi kardja,  
S ma néki Isten a jutalmat adja.»

Igy szólva szent Mihály Zimonyhoz ér el,  
Éjfél homálya rajta, s néma csend,  
De látja, mint van elborítva vérrel  
A völgy alatt, és Nándor orma fent.  
És mond: «Ti, kik szent ügyben itt halátok,  
Lebegjen béke, szent sereg, reátok.»

Zimony hegyoldalában álla vára  
Hunyadnak, arra villan el Mihály,  
És harczszerekkel ékes csarnokára  
Arany lován láthatlanúl leszáll.  
Belül a csarnok déli szögletébe  
Búsan lobogva szent szövétnek ége.

S pihen táborszerű nyugágyon ottan  
Az egykor ércz, most hervatag Hunyad,  
Pajzsára dőlve ül ugyan nyugodtan,  
De lankadása végveszélyt mutat,  
Jámbor papok, s baráti körben állják,  
S az Istent drága élteért imádják.

De esdik mindenek fölött Kapisztrán,  
Hunyad bajtársa s Isten embere,  
«Oh Idvezítőnk a kinos keresztfán,  
Tekints hitednek bajnokára le,  
Hagyd gyámul ötet árva híveidnek,  
Gátot csak ő vet a pogány dühének.»

És nyári permeteg gyanánt ragyognak  
Szemében a baráti hév könyek,  
«Atyánk, nagy Istenünk!» — ilyen zokognak  
A künn siró árvák és özvegyek —  
Ne vedd el ötet tőlünk, a veszélyben  
Utánad benne bízunk, s fegyverében.»

«Szeretteim, ne sírjatok miattam,  
Ne sírjatok, mond halkán ősz Hunyad,  
Soká futék, s a célhoz eljutottam,  
Cselédének Isten ma nyugtot ad,  
A mit tevék, ő benne bízva tettem,  
Ad ő nektek megint védőt helyettem.»

Majd inti két fiát közel magához,  
Kiséri őket sújtó fájdalom,  
Amaz hasonló a nyíló virághoz,  
Ez gyöngye bimbó zöld reménygalyon,  
A lankatag keblére fogja őket,  
S szólítja a keservben szenvedőket.

«Szerelmes gyermekim, ti ősz fejemnek  
Reménysugári, Isten véletek!  
Megérett már gyümölcse életemnek,



Én messze messze válom tőletek,  
Szeressétek viszont egymást ölelve,  
S példámra, melyet láttatok, ügyelve.

Hármat kötök fiúi lelketekre,  
Halljátok ősz apátok végszavát,  
A mint ügyeltek e nagy szent nevekre  
S drágák leendnek nektek egyaránt.  
*Isten, magyar bazátok és királytok,*  
Úgy szálljon áldás gyermekim reátok.»

Mond, és kezét a térdelőkre nyújtván  
Megáldja őket buzgó hangokon,  
Oh mily dicső, mily ritka példalátvány  
Ily áldomás alatt ily két rokon!  
A főnagyok nézik borult szemekkel,  
S Hunyad feléjük fordul ily igékkel:

«Barátaim, szülöttimet, hazámat  
Vegyétek, kérlek, gondotokba fel,  
Egyezzetek, csak egyesítve vállat  
A célhoz így, nem másképp juttok el.  
Ha nem hagyjátok a pogányt pihenni,  
Porom csak úgy fog békén szenderegni.»

Szól, s a pajzsára dől le lankadólag,  
Barátit fogja aggó érzelem,  
De íme a hanyatlót ápolólag  
Egy gyönyörű vitézfi ott terem,  
A csarnok eltelik nagy égi fénynyel,  
S Hunyadra, s a vitézre száll tüzével.

Szent bámulással, s néma tisztelettel  
 E jelre a sereg le térdre hull,  
 S Hunyad mennyekbe fölvetett szemekkel  
 Istennek esdik, mondva búcsuúl:  
 «Uram, te hozzád vágy öreg cseléded,  
 Testét a földnek, lelkét adja néked.»

S megáll verése a dicső kebelnek,  
 A pajzson csak hideg szobor pihen,  
 Mert a mitől kebel s kar hévre kelnek,  
 Az égi szikra többé nincs jelen,  
 Amott röptül már szellemvillanással  
 Az ifju hőssel, Isten angyalával.

(1837.)

## SZŰZ MARGIT ÁLMA.

A királyi szűz szelídke Margit  
 Térdről egykor így imáda Istent:  
 «Oh kegyelmes Isten! én növendék  
 Ifju lányka nem tudom, mi üdvösb,  
 És mi jobb nekem: taníts tehát meg,  
 Mit miveljek? és jelentsd nekem ki,  
 Istenem, mi boldogíthat engem?  
 És bocsáta rája Isten álmot,  
 Édeset, minő a kisdéd álma  
 Jó anyjának ápoló ölében.  
 Álma vitte őt kies ligetbe.  
 A ligetben két virágbokor volt,  
 Egy viríta zöld halomzat ormán,  
 Más viríta völgyöbölbe rejtve.  
 Egy parányi, s fürge szárnyas angyal

Röpködé körül a gyöngé szűzet,  
És mosolygva a halomhoz inté,  
S a királyi szűz szelídke Margit  
Fölkiálta: «Jaj be szép virág az,  
Milyen nyájasan néz a magasról!»  
És mosolygva szólt a nyájas angyal:  
«Várj, s tekints csak föl, szelídke Margit.»  
És a lányka néze fölfigyelve.  
Nap sugárzott a virágkehelyre,  
A virágból harmatgyöngy fehérlett,  
Tarka lepke röpködött közöttte,  
Szállt zsibongva fürge méh reája,  
S a királyi szűz szelídke Margit  
Fölkiálta: «Jaj be szép virág ez,  
Mint örülnek néki lepke, méhe!»  
És mosolygva szólt a szárnyas angyal:  
«Várj, s tekints csak föl szelídke Margit.»  
S a leányka néze fölfigyelve.  
A virág lecsügge dél hevétől,  
Nagy darázsok jöttek donogva,  
Rút babócsok, s más bogárneműek,  
Melyeket nyár, s délnek lángja éltet,  
S a virágon durva röpönnéssel  
Gázolának által, s fölkiálta  
A királyi szűz szelídke Margit:  
«Jaj be kár a gyöngé szép virágért!»  
Lágymosolygva hallgatott az angyal,  
És a lányka néze fölfigyelve.  
Im — csodálatos! kel délnyugatról  
Förgeteg, s a zöld ligetre zúdúl  
Oszvezúzva halmon a virágot,  
S Margit fölsohajta fájdalommal:

«Szép virág, be búsan kell kimulnod,  
Kár, hogy oly magas tetőn virágzál!»  
A parányi, s fürge szárnyas angyal  
Röpködött megint a szűz körében,  
És mosolygva völgy ölébe inté,  
Hol virult a második virágszál,  
Vad tövissek árnyékába rejtve.  
Nézte a szelíd szűz, és sohajtott:  
«Árva, gyöngé, elhagyott virág te!  
Ily homályban kell-e hát virulnod?  
Föl, magasra nőnöd túskebokrok  
Tiltanak szegénykét, nap sugára  
Tán ha egyszer száll reád naponnan,  
Még csak méhe sem lebeg feléd itt;  
Kedvesem te, árva kis virágom,  
Kár örökre, kár örökre érted!»  
S könnyűt ejte szép szelídke Margit,  
A könnyű virágkehelybe hullott,  
De a lányka nem tudott felőle,  
Ám de látta a kicsinded angyal,  
S a leányka szűz ölébe reppent,  
Hónyakát szárnyával fogta által  
S csokolá őt a meleg könnyűért,  
Majd piczin kezével hajnalarczát  
Nyájasan simítva szóla hozzá:  
«Szép királyi szűz, szelídke Margit,  
Fájlalod tehát a szép virágnak  
Árva sorsát, fájlalod te jó szív?  
Oh de nézz csak, nézz reá figyelve.»  
Szólt az angyal a leány öléből,  
Nyájasan mulatva hajnalarczán.  
A leányka néz, s remegve lát egy

Gyöngyöt a nyiló virágkehelyben,  
S mond: «Be szép gyöngy! milyet életemben  
A királyi kertben sem találtam.»  
Lágymosolygva hallgatott az angyal.  
Majd csapongva dongnak a darázsok.  
Rút babócsok, s ilynemű bogárnép,  
S illetetlen nyugszik a virágszál.  
Kánya, karvaly, sas lecsap közelben,  
Ám a tüske őrzi szárnyaiktól.  
Büszke szarvas, tiszta őzikével  
A bokort kerülve futnak által;  
Förgeteg dúl, törve zúzva lombot,  
S a virág ép marad völgy ölében,  
Látta mindezt, s fölvidulva szóla  
A királyi szűz szelídke Margit:  
Oh te rejtve nyiló szép virágszál!  
Árva vagy, de gyámod a nagy Isten,  
Annak áldozol csak illatoddal,  
Boldog, oh ezerszer boldog árva!»  
S monda néki a kicsinded angyal:  
«Szép királyi szűz, szelídke Margit,  
Láttad, milyen a virágok élte,  
Szép virág te is a nagy Budában.  
Isten ezt azért mutatta néked,  
Dolgodat hogy intézd el szerinte,  
Föl magasra, vagy le néma völgybe  
Ültesd által életed virágát.»  
Szólt a kisdéd angyal, s a leányka  
Hónyakát szárnyával átölelte,  
S mintha eljegyezné őt jegyesnek,  
Csókot illesztvén a szűz ajakra  
Elszállt tőle tünde lebbenéssel.

A királyi szűz pedig fölébred,  
És az álom, s égi csók hevétől  
Lelkesülten a királyhoz indul.  
Béla, hogy magához jönni látja,  
Szól: «Jó gyermekem, szelídke Margit,  
Monddsa, mit kívánsz apád szivétől?»  
S mond a gyöngye szűz, szelídke Margit:  
«Drága gyöngyim, s a királyi udvar  
Pompafényét engedd félre tennem,  
S hagyj lemondnom a világ zajáról,  
A szigetben ottan szent magányban  
Égnek áldozandom éltemet föl,  
S elvonulva ott imádom Istent,  
Hogy reád, s hazánkra küldjön áldást.»

(1837.)

## A NAIMI ÖZVEGYNŐ.

(Lukács evangy. VII. fejezet.)

Híu, mulékony, a mi emberi,  
Híúk a földi vágy, remény, öröm.  
Boldog, ki nélkülözni megtanult,  
S égben keres, ha szenved, enyhülést.  
Ott, ott buzong apadhatatlanúl  
A szent vigasztalásnak enyh-ere,  
Melyből merítve a gyámoltalan  
Erőt iszik, s ujúl a lankatag,  
Ott mér az Alkotó erényeket,  
Küld próbaúl emberre bajviszályt,  
S ha győze, homlokára tűz babért,  
Mindenható, kegyelmes a neve,

Ezt hirdetik föld, ég, a nagy világ,  
Tanú az égi evangéliom,  
Ihol következő története :  
Hol a világ megváltó Jézusa  
Mennyből hozott hitet kiálta ki,  
Szentföldön, a tejjel mézzel folyón,  
Naimban élt egy özvegynő, szerény  
Magányos háza szűk körén, egyetlen  
Fiút ölelve kis családjaúl.  
Feledni férjét, női hú kebel,  
A lelke más felét, nem bírja, csak  
Szövetségöknek élő záloga  
Lesz némileg vigasztalása, mert  
Özvegynék édesebb szerelme nincs,  
Mint karjain mosolygó kisdede.  
Mi néki minden a nagy ég alatt?  
Hisz angyalt ringat ölben, és szívét  
A mennyek üdve bírja lakhelyül.  
Ártatlan, nem tudva bánatot,  
Csügg anyja keblén a kis csemete,  
Majd játszadozva ellebbenti félre  
A gyásznak fátyolát, s gyöngéd mosolyt  
Varázsol a kesergő ajkára.  
Elcsattan ekkor a csók arczain,  
S könnyükre olvad a hő csókdosó.  
O vajmi sok sejtés, vágy és remény  
Sugára leng a szép kisdéd körül,  
Miket szülője már-már töltve hisz,  
S ha felsudáru ifju pálmakint  
A zsenge sarjadék, ha isteni  
Félelm övedzi tiszta homlokát,

Ha fejtvék teste, lelke és szíve,  
Anyjának ő lesz édes mindene.

De életünk Isten kezében áll,  
Az óra s perczenet bizonytalan,  
Mely földi lételünknek végszer üt.  
Pólyákon, őszek támaszbotjain  
Egyenlő dühhel gázol a halál  
Az ifju arczok rózsabimbajit  
Letépi, s hervaszt nyers férjizmokat.  
«Ne kösd te is, Naimnak özvegye,  
Ne kösd fiadhoz boldogságodat,  
Istenre bíz magad, s ha gyámolod,  
A földi, eldől, égből más jutand.»  
Ily szózat inté a szegény anyát,  
Midőn térdelve zsámolyán eget  
Segédül híva szent imáiban.  
S hogy végezé kegyes fohászait,  
Fiához vitték sürge léptei,  
Megcsókolá szívének angyalát,  
És monda, könybe lábadó szemekkel:  
«Fiam, szerelmesem, mi jó az ég,  
Hozzám, midőn téged ölelnem ad.  
Szeretlek, mert Istennek útain  
Lépdelnek lábaid, mert megbecsülsz  
Embert, rokon, vagy nem rokon; hajolsz  
Intéseimre, s tisztelsz engemet.  
Szeretsz is, nemde jó egyetlenem?  
Ah légy vigyázó tenmagadra, ne  
Veszélyezd, kérlek, drága éltedet,  
Légy gyámolom, s vénségem támasza,  
Kedves fiam, szerelmes magzatom!  
Ám hogyha Isten másképp rendelé,



Ember ne merjen kelni ellene,  
Áldott legyen szentséges szent neve.»  
A nő így szólt nagy aggodalmasan,  
És természetes, szép ifju gyermeke  
Megcsókolá kezét mondván neki:  
«Szerelmes, édes jó anyám, ne aggj  
Miattam úgy, hiszen monád magad,  
Hogy én szeretlek, s mondásod való,  
Miképen is lehetne tőlem az,  
Hogy én neveljem aggodalmadat?  
Épségemet vajjon nem őrzöm-e?  
Hajnallal nemde jó korán kelek?  
A hosszú álom, s párna nem puhít,  
Munkával edzem ifju testemet,  
Ételt italt éhségem fűszerez,  
Nem fényüzés; léghez mérsékelem  
Ruháimat, s futok minden veszélyt,  
Mi képes ifjat tántorítani.»  
Anyját ekép nyugosztalá fia,  
S imáda Istent a kegyes szüle,  
Hogy ily fiú serdüle karjain.  
De ah korlátozott az emberi  
Vigyázat, és óvás; véletlenül  
Nehézkedik reánk a sors keze,  
A mit szívunk, a lég, s a tápszerek  
Gyakran magokban rejtik a halál  
Csiráit, s a mi máskor éltetett,  
Idő folytával méreg, öldököl.  
A sors elérte a naimbeli  
Özvegy fiát is; lőn súlyos beteg.  
Hiába őrködék szülői gond,  
Virasztás, és hű ápolás fölötte.

Hiába száz tanács, és gyógyszerek,  
Nem képesek baján segíteni a  
Sirámok, melyeket jó anyja sír,  
Az ifju napról-napra hervadoz,  
S reá hull a halál sirfátyola.

Szegény özvegy! ki fesse bánatát?  
Ki ad méltó nevet keservinek?  
Jőnek közel vérségü rokoni,  
S kik lelkekép öszhangzanak vele,  
A városnak legjámborabbjai,  
Buját vigasztalólag kérlelik,  
S hullnak könnyűik, részvét gyöngyei.  
A magtalan szülő pedig sötét  
Arczára, s elzilált hajára hint  
Gyászhamvakat; szaggatja öltönyét,  
S borulva porba Istenhez kiált:  
«Bocsáss meg, Istenem, ha e csapást  
Eltűrni nem bírom, hiszen tudod,  
Hogy én szegény özvegy némber vagyok,  
És ő egyetlen jó fiam vala,  
Ő gyámolom, s vénségem támasza,  
Imádom, Isten, rendelésedet,  
Mert a hatalm és bölcsesség tiéd,  
De gyöngé nő, s gyarló poralkat én  
Leroskadok, ha nem segít karod.»  
Az özvegy így kiálta mennybe fel,  
Majd fuldokolva ráborult fiára,  
Arczát bucsúcsókokkal illeté,  
S könnyűkkel áztatá egyetlenét.  
«Fiam, szerelmes gyermekem, te jó,  
Istenfélő valál e földön itt,  
Légy ott az égben üdvözült, s anyádért

Imádj Istent ő választottival.  
Isten veled fiam, jó gyermekem! »  
A nép pedig, mely körben áll vala,  
Nedűs szemekkel függ a szülön,  
És a halotton, és a nép vala  
Igen nagy számu, mert az özvegyet  
Őn és fiának jámbor élteért  
Apró s öreg mindnyájan tisztelék.

Menésnek indul már a gyászsereg,  
Halálcsend birja a kíséretet,  
Csak a halottas özvegy jajszava  
Veszékel olykor nagy keservesen.  
Ekép haladva, hogy kiértek a  
Városkapun, jön ime nagy sereg  
Szemben velök, s a nép rendkívüli  
Hatásu meglepés szent jellemét  
Hordozza homlokán, áhítatos,  
Jámbor, mint a kit Isten ihletett.  
Mély bámulás és néma csend között  
Figyelmét kétszerezve lépeget,  
S egy ifju férfiút veszen körül,  
Egy ifju férfiút, dicső, deli,  
Fenséges termetűt, kinek kegyek  
Sugárzanak szelíded arczain,  
Foly méz gyanánt a szózat ajkiról,  
S keblében égő szeretet lobog.  
E fenséges fiatal férfiú  
— Hiszem, hogy sejti jámbor szívetek,  
Az Istenember, a názáreti  
Jézus.  
Kinek nem reszket itt szive?  
Ki nem lesz hajlandó örülni e

Találkozáson? — Isten! oh be mély  
A bölcseséged, és határa nincs  
Kegyességednek! Lássa a világ  
Te szent Fiadban nagy hatalmadat,  
S hiszen szavának, mely szent és örök.  
Az Idvezítő hogy közel jutott  
A gyászoló anyához, meghatá  
Sirása, mert ő ember is vala,  
Ki Lázárt megsiratta ő maga,  
Ki a szent városon, zsidó népen  
Könyűket hullatott, s letörteni  
A másokéit olyan kész vala.  
«Megálljatok» mond a halottvivőknek,  
S a nyilt koporsóval megálltanak.  
Megállapodtak a gyásznépek is,  
S egy érzelem villant el lelkükön,  
Minő váratlan és nagy tett előtt  
Szokott eredni. A szülő pedig  
Sirt nagy keservesen, s mint hogyha el-  
Akarná bánatát panaszolni,  
Az Idvezítő szent arczára, majd  
Halott fiára szállt könnyű szeme,  
S az emberért magát fölláldozott  
Jézus vigasztalá mondván: «Ne sirj»,  
Majd a koporsóhoz járul vala,  
Reá tévé hatalmas szent kezét,  
És szóla, mint csak Isten szólni tud:  
«Ifjú, mondom neked, kelj föl!» S felült,  
És kezde szólani, a ki holt vala,  
És hogy kiszálla, Jézus átadá  
Anyjának ötlet.

Elfogá pedig

Szent félelem mindnyájokat, s hívék,  
 Hogy több, mint ember, a ki ezt tevén,  
 S magasztalák Istent, hogy köztök oly  
 Dicső próféta támadott, hogy Isten  
 Meglátogatta népét. Elhatott  
 E hír Judaea tartományiba,  
 S beszéd szállonga szét a nép között  
 «Istenben bizni, s élni jámborul  
 Mi boldog állapot, s vigasztalás,  
 Tanú reá Naimnak özvegye,  
 S koporsóból életre hívt fia.»

(1843.)

## JÉZUS, A KISDEDEK BARÁTJA.

(Lukács evangy. XVIII. fejezet.)

Oh kegyelmek fogyhatatlan árja l  
 Isten íme szent fiát leküldte  
 Égi tant hirdetni a világnak,  
 És az Idvezítő szent szavára  
 Fölriadnak a bünárba sűlyedt  
 Emberek, s okulni szent beszédén  
 Mindenűnnen gyűlekeznek öszve.  
 Áthat a hír, e csudák csudája,  
 A kis kandi gyermekek szivén is,  
 S e kíváncsi fürge nép mi vágygyal  
 És mohón fut a csudálatosra l  
 «Jó anyám, mikor menendesz el még  
 Látni a nazáretbéli Jézust?  
 Kérlek, engem is vigy el magaddal,  
 Jó leszek, de elvigy ám anyácskám.»  
 Ily esengve sürgetőztek a kis

Gyermekek, s rövidke lábaikkal,  
Csímbeszkedve anyjaik mezébe,  
Ballagának a tömény sereghez,  
Mely az Idvezítőt fogta körbe.

Karra fogva, és magasra tolva  
Nézve néz, és bámul a kíváncsi  
Kis sereg; mi furcsa látvány!  
Ott egyik fül és szem lett egészen,  
Mintegy rátapadva a beszélő  
Nyájas és dicső arczára; másik  
Inti anyját, rántva öltönyénél:  
«Ime most az Úr felénk tekinté.»  
Az falatját, mézzel édesültet,  
Bábuját ez ejtve földre, bámul.  
Van, ki vizsga szemmel, fürge észszel  
Fölfog, a mit láta, halla, mindent,  
S anyjának fülébe sugdogálja.  
A kíváncsiság nagyobbra gerjed,  
S vágyva vágnak a kegyes beszédű,  
Nyájas arczu szónokhoz közelgni,  
Vágyaikra hajlanak szülőik,  
S a tömény sereg közt nagy tolongva  
Törnek által áldást kérni rájuk.

Ám a népsereg neheztelőleg  
Vette mély figyelme megzavartát,  
S a tanítványok feddődve vissza  
Útasíták a mohó szülőket;  
És talán keményebb dorga szókkal  
Illeték a kisdedek merényét.  
Látta Jézus a neheztelőket,  
S szóla mondhatatlanúl szelíden:  
«Hagyjatok békét a kisdedeknek,

S engedjétek őket jönni hozzám,  
 Mert ilyeké a mennyek országa  
 És bizony mondom, ki nem hasonló  
 Tiszta gyermekérzelemmel indul  
 Mennyország felé, az nem jut abba. »  
 S ím a kisdedek szelíd barátja  
 Mint bocsátkozik le szende lelkű  
 Kis barátihoz, karolja ölbe  
 A feléje símulókat, és fel-  
 Téve szent kezét reájok, áldja  
 Szent imáju áldomással őket.

★

Vajmi drága, kincsnél drágalátosb  
 Oly kegyes nő, a ki buzgalommal  
 Telve, jámbor útra, s Istenéhez  
 Jó korán vezérli kis szülöttit.  
 A szelíd anyáknak nyújta Isten  
 Főhatalmat gyermekeik szívére.  
 A gyöngéded indulat, szivesség,  
 Hő szerelmi gondos ápolások,  
 Nő kebelnek e saját erényi,  
 Rózsaöv gyanánt fűzik magokhoz  
 A kis szende lelkek vonzodalmit.  
 Üdv, és hála a kegyes szüléknek,  
 Üdv az égben, hála itt a földön!

(1843.)

# HÓSKÖLTEMÉNYEK

★

## BOTOND.

### ELSŐ ÉNEK.

Músa, imádoztam! hadi dalt jer zengni Botondról;  
Monddsza, miért lobbant, s lőn a görögökre haragja  
Kérlelhettlenné? Szüve föltett szándoka mellett  
Állhatatos volt ő, s hadait nem hagyta pihenni  
Dúlván ellenein, miglen rést törhete végre  
Nagy sulyu fegyvere a fényes császári Bizanczba,  
S bársonyos agg követek hódulva borultak elébe.

Hol hűvös árnyak alatt csörgvén közelíti Drinápolyt  
Arda patak, bérczes Rhodopétól, éji keletre,  
Hosszas harczok után szállt meg nyugtatni vitézeit  
A nagybárdú Botond. Bégyüjtött kincse tömérdek,  
Thraczia, Bolgárföld, s a tengerparti görögség  
Nyujtották az erős vívónak sarczos adóúl,  
S nők, testvérek, atyák vitték váltságbeli díjért  
Tőle rokonjaikat, mert foglyot utála hadában.  
Csak tőled nem válhata meg, rhodopei virágszál,  
Szép Polydora! neked távol kell hagyni hazádat,  
S a magyarok földét honodúl ismerned ezentúl.  
Ó ne könyezz, tágíts remegő hókebleden, ékes  
Helleni szűz! harczban vad ugyan, de fogadni szerelmet  
És viszonzni tud a magyarok fő harczy vezére.

Béke ölébe siet most ő sok bajnak utána,  
S várja, derék haditestéhez míg összegyülöngnek



A széledt daliák. Ardának völgye naponnan  
 Több csapatoktól zúg. Már Béd, az előhadak őre,  
 Visszamenőre fuvá kürtét, és vitte tömérdek  
 Díjait a harcznak, s Polydorát vitte sietvést.  
 Tódult öt napig a sok hős, hatodikra napestén  
 A nagybárdu Botond szólott a völgyi sereghez :  
 «Társi csatáimnak, fő és alrendü vitézek!  
 A harczvágy kihozott bennünket messze hazából  
 S fegyvereinkre Hadúr áldást ada; most, nosza vídám  
 Tábori zengzettel s áldozván töltsük az éjet  
 S hajnal fénye után tábort indítva haladjunk.»  
 Szóla Botond, s vigadók zengése viszonzva követte  
 Buzdító szavait. Tágítani vállnyommasztó  
 S mellre feszült pánczélaikon mindannyin örülnek,  
 A had főbbje Botond pedig ült a hadnagyi karral  
 Tábori színe alatt komolyan, míg nem jöve Szende,  
 A dalló gyermek, kit kedvele békenapokban,  
 S kedvele harczok alatt. Szereté a gyenge fiú is  
 Harczos urát, s nyájas bizalommal símula hozzá,  
 S a kiderült hadfő arczát illetve szelíden  
 Mond vala nékie : «Szép fiu, én kis drága cselédem,  
 Vaj nem zengesz-e dalt, melytől vendégim öröme  
 Keljenek, és melytől eloszoljon gondja uradnak?  
 Lészen aranyszállal kitűzött dolmányka jutalmad,  
 S tengeri tarka madár legfényesb tollaiból szőtt  
 Forgó kalpagodon, s lesz öved derekadra ragyogló.»

S a kis dallos imígy zengé gyermekdedi dalját :  
 «Éneket éneklek, s dallok dalt, hajh! de szomorgót  
 A görög asszonyról, kit Béd, a szűtelen, elvitt.  
 Légy szomorú nekem éj, s távozzék csillag az égről,  
 Illatját ne bocsássa virág, vagy az éjjeli szellő

Fújja ki völgyünkéből, s a zengő berki madárcák  
Mind némuljanak el, mert nincs a fátyolos asszony,  
Jó apa, sátród alatt. Míg őt nem látom, örömszó  
Nem zeneg ajkaimról, mert kedvesem ő nekem, és én  
Kedves előtte, igen kedves vagyok. Íme mi jelből  
Mondhatom ezt, tudd meg. Mikor őt mint foglyot az  
Tábori színed alá vezeték, engem lele benne. [örök  
Láttad volna miként remegett, mint síra szegényke.  
Fátyola nedves lőn, s kezeit tördelte zokogván;  
Én szomorú magam is mondék: Szép nénike, mit sírsz,  
S tördeled ujjaidat? Kegyes úrnak kedvese vagy te,  
Szép Magyarországon fogsz lenni nagy asszonya soknak.  
Aztán kis kaczagányomat a kerevetre terítém,  
Hogy lágyabb legyen és magasabb, s szólottam esengve  
Jobbja után nyulván: Jer nénike, szép görög asszony!  
Űlj ide, s nyúgodjál; vagy forró szomjad epeszt, és  
Fris víz kell-e talán? megyek a forrásra legottan.  
S kis paizs öblében, mint a gyöngy, tiszta folyásút  
Hozni fogok, vagy felfutok a bokrosba; parancsolj,  
S megszédem, enfontam kosaram piros édes eperrel.  
Elszaladék s paizs öblében hoztam vala néki  
Fris forrási vizet, s kosaramban szép piros epret.  
A hozományt szívesen nyujtám neki, ő pedig érte  
A fátyolt el félre voná, megcsókola és sírt,  
Ó apa, mily sűrűen s melegen hullatta könnyűit.  
Zápor hulla reám; mégis mint lángola képem!  
Fájdalmára szívem megesék, s oly jó vala sírnom,  
Mint az öröm, soha még nem sírt szemem annyira édes  
Cseppeket; ő látá; ismét megcsókola forrón.  
Ázott orczámat nem szünt simogatni fehérlő  
Gömbölyeg újjaival, kérlelt, lecsatolta kezéről  
Gyöngyös arany pereczét, s nekem nyujtotta, tüjét is

Melle ruhájából kivoná, foglalta nyakamba  
Véle elébb levetett mentémet, s ajkai szebben  
Szóltak, mint cziterám legtisztább zengzetű hurja.  
Ah te kegyetlen Béld, mért vitted tőlem el őtet?  
Vagy néked, szép fényes apám, nincs annyi hatalmad,  
Hogy színünkbe hozasd? mert elveszek érte különben.  
A csörgő patakocskának partjára menendek  
Még ezen éjjel s ott leborulván meghalok érte.  
Elküldöd fegyvernöködet majd kelteni engem  
S én nem ocsódom fel; magad is bár eljövesz értem,  
Mert te szeretsz engem, füleim szavaidra bezárom.  
Ám de suhogva felém ha jöend a szép görög asszony,  
Nem várom, hogy mondja: Szivem, kis Szende ocsódjál!  
Felriadok tüstént, s fog szűnni örökre halálom.»  
A komoly arczu Botond a gyermeki egyszerü daltól  
Kedvre derült, s hallák a harczy vezérek örömmel.  
Csak Bődölény, a hadnagyság fiatalbika, látszott  
Ránczba vonott képpel, de ügyelve fülelni szavára,  
A boldogtalan, ő ezelőtt már ége titokban  
Szép Polydora után és most zabolátlan erővel  
Vitte az indulat őt. A nemzeti büszke sajátság,  
A becsület, s hűség meghültenek ifju szívében;  
Mindent tenni serény, hogy célját érje szerelme.

Lángol az áldozatok tüze még, s foly vígan az éjjel,  
Ő pedig elválík komoran, s gyűjt oldala mellé  
Tíz meghitt bátor daliát, s megy Béldnek utána.  
Mint rohanó zivatar ment ő vágatva s eléré  
Timcza folyó partján Béldet, s mond néki csalárdul:  
Halld meg, előhadnagy, mit izen neked általam íme  
A nagybárdú Botond: «Örvendetes áldomással  
Arda patak völgyén diadalmimat ülni tökélem,

És Polydora kezét fényszerrel venni magamnak ;  
Hozza el őt Bödölény s te pihentesd népedet addig. »  
S ment Bödölény Polydorával, de nem Arda patakhoz ;  
Tarta keletdélnek, mély völgyek s sziklatetőkön  
Bujdosván négy nap, míglen Burgashoz elére.  
Hol Theophan, Lacapen császárnak harczí vezére  
Romladozott seregét nyugtatta. Zajongnak az örök  
Talpra riasztólag Bödölény jöttére, de távol  
Jelt int a szökevény, s bántatlan eresztik elébe  
Harczí vezéröknek, s ő szól Theophanhoz imígyen :  
« Ó Theophan, Bödölényt, befogadj, mint hívedet engem,  
S érdemem annyi leszen, vélem, Polydora leányod  
Megmentőjének, hogy terjed rája kegyelmed.  
Számkiüzött vagyok én már úgy is, vissza hazámtól  
Szégyen tartóztat, melyet háríta leányod  
Megmentése reám. Többé nem futnak előmbe  
Üdvezlő rokonim, s nem mondják : Meghoza Isten !  
Átok ülendi nevem s szájról szájakra menendő  
Csúfság tárgya leszek. Ha van, ah görög Isten az égben,  
És mint védi Hadúr magyarait, véd titeket ő is,  
Óltalmába ajánlj, fogadom görögökben utolsó  
Nem leszen Bödölény harczott, sem békenaponnan. »  
S hő szíve mélyéből Theophan szólt néki örömmel :  
« Vesd, jó lelkű vitéz, vesd el bús gondodat, értem  
És Polydorámért elhagytad örökre hazádat,  
Tőlem vedd s Polydorámtól nemes érdemid árát. »  
Örvendett Bödölény, s kezdette felejteni gondját,  
S már elhitte, kezén vagyon a kívánta szerencse  
S hogy kedvét lelhesse, kiért elpártola harczos  
Honnositól, daliás szabatú magyar öltözetéből  
Vetkőzék, s kezdett görögül öltözni selyembe.  
A csinos üstökből sodorított fürtöket alkot,

S illatozó kenetek gőzétől párlog alakja.

A görögök hada, mert Bödölénytől halla Botondnak  
Honbamenő szándéka felől, megvídula s tábort  
Járván gond nélkül, másod nap elére Bizanczba.

A puha népeknek kezdett félelmök oszolni  
A seregek jöttén, pezsgettek tőlök az utczák  
És az utak, menvén a roskadt tábor elébe. [vány  
Gyásztünemény nekik ez, de hamar szebb kellemű lát-  
Vonzza figyelmöket, a leples rhodopei leányzó,  
Ki Bödölény és atya között lépdelve közelget.  
A deli szűz vajjon ki lehet? Kíváncsilag egymást  
Kérdezik a közelebb állók s elterjede szárnyas  
Ajkakon a hír és repesett Polydora nevével.  
Mint tavasz újultán döngnek, szállongnak az első  
Zsenge virág körülött a kaptárhagytá rajocskák,  
Illatozó mézet lehelő kelyhének örülvén:  
A deli hölgy körül úgy sürgött s örvende szivében  
A görög ifjúság, mert nagy vala híre Bizanczban  
A rhodopei nemes szűznek s most minden ajakról,  
Minden körben az ő neve hangzott s vágytanak érte  
Fényes származatú fő-fő patriczius ifjak.  
A gyönyörökbe merült városnak népe pediglen  
Búfeledőleg ment ismét folytatni kevésbé  
Félbeszakadt örömeit s éjent tobzódva csapongni.

#### MÁSODIK ÉNEK.

A hadi nép megtérte után egy hajnala virradt  
A puha városnak. Tódult a bástyátetőkre  
Szívni szabad levegőt a nép, és mánora gőzét  
Szélnek eresztni. Kijött rab lelkű udvari szolgák

Serge között Lacapen maga is, császára Bizancznak,  
S íme minő jelenet! Burgastól láta gomolygni  
Fényes vára felé fellegport, s fellegi porból  
Villogató dárdák hegyeit, s bús éji homálykint  
Dárdáhozó tenger hadakat tódulni nyeregben.  
Elborzad, kebelét sejtések férgei marják  
És Theophanhoz szól: «Theophan, fő harczí vezérem,  
Vajmi gonoszt látok, szemeim vagy csalnak-e engem!  
Monddsa, kik a hadak ott, s miokért váramba sietnek?»  
Kezdte gyanítani legott Theophan, mert féle Botondtól,  
Hogy magyarok jönnek, s megbánta, de bánata késő,  
Hogy Bödölény s Polydora felől Lacapennak adott hírt.  
Csillámlott mégis keblének gyöngye reménye,  
S mintha magát önkényt meg akarná csalni, viszonzá:  
«Nagy császár, ne epedj gondoktól, serged utólja,  
A mi közelget amott, és nem magyar; elmene immár  
A nagybárdu Botond, s nem fogja senyíteni várad.»  
Ám hamar elhiul a csalatás, mert szerte csapongni  
Már az elődülők látszatnak s hosszú karéjjal  
Körbe kerítőleg délben megszállja Bizanczot  
A nagybárdu Botond. Zavar és jaj harsog az utcák  
Térein, és kétség a gyáva lakókat emészti.  
Három nap tölt el szoruló aggságban, okáról  
A bekerítésnek nem tudván senki bizonyozót.  
Hágcsókat, kosokat láttak készülni csak addig  
S tábori gépelyeket hurczolgattatni falakhoz.  
Aggódik Theophan a közben s járja Bizancznak  
Védfalait, bátrabb daliáit kéri fejenkint,  
Kéri az ifjaknak seregét: lennének egyetlen  
Gyermeke kedvéért — ha talán, mint véli, miatta  
Fordult vissza Botond — s magokért harczolni serények.  
S jött önájánlattel Notaras, fejedelmi rokonság,



Kit Lacapen huga szült, a szép Eudoxia, s bátor,  
Küzdni merő lélek bélyegzé harczi veszélyben.  
Jött az erős Polyphron, a dicsvágy gyermeke, s többen  
A kiket egybefűzött velök a kor s ifju barátság,  
S összeszövetkezvén viszonyos veszedelmet ígértek  
S állani bajviadalt holtig Polydora ügyében;  
Mely mire válandik, várták mind nyugtalan észszel.  
Jött negyedik reggel, s a burgasi érczkapu mellé  
Ért el Opor követül, s bebocsátót zörgete rajta.  
Iszonyatos nagy műv, tíz sarkon fordula, s kétszer  
Annyi erős kapuőr bajjal tárhatta ki szárnyát.  
Constantin fényes kupu nagy palotája fogadta  
A magyarok követét, s Lacapennak mond vala bátran:  
«Halljad meg szóló szavamat, császára keletnek,  
Engem Oport küld a magyarok fő harczi vezére  
A nagybárdú Botond, s ez ígét mondatja tenéked:  
Nagy birodalmadban nyílik egy rhodopei virágszál,  
A melynek maga ő egyedül örvideni, s által-  
Tenni hazánkba kíván, mert lelke ragad vala hozzá:  
S az Polydora, kies Rhodopénak szüze; hatalmas  
Karjaival hadi törvényként már birta is őtet,  
De csellel Bödölény, hadainknak s nemzete csufja  
Elvé, s néped közt — mert hol lappangana másutt? —  
Van menedéke. Tehát, ha vagyon jól tudva előtted  
Hol rejtőzik az orv, orságát add ki azonnal:  
Vagy, ha titok nálad, s nem tudsz szót benne, hová lőn,  
Kémekkel járasd bc legott e vári vidéket  
És harmadnap alatt váró kezeinkre kerítsed.»  
Hűledez a császár, s választ kételkedik adni,  
Mert nyelvét leköté a gyöngék gyáva sajátja  
A félelm, s Theophan, mint bátrabb, szóla helyette:  
Orvnemzet küldötté követ, menj, s monddsa Botondnak:

A rhodopei virág, kit ohajt, Polydora, leányom,  
S nem magyar ölbe való; vagy nem tud lelni honában  
Hölgyre, vagy ott vadak élnek csak hozzája hasonlók?  
Menj, s vidd válaszsomat: takaruljon messze Bizancztól,  
Mert nem három nap, de megül örök évre falánál,  
Míg nem csontjait a zápor tengerbe mosandja.»  
Így Theophan, de Opor többé nem szólala néki,  
S néma boszús arczczal mosolyodván fordula vissza.  
S kísérőihez így szólott mentében: «Ül átok,  
Társaim, e váron, s készül gyászolni veszélyét,  
Mert feje nincs, s ha ki van, jár bérszolgája tanácsán.»  
S a zárbolton hogy kimenének, szörnyü csikorgva  
Sarkaiban mozdult a nagy kapu, s dörrene rájok.

A válaszsavakon fellobbant, s kezdte Bizanczot  
Víni Botond dühösen mindünnen; karja mióta  
Harcznak örül, soha még nem vített vala rettentőbben.  
Zúzza köröskörül a rontó kosok orra ropogva  
A bástyák köveit, s nyilazók fedezőben utánok  
A falak ormairól Lacapen daliáit ijeszték,  
S a ki elég bátor helyt állani rajta, lefordúl  
A fene vesszőktől, s a harcz ádázkodik estig,  
S éjszaka hős Notaras Theophant szólítja: «Hiába  
Küzdünk, harczy vezér, valamíg választva falakkal  
Egymástól maradunk. A tengeri rézkapu alján  
Én kirohanni fogok, szabadon harczolni mezőben.»  
És kiütött éjnek derekán bős farkasi dühhel.  
A tengerparton figyelő Szopor ellen ereszté  
Elsőben daliái felét, s ő néma felével  
Hátra, hogy a futamót felfogván árba szorítsa.  
De cseleit Szopor észbe vevé, s félholdu karéjban  
Messze kinyúlasztá hadait, hogy meg ne kerülje



A görög és Notarasra csapott. Nem púha karokkal  
 Vítt ez, s megsértette Szoport dárdája bokában,  
 És paripája belét csusztában fúrta keresztül;  
 A barom ott lerogyott a sárga homokba urastúl,  
 Ez de hamar föl lábra kap, és baljába szorítván  
 Rézpaizsát, jobbal Notarasra feszíti dzsidáját,  
 És sebet üt czombján, szúr újra, leökleli fényes  
 Érczetű sisakát, szaladásnak látja eredni.  
 A nyomorúlt téveszte irányt a még komor éjben  
 S a vak félelem őt szemközt hajtotta Botondnak,  
 Vág s dőf ugyan, de miként a haldoklói vonaglás,  
 Lankadtabb minden vágása, leroggyan az ékes  
 Drága nyeregből, és kínokban hörghi ki lelkét.

Regellett, de nem enyhítőn a púha Bizancznak.  
 Szenderedés nélkül szorulásban tölt el az éjjel,  
 S a hajnal csak azért keltett az egekre ragyogva  
 Tündöklő napfényt, hogy félelmöknek epesztő  
 Arczvonatait lássák egymáson s dúlja vadabbúl  
 Borzalom a görögöt. Notarasnak, s mely vesze lábíg  
 A kirohant hadnak bús estét nyögve siratják.  
 Megzavarodva tolong a nép császára lakához,  
 És gyáván ígérkezik a magyaroknak adóval  
 És hogy ajánlatukat Lacapen ne vehesse hiúnak,  
 Gyöngyöt, ezüstöt, aranyt, testök s mezök ékeit össze  
 Gyűjtögetik, s viszik a császár küszöbére lerakni.  
 Dél vala s ím jöttek Lacapen küldötti Botondhoz:  
 «Harczi vezér, mondván, téged fejedelme keletnek  
 Üdvezel, és ígéri neked, maga s népe Bizancznak,  
 Hogyha megengedvél békén térsz vissza hadaddal,  
 Nyujt aranyat három nem ütött vékával adóul,  
 S fog daliáidnak hópénzben nyujtani kettőt.»

A nagybárdú Botond mond fölgerjedve viszontag :  
«Ősz fürtű követek, s ha dologban szürküle így meg,  
Nem puha kéjekben homloktok, tisztos öreg nép!  
Halljátok szavamat, s pontig császártok elébe  
Adjátok : Polydoráért foglalta Bizanczot  
Körbe Botond : Polydorának kiadása birandja  
Hát egyedül, s nem más ötet békére. Adóul  
A mit ajánl, azzal hadaimnak tartozik úgy is.  
S nektek mondvá legyen, sem tí, sem mások akárkik,  
Többé sátramhoz közelíteni ne merjenek, engem  
Kérve, ha csak hölgyem nem lesz, Polydora, közöttük.»  
Mentek az ősz követek, s a válasz híre kiterjedt  
A zavarult nép közt, s nőttön növe gyáva szivőkben  
A félelm. Veszteg nyugodott, és alkonyos estig  
Vára Botond Polydoráért, s noha forra haragja  
Már is szertelenül, várt mégis reggelig ismét.  
Ekkoron elfojtott mérgének lángja kilobbant,  
S nagy sulyu bárdjával jobbában monda : «Görög nép,  
Rút kifajult nemzet! ha leányon váltani békét  
S ezreket így nem akarsz vele megszabadítani veszélytől,  
Ezrek veszszenek im hát benned, s hogyha kilankadt  
Minden erőd, lelked ; feleid holttestein által  
Hozzad előmbe szüzed, s öregid görnyedve tömérdek  
Kincseidet hordják nőmnek jegyajándoki fejben.»

Mint mikor a toluló habokat feltartja sokáig  
A fölemelt nagy gát, tajtékot túrnak elébe,  
Örvényes körben sodródván, s végre szakasztást  
Ejtvén tiszszerezett rohanással dőlve omolnak :  
Úgy nagybárdú Botond, miután elnyomta haragját,  
Annál rettenetesb dühhel pattant ki Bizanczra,  
Inte haragjával, s ottan rohanóra recsegték

A jeladó kürtök. Kosokat lóbálgat ezer kar  
 Mindenik oldalról, s porrá gyötrődik alattok  
 A külfal. Más része tolong a bástyatetőkre,  
 Lő repülő nyilakat, s öldöklők dárdavetései.  
 Jó Theophan is elő, s noha lelkét tépdeli aggság,  
 S félelem állja szívet, de szavában, s arcza vonásin  
 Tettet erős bátorságot, s biztatja vitézit.

Legbátrabb köztök, s méltó a régi görög nép  
 Honszerető daliái közé tétetni, Polyphron.  
 Lángol is ő bátor keblében az ősi dicső név.  
 Thermophilék s Marathon emlékei benne hasonló  
 Tettre tüzet gerjesztgetnek, s meghalni csatában  
 Ő elszánja magát. Hajlékony teste magas szál,  
 Karcsu, hamar fordulni tudó, s csapkodni nagy ügygyel  
 A viadalmakban karját oktatta gyakorlás.  
 Ily ügygyel szívvel fölfegyverkezve Polyphron,  
 Vitte szelő kardját jobbájában, s vitte baloldalt  
 Döntő dárdáját a kőfal-oromra sietvést,  
 S szembe szökik bátran, s harczot kezd víni Botonddal.  
 Mint czimeres nagy szarvu kosok, mikor összeütődnek  
 Homlokkal, s egymást nyomkodják hátra viszonzva:  
 A nyáj megrezzen, s melyhez már kezde harapni,  
 A fűtől elkapja fejét, s vezetőire bámul:  
 Úgy feledé viadalmát, és függeszte figyelmet  
 A magyarok s görögök bajvívó serge, Botondot  
 Küzdni Polyphronnal hallván. Gyors mozdulatokkal  
 A görög erre vonúl, majd villant kardot amonnan,  
 Mint kőszál megtartja Botond az előre kijegyzett  
 Állóhelyt, s onnan vagdalkozik a görög ellen.  
 Hasztalanul futos ez, s vagdal mindünnen, acélja  
 Vagy levegőt, vagy hogy ha talál, csak kardhoz ütődik.

Állását nem hagyja Botond, s mellőzi vasával  
 A körülötte vivó vágását, míglen ez elfúlt  
 Hosszu heves futosásában, s lélekzeni kisség  
 Visszavonult. Ekkor kirohant Polyphronra, s aczélát  
 Döfte szívébe Botond mélyen, tántorgva hanyatlott  
 A görög és hullott a bástyagödörbe ropogván.  
 Szájáról szájra repül a bátor hősnek eleste,  
 S gyászos jajt, zokogást viszonoznak búsan az utcák,  
 Mert Polyphron vesze el, s kibén állna reménye Bizancz-  
 Távol vándorol a görögök legerősbike, Alkíd. [nak,  
 A puha nők futnak, s tépdelvén szélnek eresztik  
 Szép hajfodraikat, remeg a hófürtös öreg nép,  
 S adja tanácsul mind: meg kell kérlelni Botondot.

Lángszekerén a nap befutá már a körös ösvényt,  
 Hogy Lacapen nyaraló palotáján, mely közel épült  
 A magas érczkapuhoz, megnyílt az aranykaros erkély  
 S békejelül zászló feltűzve reája fehérlett.  
 S íme tizenkét hölgy, havazó kebelekkkel igézők,  
 A szárnyakra csapott ajtókon jönnek előre,  
 Euphemios pedig, a császárnak hirnöke, felhág  
 A körüloszlopozott palotának lapfödelére,  
 S ejt ilyen szavakat, szemközt fordulva Botondnak:  
 «Harczi vezér, döntő magyarok legerősbike, halld meg,  
 Császáruk mit ajánl neked: e szűz tiszta szemérmű  
 Udvari hölgyekből választhatsz, hogyha Bizanczot  
 Víni szünöl, s az ígért kincset megadandja tetézve.»  
 A nagybárdu Botond pedig így harsog neki vissza:  
 «Mondd császárodnak: hogy kincseket adni tetézve  
 Fog daliáimnak, nőül pedig énnekem adja  
 A rhodopei szüzet, s ennek jegyajándokot illőt  
 Fő születéséhez s hozzám fog nyújtani méltót,

S kikkel ajánlkozik, a szűzkart, Polydóra, nejemnek  
 Udvari hölgyeiül viszem el. Válaszszatok immár :  
 Tenni kívánatomat, vagy harczot víni, veszélyest.»

### HARMADIK ÉNEK.

A várost zavar, és kétes bú fogja ; tanácstól  
 Constantin palotája pezseg ; százféle javaslat  
 Fordul elő, s más száz az adottat mondja gonosznak.  
 Bársonyos Antippos fölkel végtére az ingó  
 Szóvitatások után és mond Theophanra tekintvén :  
 «Mit használ nagy erőt készíteni magunkra tovább is,  
 Hogyha tehetségünk nincsen megtörni haragját  
 A fölgerjedtnek? Gyászos hideg álmodat alusznak  
 Már Notaras s Polyphron, seregink leghősbe, s ezrek  
 Kül s belül a falakon sebeikre borulva fekszenek.  
 Élő harczosaink léledznek szinte sebekben,  
 Melyeket a síkon vettek még, vagy falaink közt  
 Ejtett a magyarok mérges nyilvesszeje rajtok.  
 Hát ne huzódozzunk, essék Polydora Botondnak  
 Áldozatul inkább, hogysem mindannyi görögség.  
 S nem fő ember-e a magyaroknak harcz vezére?  
 S nem méltó-e nemes vérből kelt helleni szűzhöz?  
 Mondom azért, oda kell Polydorát adni ; szerelme  
 Meglágýítja talán a durvább bajnoki lelket,  
 S a deli hölgy férjét népünkhöz kérleli nyájas  
 Esdekléseivel, s az igaz szent hitre vezérli  
 A babonás hitűet, mert lelke ragad vala hozzá.»  
 Szólt öreg Antippos, s fogadá fennszóval ígét  
 A gyűlés. Sűrűn tódult s elfogta körösleg  
 A palotát s tornácaiban gömbölyge tolongván  
 A végzésre nagyon vágyó nép, és mikor ejté

Antippos szavait, felzengvén tapsola néki,  
 S a rhodopei szüzet kiadatni viszonzva kiáltá.  
 A császár is szinte hajult a bársonyos őszök  
 S a felzúdúlt nép méltó kérésire. Mégis  
 Vonta magát Theophan s forrt Antipposra haragja.  
 Hogy nyilván kifogást nem tőn szava ellen, ijeszté  
 A közrivaladalom, szólt hát, elnyomva keservét:  
 «Tiszteletes nekem, ó császár, kívánatod, és a  
 Nép akaratjának méltó helyt adni: de mégis  
 Mint atya, vagy mi szavat mondék én? magtalan agg férj,  
 Végbucsu nélkül, s hogy szótlán megváljak egyetlen  
 Lányomtól, vad szív legyen az, mely tudja kívánni.  
 Míg lebeg a borus ég fejeinken, váltani végső  
 Szót vele lelkem ohajt, s ha különben mentni Bizanczot  
 Nem lehet, áldozatúl essék hát érte leányom.»  
 Így Theophan, elment gondoktól nyomva. Lehunyt a  
 Lángsugaras napfény, s nyugalmat nem hagyta néki,  
 S már a félföldet leplezte homálylyal az éjszak,  
 Őt a gondolatok most is virrasztni parancslák  
 Magzata sorsa miatt. Bödölénnyel közli tanácsát  
 Végre, s az ifju magyar szökevényhez mond: Bödölény,  
 Vissza miért hoztad nekem bánatra leányom, [oh  
 Hogy kétszer foszszon meg tőle utálta szivemnek,  
 A vad lelkü Botond? vagy szert jer benne találni,  
 Mint szabadulhasson, mert hajnal keltekor ő már  
 Nem lesz enyém többé, s járúl magyaroknak adóban.»  
 Érte magában erőt Bödölény és monda reménylve:  
 «Hogyha halandónak hiszed a vad lelkü Botondot,  
 És ha hiszed, hogy nincsen erő, mely másik erőtől  
 El ne nyomathassék, mi okért agg annyira lelked?  
 Víni Botonddal kell s erejét koczkázní veszélyre.  
 Nyerjen egyen diadalt, vagy kettőn, hármon is ámbár,



Vagy még többeken is, mert gőgből szállani kész ő  
 Párviadalra, de majd végtére lelankad az ádáz,  
 S én megyek, esküszöm íme neked, vele küzdeni első.»  
 Hévvél szólt Bödölény, melyet gerjeszte szerelme  
 Szép Polydóra iránt, s a bús atya monda kevésbé  
 Felvidorulva: «Nemes magyar, én egy gyámolom, öröml  
 Hogyha egekben még nincs elvégezve leányom  
 Sorsa, tebenned van bizodalmam, benned az egyben,  
 Hogy rabként tőlem ne vitessék messze hazába.  
 VÍj hát érte, kezét veszed úgy viadalmi jutalmúl.»  
 Űzte az éj sűrűjét a hajnali szürkület immár,  
 S ment Theophan s Bödölény Lacapenhöz, közleni véle  
 A heves elszánást. A nép sokasága jelen volt  
 Már akkor, s az ajánlt viadalt tapsolva fogadta.  
 A császár mielőtt Bödölényt a harczra bocsátná,  
 A patricziusok rendébe avatta be hőstét.  
 Ünnepileg bársonygallért függeszte, nagy árút  
 Vállá köré, s az aranylánczot Phemonoe leánya  
 Adta nyakába, s Achill nevezetre cserélte nevét föl.

Ment Bödölény, vagy Achill már, mint éhvette orosz-  
 Ontani vért vágyván. Daliás szép termete vonzott [lán,  
 Sok figyelő szemeket, s a népben gyújta reményes  
 Várakozást bátor pillantata. Mentek utána  
 A bámész görögök, s nézték vizsgálva szokatlan  
 Fegyvereit: magas ércz paizsát a horgas aczéllal,  
 S a lánczról függő buzogány csörgése füleikben  
 Borzadózón hangzott. Bödölény míg így megy, azonban  
 Íme kevert zajhang közelít a tengeri város  
 Tág utczái felől, s futósók örvendve kiáltják:  
 Hon vagyon Alkídes, honn van mentője Bizancznak!  
 S jött a hirlelt hős, iszonyú szál termetű férfi,

A körülállókat höntől felmúlja, vad, ádáz,  
Országról országra bolyong birkozni vadakkal,  
Bátor, milyen volt hajdankoron atlasi hősöd,  
Régi görög nemzet! Buzogány a fegyvere s hordoz  
Vállon oroszlánbőrt. Magyarok holt testein által  
Törve jutott ő most a fényes várba, s elérvén  
A harczolni menő Bödölényhez, monda dörögve :  
«Félre magyar, míg él görög, és van hőse Bizancznak,  
A ki helyette csatát víjon, szökevényre bolondság  
Bizni hazánknak ügyét; ki csalárdul csalta meg önnön  
Honfiai, görögért fog-e az megküzdni híven?  
És téged, Theophan, mi fonák ész, vagy keserű szűd,  
Vagy váratlan öröm tuda úgy tévesztni tanácsban,  
Hogy Polydorádat vágyván megmentni magyartól  
Díjra magyarnak adod, szökevény honhagya magyarnak?  
Félre tehát Bödölény. Alkíd megy víni Botonddal.»  
Sértették Bödölény kebelét a becstelenítő  
S ócsárolva vetett hangok; de felindula főkép  
Rajta, hogy a szeretett nőért tiltotta csatától  
Alkides, s szólott szaporán kard- s dárdaragadva :  
«Éktelen, és otromba vitéz, te akarsz-e csatázni  
Szép Polydoráért, csoda-rút, s fene vad barom inkább,  
Mint ember? vagy véled-e, hogy felsírva gyerekként  
Elszabad a magyar, és borzadván búvik előled,  
Mint kísértet elől? Több ilyet láttanak ők már.»  
Szembe szökellenek a vágytársak. Karddal előbbed  
Kezd Bödölény, s közel éri szívét a szörnyű görögnek  
A fényesre kifent hegyes él, de ütötte kezéből  
Alkíd, s messze repült fütyülő töredéke, maroklárt  
Hagyván csak Bödölény markában; gyorsan elugrott  
A magyar érte, s előfogván dárdája hatalmát  
Visszarohan, s az oroszlánbőrt átfúrja hegyével



Alkídes bal válla felett; buzogánya sulyával  
Ez közepette nyelét úgy ketté törte, hogy egy rész  
A kaczagányba akadt s Bödölény csak csonka dorongot  
Tart vala; nyúl ő is csörgő buzogánya nyeléhez  
Végre közelb állván Alkídest sérti csipőben  
Izmos ügyességgel; de utolsó volt ez ütése,  
Mert Alkíd hármaz görcsű buzogánya találta  
Arczban, s földre borúlt paizsát fölvette fejére  
Ótalmúl, s a szörnyü görög rá sujtja keményen,  
S a fedező rézzel lelapítá csontit agyának.  
«Rajta magyar, mondván, menj már megvíni Botonddal,  
Menj, ments meg minket s díjúl nyersz helleni hölgyet.»  
Aztán monda kezét fölemelvén égre: «Hasonlón  
Veszszenek a magyarok minden bőszáju vitézi.»  
A hamar ingékony köznépek örülve fogadták  
A diadalmas hőst. Theophan pedig agga buvában,  
És Polydora szívét keserű fájdalmak epeszték,  
Mert Bödölényhez igen forróan hajla szerelme,  
S félt, mert már ocsmány Alkídes régen esengett  
Érte, nejlül vágyván őt birni, s az agg atya már most  
Rettege, hogyha nyerend diadalt nagybárdú Botondon  
A vad szörnyeteg, ezt kell megtisztelnie vőül,  
S kétes ohajtások zavarodtan váltva kerengtek  
Nyugtalan elméjén Polydorát féltve Botonddal.  
Mert Alkíd mene már, s a burgasi nagy kapu felnyílt  
Hosszu csikorgással, s csikorogva becsattana ismét  
Általmente után. A tábor messze kiterjedt  
Hősei látták őt mindnyájan, s összetolongva  
Nézni siettenek a szörnyet s ő szóla dörögve:  
«Héj magyarok! kik víni Bizancz várára gyűlétek,  
Jőjön, kedve kinek van, vélem szállani szembe,  
Ketten jőjenek ám, s mindketten tős, igaz ősi

És nem korcs magyarok : mert korcscsal már vala har-  
S a vár térpiaczán Bődölényt fetrengeni hagytam. [czom,  
Hogy ha ti győzendtek, Polydorát s véle adóban  
A görögök kincsét nyeritek ; ha pediglen erőt vesz  
Rajtatok Alkídes, mentek takarodva Bizancztól.  
Bámult a tábor, s egyebet nem láta sokáig  
Senki csak Alkídest. Kezdék lassúdadon aztán  
Hozzá mérni sajátmagokat, s önfegyvereikhez  
A háromgörcsös viadalszert, s elvesze kedvök  
A kitűnő nagy erőt látván testében, izomján.

Csak maga méri vitéz szemmel, s főz ellene harczot  
A nagybárdú Botond, s így szól lelkében előbbed  
Buzgólkodva : « Hadúr, ég és föld istene, fényes  
Dárdavető magyarok védője, nagy ostora rosznak !  
Hogyha mikor csörgő patakok zöld partjain égett  
Áldozatim gyönyörű illattal szálltak egedbe ;  
Hallgass meg, szikrát adj csak jobbomba szünetlen  
Égő lángodból, hogy meg ne gyalázza nevünket  
A görög Alkídes ; legszebbik tiszta fehér mén  
Esni fog áldozatúl tőlem hús csermelyi völgyben. »  
Szóla magában, s ím kis felhő leple borítá  
A hév nyári napot, de hamar kisugárola ismét,  
És fényesben, mint azelőtt, sugarazta Botondot  
Visszaragyoglólag jól fent bárdjára tüzelvén.  
A fő harczí vezér e jelből sejte szerencsét,  
S bízva Hadúrban ment bátran, ragyogatva kezében  
Fegyvere nagy súlyát s arczúl Alkídnak így szolt :  
« Hős ember, te magyart, s kettőt harczolni noszoltál.  
Ime magam jövök én hozzád, mint tős, igaz ősz,  
Régi, valódi magyar, magyarok legutóbbika s nem korcs.  
Híva Botondnak anyám, s feleim nagybárdú Botondnak.

Ám de, vitéz, néked, menj előbb vissza, tanácslom,  
S más kettőt hozz el ki veled, hogy szélnek adandó  
Lelkedet elfoghassa egyik; sírt ásson aszandó  
Testednek másik, léssz hollók étke különben;  
Tészem adózóvá magyaroknak mert ma Bizanczot.»  
A nagybárdú vezér, miután így szóla, hatalmas  
Léptekkel sietett az ígért viadalra. Füleknek  
Éktelen érzéssel csikorogtanak összezsapódván  
A két bajvívó nagy fegyveri, s hulla salakpor  
A meleg érczekről. Sujtotta Botondra magasról  
A szálásb Alkíd buzogányát; bárdja fokával  
Tartóztatta Botond az ütést, mely szörnyű halálos  
Lenne legott bármely zömök erdei barna bikának.  
Alkíd hosszú kezét s buzogányát messze kinyújtja  
S hátravonult derekát lehetetlen sérteni; vág hát  
Csak fegyverre Botond, ezt megtördelni, vagy ütni  
Ellene markából próbálja, de rontni ki tudná  
A görcsös buzogányt? Alkídot elejteni csellel  
Vélte tehát jónak, s nem lőn leleménye hiúvá.  
Tudnillik, valamintha nehéz lélekzete fogyna,  
Hátrálók módjára vonult, de szünetlenül arczczal  
Vívó társának, s fedezőül bárdja fokával  
Fogta fel Alkídnak sújtását, míglen ez egybe  
Szedvén minden erőt a földig akarta leverni  
A fölemelt bárdot: de midőn rácsattana görcsös  
Fegyvere, hagyta Botond sebesen súlyedni alatta  
Somfogatú bárdját, s az erőtül messze kihajlott  
Bajnok utána nehéz testével dőle rohanvást,  
S a viadalhelynek homokát feltúrta előre  
Siklott karjaival. Bárdját hamar éllel emelvén  
Láta Botond hozzá, s nyakszirten szelte fejét el.

A kinban hörögő derekát föl messze vetette,  
S a véres homokon járt melle pihegve sokáig.

## NEGYEDIK ÉNEK.

Mint mikoron valamely felváron barna sötétes  
Förgeteg ül, s a menny haragos tüze sújt le falához :  
Elszállonganak a tornyoknak gyáva galambjai ;  
Vagy ha sötét erdők sűrűjében dárdavetéssel  
Ejt agyaras kant a vadüző ; sítára szaladnak  
Félénk vadjai a völgyeknek messze szugokba :  
Alkíd hunyta után oly megrémülve osztolt el  
A falak ormairól a párviadalra kitódult  
Városi nép s állott pusztán és őrehagyottan  
A Burgasra nyiló kapunak bástyája körösleg.  
Harsog azonközben kifakadt diadalmi örömtől  
A tábor, s Alkíd tetemét szemlélni tolongnak.  
A nagybárdú Botond pedig őt megfosztva oroszlán-  
Bőrétől s buzogányától, diadalmi jelekkel  
Ékeskedve nyomos léptekkel méne feléje  
A magas érczkapunak. Követék nagy tábori zajjal  
A hősök, vágyván a fényes várba rohanni.  
Ám mázsás reteszek tartották záron előttök  
A kaput, és nem volt görög őr feltárni közelben.  
Már kezdettenek a daliák gerjedni haragra  
Ismét, s néki türott karral vontatni menének  
Döntögető kosokat ; hogy emelvén nagyfoku bárdját  
Rádördíte Botond az erős érczlapra, csikorgva  
Megrendült az egész, zárjától sarkig inogván ;  
Sújta megint hozzá, s lágyulva behorpada mélyen  
A fok alatt s körülött ; s hogy sújtott harmadik ízben,  
Elpattanva kidőlt az erős kapu lapja középett,  
S rés lőn rajta, minőn hét évű fi bé s kisimulhat.

Mint mikor a gátban szakadást fúr, keskenyet elsőbb  
 A dagadó folyamár; ottan torlódva gyülvöngnek  
 A habok össze reá, tágúl a hézag odábbad,  
 S a szoruló hig elem sebttest zúdúlva tör által  
 Rajta, mi feltartná, nem lévén semmi erőszak:  
 A kiütött kapurés szint akkép tágula szertébb  
 A buzogányok alatt, melyekkel izennen ütötték  
 Azt az erős daliák, s elválván szárnyai, tártak  
 A rohanóknak utat be az ékes váru Bizanczba.

Néma s üres már az; mindünnen tárva hagyottan  
 Állanak a pompás utczák palotái, nem ötlík  
 Arczul sem fegyverviselő, sem esengni kegyelmért  
 Nem jönnek gyámoltalanok! tengerre sietvén  
 Gályák s görbe hajók öblébe vonulva keresték  
 Ők menedékhelyöket. De Botond, hogy járata tábort  
 Sophia nagy piaczáig, Oport Lacapenhez ereszté  
 És Alkíd fegyverkezetét, diadalmi tanúul,  
 A takaró vadbőrt, s buzogányt hordatta utána.  
 Jóni Oport látván Lacapen, a gályapadokra  
 Álla ki ő s a bársonyosok, s hírnökje Botondnak  
 A kikötő partról be az ősz tengerre kiálta:  
 «Császár, s tí hajléka-hagyott valamennyi görög had!  
 Láttátok tinnenmagatok nagybárdu vezérünk  
 Harczát, s Alkídest milykép ejtette homokba:  
 Ím az oroszlánbőr, s buzogány győzelme tanúja.  
 A magyarok turulos zászlói kitűzve lobognak  
 Tornyaitokról már, s táborhely vári piacztok.  
 Hát, nosza, hozzátok hódulva Botondnak elébe  
 Szép Polydorát, és jegyajándoki kincset adóstúl  
 S udvari hölgyeiül a kétszer hat szüzet adván.  
 Béke, bocsánat s kegy, ha siettek hajlani, nektek:

Bosszu, harag, romlás a meghódulni makacsra.»  
Szóla Opor büszkén, s szomorú csend hallgata mélyen  
A gályák padain, s hullám lebegette hajókon.  
A fogadott szóban mégis bizakodva kiszálltak  
Mint hódulni menők, Lacapen s a bársonyos őszök.  
Bús zokogásokkal követé a görbe hajókról  
Mentöket a szomorú népraj; majd félre tekintvén  
A tengerre veté szemeit; s a bárkafödélre,  
Melyre kiállva körülnézett Polydora, s utolszor  
Karjain atyjának görögöktől vesz vala búcsút.  
Lankadozón hajtotta fejét nemzője szüvéhez,  
Hollófürtei habmellére lefolyva lebegtek  
A havazó reczefátyol alatt, s a néphez emelvén  
Gyöngéded kezeit rebegő szép ajkakon: «Isten  
Légyen, nyögdele, mind veletek, jólelkű görög nép,  
Drága szülőföldem, s te atyám, légy boldog örökre!»  
Szólani szünt többé s miután elnéze körösleg  
Atyja vezérkarján csüggvén, a partra kiszálla.  
Könnybe borúlt arczczal nézék a gályapadokról  
A bucsuvett hölgyet honföldii, néztek utána,  
Föl-fölemelkedvén, míg el nem fogta szemeiktől  
Őt a távolság, s a tengeri védfalak orma.  
Ekkor az ifjak ilyen szólának szégyenes ajkon  
Fájdalmas szüből: «Haj az ég mért alkota nálunk  
Szűz-remeket, vagy erőt vajjon mért tilta karunktól  
S nincsen elég kebelünk ötet megvédni magunknak?»  
Mint járatlan utak vadonán éjnyomta zarándok,  
A nyájas holdat látván közelítni nyugathoz,  
Búnak ered, s lehunyó sugarait kíséri szemével,  
Míg a kellemfény nem tűnt el mélyen előle!  
Ekkor epedve leül, s néz a komor éjbe sötéten:  
A görög ifjúkar úgy függött Polydora haladtán,



S a mikoron túl a falak ormain elvesze tőlök,  
Búsan mentenek a gályák öblébe vonulni.  
Ám a csillagkar kellemteni asszonya fényét  
A másik félföld kerekén emelinteni kezdvén  
Fölkel az ösvényén megakadt ottanbeli vándor  
S a bájos fénynek megy vídám kedvvel elébe :  
Ugy örvende Botond Polydorát jöni tekintvén.  
Hajl be különb ő most ama zordon képü vitéztől,  
A ki vivott Alkíddal imént s beütötte vasával  
A kapu ércszárnyát. Nincs most markában ijesztő  
Bárdja, nyomán viszi azt fegyvernőke s görbed alatta ;  
Nyílt sisak őrzi fejét, csak kard ragyog oldala mellül  
S nyájas kedvre derült homlokkal hős erejének  
Töltében mégis járúl üdvözleni hölgyét.  
Őt hogy szemlélék közelebb a bársonyos őszök,  
Szóltanak egymáshoz bámulva, s kegyelmi reménynyel :  
«Vaj, kit imént látánk, ez-e a nagybárdu Botond? vad  
Volt, irtóztatós ő : kegyes arcza, tekintete ennek.  
Vagy természet az a diadalmas büszke örömben,  
Hogy céljára ha jut, hőset bájolja szelíddé?  
Ilyenek, oh ilyek lehetének, régi görög nép,  
Bajnokaid, harczban rettentők, s ilyek egyébkor.  
Most viadalra levénk gyávák, s tön béke puhákká.»  
S léptek alázattal mélyen hódulni Botondnak.  
Ő pedig inte nekik fölkelni s emelte tulajdon  
Karjaival Lacapent, fényes fejedelmi személyét  
Tisztelvén, s Meriost sietett lábára segílni,  
Mert nagyon agg vala már s elgyöngült térdi remegtek.  
S a fő harczy vezér Theophan, hogy járula hozzá,  
Vőn szüvet a kegyes arczu vitézt szemlélve s ilyen szólt :  
«Harczy vezér, s mivel úgy tetszék az egekben, egyetlen  
Lányom férje, dicső vőm, áll Polydora előtted.

Nagy Magyarországbán légy szószólója görögnek  
Érte, s szerelméért, s engedd nyúgodni Bizanczot.»  
A diadalmi vezér pedig így szólt nyájas ajakkal:  
«Agg hős, kedves ipam, lelkem volt forrva leányod  
Szépségéhez, azért tagadásán gerjede bennem  
Ellenetek haragom, melyet felválta barátság,  
Mert az enyém már ő.» S így szólván hévvel ölelte  
Ősz Theophant, s jobbját nyujtá Polydora kezének.  
Kegy vala és szerelem nyájas pillantata s monda:  
«Szép meny! tilts könnyüket szemeidtől s bánatot oszlass,  
Nem dobog e mellben vad szű, viszon érzetü keblen  
Horda szülöm engem s szerelemmel ringata karján;  
Tündér honba jövesz te velem, kies ifju hazába,  
Édes öröm s nyugalom vár ott férjednek ölében  
S a keserű bánat távol fog szállani tőled.»  
Mint a gyöngye virág, ha az est harmatja betölté  
Illatadó kelyhét, lehajúl nedvgyöngye súlyától:  
Ám ha kel a hajnal, lassúdadon enyhül azonnal,  
Felnyilik ékesben, s bájillatot áldoz az égnek,  
Mert lenyomó gyöngyét a menny fénylángja feloldá:  
Úgy oszlott a könnyboru el Polydora szemeiről,  
A kegyes arczu magyar hadfőt hogy nyájas igékkel  
Szólani hallá, és jobbját illetve szelíden.  
A komor aldaliák öldöklő képe kifejlett  
S a deli nőn függvén szemeiknek néma figyelme  
Tágula markaikban vad fegyverök, és feledőleg  
A viadalban vett sebeket, s takarítani ragadmányt,  
Álltanak örvendvén a kellemes asszonyalaknak.  
És mikoron lebegő léptekkel mozdula helyből  
S indula véle Botond, s kik adattak néki, az ékes  
Udvari társhölgyek, nagy örömharsogva követték  
A kedves nyomokat, s tódultak utána tömötten.



Tiz terhelt öszvér jegyajándoki kincscsel azonban  
S más tiz adóaranyat viselők, ballagtak utánok.

Általeredtek már a réses nagy kapu boltján,  
S a fő harczi vezér hadiszínét látta ragyogni  
Szép Polydora, midőn a kedves Szende pihegve  
Gyermeki lejtéssel sietett a jöttek elébe.  
Kis lant ingadozott balján, fris völgyi virágból  
Fűzött illatozó koszorú zöldelle kezében,  
S monda vidám kedvvel lejtven a hölgynek előtte :  
«Nénike, üdvöz légy, üdvöz légy szép görög asszony,  
Ah szólj, merre valál? mi sokáig vártalak én már,  
Sírtam is éretted, teli sírtam többszörös ízben  
Szemtakaró kezeim, mert én szép néni, szeretlek,  
Látdsza, füzért is adok, s koszorút hűs völgyi virágból,  
Messze, sokat jártam, tövisek szurdaltak is értők.  
Vedd el nénike, vagy jőj a sátorba leülni,  
Ott fűrtidbe tűzöm, s kebeledbe leültetem őket.»  
Kegymosolyogva vevé a nyájas gyermekajánlást  
A hölgy és kihevült arczát simogatta kezével,  
S helyzé fűrteit, a széltől bontottakat, össze.  
A fürgencz fiu szóla tovább oda lejtve Botondhoz :  
«Nemde apám, szép fényes uram, ha elérjük ezentúl  
Szép Magyarországot, leszek én apródja lakodban  
A görög asszonynak; majd akkor, nemde, nyerítő  
Kis paripát is adatsz, kardot már adnod ugy is kell;  
Mert megígéréd, hogy mihelyest nagyságra fölérem  
Bárdod markolatát, kötsz akkor kardot övemhez.  
Mérköztem vele már minap, és fél újjnyi különbség  
Volt már csak köztünk.» Így szólván Szende nyulonga  
Jó ura képéhez, hogy megczirogassa hizelgvén,  
S a fő harczi vezér vállát illetve kezével,

A fiunak szólott: «Szendém, szép drága cselédem,  
 Lészen kis paripád, mely fog hordozni nyerítve,  
 S kardod, arany hüvelyes; de hogy apród légy te lakom-  
 A görög asszonynál, az függ ő tőle, ha választ.» [ban  
 Ekkoron ismét a szép nőhöz símula, jobbal  
 Fogta kezét, s ballal félig szétfogta reczézett  
 Arczfödelét, s kéré fölnézve szemébe esennen :  
 «A zöldes koszorúra, s azon szép völgyi virágra,  
 Melyet adék, kérlek jó nénike, szép görög asszony,  
 Végy apródodnak; leszek én gyors, hű szívü szolgál.  
 Hajnal előtt kelek én mindig, s ébreszteni menvén  
 Udvari nőidet, oh, mondandom, keljetek immár,  
 Hogyha hiv asszonyotok, meglégyn izébe parancsa.  
 Termed előküszöbén fogok aztán őrhelyet állni,  
 A mikoron hon léssz, ha pedig széleszteni elmét  
 Estveli alkonyaton kimenendsz, kísérni nyomodban  
 S menni fogok véled járván kedvedre, vezetlek,  
 A hol legkiesebb várunknak völgyi ligetje,  
 A csermelyhez alá szállunk, hol púha gyepágyak  
 Zöldellnek magas illatozó hárssornak alatta,  
 Fürkészek neked ott fészekbeli ifju madárkát  
 S tűzőgetek fürteidbe füzért a völgyi virágból.  
 Akkor majd cziterám vígan fog zengeni, dallok  
 Édes örömhangan, s regélek tündéri regéket.»

Így ejté kérelmi szavát kis Szende s enyelgvén  
 Szép Polydorának honvágyát lassan enyészte,  
 Míg azalatt a sarczaranyon vígan osztakozának  
 A daliák, s hadibútraikat fölszedve nyomultak  
 Több csapatokban odább Haemus magas ormai ellen  
 Ifju honukba, holott deli hölgyek vágytanak értők  
 S a jutalom-vett hős többé rettenteni megszűnt

A görögöt. De maradt emléken örökre Bizanczott  
A nagybárdú Botond s a burgasi érczkapu rése.

(1833.)

## TÖREDÉKEK

### A «HUNYAD» HÓSKÖLTEMÉNYBŐL.

GESINGE (JANUS PANNONIUS) ÉNEKEI.

A felvári toronysarknál, ellenbe Zimonynyal,  
Illatozó nagy hársfa virult, távolra kitünvén,  
S bokros lombjaival fődözé a kőfali ormot.  
Árnya alatt legkellemesebb nyugvó-tanya széles  
Látkört terjesztett a vizsga szemeknek elébe.  
Álla művész kézzel faragott, a falba helyezve  
Régi ülés márvány fődözettel, melyet azon kor  
Híva királyszéknek. Rakatá száz évnek előtte  
A ráczok fejedelme Uros, s andalga gyakorta  
Benne, legeltetvén a tündér arczu vidéken  
Vágyakodó szemeit, míg állta hatalma. Imitten  
Ült pihenésre Hunyad, derekáról félre csatolván  
Görbe sulyos kardját, s nézett komoly andalodással  
Majd az enyészendő nap után, majd nézte Szerémnek  
Gabnahozó síkján magvas kévékre miképen  
Döntögeték görbedt aratók a sárga dülöket.  
Nézte, kerek boglyákba hogyan gyűjtettenek össze  
Vastag fűsorok a Duna s Száva habozta lapányon.  
Ám mire főképen vágott, hadi sajkahajókat,  
Teljeseket fegyverviselőkkel s tábori szerrel,  
A szigetes Duna hullámin nem láta libegni  
Nandor alá, noha már eltelt a rendes időszer.  
Melyet előtavaszon kiszabott a rákosi gyűlés,

Újlaki sem jött a magyarok zászlósiban első,  
A ki királyokkal kincsben, s hatalomra vetekszik.  
És már éji ború váltotta fel a piros alkonyt,  
Ősz Hunyad ott nyugovék mégis, de csak érczei s izmos  
Karjai nyugvának, mert gondban fáradta lelke.  
Már fűrgencz iker apródit környékezi álom,  
Kis lobogós dárdáikat a faltőbe szegezvén  
Lábaihoz telepedtenek ők gondlepte uroknak,  
S bágyadozó fejüket dombos paizsokra nyugosztván,  
Párduczkölykeknek bőrével ölelve lihegtek.  
Ballag azonközben szekerén a kellemes éjnek  
Asszonya, s legmagasabb pontját közelíti utának  
Fényköre teljében. Belövelt sugarára föleszmél  
Fekvéből, s sziklás teremét odahagyja magányul  
Istennek fölkent fiatal szolgája Cesinge.  
A széppel rokonult érző szív íhleli nagyra  
Lángadozó kebelét, s andalgó lelke gyönyörben  
Olvadoz és lebeg a természet bájos alakján,  
S ujjai futtában megpendül sok huru kobza.  
Mint csendes ligetek csalogánya kis ághegyen ülven  
Nőjének zengő dalban csattogja szerelmét,  
Édes buba merül, majd kezd fölujúl ni keserve,  
Ömledező panaszin, majd ismét enyhül örömré:  
Úgy zeneg ő halkkal mentében az őrfalak alján,  
Hol sok ezer daliák elhúnyt árnyéki nyugosznak,  
S a susogó légben rémlik hadi zajszvok olykor.  
Zengi dicsőséget honjának, zengi veszélyes  
Századait, fő nagyjainak mindenkori férgét,  
A fene visszavonást; majd hogy feledésbe temesse  
Öntáplálta buvát, lelkének elejbe idézi  
Párduczos Árpádon kezdvén, s eldallja koráig  
Mind, kiket a szép hír mint fényes hősöket éltet.

S a terepély hárshoz jutván el mintha sugallná  
Szelleme, mily nagy hőst szenderget az álom alatta,  
Kissé csillaposzik, s mohosult sziklára nyugodván  
Önti szelid dalban hevülő érzelmei árját.  
«Oh ki simulsz hozzám, s ki legyintgetsz lassu lebellem,  
Szellő, honnan eredsz? fürtimmel enyelgni jövél-e,  
Ifjú vállaimon nyugovókkal? csintalan ajkad  
Meg nem szünve hizelg, s hazudoz füleimbe szerelmet,  
A szép Ida nevét, ki eped, mint sugdosod, értem.  
Ah nem eped többé, elrejtett völgybeli zárhely  
Leplesz kellemeit, hol nem dobogatja mulandó  
Földi gyönyör kebelét, élvéje az égi jegyesnek.  
Félre hiú képek! fölkentnek avatta Cesingét  
Istene, s érzelő kebelét szentebbre hevíti.  
Szöghaja fürteiről ne zengjenek éneket a méz  
Ajku szüzek, szemeit miüdön lobbantja, nem értők,  
Mennybe lobognak azok, s ha könnyük hév zápora ömlik  
Halvány arczain el, ne töröljék gyöngé kezekkel  
Szánakozó hölgyek, mert nem fájdalma könnyüi.»

Végzé, térdre omolt, s némúlt kobozára lehajtván  
Homloka tiszta havát mély ábrándokba merenge.  
Vette fülébe dalát, s fölserkene eszmélettel!  
Ősz Hunyad, a leborult lantosra szegezve figyelmét.  
Már elszenderedett s úgy rémlik, mintha rezegne  
Kobza, midőn húrjaít meg-meglebbenti fohásza.  
Immár a Gönczöl csillagzata fordula, s éjfél  
Kurjogató hangon hirdettek szemfüles örök.  
Rezzen az ábrándos, s valamintha ujonta születnék,  
Keble vidámabb lesz, kiesebb alakokkal igézi  
A tündéri vidék, s a csillagos éjjeli mennybolt.  
Fogja megint kobozát, s ajakit dallásnak ereszti:

«Fölséges, ha arany sugarit kilövellve világlik  
 A ragyogó napkör, halaványan oszolnak előle  
 A kék menny kebelén elhintett szikraparányok.  
 Ő egyedül maga föllengez, hő lángja lesujtja  
 A bércek ködeit, s engeszt jeges éjszaki tengert,  
 Ellepi a földszint, s üregek mélyébe lepillant,  
 Arcza tűzörvény, azt vizsgálni ne merje halandó,  
 Csak maga a sziklák edzett szemü nagy sasa nézhet  
 Abba belé, s szárnyit közelebb röppentheti hozzá.»

«Bájalakod vonzó, s kedvesb, éjasszonya, nékem,  
 Szúzi szerénységgel nyiladoznak kellemi halvány  
 Arczodnak, s az eget csillagkara ballag utánad,  
 Téged imádólag; rajtad kedvtelve nyugosznak  
 Felvont pilláim, kedvtelve leszállanak ismét,  
 S függenek a csendes folyamon, hol tükrözik arczod.  
 A pihegő kedvest szendergeted édesé karján,  
 Ringatod a kised csecsemőt emlőin ölelgő  
 Anyjának. Leterül aratott kérékre az izzadt  
 Gabnaszelő; hortyog remegő nyárfának alatta  
 A baromőr, még a ravaszúl lest hányni kiindult  
 Fürge vadász is már nyugszik hajléka hűsében.  
 Mind te nyugosztalod, oh éjnek szelid asszonya, őket.»

«Nem, nem! még sem ad enyhet az éj, mily jó szelid is  
 A legerősb s hév lelkektől megvonja varázsos [bár;  
 Újjait; a költő, s hazaőr ki van úzve kegyéből.  
 Kobzát fogja amaz, lelkét vegyes indulat úzi,  
 S képzeze szárnyakat ölt; nem szenvedni gondja pihenni  
 A csatavívott hőst, mert föllázítja nyugalmát  
 A haza és szent hit sürgő oltalma koronként,  
 Búsan ereszti fejét az aczélhasogatta sisakra,



S ércz fegyverderekát le nem oldozvája kezében  
Tartja fogantóját kardjának, tartja eréjét  
Fölnyergelt paripájának, sejtvéje az ellent.»

Mintha sebes tüzláng tetemin lobbanna keresztül,  
Fölrriad ősz Hunyad, a dallost kapcsolja szívéhez  
S homloka tiszta haván koszorút fűz csókja hevéből.  
«Éneked, úgymond, oh Isten fölkentje, miként a  
Völgyi patak most csörg és ömledez édesen, ismét  
Harsog, lelket emel, s bámít magas áruhanásként.  
Boldog hon, melynek serdülnek lantosi, érző  
Lelkeket ébresztők, és kelnek hősei, kiknek  
Tettein andalgván a költő dalra hevülhet.»  
Már az előhajnal távolról szürküle, s zajra  
Serkenté Nandor védőjit az őri kiáltás.  
Jöttek elő, mint saskeselyűk a szirtos üregből  
Ujlaky hadnagya Ders, ki nagyon lenhézaz urában,  
A képzett elméjü Palócz, s két társa, Szilágyi  
A dsida hőse Mihály, s László, a búskomor őrnagy,  
Jött agg Ország is, halkkal lépdelve utánok,  
S gyűltek az illattal kedves nagy hársnak alája,  
Váltani ott bölcs szót, ügyelőt közjóra tanácscsal.  
Ősz Hunyadot látván, s mellette az ifju Cesingét:  
«Üdvözek, Ország mond, legyetek, Hunyad és te Cesinge,  
Ifju tűz, edzett kar mi dicsően forranak őszve  
Bennetek, a karddal mily szépen ölelkezik a lant!  
Oh ha szived nem tilt, te egek fölkentje, daloddal  
Áldozzál a hajnalnak, s elménket emeld föl.»  
Lángra kel a dalnokban az ész, s magasabbra csigázott  
Zengő húrjairól élénkebb hangokat ébreszt  
S éneke mint sziklák dagadó forrása fakad ki:

«Rólad zengjek-e, vagy fiaidról, Hunnia? tündér  
Alkatod ígézőbb, hogysem szó festeni birná,  
S magzataid lelkén a lant akadozva elámúl,  
Kegyszüzek alkottak, remekül napalatti világnak,  
Mint gyönyörök kertét bérczek koszorúja kerít be  
Ott fenn, és őriz nyugotéjszak durva szelétől,  
Délre lapányöntő folyamid hullámzata szeg be,  
S a delelő napfény kinyilott kebeledbe sugárlík.  
Térmezeid szélét a szem nem lelheti, fárad,  
És szárnyat nyugtatni leszáll magas ormidon a sas,  
Rengeteg erdeidet vadak ezre fogadta lakásul,  
S lármaütő mulatásaul a nemes úri vadásznak.  
Sárga kalászokkal telekid hullámzanak itten,  
A sík téren amott szilajúl ökleldezik egymást  
A hősziñü gulyák; nincs számuk az isteni nedvvel  
Harmatozó gazdag halmoknak; arannyal ezüsttel  
Töltöznek hegyeid, s válik sóakna rögidből.  
Hej ti dicső magyarok, kiknek juta bátor erővel  
Büszke, szabad lélek, meddig fog bennetek űzni  
Visszavonó dühötök? Karotok villáma ha sujtja  
Tinnen véreteket, ki leszen majd védetek aztán?  
Ah de keserves sors! nem függeni s lenni hatalmas  
Mindenitek sóvárg, üzvétek messze, sasokként,  
Véreteket; zsákmányt ki-ki önvárába takargat,  
Mint vad oroszlánok, s a hon tárháza szüköt lát.  
Fellegütő falak árnyaiban vesztegleni meddig  
Fogtok még? Vagy nem hata el fületekbe hatalmas  
Hódító Mahomet zúgó tengerhada, melynek  
Karja alatt meghajla Bizancz, s országok omolnak?  
Rajtatok a vész már, Nandor bástyáji födetlen  
Állanak itt mégis, hol-hol vesztegletek immár?  
Oh ha sugár hölgyek kebelén kéjelgve nyugosztok,



Végörömről leszen ez nektek, buja lángu pogányok,  
 Majd az elölt férjek nejeit mint díjakat osztják;  
 Vagy ha kalászosokkal rengő dús telkeken, és a  
 Bőgő csordákon szemetek kedvtelve vidámul,  
 Félek, igen félek, netalán örvendjen utószor,  
 S zúzzák a törökök taposó paripáji törekké  
 A székes magu holdakat, és finom ízű velőről  
 Híres tulkaitok hizlaljanak ozmani tábort.»

#### A TÖRÖK SEREGEK.

Volt kelet és dél közt az idő. Mint tengeri hullám  
 Partra tolong, szélről kergetve, nyomultak azonkép  
 A sok színű hadak. Oldalt egy lejtes oromról  
 Három dervis, szent nevűek dallának, azonban  
 Tambura hurjainál, s elsőben dalla Melevdár:  
 «Allah, szememnek fényt, hevet adj lelkemnek, oh Allah!  
 Szent seregid jönnek, több és szebb, gyöngye szemekkel,  
 Hogysem látni lehet, s észszel foghassa halandó.  
 Mint Anadolí kies völgyén a sárga mezőben  
 Nőtt plátán ki közelg? lándsája nyomítja magasra  
 Kelt vállát, lobogók sűrűen sárgállnak utána  
 És körülötte, s szedett zsákmányait osztja zajongva  
 A követő lándsás dandár? Karadsín-e? hah ő az,  
 A mennyekbe ható araráthe gyi turkomanokkal.  
 S ott mi vöröslik, mint a bábelmandebi tenger?  
 Ásó s irtogató vas szerszámokkal előttök  
 Rabgyaurok nyögnek, hordván ostromra sok eszközt.  
 Ők a bástyavívó aszapok, s rohanásban az első,  
 Kussun agájokkal, ki falon mint erdei kandúr,  
 Kús és fut, vas karmaival megakaszcodik és öl.  
 Jaj nektek gyaurok! közeleg, s már éri Karaz bég

Kék zászlóji között Havalát, s bekeríti hadával,  
Karcsu szelindek ebek zsákmányt fürkészve futosnak  
Mellettek, s tépő fogaikkal várnak uszítást.  
A legerősb lovagot bátrak leharapni nyeregből.  
Vajh de mi tompa moraj, s dobogó lókörmök ütése  
Hat füleimbe? szemem nyomuló porködbe tekint csak,  
Már fejlík seregök; nem csillagos, egyszerű fegyver  
Csörgedez oldalokon, s öltöznek holmi darócza.  
Oh ezek a delik, a szent hit hű bajnoki, zsákmány,  
Nem havi bér, díjok, szívöket serkenti csatára  
A szentkerti öröm, s a nagy próféta parancsa.  
Hosszu szakálosan és szép méltósággal elül jár  
A szentes Deli Kurt, Mahomét ivadéka, fején zöld  
Turbán kel magasan; mint jámbor lelkű zarándok  
Már a mekkai sír küszöbét csókolta hat izben.»  
Végezvén felugort, s ujjongva keringe sokáig,  
És sebesen, mint a sodorékos tengeri forgó.  
Dalját most Beler, a derekon félpőre, zenegte:  
«Állék egy dombon, mikoron Sztambulra csatáztunk,  
Honnan mindenüvé, tengerre, mezőkre lenéztem,  
S bámultak szemeim; de mit im most látok, amannál  
Nagygyal bámulatosb. Karaman szélménü lovanczi  
A rohanó spahiak vágatnak, tölti dömöczki  
Kard vas markaikat, s mint szellőszárnyon uszólag  
Száll a saskeselyű, lebeg és száll gyöngyös ülésén  
A három lófarku Tahír, kedvencze Urunknak  
Termete s arcza miatt; a czirkaszvölgyi szüzekből  
Ő orozá Karaissát a szultáni szerajlban  
Legragyogóbb szemüet, s az aranyhajfürtű Zulejkát.  
Hozza gyalog hadait Kucsuk, a jancsárok agája,  
Nemzé s szülte gyaur, hozzá nincs senki hasonló  
A kettős bajban, ki merész megküzdenni véle?

Negyvenezer hallgatja, dühösb a déli szamumnál,  
 Villámnál rohanóbb, s mint Afrika tigrise, oly vad.  
 Nézzétek, ki emelkedik ott a dombra, nem ő-e  
 A padischáh? magas ormozatú turbánnal övedzett  
 Homloka, fényes agák, bégek hódulva kerítik.  
 Róla habos kaftán hullámszik, csillog aranynyal  
 S tengeri gyöngyökkel himezett takarója lovának.  
 Nem; de az öt lófarku Haszán főúri vezér ő.  
 A padischáh képét s gyűrűjét hordozza nyakában.  
 Már nincs messze, kiért szivem ég, kit porba borulva  
 Allah után elsőt hódult országok uralnak.  
 Kurjogató csauszok futkosnak szerte nevével  
 Dombos hátú tevén a nagy próféta koránját,  
 A lobogót s kaftánt aranyos szekrénybe takarva  
 Ősz Ulemák hozzák, s patyolat kendőkkel övedzett  
 Gyöngye fiúk közepett, mint a tündökletes arczu  
 Nap ragyog a padischáh, csak fényét látni, magát nem. »  
 Igyen dalla Beler, s melléről, a mit kicsinded  
 Pongyola függött még, eltépvén arczra borúla,  
 Mélyen imádoлаг, míg általkeltek előtte.

Pendít húrokat a vakbuzgóbb Haddsi, vonási  
 Öszvevonaglottak képén, s zeng dühre fakadva:  
 «A Balkán tetejes tetejét láttátok-e, társim?  
 Messzeterült bérczsor s erdőség tengere folyja  
 Nemde körül? s úgy van, ha nem is foghatja szemünk fel.  
 A ragyogó Szultánt láttátok szinte, de hol jár  
 Még az utódandár? hol késnek még az üvöltő  
 Mennyköveket haladó, s tetemes nagyságra toronyny  
 Érczöblök? Libanon legszálasb czédруса törpe,  
 Karcsud az Áthoszi bérce száz éves tölgye derékban  
 Hozzájok mérvest; amaz ördögös hüvös Orbán

Erdélyszülte gyaur önté a stambuli sikon.  
 Láttam, mint törtettek ezer karok útát előttök,  
 S vontak egy-egy szálat bivaloknak hatvan igáji.  
 Szendrő partjainál a szél hátrálta Zogánt is,  
 A kapudán bassát, ki vizek fenekére lebukkan,  
 Majd tavi hattyúként lebeg a hullámszinen ismét.  
 S hogy lassan közelít Jahi Oglu, ki artsa csodának?  
 Ő vasasokkal jár, pánczélüngökbe borúlva  
 Csörgnek azok, s fegyvertárt hord mindenki magával. »  
 Hallgata most, s mely függé nyakán, olvasta füzérét,  
 A száznál egygyel kevesebb szeműt, ajka habozván,  
 Egy csepp álomitált azután szörpente, s lezárá  
 Bágyadozó szemeit mély, hosszú, rémletes álom.

## HUNYAD IMÁJA.

Isten a jámborokat, kik hozzá bízva folyamnak,  
 Hordva szüvén s bizodalmokban nem hagyja csalódní.  
 Mert mindentehető, tud mindent, s kútere jónak.  
 A napok országán túl fentebb székel uralma,  
 A távolság áll közelében, s déli sugárba  
 Öltözködve repül a titkok titka színéhez.  
 A mult, s a mi leszen, mind mostan előtte, világok  
 Lebbennek keziből, s túlhat pillantata rajtok.  
 Kebléből hegyek árja fakad, s száll gyöngé szelíden,  
 Kellemesebben, mint legtisztább hajnali sugár,  
 A vonzó szeretet; fényszékét édes örömeknek  
 Szelleme lengi körül, susogólag háladalokkal.  
 Egy ösvény lebeg a földről hozzája, kegyének  
 Teljéből nyújtá kalaúzul az emberi nemnek,  
 Titkos, egyetlen, csak kiknek szíve tiszta, lelik fel.  
 A meghitt bizalom, s áhítatos istenimádás

Útja ez ; a nyomatott jámborság néma fohászit  
 Felviszi, s hoz vidulást ; a hit daliáinak és az  
 Emberiség védgyámjainak nyújt bátor erővel  
 Edzett lángkebelet, s diadalmat gyenge karuknak.  
 Függ ezen ösvényen nyájas pillantata most is,  
 S tiszta fehér liliomfelhőként ősi Budáról  
 Esdeklő lihegést lát föltörekedni feléje.  
 Ősz Hunyad ajkairól száll az. Térdére omolván  
 Égnek emelt kézzel buzog ő a mindenek Atyja  
 Szent oltára előtt, s felhangzik szózata szívből :  
 «Isten, felséges, kit föld és mennyek uralnak,  
 Te, ki kevélyt lealázzs, s alacsont dicspolczra magasztalsz.  
 Tetszésed ha mikor telt bennünk, s áhitatunkban,  
 S szent Eleink buzgó kérelme ha kedves előtted,  
 Nézz le magasságod fényéből árva hazánkra,  
 Adj szívet, őszvefogót, minekünk, mert szerteszakadtunk,  
 Nyújtsd le segédkarodat, ne tiporjon durva pogányság  
 Templomaid küszöbén, mint füst széledjen előled  
 Elhalaványodván a felfújt gőgös erőszak.  
 Isten, hála neked tőlem, közepette csatáknak  
 Mert földözéd fejemet, s havazó hajfürtöket adtál ;  
 Sírba hanyatlandó testem hamuhodni ne engedd  
 Káromlóidnak kezitől, légy gyámolom, öröm ! »

#### HUNYAD PUSZTASZEREN.

Esnek azonközben gyakor ordítások alulról,  
 S a várbélieket sértőleg gúnyos igékkel  
 Ingerlik, Hunyadot névről kiabálva kiváltkép,  
 Nem tudván, hogy messze van ő, s most gyűjti vitézit  
 Pusztaszeren. Hagyomása szerint gyülekeztenek itten  
 A kunok és jászok, ragadó paripáikat ülven.

Ők a sik puszták romlatlan magzati, zsenge  
Gyermekségöktől vad mént zabolázni tanultak.  
Mint zsákmányra csapó sólyom súg szárnyaterítve :  
Olyan irányra suhog rohanó sebtében az ifju  
Kanizsa, játékúl kaczagányát adva szeleknek,  
Nyomba követvén őt vágatnak könnyű szökéssel  
Kúnjai, a Szombat- s Buzogányszállási tanyákról,  
Bő ruhaszárokban s foszlányokat öltve csipőig,  
Görbe vas oldalokon, s buzogány markukban, ezekkel  
Vívna szemközt, s a szaladót döngetve lesujtják.  
Számuk ezerre telik, gyűjté Hunyad önmaga őket.  
Biztosan és delien, valamintha nyeregbe lenőttek  
Volna, lebegnek elé a villámgyors karu jászok,  
A kápára vagyon fékszárok vetve, kezökben  
Pengetik ijaikat, s csóválnak könnyű parittyát.  
Állanak ötszázból, úzvén vagy üzetve hasonló  
Ártni tudók, legerősb futtokban hátra lövelnek,  
Célrajutó nyilakat pattantván elleneikre.  
Legkitünőbb bennök, mint fő, a kékszemű Darnó,  
Vállai megtelnek körülomló sárga hajának  
Fürteivel, karcsú derekához szabva zekéje  
Áll feszesen, s félig földi teljes gömbölyű czombját.  
Tart szemefénye gyanánt két fő kincsére figyelmet,  
A remekül himzett s tündöklő gyöngyös ivére,  
Ezt báj ujjáival mivelé szép Jeddi, szerelmes  
Andalgásaiban, s nyuitván neki monda mosolygó  
Dévajsággal imígy : Adok ívet férfiak ellen,  
Gyöngé neműkre pedig legyen ezt pengetni tilalmas,  
Mert félékenyek ők, s ki ne félne az ifjud ijásztól ?  
Másik kincse pedig harsány szavu kürtje Lehelnek,  
Apródad szemű vaslánczon függ oldala mellett,



Ősi dicsőségét eleinknek hirdeti éles  
 Hangja s az ellankadt daliát új harczra hevíti.

Mint a fészekhagyott és már-már szárnyra kelendő  
 Sasfiak élemedett anyjoknak előtte lebegvén  
 Vijdjonganak, s hogy szállna velök zsákmányra csapongni,  
 Készítetik: oly hevenyen sürgették Kanizsa s Darnó  
 Ősz Hunyadot sietésre; de még vártatnia őket  
 Néki tanácsosbnaak tetszék, mert nem vala messze  
 Hős fia László is, bátor, jó számu sereggel.  
 S már porfellegök a síkon hömpölygeni látszott  
 Távolról, hogy Bende, kunok hadi dalnoka, lantot  
 Pendítvén ugratta lovát a hősök elébe,  
 És énekle komoly hangokban táborozó dalt:  
 «Krisztus híveinek védhajnoka, ősz Hunyad, és ti  
 Vas buzogányu Kunok, s villámgyorsíves ijászok!  
 Míglen elér minden magyarok legszebbike hozzánk,  
 A nemes ifju Hunyad, lantomra figyeljeteK addig.  
 Vajha nagy indulatom, melyet honom anygala ihlett  
 Most kebelembe, kiönthetném valamennyi magyarnak  
 Színe előtt, s hallhatnának, kik lesznek utánunk  
 Végső századokig, míg a nap tengelye forgand.  
 Ős vérrel keresett örökében fejdelem úrként  
 Úl a büszke magyar, s hódított népek uralva  
 Esnek lábaihoz, de kihunyt eldödi porára  
 Áldást hintni felejt; gondatlanul úzi aczéltott  
 Körmü lovát a szent téren, hajdanta hazát hol  
 Szerkesztettenek a harczból jött sebhelyes ősök.  
 Szent hely ez, a melyen most álltok, harczy leventék,  
 S ím emléktelen és sivatag, gazhéju tanyáktól  
 Dísztelen a térség, hol hajdan párduczoz Árpád  
 Ünnepet ült diadalmi után s körülötte vezéri,

A fő-fő magyarok s kunok ültek hosszú tanácsban,  
És az öt ágazatú törvényes alapra letették  
Századokon túl fenmaradandó nemzeti létünk.  
Vajjon támad-e majd, vagy buzdul-e egykor utódink  
Hamvaiból lélek, ki miként a felleges égből  
Szétnyilaló villám, fényt gyújtson párduczos Árpád  
Száz diadalmának, s méltán elzengje hatalmát?»

Ősz Hunyad a dalnok szavait forgatta szívében  
Mélyen s érzetesen, s béburkolt messze jövőndők  
Titkai tetszettek fel-felvillanni előtte  
Kellemes álomként, és monda reményes ajakkal:  
«Van kora mindennek, kiszabott rend váltva kereng az  
Emberi művekben; van idő, mely anyja öletől  
Elválasztva csaták munkáira edzi szülöttét,  
Ifjat, férfiat és aggot csak harcznak örültet;  
Kelnek idők ismét, mikor édes béke ölében  
Nyugtat fegyvereket, lelkét csinosítja szelíddé  
A késő maradék, s eldődei tettein andalg.  
A magyar ekkéig harczok vérszázadit élé,  
És élendi tovább, egymást rongálva sokáig  
S rongáltatva; de majd felvirrad hajnala végre,  
Emberiségünknek nemesebbik része, az elme  
Fényt vesz, áttörvén boruján a harczos időknek,  
Ekkor, mint csalogány örömét csattogja tavasznak  
A fagyos évszak után, zengnek hazaszerte dalárok,  
S halmodon oszlop kel, honszerző Pusztaszer, akkor.»



## KAPISZTRÁN JÁNOS.

Alkonyodott immár, miüdön a tételi parthoz  
 Ére Hunyad, kisdéd, de tökélett lelkü hadával,  
 A víz háta hozá sajkákon s tölgyfahajókon.  
 S íme hogy a Tisza torkához közeledve lebegtek,  
 A sósvári tetőn, gyülevész, sok ezerre telő had  
 Tünt szemeikbe, miként keveregtek hosszú tömegben.  
 A nagy tarka sereg bámult a vízen uszókon,  
 Majd keveréknyelvről fakadó riadással emelte  
 Égre örömhangját, Hunyadot riogatva szünetlen,  
 S a sós-kúthoz alá csapatonként tódula fölről,  
 Mint rezzent juhnyáj. A buzgó lelkü Kapisztrán  
 János népei ők, szentelt daliái keresztnek.

Tudnillik Kalliszt, a gondos római főpap,  
 Fülbe vevén, Mahomét őrzési hatalma miként nő,  
 Híveinek sorsát félté, fájlalta kiváltkép  
 A jámbor magyaroknak ügyét, s nagyon agg vala lelke,  
 Éjenként, miüdön a balzsamsfűszeres álom  
 Édes szenderedés karján ringatva nyugosztalt  
 Másokat, ő kebelén a gond virraszta, s tünődék.  
 A gótboltozatú szentház magas oszlopi hallák  
 Néma sohajtásit gyakran felszállni szivéből,  
 Láták, mint tördelte kezét, térdére borultan,  
 Megváltónk oltára előtt; mint reggeli harmat  
 Gyöngyei hulltanak a szentelt zsámolyra sirámi,  
 S mint rebegő kisdéd, kit belső sérvek epesztnek,  
 Lankadtan lehajúl, a nap-perkelte virágként,  
 Bágyadozó arczát anyjának ölébe takarván,  
 S melyből életadó s táplálék étke szívárog,

A dobogó kebelén nyögdel, s fájdalmain enyhít :  
A szent oltárnak küszöbén úgy hajla le Kalliszt,  
S gyermeki bizodalom hangján nyögdelte keservét :  
« Szentség tükre, világ megváltó Istene, Jézus !  
Meddig rettentget még a vérszomju pogányság  
Bennünk híveidet ? Már lett a földnek urává,  
Melyet nyomdokaid szenteltek, s oktata nyelved,  
Tönkre, keresztényben gázolván, tette Bizanczot,  
S most magahittében gát nélkül dönti nyugotra  
Dúló harczosait, s vas igáját csörteti rajtunk.  
A babonás hitüket, kik göggel néznek egedre,  
A nemes emberiség tapodóit verd le karoddal,  
S templomaid küszöbét megfertőztetni ne engedd. »  
Isten imádóit láthatlanul égi kegyével  
Árnyékozza körül, s örvendez nyujtani gyámolt.  
A boldog perczet, mely a bizodalmas imádót  
Áldja malasztokkal, s mely őt a mennybe ragadja,  
A gyöngéd érzést van-e nyelv, mely festeni bírná ?  
A buzgó főpap kebelét ily édes örömmel  
Szent érzelme vivé a mennyei titkok ölébe.  
Lassú szenderedés látszott nyugtatni mosolygva  
Esdő arczvonatit, s a szent zsámolyra borultat  
A hajnal jött el felköltetni fénysugarával.  
Új élet lebegett Kalliszt arczára s vidámság,  
Klastromi csendjéből székéhez idézte Kapisztránt,  
Vérre olaszt. Testet sanyarító szerzetes élet  
Néma magányában ragyogott ő példavezérként.  
Ült halavány képén belső nyugodalmi szelídség,  
Keble rokon szeretet lángjától ége, kesergők  
És ügyefogytaknak részvétes gyámola lévén.  
És gond rágtá szívét mégis, hogy rejtve falak közt  
Bátor ügyességét, melyet sejdíte magában,

Fejteni ki nem vehet alkalmat: keveredni csatákba,  
Ége kívánattól, s török ellen védni keresztényt,  
S hő vágyása betelt, mert Kalliszt szól vala hozzá:  
«Jámbor férfi! örüli, Isten választja ki téged  
Hívei számából, készülj, el messze hazákba  
Vidd vándorbotodat, Megváltónk drága nevében  
Szerteszerént a nemzeteket buzdítani pogányra.  
Egy hon van keleten, fölről Kárpátok övedzik,  
S térét a Duna és Tisza hullámárja hasítja,  
A gyönyörű s termék országot birja magyar nép,  
Áhitatos, harczban pedig, úgy van híre, legelső.  
Ifju királyt tisztelnek most, még küzdeni gyöngét,  
Ám de miként a büszke magyar valamennyi keresztényt  
Túl halad a harczok mezején, akképen az ország  
Ősz kapitánya Hunyad daliásb mindannyi magyarnál.  
Támasztotta az ég őt hív Európa falául.  
Őt, ha erős karját emelint, nem állja ki ozmán,  
S hősi nevével vad fiait rettentí török nő.  
Végutad ehhez lesz, s hozzá kapcsolva kereszttel  
Jegyzendő hadadat meg fogsz ütközni pogánynyal,  
Dolgaid ösvényén Isten szent karja vezessen!»  
Szólott a főpap, csókjával kente Kapisztránt  
Bajnokká, s áldást mondván menetelnek ereszté.  
Merre sietnek Izar, Lech s Inn hullámi Dunához,  
Hol hús völgyekben suddognak Moldova s Elba,  
S a Lengyelföldön szavait hallatta Kapisztrán.  
Mint kaptáiraikat hagyván, zöld ágnek utána  
A méhek zajosan vonzódnak, s ekkoron őket  
A sürögő méhész viszi lompnál fogva helyökre:  
Úgy szállotta körül a buzgó lelki Kapisztránt  
A megbájtolt nép ezerenként, s merre vezérlé,

Önként és vidoran követé sikjára csatának,  
S most ide Nandorhoz közel, a sósvári tetőkre.

KOROG BÁN.

Már bekerítették, s lőn Nandorvára szigetté,  
Síkra nyiló al tája pedig bús pusztá vadonná,  
Hogy Tisza torkához sósvári lakába Korog bán  
Ismét visszakerült bosszút pihegőleg, egy évnyi  
Vándorlása után. Mint bolygó éjjeli sárkány  
Jára pogányt rémíteni, s vadúl áldozni dühének.  
Várait a bolgárföldnek mind rendre kutatta,  
Tengerig a Duna mentében szágulda tetőkön  
S völgyeken el Stambul letiport váráig, utána  
Két fegyvernök ölőszerral terhelve dobogván  
Vér festette nyomát, leterített mozlemimeknek  
Testei fetrengtek feltört ösvénye porában.  
Még sem csillapodék dühe, melyet barna Halil bég  
Ellen főze, Halil bég ellen, üzőbe kit ő vőn,  
Kit, noha rejtőznék a föld kebelébe, vagy öltne  
Sziklamezet, s örökös havasok bástyái kerítnék,  
Fel kell lelnie, s meg kell vívnia véle halálra ;  
Mert így eskütt ő Isten s mindszeri nevére.  
Zengd kobozom már, s add elejét a szörnyü haragnak,  
Barna Halilra mi ok készítette dühöngni Korog bánt?

Mint atya, férj s vendégszerető volt sértve Haliltól  
A múlt év tavaszán. Ekkor mély éjjeli csendben  
Sósvár aljáig lappanga orozva Halil bég,  
Zsoldosainak zsákmányt, s fiukat foglalni magának.  
De rabló hadait Korog ott zaklatta Dunába,  
Hol buzog a sóskút, s a béget partra teríté.

Már hörögő mellére fogá vérgőzös aczélát,  
Hogy kezeit kulcsolva Halil szólhatni könyörgött.  
A bán visszavoná kardját, s ő monda pihegve :  
«Allah kegyére, nemes bán, s a szentkerti öröme  
Hagyj élnem, kérlek, sebeimtől lankadoz úgy is  
Lábad alatt remegő testemnek minden izomja.  
Van fiatal szép nőm, s két virgoncz gyermekem otthon,  
Túl a tengereken, Karamán hegyháti vidékén,  
Adj fiaimnak atyát, s férjét add vissza nejemnek,  
Száz erszény aranyat váltságul küldetek értem.»  
Hallván e szavakat megesék a bán szive rajta,  
Mer' férj és atya ő szintén, deli szöghaju hölgye  
Szűzi szerénységgel piruló Ilmája s Ödönke,  
S mond vala, görbe vasát hüvelyébe taszítva, Halilnak :  
«Váltságod nem kell, de azért vedd tőlem ez ízben  
Élted ajándékul, s ha honod keblébe jutandván  
Hölgyed ölén végálmód elér, fiaidnak örökben  
Hagyd meg, hogy magyarink földét ovakodva kerüljék.»  
Megtágult e szókra Halil szűk keble, s emelvén  
Égre kezét, a mekkai szent próféta legyen, mond,  
Szószólód a mennyben ezért; magas Allah nevére  
És mely szálla alá mennyből, azon égi koránra  
Esküszöm íme neked, többé nem fogja Halil bég  
Fenni magyarra vasát, s tér vissza nyugodni honába.  
A megroncsoltat viteté dárdákon azonnal  
Fölvárába Korog, s ápolgattatta szerekkel  
Mélyen ütött sebeit, s búcsut vőn tőle rövid nap,  
A Kárpátok alatt dülő Giszkrára s csehekre  
Indítván seregét. De alig hogy kezde Halil bég  
Sebjeiből épülni megint, s méltatta kegyére,  
Férje hagyása szerint, a vár nemes asszonya ötet,  
S a szűzi fátyol alól tündöklő arczu Ödönkét

Kertje virágai közt szemlélé alkonyatonkint,  
Vétkes gerjedelem gyúladt s kelt lánggra legottan  
Hálátlan keblében, s azon tördelte fejét már,  
Mint ejthesse szerét, hogy birtoka légyen Ödönke,  
S elsült vágya: midőn czirkálni kimenne Szerémbe  
Őrhada Sósvárnak, mint látszék, harczy leventék,  
Ál magyar-öltözetük jöttek várába Korognak,  
Szendrő erdeiben bolygó tolvajhad egyébkint,  
Titkon idézte a bég őket, nagy kincset ajánlván.  
A gyámoltalanúl maradott várbéli családot  
Hányták kardra, Korog hölgyét, mert hálaadatlan  
Vendégét feddé, Halil ön karjával elejté,  
S vitte Ödönkét, mint fene karvaly az árva galambot.  
Körmeit elkerülé maga Ilma, ki nyíllal azonban  
Atyja csahos vizslái között czirkálta az erdőt.  
Ily szentségtelenül, vérrel fertőzve taposta  
A vendégi nemes törvényt karamáni Halil bég;  
S ez volt, a mi reá Korogot készítette dühöngni  
Szüntelen és szörnyűn; mert hogy sikeretlen utából  
Visszakerült Sósvárra, legott fegyverre riasztá  
Őrseregét, s míg ez zászlónak alája verődék,  
Új fegyverkezetet, s hadi köntöst ölte tetőtől  
Talpiglan: mint éji ború folyt barna palástja  
Vállá körén, baljára tűzött vérszínü kereszttel.  
Gömbölyü ércsisakát tarajúl ormozta halálfő,  
S disztelen omlott el tarolatlan sűrű szakálla  
Vasba borult mellén. Így állt ki hadának elébe,  
S gyásztakaróju szilaj paripáját hozta lovásza.  
Térdre omolt a bán, mielőtt felkapna reája,  
S elkeserült szívből esdekle az égnek Urához:  
«Isten, igazságnak védő szent Istene! hogyha  
Bölcs törvényedként férjnek kebelébe szerelmet

Öntél hölgye iránt, s van atyákat magzataikhoz  
 Vonzó gerjedelem, hallj meg s légy véde ügyemnek.  
 Add kezeimbe Halilt, nőm vére kiáltoz utánam  
 Gyilkos aczéláról, s lányom, förtelmes öléből.  
 Tiszteletedre magas szent hajlék kelni fog érte  
 Hálajelül, és száz szentföldi keresztviselésben  
 Elvénhedt daliát fogok ápolgatni javamból.»

Sósvártól Zimonyig halkkal lebocsátkozik a domb,  
 A Duna jobbja felül, ez alatt lappanga napestig,  
 S csajkákon Nandorba borús éjféli homályban  
 Bésurrant. Örömdüvözlés hangjára fakadva  
 Új viadaltársát vezeté a várba Szilágyi,  
 És az egész őrség harsányan tapsola néki.  
 — — — Felfortyant Mahomet Nandorra, de főkép  
 Fújta Korogra dühét, forrót kedvencei vesztén.  
 Hogy nincs a várban Hunyad, azt már kezdte gyanítani  
 Megtelepedtekor a szultán, de bizonytalan ingott  
 Mégis kétkedvén, netalán cselt főzve titokban  
 Ütne reá; küldötte tehát a várba ma délest  
 Barna Halil béget követül, két aggkoru csauzzal,  
 Durva parancshangon kívánni fel általok a várt.  
 Mint illik nemzet követét, tisztelve fogadták  
 Barna Halilt a fő magyarok, s ő gőgös uránál  
 Még szálkásb ajakokkal adá jövetének okát és  
 Mondá: «Gyaur czenkek, tehetetlen, gyáva, marok had!  
 Halljátok, mit izen szultánunk, Allah kegyencze,  
 S Allah után a föld ura: eltakarodjatok innét  
 Tüstént, s hagyjátok e várt a mozlemimeknek,  
 Vagy mint barmoknak nyuzton lenyuzatja keresztelt  
 Bőrötöket, s evesült husotok béhinteti sóval,  
 A fán holt Istent s szentségteket izre tiporja,



S bálvány templomitok lesznek paripáinak ólúl.  
Hallátok, mit akar nagy urunk, s ti feleljetek immár.»  
Mint tengerre csapott szélvész feldulja fenékből  
A nyugvó habokat, s a néma elemben üvöltő  
Hangokat ébreszt fel: szálkás szavu nyelve Halilnak  
Oly mélyen lehatott a hősök büszke szívébe,  
Szólni akartak mind, iszonyú zúgásra fakadván,  
Ám de Korog vévén nagy erőt felharsana nyersen,  
Hogy meghallhatná kiki tizszer ezernyi seregben:  
«Szemtelen eb, kutya vérü pogány, te salakja nemednek,  
Halljad hát, mit mond Korog a bán, bánja Macsónak,  
Melynek keblében van Nandor is, e magas őrhely.  
Halljad hát Korogot, förtelmetes, évnek előtte  
Sósváron ki neked, noha orzó éji latornak,  
Éltet adott ismét, és írt sebeidre, kinek te  
Szöghaju Zernáját megöled és undok örömré  
Vitted latrokkal titkon szerződve leányát.  
Halljad hát Korogot, s reszketve gebedj meg előtte.  
Esküszakasztóval nincs alkunk, mint te hitetlen.  
A vár zárva marad rajtunk, s elzárva tinektek,  
S első bajviadalt mi vivunk, Korog és te Halil bég.  
Kardodat addsa tehát, s vedd tőlem kardomat érte.  
A külső váralji falak s a tölgyfa palánkok  
Közt akarok megvivni veled, de uradhoz ezennel  
Pusztulj, mint követ, el, s kezesül a csauzokat itt hagyd.»  
Képtelenül, halaványulván Halil álla szoborként,  
Míg riadott a bán, mert a fegyverkezet új volt  
És viselet szeminek, s a hős aszu s csontos alakja.  
Égve gyalázattól, kardjával övedzve Korognak  
Fordította lovát, s a stambuli várkapun által-  
Kelvén, nagy sebesen sietett el gőgös urához.



Nagy bikabőrü paizst fűzvéen baljára Korog bán  
 Éji sötét rémként járt a bástyákon azonban,  
 S várta Halilt nagy nyugtalanúl, a völgyre szegezvéen  
 Bosszu tüzes szemeit; de sokáig vára hiába,  
 Barna Halil nem jött, hanem égbehatólag üvöltött  
 A tábor, s Mahomet fénysátora pezsgé tanácstól.  
 Mégis vára Korog, s nem jött bajt vívni Halil bég.  
 Ekkoron a toronyőr által lengettete zászlót,  
 Látták a törökök, s fölszálla reája figyelmök,  
 Százanként nyomulának elébb a tölgyfa-palánkhoz,  
 Vágyván értetni okát, és ő lármáza kiáltó  
 Kürttel alá: «Törökök, szálljon nevetekre gyalázat,  
 És örökös szégyen, ha, kivel harczeni kívánok,  
 Barna Halilt ki nem adjátok, mert vívni jövétek  
 És nem alunni. Halil jöjjön, vagy híre szakadjon,  
 S a padischah mint gyáva banyát ültesse guzsalyra.»

Hallgata és csend lőn, mi leend, mind arra figyelvén,  
 S jött Halil egy századdal elé, a tölgyfa-palánkok  
 S a váralji falak közt, mint vala hagyva Korogtól,  
 Állapodék; de Korog nem késett, sárga serényű  
 Nyolczadfű ménén kirohant a sztambulí hidról,  
 S ötven hajdu, nyomán földet rengetve, szekernyés  
 Lábakkal dobogott, örül viadalmas uroknak.  
 Mint közel egymáshoz legelő két csorda bikái  
 Öszvetekintnek elébb, távolról nézve merően,  
 Majd fujják dühüket, s a pusztá középre kiválván  
 Szórják a homokot, s bömbölve kerülgetik egymást:  
 Úgy tőnek Korog és Halil, éles szemmel ügyelvén  
 Mindenik arra, hová veti küzdőtársa irányát.  
 Cselt főzött a bég ravasz elméjével azonban  
 S monda Korognak: «Ihol van kardod, kardomat addsa

Mert kötelezve vagyok hozzá szent eskühit által.»  
Jóvá hagyta szavát, és nyúlt kardjának utána  
Óva magát a bán, de Halil bég szörnyű csapással  
Mérete reája vasát, s vállon sujtotta Korog bánt,  
Vállvasa megroppant, s tágulván pattana kapcsa.  
«Álnok lelkű pogány, nesze hát, vedd vissza sajátod»,  
Monda csikorgva Korog, s oldalról néki kerülván  
Nyakban ütötte, hogy a lobogó lófarkak azonnal  
Szertebomolván a turbántól messze repültek.  
Meghökken a bég s kezdett oldallni, de nyomban  
Megkerülé a bán, s iszonyút lódíta vasával  
Ellene. Hátrahajult épen Halil erre, magához  
Rántván a fékszárt, s ezt érte csapása Korognak,  
S ketté szelte. Hanyatt, engedvén szíja, nyeregből  
Földre bukott a bég, sebesült nyaku méne pediglen  
Megbőszülve szaladt a táborhelyre nyerítván.  
Most de üvöltéssel rohanának barna Halilhoz  
Társai, s körbe vevék mondván: Bán, szállj le lovadról,  
Mert egyenetlen az ily viadal, gyalog üssetek össze.»  
Enged, s földbeütött dárdája nyeléhez akasztván  
Sárga serényű lovát, siet új viadalra Korog bán.  
Csengenek a kardok, paizsok rongyokra bomolnak,  
A patyolat turbánt hősínű sztambuli kaftányt  
Vér rútítja, Halil fecskendő vére, nyomából  
Még sem akar hátrálni, s üvölt, s vagdalkozik egyre,  
Visszavonúl a bán, s paizsát el messze hajítván  
Súlytalan és ügyesen rohanással szúrja Halilra  
Görbe vasát, s bordái közé bemeríti urának.  
Ájultan lerogy ez, s Mahomet s Allahra szidalmas  
Szitkot hányva, hogy őt nem jöttek védni, kihörgi  
Rút lelkét. A bán keserű diadalmas örömmel  
Szólt ekkor: «Vidd el Mahomethoz kardodat inmár,

Mert kötelezve valál hozzá szent eskühit által. »  
 És még fetrengő derekáról oldva tulajdon  
 Kardhüvelyét, s önvérétől nem mocskos aczélját  
 Markolván, ragadó paripáján nyargala vissza.

A kapunál vala már, s ím jött vágtatva utána  
 A három lófarku Tahír, spahiaknak agájok,  
 Horda dömöczki aczélt fölemelt jobbába szorítva  
 S elkeseredtében baljával rázta dsidáját.  
 «Vissza, gyaur, jer víni velem, harsogva rivalla,  
 Véremben gázlál, Karaman hegyháti vidékén  
 Egy anya szülte Halilt s engem, s táplála tejével,  
 Vére haláláért testvér akar állani bosszút.»  
 «Jól van, monda Korog, kettőtől foszta Halil meg  
 Engem egy izromban, legdrágább szöghaju nőmtől,  
 S gyöngé leányomtól, hát ketten vesszetek értök.»  
 Szóla s vivé rohanó sebbel dárdája hatalmát.  
 Mint szálás cser elől, melyet fejszés kezek irtnak,  
 Hogyha csikorgva inog, szétfutnak az erdei vágók :  
 A három lófarku Tahír oly óva kerülté  
 A bán dárdáját, s kanyarogván tétova könnyü  
 Fecske gyanánt, melynek röptét míg vette irányba  
 A nyilazó, már messze suhant, s kikerülte lövését.  
 Kísértette Korog mindünnen, venni ha czélba  
 Birhatná, de sikertelenül, levegőbe szakadtak  
 Dárdalökési, s köröskörben hajtotta sokáig  
 A gyors ménü spahit, de sebet nem szúrhatta rajta.  
 Állapodék azután egy helyben várva, mi tévő  
 Fog majd lenni Tahír : ügyesen forgatta lovát ő,  
 S a bánt hátulról kerülé, minduntalan egy helytt  
 Állván ez csak alig győzhette forogva terelni  
 Szemtől szembe magát. Ekkor futamásnak ereszté

Sárga serényü lovát s nyomván sarkantyutaréjjal  
Habzó vékonyait, mint szélvész szárnyin, iramlék.  
Nyomban utána Tahír tágítá gyöngyös eréjét,  
És már sarkában dobogott, hogy félre kirántván  
Futtából a bán paripáját, hagyta baloldalt  
Elszáguldni Tahírt, s egyenes sebtében utána  
Lökvén dárdáját a porba vetette nyeregből.  
Arczra borultában roppant, s a dárda megállott  
Háta gerinczében. Nem fog már gyöngyös ülésén  
Égben uszó sasként büszkén szállongani többé.  
Lelketlen terül el szálás deli termete, s portól  
Szennyesen elkékül gyönyörű szép férfias arcza.  
Ménje serény Alilán, valamintha kesergne, szelíden  
Álla fölötte, kidőlt nagy barna szemekkel, urának.  
Ezt mint harmadfút Mahometnek ajándokul Abdul  
Nyujtá, a sziklás Arabistán kincses emirje,  
S volt a szultánnak minden paripaiban első,  
Ketté osztva nyakán fürtökben lógga le fényes  
Barna serénye szügyig, s eleven pillantata látszott  
Néma vidámsággal titkon kifejezni beszédet.  
Hogy Karaisszát, a ragyogó szemü czirkaszi hölgyet  
Elrablotta Tahír, s az aranyhajfürtü Zulejkát,  
Alkuba szállt vele a padischah, szerződve ajánlván  
Díszparipáji közöl a legnemesebbiket értők,  
S választotta Tahir Alilánt, arabistani ménét.  
Most pedig a bán mint kedves diadalmi jutalmát  
Fel Nandorba vivé vezetéken, szánva magában  
Ilma leányának, ha szerét elküldni tehetné.

## IFJU HUNYAD ÉS ILMA.

Elnémult s nyugodott az egész természet alakja ;  
Csak maga virraszt s áll egyedül a félsziget orrán  
Ifju Hunyad, s függeszti szemét várára Korognak ;  
Mert éretted eped, piruló szép Ilma, szívében.  
Fényesen égjete, óh ti szerelmesek égi tanúi,  
Csillagok, oszlasd el fellegjeid esti homályát,  
S kékre derülj óh ég, hogy szemlélhesse szerelmét  
A deli hős ifju, mert tiszták, mint ti, hevének  
Lángjai, s a kikelet sugaránál kellemesebbek.  
Virraszt ifju Hunyad, s im lát két gyöngé világot  
Fényleni a várnak kertes bástyáji körében,  
S a mint néz, s figyel, a szellő szakadozva fülébe  
Súg panaszos hangot, mely lassan enyész, miként a  
Pendített ideg, a csendes völgyek ölében.  
Döbbene a deli hős, s lelkében monda sohajtva :  
« Ilma ezen bús hang ajakidról lebben-e? vagy csak  
Rémlet enyelg velem, és rossz szellem, irígys szívemnek.  
Mert vidám kebelet, s mint fejlőd rózsa, mosolygó  
Arczot adott neked a szerelem, s ajakidnak örömszót. »  
A deli hős hallgat, s ismét szakadozva fülébe  
A szellő panaszos hangon susog. Ifju Hunyadnak  
Feldobogott hő melle, veszélyt sejdíteni kezdvén,  
S kisdéd csolnokon a függő várkerti világnak  
Válta irányában, s már ért, jobbjobban aczéllal,  
A kis bástya mögé, sűrű lombos hársfa terült el  
A kertnek közepén, s árnyának alatta virággal  
Hintett sirhalom állt, a szöghaju Zerna sirorma,  
És hullatta reá a fátyolos Ilma könnyűt  
Nyögdelvén ; remegő kézzel vonzotta magához

Agg dajkája Belin, törölé árvája sirámit.  
A deli hős ifjú, rejtven hüvelyébe aczélát,  
A bús árnyak alá lépett; rezzenve vonultak  
Vissza Belin és Ilma, de a hős ifju szelíden  
Szóla: «Ne fuss, gyönyörű magzatja Korognak, előlem,  
Fegyvert hordok ugyan, de szelíd anya ringata karján,  
S ifju Hunyad kebelét érző sziv kedveli lakni.»  
Tündér-álomként e szók Ilmára hatának,  
S a hős névre könnyűs szemeit fölemelte kevéssé,  
S mint ragyogó csillag, mely csak mostan kele, már is  
Ködfellebbe vonul, nehezedve letűntenek ismét.  
Ifju Hunyad pedig a lánykához szóla tovább is:  
«Szép fiatalságod tavaszát, oh Ilma, tehát így  
Kell látnom hervadni, miként árnyéki virágot,  
Míg pihen ég és föld csendes nyugalomra hajulva,  
S a susogó szellők repdesvén álmokat osztanak,  
Addig virrasztván te epesztő bűnak ereszted  
Könyborus orczádat, s liget erdő nyögdel utánad.»  
S a deli lányka imígy rebegett bús kellemes ajkkal:  
«Oh nemes ifju, az éj örömit csak boldogok érzik,  
Gyám nélkül vagyok én, hálátlan lelku Halilnak  
Karja szülémtől megfosztott, s testvérem elorzá,  
Most pedig a harczvész kebelünkből harczos apámat  
El Nandorba vivé, hogy veszszen szörnyü pogányság  
Fegyveritől, s árván gyám nélkül hagyja leányát.»  
«Ilma, viszonzza Hunyad, keserű s méltatlan emészti  
Ifjú napjaidat panaszos fájdalom szivednek.  
Elhunyt kedveseink árnyékira önteni forró  
Cseppeket édes bár, s jobb lelkek ritka sajátja:  
A kegyes árnyékok bánatnak még sem örülnek,  
Mely hajdan kedveltjeiket fonnyasztja keservvel.  
S harczos apád távozta miatt, oh Ilma, nyugodt légy,



Mert szent eskü szerént Zernáért állani bosszút  
Ő kötelezte magát, s mellette fog állani Isten.  
És ha karomnak erőt, s mellemnek szűt ada bátort  
A kegyes ég, ím esküszöm a szép csillagi rendre,  
E siroromra s reá hullott özönére szemednek,  
Szent ügye védőjét bennem látandja Korog bán.»  
Mint hegyeken viruló s hajlékony gyöngye virágszál,  
Melyet földszínig lealáza vad éjjeli zápor,  
Éledez a hajnal sugarára, mosolygva remegnek  
Gyöngyei kelyhének, s szemeket bájolvá kifejti  
Kellemit: úgy kiderült szép Ilma Hunyadnak igéjén,  
S ajkai mint feselő kis rózsza szavakra nyílnak:  
«Oh deli hős, kedves s lehetetlen feddni beszéded,  
Mert viszonzó szűd s vagyon elméd tiszta világu;  
Nem fogyató epedés könnyűt hullatja szemem már  
Ennekutána, de azt még sem károlhatod ifju,  
Hogyha, midőn jó Zerna szülém sírjára borúlok,  
Ázott orczámat fogom égnek urához emelni,  
Hogy Nandorba szorult hadainknak nyujtsa segélyét,  
S ha könnyűt öntök atyám éltéért, ősz Hunyadért, és — — »  
Itt elakadt bájos szava, s mintha nevezni szerelmét  
Szégyen volna, szemét a földre sütötte pirulva.  
Már kelet és napenyészettől egyarányosan állott  
Távol az ég, s László Ilmának mond vala végszer:  
«Int az idő mennem, hűvösen kel az éjfeli szellő,  
Még kis nyúgodalom, s felköltőt fúvnak az örök,  
S a sósvári öbölt elhagyjuk hajnal eredtén,  
Ilma, szerelmem, légy boldog, légy híve Hunyadnak.»  
Elment a deli hős, követé szép Ilma szemével,  
Fényleni míg látá s hallá csörtetni aczélát.

## ILMA.

Félt, remegett a nép, aggság üle mindenik arczon,  
Nandor messze körén ; de miként szép Ilma, Korog bán  
Magzata, senki nem agg. Mint már-már szárnyra kelendő  
Berki madár, melynek nevelőjét tolvaj ölűnek  
Körmei megfojták, epedez fészkébe huzódva,  
Majd közel ágra repes próbátlan szárnyival és sír  
Anyja után, panaszt visszhangoztatja siralmas  
Hangokon a bús völgy, és meglendülnek alatta,  
Melyre fogódzólag szállt, a piczin ági levelkék :  
Úgy vala, Ilma köves Sósvarott árva magányban.  
S most hogy az ég eltelt a dörgő mennyköves öblök  
Hangjaitól, s a vár tornyán a vas kakas ingott,  
Féltés fogta szívét, atyján aggódva fölötte,  
S agg dajkájához szólott : « Nem hallod-e dörgni  
Jó dajkám, hű gondu Belin, nem hallod-e, mily vad  
Hangon üvölt a lég? nézd, mily gomolyogva tolul föl  
A sűrű füst Nandornak egén? Én vést nagyot érzek,  
S gyötri gonosz sejtés szívemet. Hajh hogyha pogány tör  
Harczos apámtól megfosztott? Úgy rémlik agyamban,  
Mintha ki sugdosná, hogy Sósvárt hagyva Zimonyhoz  
Menjek el a harcot közelebből tudni. Te mondád  
Estéknént mikoron múltattál ősi regékkel,  
Hogy van előérzet, s hogy jó hallgatni reája.  
Jöszte velem, kedves dajkám, hű gondu Belínem,  
Jöszte velem ; vagy hogyha talán a délnapi hőség  
Nincs kedvedre s az út, apróddal mennem ereszsز el.  
Ah ne keress gátot, mert vágyam menni erőltet. »  
Agg remegő karral kebeléhez ölelte Bellín a  
Szende növendéket, s részvétes könnyeket ejtván



Monda : «Növendékem, szép Ilmám, vágyidat értetni  
 S tölteni volt gondom s örömem mindenha legelső.  
 Zerna szülőd, kit az ég tart már, hogy nyújta utósó  
 Emlőt, rám biza, és te ülél mosolyogva karomra,  
 Mert járék kedvedre vidám játékokat úzvén  
 Véled enyelgőleg, vezetélek tarka virágok  
 Bokraihoz, hűvös árnyékban, hol fülmile zengett  
 Alkonyatokkor ; ezen karokon ringattalak, és te  
 Víg eleven, kisdéd kezeiddel keblemet oldván  
 Játszadozál ; rebegő ajkidra először adám a  
 Szép apa és anya szót, s szavaimtól függve gonosznak  
 Tartál, és kerülél mindent, mit tiltá Belin nő.  
 Most de növendékem, szép Ilmám, vajh mi kívánat  
 Szálla szivedbe, veszély fészkebe repülni sietsz-e ?  
 Félek rajta igen, netalán rossz szellem idézzen  
 Gyöngye leányt oda, hol bátor daliákat is ér vész.  
 Ám ha, miként mondád, van előérzése szivednek,  
 S titkos gerjedelem vonz harczot látni Zimonyhoz,  
 Légyen ; hajh de figyelj, Ilmám, mert reszketek érted. »  
 Monda Belin, s könnyük áztatták fájdalmatos arczát.

A szép arczu Tahir Alilánját ekkoron immár  
 Mint diadalmi jelét küldé Sósvárba Korog bán,  
 S már deli tündérként hátán hordozta is Ilmát  
 A táj nyílt mezején. Alilánt nyergelteti hát meg,  
 Gyöngytől csillámló szárú zabolával ajazzák  
 Ottan az apródok, s aranyos karnyerget emelnek  
 Rája, himes hevederszíjjal hátára szorítva.  
 Büszke, vidám szemmel pillantgat azonban az ékes  
 Szerszámokra serény Alilán, és hívja nyerítve  
 A szép hölgylovagot. Mint tündér, melyet az alkony  
 Szelleje szárnyra veszen, lebeg ő ménjének elébe,

S megczirogatván a röhögőt hó gyöngé kezével  
Karnyergébe felül. Iv lógg vala oldala mellől,  
Függe aranytűről hosszú reczefátyola sarkig,  
S lágy suhanást indíta selyemszövet öltözetével.  
Karnyergében így ül, büszkén szedi szárait a mén,  
S a vár boltja alól szikrás dobogással iramlík.  
A menedékkereső vándor hogy látta sietni,  
Álmélkodva megállt, s lelkében monda sohajtva :  
«Hajh, mi vitéz nő ez, ki mer ellene futni veszélynek?  
Vagy nem földi való, s mentőül küldetik égből.  
Termete s arcza minő! mily könnyü lebegve suhamlik  
Meg sem is ingva lován, s mint száll deli ménje alatta!»  
S Ilma repülve halad, véstől nem tartva, Zimonymnak,  
Fátyola messze lobog, s elterjed hosszan az égen  
Őszi futó fényként, dús fürtit lengeti a szél  
Hattyú válla körül, s a hőség pirja sugárúl  
Tükrözik orcáján, bájos, szüz fényü sugárúl.  
Távol utána habos paripán görbedve derékban  
Vágtat alig pihegő apródja, s kiáltoz utána :  
«Asszonyom, asszonyom, ah féked tartsd vissza, nem ér-  
Apródod veled, im paripám habrongyokat izzad.» [het  
A levegőbe veszett tompán s hallatlan az apród  
Távoli hangja, s az út rövidült Ilmának előtte.  
S már füleit nyersebb dörgéssel verte az álgýúk  
Pattantása, tömött, ké kellő gombolyagokban,  
A sűrű füstöt már látá villantva felütni,  
S már kibukott Nandor legfelsőbb orma, s izenként  
A váralji falak, Mahomet nagy tábora fénylett,  
S a mély völgyi folyók tüntek fel végre szemének,  
S állá Zimony s Besenyő közepett, hol búja növéstü  
Szőlőtőt szaporít, s kádakba tapossa bogyóji  
Lélekadó nedvét a szerb szőlőműves. Innét

Néze körül dobogó szívvél, s mély borzalom ömlött  
Lelke valóján el; mert a völgy tábora messzebb  
Terjede, hogysem felfoghatná gyöngé szemével.  
Látá, mint omlottak alágördülve magasról  
A felvári falak, s a Száván által üvöltve  
Lángkarimázatban mint szállongottak az álgyúk  
Gömbjei folyvást és sűrűen. Biztosra vonulni  
Néze tehát helyet, és állását váltva cserélé.  
Mint mikor a félénk madarat szárnyakra riasztja  
Fürge vadász, ágról száll az más ágra, kerülvén  
A gyilkos műszert: úgy változtatta figyelve  
Ilma Zimony halmán állásait. Ah de midőn csőt  
Szállva kerül a berki madár, vérszemmel azonban  
Röptét tartja ölü, a galy sűrűjébe vonulva,  
S hol megbujni örül, a rabló rajt' út orozva,  
Vagy madarász gyermek töréhez várja esengve,  
S a bele szállottat megörölvén kézbe ragadja.  
Hajh ha reád is, szép magzatja Korognak, azonkép  
Tört vet az ellenfél! s ha kerít vad lángu ölébe!  
Ám szép Ilma figyel mindenhova, véli, körölte  
Hogy biztos minden. De nyerítvén tánczol alatta  
Gyors Alilán nagy nyugtalanúl; a délnap utáni  
Hőség lángja miatt-e, vagy izzó vére feszíti  
Bokros erét? Majd felröhög, és valamintha szagolna  
Méntársat, tátott orrát tüsszögve bocsátja  
Szűgye felé, majd megrázzván emelinti magasra,  
A földet dobogatja, nyihog, s indulni törekszik,  
El Besenyőhöz, hol zöldellet kis liget a domb  
Alján. A deli hölgy simogatván gyenge tenyérrel  
A nem vesztegelőt, ily szókat mond vala közben:  
«Szép paripám, Alilán, miokért vagy nyugtalan, éget  
Nemde az izzó nap, s szurdal fullánkja legyenek?

A hűvös árnyak alá menjünk, majd ott puha fűben  
 Nyughatol, ott zöld lomb, szellő lebegette, hűvítend.»  
 S ment megeresztve feszült fékszárát a ligetaljhoz.  
 Csendes, néma közel minden, szántótelek és rét,  
 Csak parrag verebek röppennek néha suhanva  
 A domb ormain el, s kanyarogva, kevergve leszállnak  
 A lombokra, de felrobbanva sietnek el ismét.  
 Ilma pedig száguld, s hogy már közelérheti, örvend,  
 A hűvös árnyéket. Mint vándora déli vadonnak,  
 Kit nap lángja epezst, s forró szomj égeti nyelvét,  
 Bokros oázba ledől, tetemét pihenésnek eresztvén,  
 S nem sejdíti, hogy ott fullánkös mérget okádó  
 Kurtakigyó lappang: úgy szép magzatja Korognak  
 A gyanus árnyak alá ménjét vesztére terelte,  
 Mert robogó zajjal rajt' üttenek Abdul emirnek  
 Lesszolgái, Harun, Szaluf és Dingelki Dauddal.  
 Karcsud arab lovakon voltak mindannyin, emirjök  
 Méneiből, s járták Arabisztán pusztá kopárit  
 Gyors Alilánnal együtt. Láttokra sikoltva kiált föl  
 Ilma, s elájultan székéből rogya szegény már,  
 De hamar a rablók körülállván kapnak utána,  
 S közbevevén viszik a Száván túl Abdul emirhez.

#### A TOBORZÓK ÉS PÁRVIADAL.

Széles kedvűek a Kunság küldötte vitézek,  
 Víg lakomát ütvén. Harsognak nemzeti hangan  
 Sípok, tárogatók; ujjongva ugornak az ifjak  
 Talpra. Uczu! fujd rá! mindünnen hangozik és megy  
 Ifju Petes legelúl, lógg könnyü zekéje panyókán,  
 Jobbja szorít buzogányt, s mint kényes páva keletkor  
 Büszkén lép, naptól ragyogó tollának örülvén:

Úgy jár ő hegykén a sornak előtte, nyomában  
Czinka, Fitos, Szita, Pörge, Darázs, Víg, Lábadí, Forgó,  
Szarka, Danis, Tánczos, Deli, Csintalan, Iszka, Dorom-  
És Keve, s több mások járnak a büszke toborzót. [bos  
Mondnak jó kedvből dalokat mentőkben előre,  
S a körülállókat szólítják czéda szavakkal.  
Állanak ismét, és udvart kerekítve középre  
Fogják ifju Petest. Lejt ez deli csinos idommal  
Sárga topánjában, s a körnek tánczosi szemmel  
Lába hegyén függnek, s azon egy lejtéssel, időben  
Minden mozdulatit követik. Mértékre penegnek  
A kettőzve ütött sarkantyúk s kedvre fülekednek  
A síp hangozatát kiverik, most lassu csörejjele,  
Majd csengvén élesb csengéssel; gömbölyűn ingnak  
Száraik, és helyesen hajlonganak öszve sarokban,  
Gyorsabbúl most a sípok riadása, bokába  
Száll az erős zengés, sebesebb dobogással ugornak  
S verdesik a földet. Csörtetnek aczélaik oldalt,  
S repked az indított szellőtől lebke zekéjük.  
Nincsen egyenlőség lábak lejtésiben ekkor,  
Ámbár tartnak időt, de miként heve, lángja ragadja,  
Úgy kiki rakja serény lábát, s nyomkodja fejébe  
Ingadozó süvegét, s forr bennök az élet, erő, tűz.  
Míg ismét halkabbra leszáll a hadzene, ekkor  
Csillapik ifju Petes, tapsol, s a nyalka toborzók  
Perczre ütött tapssal követik, s indulnak előbbre.  
Duzzadoz a jó kedv, némelyek enyelgve kötődnek  
Egymással, s kik előtt büszkén ellejtnek, azokkal.

De kicsapongástól be nehéz őrizni vigalmat!  
Úgy vala itt. Karadsín, a bátor turkoman, ötlött  
Szembe, miként komorúlt arczczal s fegyvertelen övvel

Ül vala egy szugban. Pajkos vér kezdte hevít  
Lábad elméjét, s a rabnak elébe szökellvén,  
Mond neki gúnyhangon: «Hé, sátán koncza, tekercses  
Kontyviselő, homokot mikoron fogsz túrni megintlen,  
Mint mikor a harczban leesett hurczola méned?  
Jersze velem Kunságba, lesz ott mit túrni, de nemde  
Bordáid vásottak igen? megnádolom én majd,  
És boronálhatsz is tüstént e seprübokorral.»  
Monda, s kaczagva nagyot Karadsinnak húzta szakálát.  
«Mocskos száju zshivány! a bég felharsana dühhel,  
Ily mód kell-e velem bánnod, kit tön vala ménem  
Bokros vére, de nem kardod viadalma fogolylyá?  
Kancsók hőse, vitéz ugrálni, de gyáva csatában,  
Mért nem ütöttél hát a harczban, nyúlfiu rajtam?  
Ott, ha ledőlél is, nem tépem kajla bajúszod,  
De gunyoló torkod lándsámmal tömve hörögne,  
S fertőző karodat szétszelné kardom aczéla.»  
Igy Karadsin. A kún felförmedt szörnyü haraggal,  
S lelt védőkre legott; de közöttök terme vezérök  
Kanizsa, s fenhangon kiabál vala: «Rendre vitézek!  
Bánni garázdául, illetlen harczy fogolylyal.  
És te pogány hordjad, mit mére fejedre szerencséd,  
Békével, s ne gyalázd daliámat s benne kunoknak  
Hadra szülött népét, s hogy rab vagy, tartsad eszedben.»  
A szót felváltá Karadsín, és monda merészen:  
«Hogy gonoszúl szolgált a harczy szerencse fejemnek,  
S vakton rabbá tön, ez nektek kurta dicsőség.  
Ám ha szivednek fáj, hogy nyelvem szóla gyalázva  
S nemzeted és daliád hírét sértette beszédem,  
Hagyd őt vívni tehát velem, és igtassa nevébe  
Vissza magát, vagy jer ki magad, mint hadnagya minden  
Kunnak, s harczy dicsét tieidnek vivd ki karoddal.



Jer kívül a váron, feleim hadd lássanak ottan,  
S bámulják karodat, s ha leendek gyáva csatázó,  
Mondhassák: nem kár, hogy fogságába magyarnak  
Éjjel esék Karadsin, ki csatát vesztt nappali fénynél.»  
Büszke szüvére feküdt Karadsin bég minden igéje  
A kun hadnagynak, s becsmérlést tűrni szokatlan  
És kényes lévén, a turkmani hősnek imígy szólt:  
«Büszke fogoly, fényes tiszted, nem durva beszéded  
Ösztönöz a kínált viadalt viszonzozva fogadnom.  
Jersze tehát, s lássák feleid, tisztelni miként kell  
A fényszármazatú férfit, ha jut elleni kézbe.  
Ám, mielőtt vívnék, légy tőlem mondva szabaddá,  
Mert nálunk szégyen rabbal harczolni lovagnak.»  
A nemes érzetű kun szólott, s ment öltetni fegyvert.  
Borsod aczélából kardot derekára keríte,  
Kápájára szeges buzogányt, baljára pediglen  
Somnyelű dárdát vőn, s felpattana Fecske lovára,  
Vasderes ez, repülő sarkú mén, korra ötödfű,  
S a bátor Karadsint választani hagyja tulajdon  
Fegyveri közt. A bég gyöngéllé őket, el is tört  
Három aczélt bennök, de kiállá hajtogatásit  
A negyedik, s ezt övre köté. Dárdát is erőset  
És buzogányt finnyás gonddal választta kezéhez.  
Karcsu szilaj paripát fogtak kantárra lovászok,  
Melyen még soha nem harczolt vala senki, negyedfűt,  
Zablaevő-szájút, s bokrost; de ülője keményebb,  
Két oldalt sarkantyu közé csikorítja, s erősen  
Fogván a rázos fejüet meghajtja körösleg  
A vár térségén, ágaskodik és rúg alatta,  
És habozó szájjal zaboláját marja, nyerítéz,  
És nyihog a vad vér, míg a bég rajta erőt vesz,  
Megtöri délczeg agyát, és készteti fékre forogni.

A fő-fő daliák így fegyverkezve menének,  
Nagy sokaság dőlven a délszaki bolton utánok.  
És a síkra jövén Karadsin szolt kardot emelve:  
«Ifju nemes hadnagy, bátor szép lelked előttem  
Tiszteletessé lőn, csak imént, mert harczy fogolylyal  
Bántál nagy kegyesen vélem, kezeimre nem adván  
Rablánczot, s tiltván daliádnak sértni személyem.  
Vedd hálámat ezért, s halljadsza, mit érzek irántad,  
Véredben nem akar fogytig gázolni aczéлом,  
Mert te velem jót tél; de mivel függ híre nevednek  
Mégis ezen harcztól, vivjunk fáradtig; erősebb  
S állandóbb ha te léssz, vígy el Nandorba raboddá,  
És ha nekem diadalmat adand kegyes Allah, bocsáss el.»  
S a kunnagy szolott Karadsinnak visszafelelvén:  
«Alkuba nem szállok, mert nem lehet alku csatában,  
Hol hevül a lélek, s gyakran megy végre halállal  
Fegyverjáték is. De ha táplálsz szűdben irántam  
Hálás érzelmet, kérlek, rút tettel, igével  
Meg ne gyalázd testem, ha veszendek, szinte neked sem  
Lesz gúnysérelmed tőlem, ha lehullat aczéлом.»  
Szolt, s Karadsinra ütött, ménén szállongva körötte  
Sólyomi vérszemmel. Helytállva fogadja csapásit  
A turkman, s iszonyún csörrennek kardjaik öszve.  
Száll s jön ütésre ütés gyorsan felváltva, kidőlnek  
A köszörült élek, s immár csuta csorba aczélok,  
Nem sarjas kardok. Veszi szemtől szemre merően  
Mindenik a rámért suhanást, és tiltja iránytól,  
Míg fogatékából Kanizsának kardja kifordúl.  
Ránt zabolát a kun, s buzogányát fogva nyelénél  
Kezdi csapásit előbb, és sújtja hatalmas erővel.  
Vesz szüvet a kunnagy, Karadsint hogy látja vonulni,  
S bizván karjában, szijról megeresztve reája



Hajtja szeges buzogánya fejét. A turkoman ugrat  
Félre legott, s karddal ketté szabdálja középét  
A kifeszült szíjat, s Kanizsának fegyvere földre,  
Kárt nem téve, lehull. Mint sziklai sasfiu, melynek  
Szárnyát szegte lövő, s közelít már nyúlva utána,  
Fölberzenkedik és harczol vijjongva kinyujtott  
Karmaival: kettős fegyvertől fosztva hasonlón  
Vég oltalmi szerét, a kunnagy kézbe ragadta  
Somnyelű dárdáját, s Karadsínt öklelni nyeregből  
Két karral sietett. De gyakorlott kézzel iránytól  
A bég félreüté, s a kun nyergébe tulajdon  
Dárdáját szegezé; tágult erejének alatta  
A himezett heveder, s nyergestül hátra csuszamlék  
Kanizsa, húzván a zabolát. Két lábra felállva  
Engede a vérzett szájú mén; húzta tovább is  
A kunnagy, s vesztvén sulyirányát farra hanyatlék  
A mén, s fölfordult körmökkel rugdosa légbe,  
Marja keményével lábán hánytorgva urának.  
A bég ekkor alányulván hozzája nyeregből  
Fogta kezét és szólt: «Hadnagy, nemes ifju levente,  
Fegyveridért köszönet, légyen veled Allah örökre.»  
S a kardot, buzogányt s dárdát elvetve magától,  
Elszágulda lován. Bajjal vergődve kihúzta  
Lábait a kunnagy heverő ménének alóla,  
S megrokkant testét nehezen vonszolta menetben.

---

# MESÉK

★

## A SASOK ÉS A VAKAND.

Közel hegyeknek csúcsán ült külön-külön  
Két nagy sas, zsákmányt vizsga szemmel lesdelők;  
Örvös galambot láta szállni, s elfogá,  
Hozzája csapván, egyik. Nem soká reá  
Emez megpillant a harasztban őzikét  
Legelni, s villám-sebbed fölkapván viszi  
Fészkébe. Látván ezt a völgy zsellérei,  
Csodálták erejét a sasnak. «Oh ti bamba nép!  
Mit tátogattok? — szólott a kibujt vakand —  
Hisz e másik sas csak az elsőt utánozá.»

Ilyen vakandul mondotta valaki, hogy a  
Bélteki-ház nem más, mint utánczolt Tollagi.

(1837.)

## A MÁRVÁNYDARAB ÉS A SZOBRÁSZ.

Darabmárványt lelt útfélen az ügyes művész,  
S csinos szoborrá képezé. Tetszett a mű;  
Csak egy kontárnak volt ily észrevétele:  
«Szép, szép! de a márványanyag nem tőle van.»

Csongorról épen így ítelt egy műbiró.

(1837.)

## A FÜLMILE ÉS A BÉKA.

Tóparti bokron nyögdelé a fülmile  
 Édes keservét, s lenn a béka vartyoga  
 Hozzája: «Régóta gondolám, és úgy lelem,  
 Hogy műrokonság van köztünk, mivel te is  
 Mint én, kiváltkép éjjel énekelsz, s tavasz  
 Megérkeztével nyilnak dalra ajkaink»,  
 S az édes dalnok válaszolt: «Igaz való  
 Hasonlatod, csakhoggy te a mocsárban, én  
 Pedig zöld bokrok közzől zengem el dalom.»

Izlés választ meg parrag és nemesb művet.

(1837.)

## A VAD NÖVŐTÉNY ÉS ZEÜSZ.

A vad növény kérelemmel járula  
 Zeüsz szinéhez: engedné felnőni őt  
 Nyestetlenül, s a kényes embert tiltaná  
 Le, hogy ne oltson más szelíd fajat belé;  
 Okúl adván, mert fáj a nyesdelés neki,  
 S sajátságát el nincsen kedve veszteni.  
 Zeüsz hajolt a kérelemre, s felnöve  
 Bogos fürtökkel, s görcsösült derékcal a  
 Finnyás növény, és fanyar gyümölcse lett,  
 Melyet nem ízlelt ember, csak féreg s vadabb  
 Madár emészté: végre jött a gazda, és  
 Hasábra szelvén katlanába hánnya be.  
 Ekkor keserves hangon ejte ily panaszt:  
 «Én balgatagl nem tudtam, mit kérek vala:  
 Ha oltva lettem volna, jobb gyümölcsömért

Halálíg emberkedvben részesülheték,  
S kimúltommal szép fényes házi bútorúl  
Becsben tartatnám; most hiúvá hamvadok.»

A kritikát, e műnyeső s javítgató  
Intézetet, kár oly sötéten festeni,  
És a ki búvik tőle, önmagának árt.

(1837.)

## ÁLLATNEMZET ÉS A SASOK.

Nagy kedve indult egykor országszerte az  
Állatnemzetnek, hogy jelesb idomjait  
Mivelje s lépjen fel néhány fokkal közelb  
Az emberekhez. Tetszett a terv általán,  
S az oktatást a sasneműek vállalák  
Magokra. Kik hogy megfeleljenek dicső  
Tisztöknek, ottan messze távozzanak a  
Fenhéjazás és martalékok csábitól,  
Csupán műveknek és tanoknak élve, és  
Örömmel kaptak jó tanácsikon,  
S hasznúl fogadták a kíváncsi állatok;  
De ők magok azt kezdték észrevenni, hogy  
Csappannak, és már nem oly síma tolluak,  
Milyek valának. Fáradságukért tehát  
Díjt kértenek, de ilyen választ vevék  
Az állatnépnek: «Szégyen töletek, sasok,  
Hogy vágytok hitvány szolgabér után, tehát  
Nem éritek be, hogy van szellemétketek,  
S dics vár reátok, melyet díjul engedünk?»

Tudósok, oktatók, ez a ti sorsotok.

(1837.)

## A RÓKA.

A róka látván sok hibát az állatok  
 Minden nemében, s átallván megfeddeni  
 Nyiltan, (nekik csak így példázgatott vala :)  
 Soronkint járva csintalankodék velök.  
 Oroszlánnak szólt nagy dicsérve a szelid  
 Juhról. Szökellt és fürge léptekkel szedé  
 Lajhár körül a lábait. Fülét dugá,  
 Midőn a varju károgott, s odább futa.  
 A gőgös pávát lábvízzel kínálta meg.  
 A struczmadárnak repülő sast, a bujdosó  
 Ehült farkasnak hű ebet mutatgata,  
 És a halaknak tőn kérdést igen sokat.  
 Így járt végiglen, s észrevette a bibét  
 Mindannyi; ám hogy megjavultak volna, még  
 Arról bizonyhírt nem közölhet a mese.

Magyar példában mondják: Szól az agg anyó  
 Lányának, hogy belőle értsen a menyé.

(1837.)

## A VÉN ZERGÉK ÉS GIDÁK.

Ifjúkat illet tűz, mérséklet aggokat.

A bérczderékon jártak a havasnak agg  
 Zergéi, s látván, mint szökellenek föl és  
 Alá, merészen, messze sziklaszálakon  
 Gidáik: feddék a merész szökenczeket.  
 De közbe szólott egy: miért, kortársaim,

E dorga szózat? hadd szökelljenek, hiszen  
Ha már gidákul lassuak leendenek,  
Korunkra jutva, elfáradnak a sikon.

(1837.)

## A GAZDA, A MÁKNÖVÉNY ÉS A GYOM.

A gazda látván, hogy szép máknövénye közt  
Buján tenyész a gyom, ment a gazt irtani.  
De visszas rendben kezdte a munkálatot,  
A kertközépen; mert míg eljutott oda,  
Az öszvenőtt gyommal letipra sok növényt.  
S utóbb bánattal nézte önkártételét.

Csinnal kell a hibákon is javítani.

(1837.)

---

# TARTALOM.

	Lap		Lap
Bevezetés. Itta Zoltvány		Gr. Széchenyi Istvánhoz	80
Irén — — — — —	5	Gr. Széchenyi Ferenczre	83
<b>Lyrai és vegyes költe-</b>		Kifakadás — — — —	83
<b>mények</b> — — — — —	27	Korteskedés — — — —	85
Lantomhoz — — — —	29	Kortésdal — — — —	86
Kisfaludy Károly sírjánál	32	Maradi Marady úr beszéde	88
Nyilatkozás — — — —	34	Zordi — — — — —	90
Kupidó — — — — —	36	Toplaki — — — — —	91
Kezdődő szerelem — —	37	Új lovagkor — — — —	91
Az alvó szép — — — —	38	Selyemtenyésztés — —	91
Kérelem — — — — —	39	Egy versfaragóra — —	91
Leánycsiny — — — —	40	Egy fűzfa-poetára — —	92
Emlékkönyvbe — — — —	42	Nemzeti nyelv — — — —	92
A ligethez — — — — —	42	Haza — — — — —	92
Egy lelkes hölgyhöz —	45	Riadó — — — — —	93
Öröm és bú — — — —	46	Itélőszék előtt — — —	94
Virág Benedek — — — —	48	A rab — — — — —	95
Révai — — — — —	48	A «redoute» vigarda le-	
Kölcsey Ferencz sírjánál	49	gyen-e? vagy mi? —	97
Baróti Szabó — — — —	49	A Balaton tava — — —	97
Ilka Gyulának — — — —	49	<b>Műfordítások</b> — — — —	98
Gyula Ilkának — — — —	54	Horatius epistolája a Pisók-	
Vesselényi Ferencz Szécsi		hoz a költészetről — —	98
Máriának — — — — —	57	Breviariumi hymnusok —	114
Szécsi Mária Vesselényi		Tac Christe nostri gratia	114
Ferencznek — — — — —	62	Divine crescebas puer —	115
Imadol — — — — —	65	Iam lucis orto sidere —	116
Rimely Mihály főpát be-		Mundi salus — — — —	117
iktatására — — — — —	67	Lugete pacis angeli —	118
Az őrangyalhoz — — —	71	Dies iræ — — — — —	119
Atyám hamvaihoz — —	73	<b>Népdalok</b> — — — — —	122
Zsigmond — — — — —	76	Megcsalt bizalom — — —	122
Hunyadi János — — — —	76	Nincs mentség — — — —	122
Hunyadi László — — — —	76	Kis leány — — — — —	123
Mátyás szobra — — — —	76	Kötődés — — — — —	124
Mohács — — — — —	77	Csaplórosné — — — — —	125
Zrínyl, a költő — — — —	77	Szép leány — — — — —	126
Korunk olcsárlóihoz —	77	Kútnál — — — — —	127
Ki az? — — — — —	78		

	Lap		Lap
Első szerelem	128	<b>Rajzok, életképek, nép-</b>	
Eprésző leány	129	<b>regék</b>	178
Hasonlatok	131	Magyar táncz	178
Szeretőhöz menetel	131	A falusi kis leány Pesten	181
A szerelem méhe	132	Remete Péter	183
Kapu alatt	133	Mátyás király	189
Kedvest látogató	134	Czifra Laczi	191
Búmalom	135	Tómalom	197
Csendes malom	136	Ádám gazda	205
Leányka és madárka	137		
A szerelem betege	138	<b>Balladák és legendák</b>	207
Aranyh-lász	139	Karád és Zemir	207
Csalatkozás	140	Szondi	212
A megcsalt leány	141	Hunyadi	218
Leányálmom	141	A legszebb ének	219
Kis leány gondja	142	Kont	222
A boros vándor	143	Hunyadi halála	228
A menyecske nyiló virág	143	Szűz Margit álma	231
Mért vagyok kis leány	144	A naimi özvegynő	235
A jegyesek	145	Jézus, a kisdetek barátja	242
Kis és nagy leány	145		
Szántó legény dala	146	<b>Hősköltemények</b>	244
Fonóházi dal	148	Botond	244
Kecskeméti legény	149	Töredékek a «Hunyad»	
Kis csupor	150	hőskölteményből	272
Farsangon, táncz között	151	Cesinge (Janus Pannonius)	
Bordal	152	énekei	272
Csárdában	153	A török seregek	278
Mi lennék	154	Hunyad imája	281
Mi bajod kis barna leány?	155	Hunyad Pusztaszeren	282
Esik eső	156	Kapisztrán János	286
Temetőben	156	Korog bán	289
Széles eszterha	157	Ifju Hunyad és Ilma	298
Alföldi legény	158	Ilma	301
A szerelmes bojtár	159	A toborzók és párviadal	305
A bakonyi legény	159		
Három bokor	162	<b>Mesék</b>	311
Mi kell inkább?	162	A sasok és vakand	311
Nem józan	163	A márványdarab és a	
Gémes kút	163	szobrász	311
<b>Paprikás versek</b>	164	A fülmile és a béka	312
A pálinkaivás ellen	164	A vad növény és Zeűsz	312
A rossz gazdálkodók	167	Állatnemzet és a sasok	313
Kora házasság	171	A róka	314
Tanulj, hogy boldogulj	173	A vén zergék és gidák	314
		A gazda, a máknövény és	
		a gyom	315



## A BEKEZDŐ VERSSOROK BETŰRENDJE.

	Lap		Lap
A felvári toronysarknál, el-		Csintalan és mégis kedves	
lenbe Zimonynyal — — —	272	vagy, lányka, szívemnek —	40
A gazda látván, hogy szép		Csipkére van fehér kendőm	
máknövénye közt — — —	315	szegve — — — — —	156
A' haza nép'sten, kit vall hű		Csēppents, uram, esőt végre	
's hűtlen imádó — — —	92	valahára — — — — —	197
A királyi szűz szelidke Margit	231		
A lenyomott jobb ügy sege-		Darab márványt lelt úfélén	
delmért égbe kiálta — — —	76	az ügyes művész — — —	311
Alkonyodott immár, miüdön		Délczeg, s kénye szerint lejt	
a tételi parthoz — — —	286	Árpád nyelve, lekötni —	48
Ama végnap haraglobja —	119	Dicső Hunyad király fia —	219
A nap sugára már ragyog —	116		
Anyám, tánczba mehetnék	144	Édes szülém, mi bánt — —	128
A paprikás versek ármányos		Egy csárda áll Bakony erde-	
irója — — — — —	164	jében — — — — —	191
Aranysíkos a kalapom —	161	Égnek szelid ajándoka —	29
A róka látván sok hibát az		Elnémult s nyugodott az egész	
állatok — — — — —	314	természet alakja — — —	298
Árokháton három bokor —	162	Én balgatag nevettem —	36
A szép magyar legény beteg	138	Én szívből szeretém, de gyű-	
A szerelem kis méhecske —	132	lölték ellenim a hont —	76
A szerelmes bojtár szíve szo-		Én vagyok az erdők fia —	159
morú — — — — —	159	Erőködöl, szegény, erőködöl	91
Atyám sirodra koszorút —	73	Érted epedtemben nézék a	
A vad növdőteny kérelemmel		tételi partról — — — —	54
járula — — — — —	312	Esik eső a mezőre — — —	156
A völgyeken s a bérceken	78	Esnek azonközben gyakor or-	
Az alföldnek sík mezején —	149	dítások alulról — — —	282
		Estve van már, a kapu —	133
Beállt az éj, s szememre nem	38		
Bokorban eprésző kis leány ül	129	Felü mentén és szélteben —	143
Boros kancsó a kezemben —	163	Fel, leányok, paripára —	148
Bort iszom én, bort, bort	152	Félt, remegett a nép. aggság	
Bort ittam én, boros vagyok	143	üle mindenik arczon —	301
		Forráskútnál juhászbojtár —	127
Csak tört csapáson, bármi		Főuri gőg és visszavonás pár-	
balúl vigyen — — —	80	tokra szakasztá — — —	77

	Lap		Lap
Fúj, sűvölt a Mátra szele ...	158	Kicsiny a lány, nagy a gondja	142
Fűzfa vizes helyeken diszlik ; vizenyősdiek a' te ...	92	Kis gyöngypatak, mondd meg nekem ...	126
Hajad mint a holló szárnya	155	Kis kakasnak taréja sincs ...	171
Hajdan vert-e csupán hön a magyar kebel? ...	77	Ki szép s jó vagy, mint ég- nek anyyala ...	95
Hajnalodik, harmatozik ...	141	Kit fölkenének kegyszűzek	45
Ha kel az ég szép hajnala ...	146	Kölcey szunnyadoz itt, ki mig élt, virrasztva honáért	49
Ha madár lehetnék ...	154	Közel hegyeknek csúcsán ült külön-külön ...	311
Harczban erős, békében igaz bíró vala Mátyás ...	76	Krisztus, ki annyi kinokat	114
Hej pusztai csendes tanya	135	Lángba borul az ég ...	123
Hej viganó, selyem kendő ...	140	Lányka, ne fuss, kérlek, ha feléd közelíteni vágyok ...	39
Hiába kelt hát érted ezer fo- hász ...	32	«Lassan járj, tovább érsz» közmondások java ...	88
Hideg szél fúj Mátra felől	125	Lelked szép erejét a sors hul- lámai edz'k ...	97
Hiu mulékony, a mi emberi	235	Lelkem szűz öröme, gyöngy- violám ...	145
Hogyha vigarda, miért nem ugorda? szökelld? csa- pongda? ...	97	Lenéze Isten a magyar hazára	226
Hogy hazámat ne szeressem	94	Lesz selyem untig elég: van tiszt hozzája megýénkint ...	91
Hgy rémulve futott Maho- met Nándornak alóla ...	76	Liliomszál, tulipán ...	124
Hová lett az én galambom	136	Lónyákat a festész ha ragasz- tana emberi föhöz ...	98
Hová rohansz, viszályos nem- zedék?! ...	83	Magyarország az én hazám	86
Ifjúkat illet tűz, mérséklet aggokat ...	314	Már bekerítették, s lön Nán- dorvára szigetté ...	289
Isten, ah tekints alá ...	65	Mátyás király fölötté szereté	189
Isten a jámborokat, kik hozzá bízva folyamnak ...	281	Menny és föld Istene ...	46
Istenem, beh lusta, ki a dolog- tul fél ...	167	Mi bájol engemet ...	37
Jaj be szép az a Pest, Iste- nem, be szép! ...	181	Mily had kel a drégeli völ- gyön elé ...	212
Jár a leány virágos zöld me- zőben ...	141	Mindened áldozatul haza ol- tárára tevéd le ...	83
Jó emberke Ádám gazda ...	205	M'nt a tükör fényes napon	139
Kard viadalmakban, békében lant vala társad ...	77	Mit ér a bokrétás k lap	150
Kedves a rózsa illatja ...	131	Mit ültök itt vesztgezve?	178
Kerek pusztá, gémes kút ...	163	Músa, imádottam! hadi dalt jer zengni Botondról ...	244
Ki áll amott a szírttetőn ...	218	Nagy kedve indult egykor országszerte az ...	313

	Lap		Lap
Nem hazaföldemről, idegen		Szép a harmat égi gyöngye	42
fogságbeli lakban — —	49	Szeretem én a madárkát —	137
Nem hittem én, de már hi-		Szomorú az a fa, melynek le-	
szem — — — —	122	vele nincs — — — —	160
Nem hiu csillám volt vágyad,		Szónokaink mondnak sok jót	
te igénytelen Elhúnyt —	48	a' nemzeti nyelvről — —	92
Nem maradok én a tanyán	134	Szűnjél kissé zengeni —	34
Növelkedtél Istenhű — —	115		
		Tavaszkor legszívósb az ág	145
Oh Dráva, bús folyam, miért	222	Ti Béke-nemtők sirjatok —	118
Oh kegyelmek fogyhatatlan		Tisztelet a' nőknek! felkelt	
árja! — — — —	242	a' régi lovagkor — — —	91
Oh völgyi hús tanya —	42	Tóparti bokron nyögdelé a	
		fűlmile — — — —	312
Pannoni hármass orom, mely		Toplaki úr csendes, komoly,	
fennállsz nemzeti létünk —	67	és nem széleszi honfi —	91
Péter a híres neves remete	183		
		Ujjából tudományt egy ember	
Repül Karád serény lovon —	207	sem szopott — — — —	173
Ropog a hó a láb alatt —	151		
		Van susogó, faluzás, van voks-	
Sárga csikó a paripám — —	158	hajtósdí vadászat — —	85
Sikolt a harci síp: riadj ma-		Van, van gondviselés, vaktá-	
gyar, riadj! — — — —	93	ban semmi sem áll fenn —	62
Suhog a szél, remeg a fa	122	Világ üdvére született —	117
Száraz fűre deres harmat hul-		Virágos kertecske — — —	162
ladoz — — — —	131	Virt temetőjében mely sír-	
Szécsiek éke, Murány hős		halom őrzi Barótit — —	49
asszonya, Mária! üdvöt —	57	Volt kelet és dél közt az idő.	
Széles a mi házunk eszter-		Mint tengeri hullám — —	278
hája — — — —	157		
Széles kedvűek a Kunság kül-		Zordi jeles főúr, jó angol,	
dötte vitézek — — — —	305	francia, német — — —	90
Szende lény, Isten hivatott		Zöld levelű gyöngyvirágszál	153
kegyencze — — — —	71		







PH  
3132  
M3  
köt.21

Magyar remekirók

PLEASE DO NOT REMOVE  
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

---

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

---



LESZIKK KÖNYVKÖTŐ BUDAPEST.